

การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองและการเป็นตัวแทนในรัฐสภา :
ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์

นายปุรวิชญ์ วัฒนสุข

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

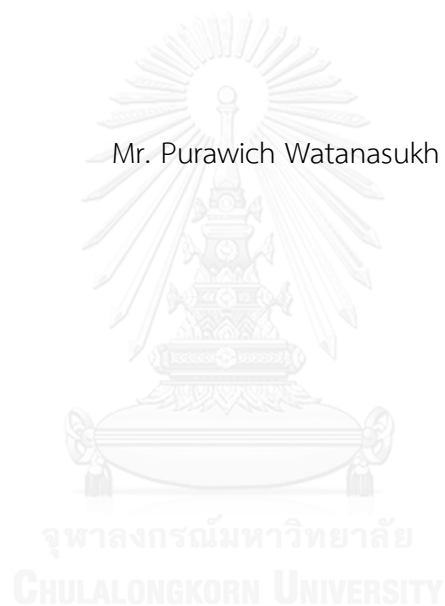
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ELECTORAL REFORM, THE CHANGE OF PARTY SYSTEM AND REPRESENTATION IN THE
PARLIAMENT : A COMPARISON BETWEEN THAILAND AND NEW ZEALAND

Mr. Purawich Watanasukh

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Government
Department of Government
Faculty of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2014
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรค
การเมืองและการเป็นตัวแทนในรัฐสภา : ศึกษา
เปรียบเทียบระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์

โดย

นายปुरुวิชญ์ วัฒนสุข

สาขาวิชา

การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะรัฐศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลิ้มมณี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ดร.อรรถสิทธิ์ พานแก้ว)

ปुरुวิชญ์ วัฒนสุข : การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองและการเป็นตัวแทนในรัฐสภา : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์ (ELECTORAL REFORM, THE CHANGE OF PARTY SYSTEM AND REPRESENTATION IN THE PARLIAMENT : A COMPARISON BETWEEN THAILAND AND NEW ZEALAND) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. ดร.ศิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์, หน้า.

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบผลของการปฏิรูประบบเลือกตั้งต่อการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองและการเป็นตัวแทนในรัฐสภาโดยเลือกไทยและนิวซีแลนด์เป็นกรณีศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ในด้านระบบพรรคการเมืองนั้น การปฏิรูประบบเลือกตั้งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองทั้งในไทยและนิวซีแลนด์ โดยไทยเปลี่ยนจากระบบหลายพรรคที่ไม่มีพรรคเด่นไปเป็นระบบหลายพรรคที่มีพรรคเด่น และมีแนวโน้มจะกลายเป็นระบบพรรคเดี่ยวครอบงำในช่วงเวลาหนึ่ง ส่วนนิวซีแลนด์เปลี่ยนจากระบบสองพรรค ไปเป็นระบบหลายพรรคที่มีพรรคเด่น ทั้งนี้การปฏิรูประบบเลือกตั้งมิได้เป็นเพียงปัจจัยเดียวที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมือง แต่ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่มีส่วนต่อการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองในทั้งสองประเทศด้วยเช่นกัน ได้แก่ บริบททางการเมืองและเศรษฐกิจ รวมทั้งพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ส่วนในด้านการเป็นตัวแทนในรัฐสภานั้น ศึกษาลักษณะการเป็นตัวแทนในด้านเพศ, อายุ, การศึกษา, และอาชีพ รวมไปถึงการเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อยในกรณีของนิวซีแลนด์ พบว่า การปฏิรูประบบเลือกตั้งมีผลต่อสัดส่วนตัวแทนบางกลุ่มที่เด่นชัดคือ เพศ ที่มีสัดส่วนของผู้หญิงในรัฐสภามากขึ้น และในกรณีของนิวซีแลนด์ก็มีสัดส่วนจำนวนตัวแทนของชนกลุ่มน้อยเพิ่มขึ้น รองลงมาคือในด้านอาชีพ ซึ่งในนิวซีแลนด์มีกลุ่มอาชีพใหม่ๆ ที่ได้รับเลือกตั้งมากขึ้น แต่ในกรณีของไทยนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงส่วนในด้านอายุและการศึกษานั้น การปฏิรูประบบเลือกตั้งแทบไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงลักษณะการเป็นตัวแทนเป็นไปตามเจตนารมณ์ประการหนึ่งในการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ ส่วนในกรณีไทยไม่ได้มีเจตนารมณ์ในเรื่องนี้ชัดเจน

ภาควิชา การปกครอง

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา การปกครอง

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2557

5480615924 : MAJOR GOVERNMENT

KEYWORDS: ELECTORAL REFORM / PARTY SYSTEM / REPRESENTATION

PURAWICH WATANASUKH: ELECTORAL REFORM, THE CHANGE OF PARTY SYSTEM AND REPRESENTATION IN THE PARLIAMENT : A COMPARISON BETWEEN THAILAND AND NEW ZEALAND. ADVISOR: ASSOC. PROF. SIRIPAN NOGSUAN SAWASDEE, Ph.D., pp.

This research aims to compare the consequences of the electoral reform on the change of the party system and representation in the parliament between Thailand and New Zealand. The results reveals that the change in electoral system affects the party system in both Thailand and New Zealand. To be specific, the party system in Thailand has been transformed from a multi-party system without a dominant party to a multi-party system with a dominant party with a possibility of a predominant party system. In case of New Zealand, the party system has been transformed from a two-party system to a multi-party system with dominant parties. However, the electoral reform is not an only factor that causes the change of the party system. There are also other related factors, such as political and economic contexts, and the electoral behaviour of the voters. In terms of representation in the parliament, this research examines four dimensions of representation, namely gender, age, education, and occupation. In addition, this research also assesses the representation of the minorities in New Zealand. The study finds that the electoral reform partially causes the change in representation. The obvious aspect is gender in which the number of female MPs in both countries have increased, as well as the numbers of minorities' MPs in New Zealand. In terms of occupation, New Zealand has witnessed several new groups of occupation elected after the reform, but occupations of the elected MPs in Thailand has not changed much. The electoral reform has no effect on the change in age and education. It should be noted that the change in representation is the intended goal in New Zealand. By contrast, in Thailand, the change in representation was not among the reform's objectives.

Department: Government

Student's Signature

Field of Study: Government

Advisor's Signature

Academic Year: 2014

กิตติกรรมประกาศ

กว่าที่วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเสร็จสมบูรณ์ได้ มีบุคคลที่มีส่วนสำคัญหลายคนที่คุณผู้วิจัยต้องขอขอบคุณเป็นอย่างสูง มา ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ที่มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อผู้วิจัยซึ่งให้คำแนะนำและแก้ไขวิทยานิพนธ์เล่มนี้นับตั้งแต่ยังเป็นโครงร่างจวบจนกระทั่งกลายเป็นเล่มฉบับสมบูรณ์ รวมทั้งได้ให้โอกาสผู้วิจัยได้เสริมสร้างประสบการณ์ในการทำงานทางวิชาการในหลายโอกาส ทั้งการเป็นผู้ช่วยวิจัยและผู้ช่วยสอน อันเป็นประสบการณ์ล้ำค่าที่ได้หล่อหลอมทักษะและความคิดในการทำงานทางวิชาการแก่ผู้วิจัยจนถึงวันนี้

ขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลีมนณี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร. อรรถสิทธิ์ พานแก้ว กรรมการสอบภายนอกมหาวิทยาลัย จากคณะรัฐศาสตรมหาวิทาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณแหล่งข้อมูลค้นคว้าที่สำคัญในงานวิจัยนี้ ได้แก่ หอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์, หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ห้องสมุดดุสิต.สมิธ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ห้องสมุดรัฐสภา รวมทั้ง หอสมุดแห่งชาติ นิวซีแลนด์ และ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยวิคตอเรียแห่งเวลลิงตัน วิทยาเขตเคลเบิร์น

ขอขอบคุณกำลังใจจากครอบครัว ที่เข้าใจและอดทนกับสิ่งที่ผู้วิจัยพยายามทำจนสำเร็จในวันนี้ และขอขอบคุณ คุณตุลยา นครจินดา มหาบัณฑิตสาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสำเร็จการศึกษาพร้อมผู้วิจัยในปีการศึกษานี้ด้วยเช่นกัน อีกหนึ่งกำลังใจสำคัญที่ร่วมฝ่าฟันช่วงเวลาที่ยากลำบากที่สุดในชีวิตมาพร้อมกับผู้วิจัย จวบจนกระทั่งผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ และพร้อมที่จะก้าวเดินต่อไปในชีวิตร่วมกับผู้วิจัย

ขอขอบคุณ เพื่อนๆ ปริญญาโท ภาคปกครอง รหัส 54 ที่ผ่านเรื่องราวทั้งสุขและทุกข์ในการเรียนมาด้วยกัน แต่ในที่สุดทุกคนก็ผ่านมันมาได้และทำสำเร็จแล้วในวันนี้

สุดท้ายนี้ นอกจากประโยชน์ในทางวิชาการแล้ว ผู้วิจัยขออุทิศผลงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้แก่คุณแม่รัตนา วัฒนสุข มารดาของผู้วิจัย ผู้มีส่วนสำคัญที่ผลักดันชีวิตของผู้วิจัยให้มาถึงจุดนี้ได้ ถึงแม้ว่าคุณแม่จะจากโลกนี้ไปโดยที่ไม่ทันได้เห็นความสำเร็จของผู้วิจัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญกราฟ.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ด
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญ.....	1
คำถามการวิจัย	7
สมมติฐานการวิจัย	7
แนวคิดและทฤษฎี	8
วัตถุประสงค์การวิจัย	9
ขอบเขตการวิจัย.....	10
วิธีการดำเนินการวิจัย	11
นิยามปฏิบัติการ	13
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	14
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	15
แนวคิดเกี่ยวกับระบบเลือกตั้งแบบผสม	15
แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูประบบเลือกตั้ง.....	17
1. แนวคิดปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญและปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยปกติวิสัย (Contingent and inherent factors)	18
2. แนวคิดการเพิ่มจำนวนที่นั่งสูงสุด (Seat-maximization)	19

3. แนวคิดเรื่องบทบาทของนักการเมืองในกระบวนการปฏิรูประบบเลือกตั้ง.....	20
ทฤษฎีระบบเลือกตั้ง.....	23
แนวคิดเรื่องระบบพรรคการเมือง.....	25
แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นตัวแทน.....	27
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (ภาษาไทย).....	28
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (ภาษาอังกฤษ).....	33
บทที่ 3 การปฏิรูประบบเลือกตั้งในประเทศไทย.....	41
ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540.....	41
รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กับระบบเลือกตั้ง.....	43
ข้อถกเถียงเปรียบเทียบระหว่างระบบเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อกับระบบเลือกตั้งแบบแบ่งเขต....	43
สาระสำคัญของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540.....	49
ตัวอย่างการคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540.....	50
ปัญหาของระบบเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540.....	52
ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550.....	53
รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 กับระบบเลือกตั้ง.....	55
สาระสำคัญของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550.....	58
ตัวอย่างวิธีการคิดคะแนนระบบสัดส่วนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550.....	59
ปัญหาของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550.....	60
ข้อเสนอของคณะกรรมการสมานฉันท์ฯ พ.ศ. 2552 และ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2554.....	63
สาระสำคัญของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554.....	70
ตัวอย่างการคิดคะแนนระบบบัญชีรายชื่อของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554.....	71

ในการเลือกตั้งครั้งหนึ่ง เมื่อนำคะแนนของทุกพรรคการเมืองมารวมกันแล้วเท่ากับ 40,000,000 คะแนน	71
สรุป : การปฏิรูประบบเลือกตั้งในประเทศไทย	73
บทที่ 4 การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์	74
ระบบการเมืองของนิวซีแลนด์	74
ปัจจัยอันนำไปสู่การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์	75
ปัญหาของระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา	75
บริบททางเศรษฐกิจ : จากเศรษฐกิจควบคุมสู่การเปิดเศรษฐกิจเสรี	78
กระบวนการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์	82
สาระสำคัญของระบบเลือกตั้งนิวซีแลนด์ในปัจจุบัน	88
การศึกษาทบทวนระบบเลือกตั้ง ค.ศ. 2012 : ประเด็นพิจารณาและข้อเสนอ	90
สรุป : การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์	92
บทที่ 5 การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมือง ในไทยและนิวซีแลนด์ ...	94
วิธีการศึกษา	94
ผลการเลือกตั้งทั้งก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรค การเมืองในไทย	96
บทวิเคราะห์ : การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองในไทย	104
ผลการเลือกตั้งทั้งก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรค การเมืองในนิวซีแลนด์	110
บทวิเคราะห์ : การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองในนิวซีแลนด์	120
สรุป : เปรียบเทียบการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองในไทย กับนิวซีแลนด์	125
การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของไทย : ด้านเพศ	128

การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของนิวซีแลนด์ : ด้าน เพศ	134
บทวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนใน รัฐสภา : มิติด้านเพศ	141
การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของไทย : ด้านอายุ	150
การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของนิวซีแลนด์ : ด้าน อายุ	153
บทวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนใน รัฐสภา : มิติด้านอายุ	158
การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของไทย : ด้าน การศึกษา	160
การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของนิวซีแลนด์ : ด้าน การศึกษา	163
บทวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนใน รัฐสภา : มิติด้านการศึกษา	168
การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของไทย : ด้านอาชีพ.....	171
การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของนิวซีแลนด์ : ด้าน อาชีพ.....	176
บทวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนใน รัฐสภา : มิติด้านอาชีพ	185
สรุป : เปรียบเทียบการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของ ไทยกับนิวซีแลนด์	189
บทที่ 7 สรุปและข้อเสนอแนะ	192
.....	197
รายการอ้างอิง	197

ภาคผนวก.....	209
ภาคผนวก ก รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย ชุดที่ 19-24 พ.ศ. 2538-2554..	209
1. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 19 พ.ศ. 2538	209
2. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 พ.ศ. 2539	223
3. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 พ.ศ. 2544	237
3.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง	237
3.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ	251
4. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 พ.ศ. 2548	255
4.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง.....	255
4.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ	269
5. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 พ.ศ. 2550	273
5.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต	273
5.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน	287
6. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 พ.ศ. 2554	293
6.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง	293
6.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ.....	306
ภาคผนวก ข. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ชุดที่ 43-50 ค.ศ. 1990-2011	311
1. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ชุดที่ 43 ค.ศ. 1990	311
2. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ชุดที่ 44 ค.ศ. 1993	315
3. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ชุดที่ 45 ค.ศ. 1996	319
3.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง	319
3.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ	321
4. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ชุดที่ 46 ค.ศ. 1999	324

4.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง	324
4.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ	326
5. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ชุดที่ 47 ค.ศ. 2002	329
5.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง.....	329
5.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ	331
6. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 48 ค.ศ. 2005	334
6.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง	334
6.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ.....	336
7. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ชุดที่ 49 ค.ศ. 2008	339
7.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง.....	339
7.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ.....	341
8. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 50 ค.ศ. 2011	344
8.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง.....	344
8.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ.....	346
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	350

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1978 และ 1981.....	77
ตารางที่ 2 นายกรัฐมนตรีนิวซีแลนด์ในช่วงเวลาการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ค.ศ. 1975 – 2011.....	80
ตารางที่ 3 ลำดับเหตุการณ์การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์	84
ตารางที่ 4 ผลการลงประชามติที่ไม่มีผลผูกพันเรื่องระบบเลือกตั้ง 19 กันยายน ค.ศ. 1992	86
ตารางที่ 5 ผลการลงประชามติที่มีผลผูกพันเรื่องระบบเลือกตั้ง 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 1993	86
ตารางที่ 6 ผลการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้ง 26 พฤศจิกายน ค.ศ. 2011.....	87
ตารางที่ 7 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538	96
ตารางที่ 8 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539	97
ตารางที่ 9 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 มกราคม พ.ศ.2544.....	98
ตารางที่ 10 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548	99
ตารางที่ 11 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550	100
ตารางที่ 12 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554.....	101
ตารางที่ 13 จำแนกจำนวนพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภา, ค่าคำนวณพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ, และค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งในการเลือกตั้งในประเทศไทย พ.ศ. 2538-2554.....	102
ตารางที่ 14 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 27 ตุลาคม ค.ศ. 1990	110
ตารางที่ 15 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 1993	111
ตารางที่ 16 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 12 ตุลาคม ค.ศ. 1996	112
ตารางที่ 17 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 27 พฤศจิกายน ค.ศ. 1999	113
ตารางที่ 18 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 27 กรกฎาคม ค.ศ. 2002.....	114
ตารางที่ 19 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 กันยายน ค.ศ. 2005.....	115
ตารางที่ 20 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 2008	116
ตารางที่ 21 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 26 พฤศจิกายน ค.ศ. 2011.....	117

ตารางที่ 22	จำแนกจำนวนพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภา, ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ, และค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งในการเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1990-2011.....	118
ตารางที่ 23	ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538 จำแนกตามพรรคและเพศ.....	129
ตารางที่ 24	ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539 จำแนกตามพรรคและเพศ.....	130
ตารางที่ 25	ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 จำแนกตามพรรคและเพศ.....	131
ตารางที่ 26	ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548 จำแนกตามพรรคและเพศ.....	131
ตารางที่ 27	ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 จำแนกตามพรรคและเพศ.....	132
ตารางที่ 28	ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 จำแนกตามพรรคและเพศ.....	133
ตารางที่ 29	ตารางแสดงสัดส่วนร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย พ.ศ. 2538-2554 จำแนกตามเพศ.....	133
ตารางที่ 30	ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1990 จำแนกตามพรรคและเพศ.....	134
ตารางที่ 31	ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1993 จำแนกตามพรรคและเพศ.....	135
ตารางที่ 32	ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1996 จำแนกตามพรรคและเพศ.....	135
ตารางที่ 33	ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1999 จำแนกตามพรรคและเพศ.....	136
ตารางที่ 34	ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2002 จำแนกตามพรรคและเพศ.....	136
ตารางที่ 35	ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2005 จำแนกตามพรรคและเพศ.....	137
ตารางที่ 36	ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2008 จำแนกตามพรรคและเพศ.....	138
ตารางที่ 37	ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2011 จำแนกตามพรรคและเพศ.....	139
ตารางที่ 38	สัดส่วนการเป็นตัวแทนของชาวเมารีในรัฐสภานิวซีแลนด์.....	140
ตารางที่ 39	ตารางแสดงจำนวน ส.ส. หญิงของไทย จำแนกตามระบบบัญชีรายชื่อ/สัดส่วน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง พ.ศ. 2544-2554.....	143
ตารางที่ 40	นายกรัฐมนตรีหญิงของนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1997-2008.....	144
ตารางที่ 41	ตัวอย่างของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์เชื้อสายเอเชีย.....	146
ตารางที่ 42	ตัวอย่างของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ที่ยอมรับตนเองว่าเป็นเพศทางเลือก.....	148

ตารางที่ 67 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2002 จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	165
ตารางที่ 68 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2005 จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	166
ตารางที่ 69 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2008 จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	166
ตารางที่ 70 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2011 จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	167
ตารางที่ 71 ตัวอย่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่เคยดำรงตำแหน่งสำคัญในรัฐบาล.....	170
ตารางที่ 72 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538 จำแนกตามอาชีพ.....	171
ตารางที่ 73 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539 จำแนกตามอาชีพ.....	172
ตารางที่ 74 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 จำแนกตามอาชีพ.....	173
ตารางที่ 75 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548 จำแนกตามอาชีพ.....	174
ตารางที่ 76 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 จำแนกตามอาชีพ.....	175
ตารางที่ 77 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 จำแนกตามอาชีพ.....	176
ตารางที่ 78 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1990 จำแนกตามอาชีพ.....	177
ตารางที่ 79 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1993 จำแนกตามอาชีพ.....	178
ตารางที่ 80 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1996 จำแนกตามอาชีพ.....	179
ตารางที่ 81 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1999 จำแนกตามอาชีพ.....	180
ตารางที่ 82 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2002 จำแนกตามอาชีพ.....	181
ตารางที่ 83 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2005 จำแนกตามอาชีพ.....	182
ตารางที่ 84 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2008 จำแนกตามอาชีพ.....	183
ตารางที่ 85 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2011 จำแนกตามอาชีพ.....	184
ตารางที่ 86 ตารางแสดงกลุ่มอาชีพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย พ.ศ. 2538-2554.....	186
ตารางที่ 87 ตารางแสดงกลุ่มอาชีพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1990-2011.....	187
ตารางที่ 88 ตารางแสดงจำนวนกลุ่มอาชีพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์มากที่สุด 3 ลำดับแรก ค.ศ. 1990-2011.....	188

สารบัญกราฟ

กราฟที่ 1 กราฟแสดงค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญในการเลือกตั้งในไทย พ.ศ. 2538-2554.....	103
กราฟที่ 2 กราฟแสดงค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งของไทย พ.ศ. 2538-2554.....	103
กราฟที่ 3 กราฟแสดงค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญในการเลือกตั้งของนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1990-2011.....	119
กราฟที่ 4 กราฟแสดงค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งของนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1990-2011.....	119
กราฟที่ 5 กราฟแสดงอัตราส่วนร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้ง 2539-2544 จำแนกตามเพศ	134
กราฟที่ 6 กราฟแสดงอัตราส่วนร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1990-2011 จำแนกตามเพศ	140
กราฟที่ 7 กราฟแสดงร้อยละเปรียบเทียบการเป็นตัวแทนของ ส.ส. เมารีกับส.ส.ทั้งหมดในรัฐสภา นิวซีแลนด์ ค.ศ. 1990-2011.....	141
กราฟที่ 8 กราฟแสดงอัตราส่วนร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2538-2554 จำแนกตามช่วงอายุ.....	153
กราฟที่ 9 กราฟแสดงอัตราส่วนร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1990-2011 จำแนกตามช่วงอายุ.....	158
กราฟที่ 10 กราฟแสดงอัตราส่วนร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2538-2554 จำแนกตามวุฒิการศึกษา	163
กราฟที่ 11 กราฟแสดงอัตราส่วนร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1990-2011 จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	168
กราฟที่ 12 กราฟเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย พ.ศ. 2538-2554	186

สารบัญรูภาพ

ภาพที่ 1 สูตรการคำนวณค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ	95
ภาพที่ 2 สูตรการคำนวณค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่ง	95

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

ระบบเลือกตั้งเป็นหัวใจสำคัญในการเมืองระบอบประชาธิปไตย โดยที่ระบบเลือกตั้งมีความสำคัญในสองด้าน ด้านแรก ระบบเลือกตั้งเป็นตัวกำหนดวิธีการลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง และด้านที่สองเป็นตัวกำหนดว่าคะแนนเสียงเหล่านั้นจะแปรเปลี่ยนไปเป็นจำนวนที่นั่งของตัวแทนในรัฐสภาอย่างไร ระบบเลือกตั้งในทางหนึ่งจึงเป็นตัวกำหนดการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของระบบพรรคการเมือง และระบบเลือกตั้งเป็นเครื่องมือคัดสรรตัวแทนของประชาชนเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภา ตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา มีบางประเทศที่มีการเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง ไทยและนิวซีแลนด์ก็มีการเปลี่ยนระบบเลือกตั้งเช่นกัน คำถามสำคัญคือ การเปลี่ยนระบบเลือกตั้งนั้นเป็นไปเพื่ออะไร, ปัญหาของระบบเลือกตั้งเดิมของทั้งไทยและนิวซีแลนด์คืออะไร และภายหลังจากการเปลี่ยนระบบเลือกตั้งแล้วมีผลอย่างไร

ปี ค.ศ. 1993 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการเมืองนิวซีแลนด์ เมื่อผลการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้งปรากฏว่าประชาชนส่วนใหญ่ต้องการเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง โดยเปลี่ยนจากระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา (Plurality System) ไปเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน (Mixed-Member Proportional) ในขณะที่ประเทศไทยภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ.2535 ได้เกิดกระแสการปฏิรูปการเมืองอย่างกว้างขวางในสังคมไทย ระบบเลือกตั้งเดิมของไทยก็ถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาการเมือง จนนำไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แต่แล้ว ประชาธิปไตยของไทยก็หยุดชะงักลงอีกครั้ง เมื่อเกิดการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ.2549 และมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในโจทย์ที่ต่างกั นำไปสู่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 ก็มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ในส่วนของระบบเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่งด้วยเช่นกัน ระบบเลือกตั้งของไทยภายหลังจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้เปลี่ยนจากระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา (Plurality System) ไปเป็นระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนาน (Parallel Voting)¹ แต่การเปลี่ยนแปลงแต่

¹ ระบบเลือกตั้งนี้มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ระบบเลือกตั้งแบบผสมเสียงข้างมาก” (Mixed-Member Majoritarian) โปรดดูเพิ่มเติมใน Shugart, Matthew and Wattenburg, Martin P. (2001). Mixed-Member Electoral Systems : The Best of Both Worlds? Oxford : Oxford University Press. แต่ในงานวิจัยนี้จะใช้ชื่อว่า “ระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนาน” (Parallel Voting) เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า เป็นคำที่สะท้อนถึงวิธีการคิดคะแนนในระบบเลือกตั้งนี้ชัดเจนกว่า เป็นระบบคู่ขนานระหว่างระบบเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และระบบบัญชีรายชื่อ

ละครั้งเป็นการแก้ไขในรายละเอียด เช่น เขตเลือกตั้ง วิธีการคิดคะแนนในระบบบัญชีรายชื่อ เป็นต้น ฉะนั้น การปฏิรูประบบเลือกตั้งทั้งของไทยและนิวซีแลนด์มีลักษณะคล้ายกันคือ ทั้งสองประเทศมีการเปลี่ยนจากระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากธรรมดาไปเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสม ต่างกันที่นิวซีแลนด์เปลี่ยนมาเป็นระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วน ส่วนไทยนั้นเปลี่ยนมาเป็นระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนาน

การปฏิรูประบบเลือกตั้งของไทยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปฏิรูปการเมืองในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 เป็นไปตามเจตนารมณ์เพื่อ“ทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพ” เพราะก่อนหน้านี้ รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นภายหลังการเลือกตั้งมักมีลักษณะเป็นรัฐบาลผสมหลายพรรค มีเรื่องกลุ่มและระบบโควตาทั้งในพรรคและในรัฐบาล จึงทำให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพ และนายกรัฐมนตรีเองก็ไม่อาจแสดงภาวะผู้นำได้เพราะต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลกดดันของทั้งพรรคตัวเองและพรรคร่วมรัฐบาล ด้วยเหตุนี้ ผู้ร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 จึงเห็นว่าควรแก้ไขระบบเลือกตั้งและระบบพรรคการเมืองมีความเป็นธุรกิจการเมืองน้อยลง เปิดโอกาสให้คนที่มีความสามารถเข้ามาสู่ระบบการเมืองได้มากขึ้น ทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ และนายกรัฐมนตรีมีภาวะผู้นำอย่างแท้จริง เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารประเทศ²

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนสมาชิก 500 คน แบ่งเป็น ส.ส. เขต จำนวน 400 คน เป็นระบบแบ่งเขต โดยในเขตเลือกตั้งเล็ก มีผู้แทนได้ 1 คน และ ส.ส.บัญชีรายชื่อ จำนวน 100 คน ใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง พรรคการเมืองจะเป็นผู้เสนอบัญชีรายชื่อแก่ประชาชน พรรคที่จะได้รับการคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อ ต้องมีคะแนนระบบบัญชีรายชื่อผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำไม่น้อยกว่าร้อยละ 5³ ทั้งนี้ ในส่วนของวิธีการคิดคะแนนระบบบัญชีชื่อนั้น เริ่มจากนำคะแนนบัญชีรายชื่อทั้งหมดมารวมกัน แล้วตัดพรรคที่ได้คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 5 หลังจากนั้นให้นำคะแนนของพรรคที่ผ่านเกณฑ์มารวมกันหารด้วย 100 จะเป็นเป็นสัดส่วนต่อส.ส. 1 คน จากนั้นเอาสัดส่วนไปคำนวณ ส.ส.บัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคพึงมี หากไม่ครบ 100 คนก็ให้พรรคที่ได้เศษสูงสุดได้ส.ส.เพิ่มอีก 1 คนเรียงตามลำดับไปจนกว่าจะครบ⁴

² มานิตย์ จุมปา (2540). ความรู้อย่างต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์นิติธรรม.

³ ^ อ่างแล้ว

⁴ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2541). "พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2541." Retrieved 15 พฤศจิกายน, 2555, from <http://apthca.krisdika.go.th/Naturesig/CheckSig?whichLaw=law2&folderName=%BB36&lawPath=%BB36-20-9999-UPDATE>.

ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มีการเลือกตั้ง 2 ครั้ง คือ การเลือกตั้ง 6 มกราคม พ.ศ.2544 และ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2548 ผลที่เกิดขึ้นคือ เกิดรัฐบาลที่เข้มแข็งและมีเสถียรภาพมาก คือ รัฐบาลพรรคไทยรักไทย และมีนายกรัฐมนตรีที่มีอำนาจและภาวะผู้นำสูงอย่างยิ่ง คือ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กล่าวได้ว่าเกินความคาดหมายของเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญฉบับนี้ แต่ในสภาวะการณ์เช่นนี้ก็ทำลายการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจเช่นกัน รัฐบาลพรรคไทยรักไทยครองอำนาจตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 จนถึงปี พ.ศ. 2549 สุดท้ายก็จบลงที่การรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ด้วยเหตุผลข้อหนึ่งที่ว่า “ประชาชนส่วนใหญ่เคลือบแคลงสงสัยการบริหารราชการแผ่นดิน อันส่อไปในทางทุจริตประพฤตินิยมชอบอย่างกว้างขวาง หน่วยงาน องค์กรอิสระ ถูกครอบงำทางการเมือง ไม่สามารถสนองตอบเจตนารมณ์ตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทำให้การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเกิดปัญหาและอุปสรรคหลายประการ”⁵ จึงเป็นที่มาของการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และมีการแก้ไขเรื่องระบบเลือกตั้ง ตามเจตนารมณ์เรื่อง “การลดการผูกขาดอำนาจรัฐและจัดการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม”⁶

เมื่อพิจารณาจากหลักการของผู้ร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 แล้ว สะท้อนว่ากลไกทางสถาบันที่ถูกออกแบบไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 นั้นมีปัญหา กล่าวคือ รัฐบาลมีความเข้มแข็งมากเกินไป มีอำนาจผูกขาด รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงแตกต่างจากฉบับ พ.ศ.2540 ตรงที่ฉบับพ.ศ.2540 ออกแบบให้การเมืองมีเสถียรภาพ และรัฐบาลมีประสิทธิภาพในการทำงาน นายกรัฐมนตรีมีภาวะความเป็นผู้นำ ในขณะที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ถูกออกแบบมาเพื่อไม่ให้ฝ่ายบริหารเข้มแข็งและมีอำนาจมากเกินไปเหมือนเดิม ในขณะเดียวกันก็พยายามที่สร้างกลไกตรวจสอบถ่วงดุลที่มากขึ้นด้วย ในส่วนของการปฏิรูประบบเลือกตั้งนั้นก็มีการแก้ไข เพื่อ “ให้คนดีมีความสามารถเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเป็นอิสระจากการครอบงำของพรรคการเมือง เพื่อทำหน้าที่ผู้แทนประชาชนอย่างเต็มที่” โดยการปรับปรุงระบบเลือกตั้งใหม่ ให้ ส.ส.เขตมาจากเขตเลือกตั้งที่ใหญ่ขึ้น เพื่อให้คนดีมีความสามารถสามารถแข่งขันกับคนที่ใช้เงินได้ และปรับปรุงจากระบบบัญชีรายชื่อไปเป็นระบบสัดส่วน โดยแบ่งเป็นกลุ่มจังหวัดออกเป็น 8 กลุ่มจังหวัด เพื่อมิให้มีการกระจุกตัวผู้แทนราษฎรแต่ในส่วนกลาง

⁵ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2549). "แถลงการณ์คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข." Retrieved 15 พฤศจิกายน, 2555, from http://library2.parliament.go.th/giventake/content_give/kpk_statement.pdf.

⁶ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

และยกเลิกเกณฑ์คะแนนสัดส่วนขั้นต่ำ 5% เพื่อให้พรรคเล็กมีที่นั่งในสภา และเกิดความหลากหลายทางความคิดทางการเมืองในสภา⁷

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนสมาชิก 480 คน แบ่งเป็น ส.ส. เขต จำนวน 400 คน เป็นระบบรวมเขต โดยในเขตเลือกตั้งใหญ่มีผู้แทนได้ไม่เกิน 3 คน และ ส.ส. สัดส่วนจำนวน 80 คน จาก 8 กลุ่มจังหวัด กลุ่มจังหวัดละ 10 คน โดยเลือกจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองในกลุ่มจังหวัดนั้นๆ คิดคะแนนแยกต่างหากจากระบบเขต นำคะแนนของทุกพรรคการเมืองในกลุ่มจังหวัดมารวมกันมาหารด้วย 10 แล้วจึงคิดเป็นสัดส่วนคะแนนเสียงต่อ ส.ส. สัดส่วน 1 คน จากนั้นจึงนำสัดส่วนนี้ไปคิดจำนวน ส.ส. ในแต่ละพรรค⁸

ต่อมาในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2553 นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามข้อเสนอของคณะกรรมการสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปการเมืองและการศึกษาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ⁹ ประกอบด้วยคณะกรรมการจำนวน 19 คน โดยมีศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ เป็นประธาน หลักการในการแก้ไขรัฐธรรมนูญในส่วนของระบบเลือกตั้งครั้งนี้ คือ “เพื่อให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปตามหลักการบนพื้นฐานของความเป็นธรรมและเสริมสร้างความเข้มแข็งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และทำให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น”¹⁰ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2554 กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 500 คน โดยเป็นสมาชิกที่มา

⁷ ^ อ่างแล้ว

⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2550). "พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550." Retrieved 15 พฤศจิกายน, 2555, from <http://apthca.krisdika.go.th/Naturesig/CheckSig?whichLaw=law2&folderName=%BB36&lawPath=%BB36-20-2550-A0001>.

⁹ มติชนออนไลน์ (2553). "เปิดชื่อ 19 อรหันต์แก้รธน. ชุดปรองดอง พท.อัดไม่จริงใจตั้ง"ทายาททอสูร" ล้วนคนเสื้อเหลือง ปฏิบัติ"แมว". Retrieved 15 พฤศจิกายน, 2555, from http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1276612285&grpid=00&catid=.

¹⁰ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2554). "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2554." Retrieved 15 พฤศจิกายน, 2555, from <http://web.krisdika.go.th/data/law/law1/%c306/%c306-10-2554-a0001.pdf>.

จากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง แบบเขตเลือกตั้งเล็ก 1 เขต 1 คน จำนวน 375 คน โดยและสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 125 คน โดยไม่กำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ

ในส่วนของ การปฏิรูประบบเลือกตั้งของนิวซีแลนด์นั้น ก่อนหน้าการปฏิรูปมีเพียงสองพรรคการเมืองใหญ่ที่ผลัดเปลี่ยนกันเป็นรัฐบาล คือ พรรคแรงงาน (Labour Party) เป็นพรรคแนวซ้ายกลางที่มีอุดมการณ์สังคมนิยมประชาธิปไตย และพรรคชาติ (National Party) เป็นพรรคแนวขวากลางที่มีอุดมการณ์อนุรักษ์นิยม จุดเปลี่ยนสำคัญที่นำไปสู่การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ คือ เรื่อง “**ความไม่เป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง**” การเลือกตั้งในปี ค.ศ.1978 และ ค.ศ. 1981 เมื่อเกิดภาวะ “ชนะที่นั่ง แต่แพ้คะแนนเสียง” กล่าวคือ พรรคชาติชนะการเลือกตั้งทั้งสองครั้ง ได้ที่นั่ง 51 และ 47 ที่นั่ง ในขณะที่พรรคแรงงานได้จำนวน 40 และ 43 ที่นั่ง แต่เมื่อดูจากคะแนนเสียงแล้ว พรรคชาติแพ้ เพราะได้คะแนนเสียง 39.8% และ 38.8% แต่พรรคแรงงานได้คะแนนเสียง 40.4% และ 39% จึงเป็นการสะท้อนว่าระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาไม่น่าเป็นธรรม ทำให้เกิดคำถามต่อ “**ความชอบธรรม**” ในการครองอำนาจของรัฐบาลพรรคชาติ นอกจากนั้น ยังมีประเด็นเชิงบริบททางการเมือง เช่น มติมหาชนและความเชื่อมั่นในพรรคการเมือง และนักการเมืองที่ลดต่ำลง อันเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายอย่างผิดพลาดผิดตัว เนื่องจากพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเป็นรัฐบาลไม่ได้ดำเนินนโยบายในแนวทางอุดมการณ์ของพรรค เช่น พรรคแรงงานกลับดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเปิดเสรี (Liberalization) ในขณะที่พรรคชาติกลับดำเนินนโยบายที่รัฐเข้าไปแทรกแซงเศรษฐกิจอย่างเข้มงวด และยังมีประเด็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อย (ชาวเมารี) และผู้หญิงมีจำนวนน้อย อันเนื่องมาจากระบบเลือกตั้งเดิมทำให้ได้รับเลือกตั้งและมีตัวแทนในรัฐสภาได้ยาก¹¹

การลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้ง ดำเนินการอย่างจริงจังในช่วงรัฐบาลพรรคชาติ ช่วงปี ค.ศ. 1990 หลังชนะการเลือกตั้ง ที่ให้คำมั่นกับประชาชนว่าจะจัดให้มีการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้ง หลังจากที่ประชาชนเริ่มเบื่อหน่ายและไม่เชื่อมั่นกับรัฐบาลพรรคแรงงาน ก่อนหน้านี้ที่จะจัดให้มีการลงประชามติ แต่ก็ไม่ได้ทำตามสัญญา โดยการลงประชามตินี้แบ่งเป็น 2 ครั้ง คือ ในปี ค.ศ. 1992 และ ค.ศ.1993 การลงประชามติครั้งแรกในวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 1992 เป็นการลงประชามติเพื่อเสนอแนะ (Indicative Referendum) ซึ่งถามผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง 2 คำถาม คำถามแรกถามว่าต้องการให้คงระบบเสียงข้างมากธรรมดาไว้เหมือนเดิม หรือว่าต้องการเปลี่ยนระบบเลือกตั้งใหม่ และคำถามที่ 2 หากตอบว่าต้องการเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง ต้องการเปลี่ยนไปเป็นระบบเลือกตั้ง

11 Denmark, David (2001). Choosing MMP in New Zealand : Explaining the 1993 Electoral Reform. Mixed-Member Electoral Systems : The Best of Both Worlds? M. S. S. M. P. Wattenburg. Oxford, Oxford University Press: 70-94.

แบบใด ผลปรากฏว่าในคำถามแรก **84.7%** ต้องการเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง ในขณะที่อีก 15.3% ต้องการให้คงระบบเดิมไว้ และในคำถามที่ 2 ปรากฏว่า **70.5%** ต้องการเปลี่ยนไปใช้ระบบผสมแบบสัดส่วน เมื่อผลออกมาเป็นเช่นนี้ จึงต้องมีการลงประชามติอีกครั้งหนึ่ง การลงประชามติครั้งที่ 2 จึงเป็นการลงประชามติที่มีผลผูกพัน (Binding Referendum) จัดขึ้นในวันที่ 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 1993 พร้อมกับการเลือกตั้งทั่วไป โดยถามเพียงคำถามเดียวว่า ต้องการให้คงระบบเสียงข้างมากธรรมดาไว้ หรือต้องการเปลี่ยนไปใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน (Mixed Member Proportional : MMP) ผลปรากฏว่า **53.9%** ต้องการเปลี่ยนไปใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน ในขณะที่อีก 46.1% ต้องการให้คงระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา การเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1993 จึงเป็นการเลือกตั้งครั้งสุดท้ายในระบบเสียงข้างมากธรรมดา และนิวซีแลนด์ก็ได้เปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน ตั้งแต่การเลือกตั้งปี ค.ศ.1996 เป็นต้นมา

ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งของนิวซีแลนด์ รัฐสภาเป็นระบบสภาเดียว (Unicameral) มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 120 คน ยกเว้นในกรณีที่บางพรรคได้รับเลือกตั้งในระบบเขตเกินกว่าสัดส่วนคะแนนที่ได้รับ (Overhang Seat) แบ่งเขตเลือกตั้งตามจำนวนประชากร ปัจจุบันแบ่งเป็น ส.ส. ในเขตเลือกตั้ง 70 คน และ ส.ส. จากบัญชีรายชื่อ 50 คน ทั้งนี้ ผู้สมัคร ส.ส. สามารถลงสมัครพร้อมกันได้ทั้งเขตและบัญชีรายชื่อ คะแนนจากบัญชีรายชื่อจะเป็นตัวกำหนดจำนวน ส.ส. ที่พรรคการเมืองนั้นๆ พึงมีในรัฐสภา และจะทำหน้าที่ชดเชยที่นั่ง พรรคที่จะได้รับการคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อ ต้องมีคะแนนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (Threshold) 5% หรือได้รับเลือกตั้งในระบบเขตอย่างน้อย 1 ที่นั่ง ผู้เลือกตั้งเลือก ส.ส. 2 ประเภท คือ ส.ส. เขต และบัญชีรายชื่อ วิธีการคิดคะแนนในระบบบัญชีรายชื่อ เริ่มจากนำคะแนนของแต่ละพรรค แล้วตัดพรรคที่ได้คะแนนไม่ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำ 5% หรือไม่ได้รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งอย่างน้อย 1 คนออกไป จากนั้นจึงใช้สูตรการคำนวณที่นั่งแบบเศษสูงสุดที่เรียกว่าวิธีแซงต์เล็ค (Sainte-Laguë Method) ว่าพรรคนั้นๆ ที่ผ่านเกณฑ์ควรที่จะมี ส.ส. ได้จำนวนกี่คน เมื่อได้จำนวนนั้นแล้วก็นำไปลบออกจากจำนวน ส.ส. เขต จะได้เป็น ส.ส. บัญชีรายชื่อ¹²

ภายหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง นิวซีแลนด์มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 ครั้ง ได้แก่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 12 ตุลาคม ค.ศ.1996 , การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 27 พฤศจิกายน ค.ศ.1999 , การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 27 กรกฎาคม ค.ศ.2002 , การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 กันยายน ค.ศ.2005, การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 8 พฤศจิกายน ค.ศ.2008 และการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนครั้งล่าสุดในวันที่ 26 พฤศจิกายน ค.ศ.

¹² Parliamentary Counsel Office (2011). "1993 Electoral Act." Retrieved 17 November, 2012, from <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1993/0087/latest/DLM307519.html>.

2011 ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งนี้ก็จัดให้มีการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้งไปพร้อมกันด้วยว่าจะยังคงใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนต่อไปหรือไม่ ผลการลงประชามติปรากฏว่า **53.74% ยังคงต้องการใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนต่อไป** ส่วนอีก 42.62% ต้องการเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง และอีก 3.64% เป็นบัตรเสีย

การปฏิรูประบบเลือกตั้งทั้งกรณีของไทยและนิวซีแลนด์มีความน่าสนใจตรงที่ทั้งสองประเทศต่างก็มีการเปลี่ยนระบบเลือกตั้งโดยมีการนำคะแนนในระบบสัดส่วนหรือที่เรียกว่า “บัญชีรายชื่อ” (Party List) มาใช้ด้วย แตกต่างกันตรงที่รูปแบบ กล่าวคือนิวซีแลนด์เปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนที่ใช้คะแนนระบบบัญชีรายชื่อเป็นตัวกำหนดจำนวน ส.ส.ที่พรรคการเมืองต่างๆ พึงมีในรัฐสภา ขณะที่ไทยเปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนานที่คะแนนระบบบัญชีรายชื่อไม่ได้เป็นตัวกำหนดจำนวน ส.ส.ที่พรรคการเมืองต่างๆ พึงมี แต่เป็นเพียงส่วนเสริมของ ส.ส.จากระบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ประเด็นหลักที่งานวิจัยนี้ต้องการศึกษา คือ ผลของการปฏิรูประบบเลือกตั้งต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง และการเป็นตัวแทนในรัฐสภาอย่างไร

คำถามการวิจัย

1. การปฏิรูประบบเลือกตั้งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมือง ในเชิงโครงสร้างการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง และจำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งอย่างไร
2. การปฏิรูประบบเลือกตั้งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะการเป็นตัวแทนในรัฐสภา ในเชิงคุณลักษณะของผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้ง ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ เป็นต้น อย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. การเปลี่ยนไปใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนในนิวซีแลนด์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองจากระบบสองพรรคการเมืองเป็นระบบหลายพรรคการเมือง ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ประการหนึ่งในการปฏิรูประบบเลือกตั้งที่ต้องการสร้างความเป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง ส่วนการเปลี่ยนไปใช้ระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนานในไทยก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองจากระบบหลายพรรคการเมืองที่ไม่มีพรรคเด่นเป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่น แต่การเปลี่ยนระบบเลือกตั้งในไทยเกิดขึ้นพร้อมกับบริบททางการเมืองอื่นๆ เช่น การคว่ำรวมพรรคและการยุบพรรค ที่สำคัญการปฏิรูประบบเลือกตั้งในไทยไม่ได้ตั้งอยู่บนเจตนารมณ์เรื่องการสร้างความเป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองที่ชัดเจน ต่อมาจึงมีการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งถึง 3 ครั้ง

2. การเปลี่ยนไปใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนในนิวซีแลนด์มีผลให้สัดส่วนของตัวแทนประชาชนในรัฐสภามีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งในเชิงเพศ อายุ การศึกษาและอาชีพ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์อีกข้อหนึ่งของการปฏิรูประบบเลือกตั้งในด้านการเป็นตัวแทนอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการเปลี่ยนไปใช้ระบบเลือกตั้งแบบคูชุนานในไทยมีผลให้สัดส่วนของตัวแทนประชาชนในรัฐสภาความหลากหลายมากขึ้นเช่นกัน แต่น้อยกว่านิวซีแลนด์โดยเปรียบเทียบ ทั้งนี้ เพราะการปฏิรูประบบเลือกตั้งในไทยไม่ได้มีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนที่ต้องการทำให้เกิดความหลากหลายของตัวแทนในรัฐสภา

แนวคิดและทฤษฎี

1. แนวคิดเรื่องการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ได้แก่

1. แนวคิดปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญและปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยปกติวิสัย (Contingent and inherent factors)
2. แนวคิดการเพิ่มจำนวนที่นั่งสูงสุด (Seat-maximization)
3. แนวคิดเรื่องบทบาทของนักการเมืองในกระบวนการปฏิรูประบบเลือกตั้ง

2. ทฤษฎีระบบเลือกตั้ง

ในการที่จะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างระบบเลือกตั้งกับระบบพรรคการเมือง งานวิจัยนี้ จะใช้ทฤษฎี “Duverger’s Law” ของมอริซ ดูแวร์เชอร์ (Maurice Duverger)¹³ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ชาวฝรั่งเศสเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และอธิบาย ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวมีหลักการสำคัญอยู่ 2 ประการ ได้แก่

1. ระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากธรรมดาแบบลงคะแนนครั้งเดียวเอื้อให้เกิดระบบสองพรรคการเมือง
2. ระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากธรรมดาแบบลงคะแนนสองครั้งและระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนเอื้อให้เกิดระบบหลายพรรคการเมือง

ทั้งนี้ ระบบเลือกตั้ง จะก่อให้เกิดผลในสองด้าน ได้แก่ ผลในเชิงกลไก (Mechanical effect) และผลในเชิงจิตวิทยา (Psychological effect) ทั้งต่อตัวพรรคการเมือง และผู้เลือกตั้ง

¹³ Duverger, Maurice (1972). *Political Parties : Their Organizations and Activity in the Modern State*. London, Methuen.

3. แนวคิดเรื่องระบบพรรคการเมือง

การจัดประเภทระบบพรรคการเมืองเพื่อการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ จะใช้ทฤษฎีการจัดประเภทของโจวานนี ซาโตริ (Giovanni Sartori)¹⁴ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ชาวอิตาลีที่มีชื่อเสียงอย่างมากในเรื่องพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง แนวคิดการจัดประเภทระบบพรรคการเมืองของเขาเป็นที่นิยมและใช้กันอย่างกว้างขวาง โดยวางอยู่บนหลักการ 2 ข้อ คือ จำนวนพรรคการเมือง (Number of Parties) และระยะห่างเชิงอุดมการณ์ของพรรคการเมือง (Ideological Distance) ซึ่งเขาได้แบ่งระบบพรรคการเมืองที่มีลักษณะการแข่งขันออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. ระบบสองพรรค (Two – Party System)
2. ระบบหลายพรรคอย่างกลาง (Moderate Pluralism)
3. ระบบหลายพรรคอย่างแบ่งเป็นขั้ว (Polarized Pluralism)
4. ระบบพรรคเดียวครอบงำ (Predominant Party System)

4. แนวคิดเรื่องการเป็นตัวแทน

แนวคิดการเป็นตัวแทน ใช้คำอธิบายของฮานนา พิตกิน (Hanna Pitkin) ที่ได้อธิบายลักษณะการเป็นตัวแทนทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยไว้ 4 ประการ ได้แก่

1. การเป็นตัวแทนที่เป็นทางการ (Formal Representation)
2. การเป็นตัวแทนโดยสาระสำคัญ (Substantive Representation)
3. การเป็นตัวแทนเชิงพรรณนา (Descriptive Representation)
4. การเป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Representation)¹⁵

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของการปฏิรูประบบเลือกตั้งในไทยและนิวซีแลนด์
2. เพื่อศึกษาผลเชิงเปรียบเทียบของการปฏิรูประบบเลือกตั้งต่อระบบพรรคการเมืองและการ

¹⁴ Sartori, Giovanni (1976). Parties and Party Systems : A Framework for Analysis. Cambridge, Cambridge University Press.

¹⁵ Pitkin, Hanna (1967). The Concept of Representation. Berkeley, University of California Press.

เป็นตัวแทนในรัฐสภาระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์

3. เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการศึกษาวิจัยเรื่องระบบเลือกตั้งต่อไป
4. เพื่อเป็นแนวทางและข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงระบบเลือกตั้งของไทยในอนาคต

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตในด้านเนื้อหา งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาผลของการปฏิรูประบบเลือกตั้งใน 2 ด้าน คือ ระบบพรรคการเมือง โดยศึกษาเชิงโครงสร้างการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองว่าเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรภายหลังจากเปลี่ยนระบบเลือกตั้งใหม่ และการเป็นตัวแทนในรัฐสภา เพื่อศึกษาลักษณะการเป็นตัวแทนว่าเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรภายหลังจากเปลี่ยนระบบเลือกตั้งใหม่ โดยศึกษาจากคุณสมบัติของ ส.ส. ผู้ได้รับเลือกตั้งภายหลังจากเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ

ขอบเขตด้านเวลา งานวิจัยนี้เลือกศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทยทั้งช่วงก่อนและภายหลังการเปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนานทั้งหมด 6 ครั้ง ได้แก่

1. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 กรกฎาคม พ.ศ.2538
2. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539
3. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 มกราคม พ.ศ. 2544
4. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548
5. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550
6. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554

ทั้งนี้ การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2538 และ พ.ศ. 2539 เป็นการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ส่วนการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2544 และ 2548 เป็นการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ส่วนการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2550 นั้น เป็นการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ส่วนการเลือกตั้งครั้งล่าสุดปี พ.ศ. 2554 เป็นการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2554

ส่วนในกรณีของนิวซีแลนด์เลือกศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งช่วงก่อนและหลังการเปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนทั้งหมด 8 ครั้ง ได้แก่

1. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 27 ตุลาคม ค.ศ. 1990
2. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 1993
3. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 12 ตุลาคม ค.ศ. 1996
4. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 27 พฤศจิกายน ค.ศ.1999

5. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 27 กรกฎาคม ค.ศ. 2002
6. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 กันยายน ค.ศ. 2005
7. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 2008
8. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 26 พฤศจิกายน ค.ศ. 2011

ขอบเขตด้านหน่วยการวิเคราะห์ หน่วยในการวิเคราะห์ของงานวิจัยนี้ คือ “ระบบเลือกตั้ง” ในกรณีของไทยคือระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนาน (Parallel Voting) ส่วนกรณีของนิวซีแลนด์ คือ ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน (Mixed-Member Proportional : MMP)

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาแบบเปรียบเทียบ โดยใช้กรณีศึกษาของไทยและนิวซีแลนด์เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ เพื่อชี้ให้เห็นความแตกต่างของผลของการเปลี่ยนไปสู่ระบบเลือกตั้งใหม่ที่ไม่เหมือนกัน โดยจะใช้วิธีดำเนินการวิจัยโดยการเก็บข้อมูลจากเอกสาร โดยข้อมูลเอกสารนั้นแบ่งเอกสารเป็น 3 ประเภท คือ

1. เอกสารข้อมูลสถิติและผลการเลือกตั้ง ในส่วนข้อมูลผลการเลือกตั้งของไทย จะใช้หนังสือข้อมูลสถิติและผลการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งตีพิมพ์เผยแพร่อย่างเป็นทางการ ส่วนข้อมูลสถิติและผลการเลือกตั้งของนิวซีแลนด์นั้น จะใช้ข้อมูลที่ตีพิมพ์เผยแพร่อย่างเป็นทางการบนเว็บไซต์ของคณะกรรมการการเลือกตั้งของนิวซีแลนด์¹⁶ ทั้งนี้ จะใช้ข้อมูลสถิติและผลการเลือกตั้งทั้งช่วงก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้งในทั้งสองกรณี เพื่อชี้ให้เห็นความแตกต่าง

2. เอกสารด้านข้อมูลประวัติสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยสืบค้นจากห้องสมุดรัฐสภาไทย หอสมุดแห่งชาตินิวซีแลนด์ และเว็บไซต์รัฐสภานิวซีแลนด์

3. เอกสารทางวิชาการ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ บทความทางวิชาการ และหนังสือทางวิชาการ ในส่วนของบทความวิชาการจะใช้บทความซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง, ลักษณะการเป็นตัวแทน และรัฐบาลภายหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้งทั้งของไทยและนิวซีแลนด์ ในส่วนของหนังสือวิชาการ จะใช้หนังสือวิชาการเกี่ยวกับเรื่องทฤษฎีระบบเลือกตั้ง, การปฏิรูประบบเลือกตั้ง และการศึกษาเปรียบเทียบระบบเลือกตั้ง

¹⁶ <http://www.electionresults.govt.nz/>

นอกจากข้อมูลเอกสารแล้ว งานวิจัยนี้จะเว็บไซต์ที่เป็นฐานข้อมูลสำคัญ ได้แก่

1. **โครงการศึกษาการเลือกตั้งนิวซีแลนด์ (New Zealand Election Study)**¹⁷ ซึ่งเป็นโครงการที่เก็บรวบรวมข้อมูล สถิติและผลการเลือกตั้ง รวมทั้งยังมีหนังสือและบทความต่างๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ตั้งแต่ปี 1993 เป็นต้นมา ดำเนินการโดยคณาจารย์จากภาควิชารัฐศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยโอ๊คแลนด์ (University of Auckland) ประเทศนิวซีแลนด์

2. **เว็บไซต์รัฐสภา** ทั้งรัฐสภาของไทย¹⁸ และรัฐสภานิวซีแลนด์¹⁹

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล ระบบพรรคการเมือง วิเคราะห์จาก **“ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยสำคัญ” (Effective Number of Parties)** โดยคำนวณทั้งจากจำนวนที่นั่งในสภา (Effective Number of Parliamentary Parties : ENPP) และจากคะแนนเสียง (Effective Number of Elective Parties) โดยใช้สูตรคำนวณของ Laakso และ Taagepera²⁰ รวมทั้งคำนวณค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งในสภา (Disproportionality) โดยใช้สูตรคำนวณ Gallagher's Index²¹ เพื่อสะท้อนว่าการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองเป็นธรรมหรือไม่ และใช้ประกอบกับค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยสำคัญในการวิเคราะห์

ส่วนการเป็นตัวแทนในรัฐสภา เก็บรวบรวมและวิเคราะห์จากข้อมูลของ ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้งในแต่ละครั้งทั้งของไทยและนิวซีแลนด์เพื่อวิเคราะห์ว่า ภายใต้ระบบเลือกตั้งใหม่ ทั้งระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน และระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนานทำให้มีตัวแทนในรัฐสภาอย่างไรบ้าง โดยวิเคราะห์คุณสมบัติของ ส.ส.แต่ละคนทั้งในมิติด้านอายุ เพศ การศึกษา และอาชีพ ทั้งนี้ มีประเด็นที่สำคัญในการวิเคราะห์อีกประเด็นหนึ่ง นั่นคือ ประเด็นเรื่องการเป็นตัวแทนของผู้หญิงและชนกลุ่มน้อย

17 <http://www.nzes.org>

18 <http://www.parliament.go.th>

19 <http://www.parliament.nz>

20 Laakso, Markku and Taagepera, Rein (1979). "Effective Number of Parties: A Measure with Application to West Europe." *Comparative Political Studies* 12: 3-27.

21 Gallagher, Michael and Mitchell, Paul (2008). Appendix B. *The Politics of Electoral System*. M. G. a. P. Mitchell. Oxford, Oxford University Press.

เนื่องจากในปัจจุบันมีแนวโน้มว่าผู้หญิงจะมีบทบาทในทางการเมืองมากขึ้น งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาว่าในระบบเลือกตั้งทั้งสองรูปแบบนี้เอื้อให้ผู้หญิงสามารถได้รับเลือกตั้งหรือไม่ ส่วนในประเด็นชนกลุ่มน้อยนั้น เกี่ยวข้องกับกรณีของนิวซีแลนด์ เนื่องจากนิวซีแลนด์มีชนกลุ่มน้อยคือ ชาวเมารี คิดเป็นสัดส่วน 7.4% จากจำนวนประชากรทั้งหมด 4,327,944 คน²² งานวิจัยนี้ก็จะศึกษาไปต่ออีกเช่นกันว่าด้วยระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วนของนิวซีแลนด์ได้เอื้อให้ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ได้รับเลือกตั้งหรือไม่ด้วยเช่นกัน

นิยามปฏิบัติการ

1. การปฏิรูประบบเลือกตั้ง (Electoral Reform) ในงานวิจัยนี้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งจากระบบหนึ่งไปสู่อีกระบบหนึ่ง ในงานวิจัยนี้ กรณีของไทย คือ การเปลี่ยนระบบเลือกตั้งจากระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา (Plurality System) เป็นระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนาน (Parallel Voting) ส่วนกรณีของนิวซีแลนด์ คือ การเปลี่ยนระบบเลือกตั้งจากระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา (Plurality System) เป็นระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน (Mixed Member Proportional)

2. ระบบพรรคการเมือง (Party System) หมายถึง ระบบของการมีปฏิสัมพันธ์กันอันเป็นผลมาจากการแข่งขันกันระหว่างพรรคการเมือง²³

3. การเป็นตัวแทน (Representation) หมายถึง การกระทำในนามของผลประโยชน์ของผู้ที่ถูกแทน หรือประชาชนผู้เลือกตั้ง ในลักษณะที่สนองต่อความต้องการของผู้เลือกตั้ง²⁴

4. ระบบเลือกตั้งแบบผสม (Mixed-Member Electoral System) หมายถึง ระบบเลือกตั้งที่นำรูปแบบของระบบเลือกตั้ง 2 ประเภทมารวมกันเป็นระบบเลือกตั้งเดียวกัน คือ ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา (Plurality System) กับ ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน

²² CIA World Factbook. "New Zealand." Retrieved 19 November, 2012, from <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/nz.html>, ibid.

²³ Sartori, Giovanni (1976). อ้างแล้ว

²⁴ Pitkin, Hanna (1967). อ้างแล้ว

(Proportional Representation)²⁵

5. ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน (Mixed-Member Proportional) หมายถึง ระบบเลือกตั้งที่ความเกี่ยวข้องกันระหว่างคะแนนเขตเลือกตั้งกับคะแนนระบบสัดส่วน หรือที่เรียกว่าบัญชีรายชื่อ โดยยึดหลักการว่าคะแนนบัญชีรายชื่อเป็นตัวกำหนดจำนวน ส.ส. ที่พึงมีในสภาจริงๆ ของพรรคการเมือง โดยใช้คะแนนบัญชีรายชื่อคำนวณจำนวน ส.ส. ที่พึงมีในสภาของพรรคการเมืองนั้นๆ ว่ามีจำนวนเท่าไร แล้วหักออกจากจำนวน ส.ส. เขตที่ได้รับเลือกตั้ง ก็จะได้เป็นจำนวน ส.ส. บัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้น คะแนนบัญชีรายชื่อจะทำหน้าที่ชดเชยที่นั่งให้กับพรรคการเมืองต่างๆ²⁶

6. ระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนาน (Parallel Voting) หมายถึง ระบบเลือกตั้งที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างคะแนนเขตเลือกตั้งกับคะแนนระบบสัดส่วน (บัญชีรายชื่อ) โดยคิดคะแนนบัญชีรายชื่อแยกจากคะแนนระบบเขตเลือกตั้ง และคะแนนบัญชีรายชื่อไม่ได้เป็นตัวกำหนดจำนวน ส.ส. ที่พึงมีในสภาของพรรคการเมืองอย่างแท้จริง แต่เป็นเพียงส่วนเสริมเท่านั้น ระบบเลือกตั้งนี้มีอีกชื่อหนึ่งว่า “ระบบเลือกตั้งผสมแบบเสียงข้างมาก” (Mixed-Member Majoritarian : MMM)²⁷ และในนิวซีแลนด์เรียกระบบเลือกตั้งนี้ในการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้งว่า “ระบบเลือกตั้งแบบเพิ่มสมาชิก” (Supplementary Members)²⁸

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของการปฏิรูประบบเลือกตั้งในไทยและนิวซีแลนด์
2. ได้ทราบผลเชิงเปรียบเทียบของการปฏิรูประบบเลือกตั้งต่อระบบพรรคการเมืองและการเป็นตัวแทนในรัฐสภาระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์
3. ใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาวิจัยเรื่องระบบเลือกตั้ง
4. ใช้เป็นแนวทางและข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงระบบเลือกตั้งของไทยในอนาคต

²⁵ Shugart, Matthew S. and Wattenburg, Martin P. (2001). Mixed-Member Electoral Systems : A Definition and Typology. Mixed-Member Electoral Systems : The Best of Both Worlds? M. S. S. a. M. P. Wattenburg. Oxford, Oxford University Press: 9-24.

²⁶ ^ อ้างแล้ว

²⁷ ^ อ้างแล้ว

²⁸ New Zealand Herald (2011). "Referendum 2011 : A look at Supplementary Member." Retrieved 19 November, 2012, from http://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=10762743.

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะอธิบายถึงแนวคิดและทฤษฎีรวมทั้งวรรณกรรมที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยชิ้นนี้ที่ผู้วิจัยได้รวบรวมและประมวลออกมา ในส่วนของแนวคิดและทฤษฎีนั้น ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับระบบเลือกตั้งแบบผสม, แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูประบบเลือกตั้ง, ทฤษฎีระบบเลือกตั้งกับระบบพรรคการเมือง, แนวคิดการจัดประเภทระบบพรรคการเมือง, แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นตัวแทน ส่วนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัยได้สำรวจวรรณกรรมทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ และบทความวิชาการ ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้ ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ต่อไป จึงได้คัดสรรวรรณกรรมส่วนหนึ่งเข้ามาไว้เป็นส่วนหนึ่งในบทนี้ไว้ด้วยเช่นกัน

แนวคิดเกี่ยวกับระบบเลือกตั้งแบบผสม

เนื่องจากในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเปรียบเทียบผลของการเปลี่ยนระบบเลือกตั้งไปสู่ระบบเลือกตั้งแบบผสมในสองกรณีศึกษา คือ ไทยกับนิวซีแลนด์ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรต้องทำความเข้าใจเรื่องระบบเลือกตั้งแบบผสมในเชิงหลักการและแนวคิดของระบบเลือกตั้งประเภทนี้ในเบื้องต้น

ระบบเลือกตั้งแบบผสมในความหมายอย่างกว้าง คือ ระบบเลือกตั้งที่ประกอบด้วยระบบเลือกตั้ง 2 ประเภทเข้าด้วยกัน คือ ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก (Majoritarian system) กับระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน (Proportional system) โดยที่ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากใช้วิธีการเลือกตั้งแบบหนึ่งเขตหนึ่งคน ผู้ที่ชนะและได้รับการเลือกตั้งคือผู้ได้คะแนนมากที่สุดในเขตเลือกตั้ง ซึ่งระบบนี้ในทางหนึ่งมักเอื้อให้พรรคใหญ่ได้จำนวนที่นั่งในสภา และเอื้อให้เกิดระบบสองพรรคการเมือง ส่วนระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนกำหนดให้ในหนึ่งเขตเลือกตั้งมีที่นั่งหลายที่ โดยมากแล้วใช้บัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองในการจัดสรรที่นั่ง ซึ่งระบบนี้มักทำให้ในรัฐสภามีตัวแทนที่หลากหลาย พรรคการเมืองขนาดเล็กสามารถมีที่นั่งในสภาได้ และพรรคการเมืองขนาดใหญ่ไม่สามารถผูกขาดเสียงข้างมากในรัฐสภา ระบบเลือกตั้งแบบผสมเกิดจากการนำส่วนดีของระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากและระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนเข้าด้วยกัน

ในงานของ Shugart & Wattenburg (2001) ได้ให้ความหมายของระบบเลือกตั้งแบบผสมว่าเป็นส่วนย่อยระบบเลือกตั้งหลายชั้น (multiple-tier electoral systems) อันหมายถึงระบบเลือกตั้งที่ที่นั่งถูกจัดสรรอย่างคาบเกี่ยวกันระหว่างสองเขตเลือกตั้งหรือมากกว่า ผู้เลือกตั้งสามารถลงคะแนนได้หนึ่งเสียงหรือมากกว่านั้นเพื่อนำไปจัดสรรจำนวนที่นั่งแก่พรรคการเมืองในมากกว่าหนึ่ง

ชั้น ระบบเลือกตั้งแบบผสมจึงเป็นระบบเลือกตั้งที่มีหลายชั้น โดยมีเงื่อนไขเฉพาะว่าชั้นหนึ่งเป็นการเลือกตั้งในระบบเขตเลือกตั้ง โดยเป็นเขตเลือกตั้งที่มี ส.ส. หนึ่งคนต่อหนึ่งเขต ในขณะที่อีกชั้นหนึ่งมีการจัดสรรที่นั่งโดยบัญชีรายชื่อ

Shugart และ Wattenburg ได้แบ่งประเภทของระบบเลือกตั้งแบบผสมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ระบบเลือกตั้งแบบผสมเสียงข้างมาก (Mixed-Member Majoritarian : MMM)¹ และ ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน (Mixed-Member Proportional : MMP) โดยพิจารณาจาก “ความเชื่อมโยงกัน” (linkage) ระหว่างคะแนนเสียงในระบบเขตเลือกตั้งกับคะแนนเสียงในระบบบัญชีรายชื่อ ทั้งสองระบบมีความเหมือนกัน คือ ผู้เลือกตั้งสามารถเลือกกาบัตรเลือกตั้งได้สองใบ ใบหนึ่งเลือกผู้สมัครในเขตเลือกตั้งตนเอง อีกใบหนึ่งเลือกบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น แต่แตกต่างกันที่ความเชื่อมโยงกันระหว่างคะแนนทั้งสองประเภท กล่าวคือ ในระบบเลือกตั้งแบบผสมเสียงข้างมาก คะแนนเสียงในระบบเขตเลือกตั้งกับคะแนนในระบบบัญชีรายชื่อไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนนั้น คะแนนในระบบบัญชีรายชื่อจะเป็นตัวกำหนดว่าแต่ละพรรคการเมืองควรมีจำนวนที่นั่งในสภาเท่าไร เมื่อแต่ละพรรคการเมืองได้จำนวนที่นั่งในระบบเขตมาแล้วก็จะนำไปหักกับจำนวนที่นั่งที่พึงมีจากคะแนนในระบบบัญชีรายชื่อ โดยยึดถือหลักการชดเชยที่นั่งให้แก่พรรคการเมืองต่างๆ²

ระบบเลือกตั้งแบบผสมมีแนวโน้มที่จะสร้างสมดุลระหว่างการแข่งขันทั้งในมิติการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองและการแข่งขันภายในพรรคการเมือง ในมิติการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง ระบบเลือกตั้งแบบผสมสร้างสมดุลด้วยการให้เลือกตั้ง ส.ส. จำนวนหนึ่งตามหลักการของเสียงข้างมาก และให้เลือกตั้ง ส.ส. อีกจำนวนหนึ่งตามหลักการของสัดส่วน ความเป็นไปได้ที่น้อยที่สุดที่ยืนยันหลักการนี้ คือการที่พรรคการเมืองหลักสองพรรคหรือกลุ่มของพรรคการเมืองหลัก อย่างน้อยหนึ่งในนั้นจะได้รับฉันทานุมัติ (mandate) ที่จะจัดตั้งรัฐบาล และอีกประการหนึ่ง ด้วยวิธีการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่เอื้อให้พรรคการเมืองเล็กได้รับเลือกตั้งและสามารถมีที่นั่งในสภาได้ จึงไม่มีพรรคการเมืองใดที่ได้คะแนนเสียงส่วนใหญ่จะสามารถเป็นรัฐบาลได้โดยปราศจากการจัดตั้งรัฐบาลผสมหรือขอเสียงสนับสนุนจากพรรคการเมืองอื่นๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ด้วยวิธีการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ทำให้ไม่มีพรรคการเมืองใดที่สามารถคว้าเสียงส่วนมากอย่างเด็ดขาดและมีที่นั่งในสภาเกินกึ่งหนึ่งได้ ในอีกด้านหนึ่งในมิติการแข่งขันภายในพรรคการเมือง ระบบเลือกตั้งแบบผสมสร้างสมดุลของการเป็นตัวแทนสอง

¹ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนาน (Parallel Voting) ซึ่งผู้วิจัยจะใช้ชื่อนี้ในงานวิจัยต่อไป

² Shugart, Matthew S. and Wattenburg, Martin P. (2001). Mixed-Member Electoral Systems : A Definition and Typology. Mixed-Member Electoral Systems : The Best of Both Worlds? M. S. S. a. M. P. Wattenburg. Oxford, Oxford University Press: 9-24.

ประเภท โดยให้เลือก ส.ส. จากเขตเลือกตั้งและบัญชีรายชื่อ เช่นเดียวกัน ความเป็นไปได้อย่างน้อยที่สุดที่ยืนยันการสร้างสภาวะสมดุลนี้ คือการที่เขตเลือกตั้งจะผูกติดกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นของตนเองในผ่านการเลือกตั้งในระบบเขตแบบหนึ่งเขตหนึ่งคน และการทำให้เกิดความรู้สึกที่เข้มแข็งและผูกติดต่อพรรคการเมืองในระดับชาติผ่านการเลือกตั้งในระบบบัญชีรายชื่อ³

ทั้งนี้ ในงานวิจัยนี้ จะเรียกระบบเลือกตั้งแบบผสมที่ไม่มีความเกี่ยวพันกันระหว่างคะแนนเสียงในระบบเขตกับคะแนนเสียงในระบบบัญชีรายชื่อว่า “ระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนาน” (Parallel Voting) เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าคำนี้มีความหมายที่สะท้อนวิธีการคิดคะแนนในระบบเลือกตั้งนี้ได้ชัดเจนกว่าคำว่า “ระบบเลือกตั้งแบบผสมเสียงข้างมาก” ตามความหมายของ Shugart และ Wattenburg ซึ่งผู้วิจัยจะใช้คำว่าระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนานตลอดงานวิจัยชิ้นนี้ในกรณีของการปฏิรูประบบเลือกตั้งในประเทศไทย ส่วนในกรณีของการปฏิรูประบบเลือกตั้งในประเทศนิวซีแลนด์ ผู้วิจัยยังคงใช้คำว่า “ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน” ตามความหมายของ Shugart และ Wattenburg ด้วยผู้วิจัยเห็นว่า เป็นคำที่สะท้อนลักษณะความสัมพันธ์กันระหว่างคะแนนเสียงระบบบัญชีรายชื่อกับคะแนนเสียงระบบเขตอย่างชัดเจน

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูประบบเลือกตั้ง

ในงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบผลของการปฏิรูประบบเลือกตั้งเป็นหลัก แต่กระนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่างานวิจัยชิ้นนี้ไม่ควรละเลยมิติสาเหตุแห่งการปฏิรูประบบเลือกตั้งด้วยเช่นกัน เพราะการเข้าใจสาเหตุแห่งการปฏิรูประบบเลือกตั้งนั้นจะทำให้การวิเคราะห์ผลการศึกษาของผู้วิจัยมีความชัดเจนและรอบด้านมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สำรวจแนวคิดที่เกี่ยวกับการปฏิรูประบบเลือกตั้งจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยพบว่ามีอยู่ 4 แนวคิดใหญ่ๆ ที่อธิบายการปฏิรูประบบเลือกตั้งมาได้แก่ แนวคิดปัจจัยที่เกิดเป็นปกติและปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ (contingent and inherent factors), แนวคิดการเพิ่มจำนวนที่นั่งสูงสุด (seat maximization), , แนวคิดบทบาทของนักการเมืองในกระบวนการปฏิรูประบบเลือกตั้ง

³ Shugart, Matthew S. Ibid. “Extreme” Electoral Systems and the Appeal of the Mixed-Member Alternative. M. S. Shugart and M. P. Wattenburg. New York: 25-51.

1. แนวคิดปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญและปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยปกติวิสัย (Contingent and inherent factors)

แนวคิดปัจจัยที่เกิดขึ้นเป็นปกติและปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ ปรากฏในงานศึกษาของ Shugart & Wattenburg (2001) เขาเริ่มต้นด้วยการอธิบายว่าปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งการปฏิวัติทางสังคม, อุบัติเหตุ, การแพร่ระบาดของโรคระบาด และปรากฏการณ์อื่นๆ อีกมากมาย ล้วนแต่สามารถอธิบายสาเหตุได้จากปัจจัยที่เกิดขึ้นเป็นปกติและปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ การปฏิรูประบบเลือกตั้งก็เช่นเดียวกันที่สามารถอธิบายสาเหตุได้ทั้งปัจจัยที่เกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยและปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ การอธิบายบนฐานของปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญมุ่งความสนใจไปที่ “ปัจจัยที่เบี่ยงเบนไปจากปกติ” (aberrant factors) ที่จุดชนวนให้เกิดปรากฏการณ์ ส่วนการอธิบายบนฐานของปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยปกติวิสัยมุ่งความสนใจไปที่ “สภาวะการดำรงอยู่ดั้งเดิม” (pre-existing conditions) แนวคิดเรื่องปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญและปัจจัยที่เกิดขึ้นเป็นปกติวิสัย เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาการปฏิรูประบบเลือกตั้ง เพราะการปฏิรูประบบเลือกตั้งเป็นการกระทำทางการเมืองโดยเจตนา โดยปกติสำหรับฝ่ายนิติบัญญัติหรือองค์กรทางการเมืองอื่น ฉะนั้น มันจึงต้องมีปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญที่อธิบายเมื่อเกิดการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ซึ่งปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญอาจเป็นสิ่งที่อธิบายการปฏิรูประบบเลือกตั้งได้ดีที่สุด แต่อาจไม่เพียงพอ เพราะยังมีปัจจัยที่เกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยอยู่แล้วอีกประการหนึ่ง

Shugart มุ่งความสนใจไปที่การอธิบายปัจจัยที่เกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยก่อนการปฏิรูประบบเลือกตั้ง โดยมุ่งอธิบายระบบเลือกตั้งเดิมที่มีลักษณะ “สุดโต่ง” ไม่ว่าจะในมิติการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง หรือการแข่งขันภายในพรรคการเมือง อย่างไรก็ตาม สภาวะดั้งเดิมที่เกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยก่อนการปฏิรูปไม่จำเป็นต้องทำให้เกิดการปฏิรูปเสมอไป มันต้องมีเหตุการณ์จุดชนวน ซึ่งก็คือปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ ในงานศึกษานี้ Shugart ได้พัฒนาดัชนีที่ใช้วัดประสิทธิภาพ (efficiency) ทั้งประสิทธิภาพในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง และประสิทธิภาพในการแข่งขันภายในพรรคการเมือง โดยการคำนวณดัชนีวัดประสิทธิภาพในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ ค่าความสามารถในการระบุตัวเลือกที่แข่งขันกันเป็นรัฐบาลก่อนเลือกตั้ง (Pre-election identifiability), ค่าประมาณการเสียงข้างมากภายหลังการเลือกตั้ง (Post-election majority approximation), ความเชื่อมโยงกันในการเลือกตั้ง (Electoral linkage) อันหมายถึงค่าเฉลี่ยระหว่างความสามารถในการระบุพรรคที่สามารถเป็นรัฐบาล (identifiability) กับการปกครองเสียงข้างมากภายหลังการเลือกตั้ง, ค่าการทำให้ได้เสียงข้างมาก (Plurality enhancing) ส่วนดัชนีวัดประสิทธิภาพการแข่งขันภายในพรรคการเมืองประกอบด้วย 3 องค์ประกอบในสูตรการคิดคะแนนในระบบเลือกตั้ง ได้แก่ การเลือกตั้ง (ballot) โดยดูว่าผู้สมัคร ส.ส. เข้าถึงการเลือกตั้งอย่างไร และการเลือกตั้งมีโครงสร้างแบบใด, การลงคะแนน (vote) โดยดูระดับของการลงคะแนน

ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ระหว่างการลงคะแนนเสียงในระบบบัญชีรายชื่อ กับการลงคะแนนเสียงในระบบเขต, เขตเลือกตั้ง (district) โดยดูผลที่แตกต่างกันระหว่างขนาดของเขตเลือกตั้ง

เมื่อได้ค่าดัชนีทั้งสองมิติแล้ว Shugart ได้นำมาวิเคราะห์ลักษณะ “สุดโต่ง” ของระบบเลือกตั้งใน 5 กรณีศึกษา ได้แก่ นิวซีแลนด์, อิตาลี, อิสราเอล, ญี่ปุ่น, และเวเนซุเอล่า ในกรณีของนิวซีแลนด์, อิตาลีและอิสราเอลนั้น Shugart อธิบายว่าเป็นการปฏิรูประบบเลือกตั้งที่เกิดจากลักษณะการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองที่ สุดโต่ง โดยในกรณีของนิวซีแลนด์ Shugart อธิบายว่าเป็นลักษณะ “เสียงข้างมากสุดโต่ง” (pluralitarianism) โดยที่พรรคการเมืองพรรคหนึ่งที่คะแนนเสียงข้างมากและสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียว และเป็นรัฐบาลที่มั่นคงและแข็งแกร่งเกินความจริง ถึงแม้จะได้จำนวนที่นั่งในสภาเกินกึ่งหนึ่ง แต่เมื่อดูจากคะแนนเสียงแล้วกลับได้ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ขณะที่พรรคเล็กมีตัวแทนน้อยเกินไป (under-representation) ส่วนในกรณีของอิตาลีและอิสราเอลนั้น Shugart อธิบายว่าเป็นลักษณะเป็นตัวแทนอย่างสูง (hyper-representative) โดยที่ไม่มีพรรคการเมืองใดสามารถชนะเสียงข้างมากได้อย่างเด็ดขาด ฉะนั้น รัฐบาลที่จัดตั้งภายหลังการเลือกตั้งจึงเป็นผลมาจากการต่อรองทางการเมือง ในกรณีของญี่ปุ่นและเวเนซุเอล่า Shugart อธิบายว่าเป็นการปฏิรูประบบเลือกตั้งที่เป็นผลมาจากการแข่งขันภายในพรรคการเมืองที่มีลักษณะสุดโต่ง โดยในกรณีญี่ปุ่นนั้น มีลักษณะนิยมตัวบุคคลสูง (hyper-personalistic) กล่าวคือ ผู้สมัคร ส.ส. แต่ละคนจะจัดตั้งเครือข่ายสนับสนุนส่วนตัวที่จะจัดหาการสนับสนุนจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง เมื่อการเลือกตั้งมีลักษณะนิยมตัวบุคคลสูง อัตลักษณ์และกิจกรรมการดำเนินงานของผู้สมัครแต่ละคนจะสร้างอัตลักษณ์ในตัวเลือกของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเป็นผลทำให้แผนงานและนโยบายของพรรคไม่ใช่สิ่งพื้นฐานในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ในส่วนของเวเนซุเอล่า อำนาจในการกำหนดตัวผู้สมัคร ส.ส. มีลักษณะรวมศูนย์อย่างสูง (hyper-centralized) โดยที่ที่กลุ่มผู้นำคนสำคัญจำนวนไม่กี่คนในสองพรรคการเมืองใหญ่ที่สามารถกำหนดได้ว่าใครจะได้ลงสมัครรับเลือกตั้ง⁴

2. แนวคิดการเพิ่มจำนวนที่นั่งสูงสุด (Seat-maximization)

แนวคิดนี้ปรากฏในงานศึกษาของ Benoit (2004) ซึ่งเขาได้พัฒนาตัวแบบในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ของระบบเลือกตั้งบนสมมติฐานที่ว่าวัตถุประสงค์ของพรรคการเมืองในการเลือกระบบเลือกตั้งคือเพื่อเพิ่มจำนวนสัดส่วนที่นั่งในสภา

ในตัวแบบที่ Benoit พัฒนาขึ้น ได้สร้างตัวแปรที่สำคัญ 7 อย่างเพื่อใช้คำนวณและอธิบายปรากฏการณ์การปฏิรูประบบเลือกตั้ง ได้แก่ พรรคการเมือง (Parties หมายถึงพรรคการเมืองทุก

⁴ เรื่องเดียวกัน

พรรคในระบบการเมือง), อำนาจตัดสินใจเชิงสถาบัน (Institutional fiat power), การตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบัน (Decision rule for institutional change), คะแนนเสียง, ที่นั่ง, และคะแนนเสียงที่คาดว่าจะได้รับ (Votes, seats, and expected votes), ระบบเลือกตั้งทางเลือก (Electoral system alternatives), จำนวนที่นั่งที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละระบบเลือกตั้ง (Expected seats under each electoral system), การจัดลำดับตัวเลือกเชิงสถาบัน (Preferences over institutional alternatives)

ในงานศึกษาของ Benoit เขาได้สรุปเกี่ยวกับการปฏิรูประบบเลือกตั้งไว้ว่า

“ระบบเลือกตั้งเป็นผลมาจากกลุ่มของตัวเลือกของพรรคการเมืองที่เชื่อมโยงกับทางเลือกในเชิงสถาบันไปสู่ผลประโยชน์ของตนเองในการเลือกตั้งในรูปแบบของการเพิ่มจำนวนสัดส่วนที่นั่ง พรรคการเมืองจะจัดลำดับทางเลือกในเชิงสถาบันลงมาตามสัดส่วนจำนวนที่นั่งที่พรรคคาดหวังระบบเลือกตั้งทางเลือกนั้นจะทำให้เกิดในการเลือกตั้งภายใต้กติกาเหล่านั้น ในการที่จะเชื่อมโยงระหว่างทางเลือกเชิงสถาบันกับผลประโยชน์ส่วนตัวอย่างถูกต้องที่สุด แต่ละพรรคการเมืองจะแสวงหาข้อมูลอย่างกระตือรือร้นเพื่อประมาณการสัดส่วนคะแนนเสียงที่จะคาดว่าจะได้ในแต่ละระบบเลือกตั้ง ทางเลือก ซึ่งข้อมูลนี้หมายความว่ารวมทั้งสัดส่วนคะแนนเสียงที่คาดว่าจะได้รับ และกลไกของระบบเลือกตั้งทางเลือกต่างๆ ในการเปลี่ยนคะแนนเสียงไปสู่จำนวนที่นั่ง

การเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งจะเกิดขึ้นเมื่อพรรคการเมืองพรรคหนึ่งหรือพรรคการเมืองกลุ่มหนึ่งสนับสนุนระบบเลือกตั้งทางเลือกที่จะทำให้ได้จำนวนที่นั่งมากกว่าระบบเลือกตั้งปัจจุบัน และพรรคการเมืองอื่นๆ มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งทางเลือก ในทางกลับกัน ระบบเลือกตั้งจะไม่มีเปลี่ยนแปลงเมื่อไม่มีพรรคการเมืองหนึ่งหรือกลุ่มของพรรคการเมืองที่มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งสามารถได้จำนวนที่นั่งมากกว่าเดิมหากเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง”⁵

3. แนวคิดเรื่องบทบาทของนักการเมืองในกระบวนการปฏิรูประบบเลือกตั้ง

แนวคิดเรื่องบทบาทของนักการเมืองในการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ปรากฏในงานของ Renwick (2010) ในงานของเขา เริ่มจากการตอบโต้แนวคิดดั้งเดิมที่อธิบายว่าการปฏิรูประบบเลือกตั้งจะเกิดขึ้นเนื่องจากเกิดการพังทลายของระบบ ทั้งนี้ เพราะข้อเท็จจริงของการปฏิรูประบบเลือกตั้งที่เกิดขึ้นใน 6 กรณีศึกษาใหญ่ช่วงตั้งแต่ทศวรรษ 1980 ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นในบริบทประชาธิปไตยที่ไม่ได้เกิดการพังทลายในระบบการเมืองแต่อย่างใด

⁵ Benoit, Kenneth (2004). "Models of Electoral System Change." *Electoral Studies* 23: 363-389.

กรอบคิดในการอธิบายการปฏิรูประบบเลือกตั้งของ Renwick เริ่มต้นจากการตั้งคำถามว่า “นักการเมืองมีบทบาทในการควบคุมกระบวนการปฏิรูประบบเลือกตั้งหรือไม่” ถ้าหากว่านักการเมืองมีบทบาทสำคัญในการควบคุมกระบวนการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ระบบเลือกตั้งถูกพิจารณาทั้งในฐานะที่เป็นทั้งสถาบันการเมืองที่ใช้ “จัดสรรปันส่วนใหม่” (redistributive institution) และในฐานะที่เป็นสถาบันการเมืองที่มีประสิทธิภาพ (efficient institution)

ระบบเลือกตั้งในฐานะเป็นสถาบันการเมืองที่ใช้จัดสรรปันส่วนใหม่ (redistributive institution) โดยที่พรรคการเมืองหนึ่งได้จำนวนที่นั่งมากกว่าภายใต้ระบบเลือกตั้งเดิม ซึ่งก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่อีกพรรคการเมืองหนึ่งจะได้ที่นั่งน้อยกว่า เมื่อมีพรรคการเมืองพรรคหนึ่งหรือหลายพรรคเล็งเห็นประโยชน์ที่จะได้แก่ตัวเองเมื่อมีการเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง ก็อาจนำไปสู่การปฏิรูประบบเลือกตั้งได้ Renwick เรียกว่าเป็นการปฏิรูประบบเลือกตั้งเช่นนี้ว่า “การกำหนดโดยเสียงข้างมากของชนชั้นนำ” (Elite majority imposition) ในอีกด้านหนึ่ง เมื่อพิจารณาระบบเลือกตั้งในฐานะสถาบันการเมืองที่มีประสิทธิภาพ (efficient institution) สามารถพิจารณาได้ใน 3 กรณี กรณีแรก เมื่อระบบการเมืองโดยรวมถูกคุกคามโดยความรุนแรงระหว่างกลุ่มหรือการแบ่งแยกดินแดน นักการเมืองอาจสร้างเสถียรภาพทางการเมืองเหนือการแสวงหาประโยชน์ของกลุ่มขัดแย้งและดำเนินการปฏิรูประบบเลือกตั้งเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดลง ตัวอย่างเช่น การปฏิรูประบบเลือกตั้งในแอฟริกาใต้ ปี ค.ศ. 1993 และ การปฏิรูประบบเลือกตั้งในฟีจี ปี ค.ศ. 1997 กรณีที่สอง นักการเมืองมักกังวลและคำนึงถึงอำนาจของตัวเองอย่างมาก ทั้งอำนาจในฐานะที่เป็นจุดหมายโดยตัวเองหรืออำนาจในฐานะวิถีทางไปสู่เป้าหมายข้างหน้า นักการเมืองในบางครั้งมีลักษณะอุดมคตินิยม (idealistic) ตัวอย่างเช่น ฮังการีและเชโกสโลวาเกียในปี ค.ศ. 1989 กลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยที่เข้าร่วมการเจรจาเพื่อออกแบบสถาบันการเมืองประชาธิปไตยต่างก็ไม่ได้ละทิ้งอุดมคติที่พวกเขาเคยต่อสู้กันมาเป็นเวลากว่าหลายปี ส่วนในกรณีที่สาม เมื่อตัวแสดงทางการเมืองเผชิญกับความไม่แน่นอนอย่างสุดขีดเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอนาคต พวกเขาอาจจะไม่สามารถคำนวณผลลัพธ์ของระบบเลือกตั้งทางเลือกอื่นๆ ความไม่แน่นอนเช่นว่านี้เคยเกิดขึ้นในประเทศอดีตหลังม่านเหล็กช่วงเปลี่ยนผ่านจากระบอบคอมมิวนิสต์ไปสู่ประชาธิปไตย จากทั้งสามกรณี เป็นตัวอย่างที่สนับสนุนให้เกิดการปฏิรูประบบเลือกตั้งที่ Renwick เรียกว่า “การตกลงกันของชนชั้นนำ” (Elite Settlement)

ตรงกันข้ามกับมิติแรก ในบางกรณีนักการเมืองไม่ได้มีบทบาทในการควบคุมกระบวนการการปฏิรูประบบเลือกตั้งเสมอไป ซึ่ง Renwick ก็ตั้งคำถามต่อมาว่าแล้วนักการเมืองสูญเสียอำนาจในการควบคุมการปฏิรูประบบเลือกตั้งให้แก่ใคร Renwick อธิบายว่ามีความเป็นไปได้ 4 ทาง ได้แก่ ศาล, ผู้เชี่ยวชาญ, ปัจจัยภายนอก, และพลเมืองธรรมดา

1. คำพิพากษาของศาล เข้ามามีบทบาทในกระบวนการปฏิรูประบบเลือกตั้งในบางกรณี เช่น ในเยอรมนี ที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยจำกัดเกณฑ์ คะแนนขั้นต่ำในการเลือกตั้ง (electoral threshold) ถึงสองครั้ง

2. บทบาทของผู้เชี่ยวชาญ มักมีบทบาทสำคัญในการเป็น “ผู้เสนอคำแนะนำ” เกี่ยวกับระบบเลือกตั้ง มากกว่าเป็นผู้มีหน้าที่ตัดสินใจ โดยมากแล้วผู้เชี่ยวชาญจะทำหน้าที่ในคณะกรรมการศึกษาเรื่องระบบเลือกตั้ง ตัวอย่างเช่นการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ ที่มีการตั้งคณะกรรมการศึกษาระบบเลือกตั้งที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านระบบเลือกตั้ง

3. บทบาทของตัวแสดงภายนอก โดยส่วนใหญ่หมายถึงรัฐบาลต่างชาติ ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดระบบเลือกตั้งในประเทศหนึ่งๆ ซึ่งกรณีนี้มีอยู่น้อยมาก เช่น ญี่ปุ่นและเยอรมนีหลังสงครามโลกครั้งที่ 2, ออฟฟิสสถานและอิรักในช่วงต้นทศวรรษ 2000 ส่วนอีกตัวอย่างที่ตัวแสดงภายนอกมีบทบาทในการกำหนดระบบเลือกตั้ง แต่ไม่ได้ควบคุมกระบวนการทั้งหมดหากแต่เป็นการร่วมมือกับชนชั้นนำในประเทศ เช่นในเลโซโท ที่องค์กรกลุ่มประเทศแอฟริกาใต้เพื่อการพัฒนา (Southern African Development Community) ได้เข้าแทรกแซงเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1998 และ 2002 ซึ่งในท้ายที่สุดก็กดดันให้ตัวแสดงภายในประเทศต้องยอมรับและเปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน (MMP)

4. บทบาทของพลเมือง ได้แก่ การลงประชามติที่พลเมืองเป็นผู้ริเริ่ม เช่น การเปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน (Proportional Representation) ในสวิตเซอร์แลนด์ ปี ค.ศ. 1918 หรือแม้แต่ในระดับมลรัฐในสหรัฐอเมริกา พลเมืองก็มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มการปฏิรูประบบเลือกตั้ง เช่น ในรัฐโอเรกอน ปี ค.ศ. 1914 ที่มีการลงประชามติเปลี่ยนมาใช้วิธีการลงคะแนนขั้นต้น (Primary) โดยตรง หรือในปี ค.ศ. 1980 ในรัฐอิลลินอยส์ ที่มีการลงประชามติที่พลเมืองริเริ่ม ลดจำนวนสมาชิกสภามลรัฐอิลลินอยส์ (Illinois General Assembly) ลงจำนวนหนึ่งในสาม และเปลี่ยนระบบเลือกตั้งที่ใช้มาเป็นเวลากว่า 100 ปี ด้วยระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา

การปฏิรูประบบเลือกตั้งที่นักการเมืองไม่ได้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการปฏิรูประบบเลือกตั้ง แต่สูญเสียอำนาจส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดในบางกรณีให้กับตัวแสดงอื่นเข้ามามีบทบาทกำหนดระบบเลือกตั้งใหม่ Renwick แบ่งการปฏิรูประบบเลือกตั้งในลักษณะนี้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ “การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชนชั้นนำภายในกับตัวแสดงภายนอก (Elite-external interaction) เช่นการปฏิรูประบบเลือกตั้งในเลโซโท, “การกำหนดโดยตัวแสดงภายนอก” (External imposition) เช่น ญี่ปุ่นและเยอรมนีหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ออฟฟิสสถานและอิรักในช่วงต้นทศวรรษ 2000, “การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชนชั้นนำและมวลชน” (Elite-mass interaction) เช่น การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์, “การกำหนดโดยมวลชน” (Mass imposition) เช่นการปฏิรูประบบเลือกตั้งใน

สวีตเซอร์แลนด์ ปี ค.ศ. 1918, การเปลี่ยนแปลงกฎหมายเลือกตั้งในหลายมลรัฐในสหรัฐอเมริกา เช่น โอเรกอน, อิลลินอยส์⁶

ทฤษฎีระบบเลือกตั้ง

โจทย์หลักข้อหนึ่งที่งานวิจัยชิ้นนี้ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา คือ ผลของการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งที่มีต่อระบบพรรคการเมือง เพื่อทำความเข้าใจผลของระบบเลือกตั้งต่อระบบพรรคการเมือง ผู้วิจัยจึงขออธิบายทฤษฎีของ Maurice Duverger ในเรื่องนี้ เพราะจะเป็นประโยชน์กับงานวิจัยนี้ต่อไป

ในงานศึกษาของ Duverger เรื่องพรรคการเมืองนั้น แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ โครงสร้างพรรคการเมือง กับ ระบบพรรคการเมือง ในส่วนของทฤษฎีผลของระบบเลือกตั้งต่อระบบพรรคการเมืองนั้น อยู่ในส่วนของระบบพรรคการเมือง ซึ่ง Duverger ได้สำรวจและศึกษาเปรียบเทียบระบบพรรคการเมืองในหลายประเทศ ซึ่งเป็นที่มาของทฤษฎีการอธิบายผลของระบบเลือกตั้งต่อระบบพรรคการเมืองของเขา ที่เรียกว่า Duverger's Law ซึ่งมีหลักการสำคัญ 2 ข้อ คือ

1. ระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากธรรมดาแบบลงคะแนนครั้งเดียวเอื้อให้เกิดระบบสองพรรคการเมือง (The simple-majority single-ballot system favours the two-party system)
2. ระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากธรรมดาแบบลงคะแนนสองครั้งและระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนเอื้อให้เกิดระบบหลายพรรคการเมือง (The simple-majority system with second ballot and proportional representation favour multi-partism)

Duverger กล่าวถึงการแบ่งเป็นขั้วทางการเมือง (Polarization) อันหมายถึง และการสลายขั้วทางการเมือง (Depolarization) โดยที่การแบ่งเป็นขั้วทางการเมืองจะเกิดขึ้นในระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากธรรมดาแบบ 1 เขต 1 คน ที่โดยตัวระบบเลือกตั้งเองทำให้เกิดผลที่ไม่ได้สัดส่วนกัน เพราะระบบเลือกตั้งนี้เอื้อให้พรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้สัดส่วนจำนวนที่นั่งมากกว่าสัดส่วนคะแนนเสียงที่ได้รับเป็นอย่างมาก ในทางกลับกัน กลับเป็นการลงโทษพรรคการเมืองขนาดเล็กที่ได้สัดส่วนจำนวนที่นั่งน้อยกว่าสัดส่วนคะแนนเสียงที่ได้รับอย่างยิ่ง ส่วนการสลายขั้วทางการเมืองเกิดขึ้นในระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน ที่เอื้อให้พรรคการเมืองขนาดเล็กสามารถได้ที่นั่งและผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนพรรคการเมืองขนาดเล็ก เพราะรู้ว่าพรรคการเมืองขนาดเล็กมีโอกาสที่จะได้ที่นั่ง Duverger ได้ยกตัวอย่างกรณีศึกษาพรรคเสรี (Liberal Party) ในเบลเยียมก่อนหน้าที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง

⁶ Renwick, Alan (2010). Introduction. The Politics of Electoral Reform: Changing the Rules of Democracy. A. Renwick. Cambridge, Cambridge University Press: 1-26.

ระบบเลือกตั้งมาเป็นระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนในปี ค.ศ. 1900 โดยอธิบายว่าภายใต้ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างธรรมดา ซึ่งทำให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองและทำให้มีตัวแทนน้อยเกินความจริง (under-representation) ทำให้พรรคเสรีเกือบสูญพันธุ์ แต่การเปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนทำให้พรรคเสรีสามารถมีที่นั่งได้

ความคิดของ Duverger ในเรื่องการแบ่งขั้วทางการเมืองเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญเบื้องหลังทฤษฎีของเขาที่อธิบายว่าระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาทำให้เกิดระบบสองพรรคการเมือง ซึ่งเป็นที่มาของ “สองปัจจัยที่ทำงานร่วมกัน” (two factors working together) นั่นคือ ปัจจัยเชิงกลไก (mechanical factor) และปัจจัยเชิงจิตวิทยา (psychological factor) ซึ่งในที่นี้ ผู้วิจัยจะขอเรียกว่า “ผลเชิงกลไก” (mechanical effect) และ “ผลเชิงจิตวิทยา” (psychological effect) โดยที่ผลเชิงกลไก คือ การที่ระบบเลือกตั้งจำกัดวิธีการที่คะแนนเสียงจะแปลงเปลี่ยนไปเป็นที่นั่ง ในขณะที่ผลเชิงจิตวิทยา คือ พฤติกรรมการตอบสนองของมีสิทธิเลือกตั้งและพรรคการเมืองต่อผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดจากการทำงานของระบบเลือกตั้ง โดยทั่วไปแล้ว ผลในเชิงกลไกมักจะเกิดขึ้นก่อนผลในเชิงจิตวิทยา

ผลของระบบเลือกตั้ง จึงมีทั้งผลในเชิงกลไกและผลในเชิงจิตวิทยา ในส่วนของระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา Duverger อธิบายถึงผลเชิงกลไกว่าจะทำงานเมื่อมีการแปลงคะแนนเสียงไปเป็นจำนวนที่นั่ง คือ ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาทำให้เกิดสภาวะการเป็นตัวแทนที่มากเกินไปเกินความเป็นจริง (over-representation) ของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่ได้จำนวนที่นั่งสูงเกินกว่าสัดส่วนคะแนนที่ได้รับไปมาก พร้อมๆ กับเกิดสภาวะการเป็นตัวแทนที่น้อยเกินไป (under-representation) ของพรรคการเมืองขนาดเล็ก ส่วนผลเชิงจิตวิทยาคือ ในระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาซึ่งเอื้อประโยชน์ให้กับพรรคการเมืองขนาดใหญ่เป็นอย่างมาก จึงทำพรรคการเมืองขนาดเล็กมีโอกาสได้ที่นั่งน้อยมาก ฉะนั้น เมื่อพรรคการเมืองขนาดเล็กมีโอกาสที่จะได้ที่นั่งน้อยมาก ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะเลือกที่จะไม่ลงคะแนนเสียงให้กับพรรคการเมืองขนาดเล็กเพราะไม่ต้องการให้คะแนนเสียงของตนเองสูญเปล่า ส่วนระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนนั้น ผลในเชิงกลไก คือ มีผลทำให้หยุดแนวโน้มที่จะกลายเป็นระบบสองพรรคการเมือง กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ กลายเป็นระบบหลายพรรคการเมือง ซึ่งหมายความว่าพรรคการเมืองขนาดเล็กก็จะมีโอกาสได้ที่นั่งมากขึ้นเช่นเดียวกัน ส่วนผลในเชิงจิตวิทยานั้น เมื่อพรรคการเมืองขนาดเล็กมีโอกาสได้ที่นั่งมากขึ้น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็มีแนวโน้มที่จะลงคะแนนเสียงให้กับพรรคการเมืองขนาดเล็กมากขึ้นด้วย และ พรรคการเมืองขนาดเล็กก็มี

แนวโน้มที่จะรวมเป็นพรรคเดียวกัน หรือรวมเป็นแนวร่วมพรรคการเมือง (coalition) เพื่อให้ที่นั่งมากขึ้นด้วยเช่นกัน⁷

แนวคิดเรื่องระบบพรรคการเมือง

โจทย์ข้อหนึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาผลของการเปลี่ยนระบบเลือกตั้งต่อระบบพรรคการเมือง เพื่อทำความเข้าใจระบบพรรคการเมืองทั้งก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ผู้วิจัยเห็นสมควรที่จะต้องทำความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการจัดประเภทระบบพรรคการเมืองในเบื้องต้น โดยผู้วิจัยเลือกที่จะใช้แนวคิดการจัดประเภทระบบพรรคการเมืองของ Giovanni Sartori นักวิชาการด้านการเมืองเปรียบเทียบชาวอิตาลี ซึ่งเขาได้เขียนอธิบายเรื่องนี้ไว้ในหนังสือเรื่อง Parties and party systems : A Framework for analysis Volume 1 ในปี ค.ศ. 1976

Sartori อธิบายระบบพรรคการเมืองว่าเป็น “ระบบของการมีปฏิสัมพันธ์กันของพรรคการเมือง” ซึ่งเป็นผลมาจากการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง การจัดแบ่งประเภทระบบพรรคการเมืองของ Sartori วางอยู่บนหลักการ 2 ข้อ คือ จำนวนพรรคการเมือง (number of parties) และ ระยะห่างเชิงอุดมการณ์ (ideological distance) การจัดแบ่งประเภทระบบพรรคการเมืองของ Sartori นี้จึงแตกต่างจากรูปแบบการแบ่งประเภทระบบพรรคการเมืองในอดีตของนักวิชาการหลายคน ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องจำนวนพรรคการเมืองเพียงมิติเดียว ระบบพรรคการเมืองตามการอธิบายของ Sartori แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มระบบพรรคการเมืองที่มีการแข่งขัน (Competitive party systems) กับ กลุ่มระบบพรรคการเมืองที่ไม่มีการแข่งขัน (Noncompetitive party systems) โดยในที่นี้ ผู้วิจัยจะขอเริ่มอธิบายจากระบบพรรคการเมืองที่มีการแข่งขันก่อน

1. ระบบสองพรรค (Two – Party System) คือ ระบบที่มีพรรคการเมืองเพียงสองพรรคที่มีศักยภาพได้เสียงข้างมากและผลัดเปลี่ยนกันเป็นรัฐบาลได้เสมอ ซึ่งไม่ได้หมายความว่ามีความมีเพียงสองพรรคการเมืองที่แข่งขันกัน มีหลายพรรคการเมืองแข่งขัน แต่มีเพียงสองพรรคการเมืองเท่านั้นที่สามารถได้เสียงข้างมาก ตัวอย่างเช่น พรรคแรงงาน กับ พรรคอนุรักษนิยมในอังกฤษ, พรรคเดโมแครต กับ พรรครีพับลิกัน ในสหรัฐอเมริกา, พรรคลิเบอร์ล กับ พรรคแรงงาน ในออสเตรเลีย, พรรคชาติ กับ พรรคแรงงาน ในนิวซีแลนด์ (ก่อนการปฏิรูประบบเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1996)

⁷ Duverger, Maurice (1972). Political Parties : Their Organizations and Activity in the Modern State. London, Methuen.

2. ระบบหลายพรรคอย่างกลาง (Moderate Pluralism) คือ ระบบที่มีพรรคการเมืองไม่เกิน 5 พรรคที่สามารถแข่งขันและจัดตั้งรัฐบาลผสมร่วมกันได้ โดยที่แต่ละพรรคมีความแตกต่างทางอุดมการณ์ไม่มากนัก มีลักษณะของความแตกต่างของพรรคการเมืองอย่างจำกัด (limited pluralism) ตัวอย่างเช่น เดนมาร์ก, นอร์เวย์, สวีเดน, เนเธอร์แลนด์, ไอร์แลนด์, เยอรมนี, เบลเยียม, ไอร์แลนด์ เป็นต้น

3. ระบบหลายพรรคอย่างแบ่งเป็นขั้ว (Polarized Pluralism) คือ ระบบที่มีพรรคการเมือง 5-6 พรรคหรือมากกว่าสามารถแข่งขันและจัดตั้งรัฐบาลผสมร่วมกันได้ โดยที่แต่ละพรรคมีความแตกต่างทางอุดมการณ์สูง มีลักษณะของความแตกต่างของพรรคการเมืองอย่างสุดโต่ง (extreme pluralism) ตัวอย่างเช่น อิตาลีช่วงระหว่างทศวรรษ 1960-1970 และชิลีช่วงก่อนหน้ารัฐประหารปี ค.ศ. 1973

4. ระบบพรรคเดียวครอบงำ (Predominant-Party System) คือ ระบบที่มีพรรคการเมืองพรรคหนึ่งที่มีศักยภาพเหนือกว่าและเข้มแข็งกว่าพรรคอื่นที่เหลืออย่างมีนัยยะสำคัญ จึงชนะการเลือกตั้งอยู่เสมอและสามารถครองอำนาจเป็นระยะเวลานาน ตัวอย่างเช่น พรรคคองเกรส (Congress Party) ในอินเดีย, พรรคเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democratic Party: LDP) ในญี่ปุ่น, พรรคกิจประชา (People's Action Party) ในสิงคโปร์

ในส่วนของระบบพรรคการเมืองที่ไม่มีการแข่งขัน (Noncompetitive party systems) Sartori ได้จัดแบ่งระบบพรรคการเมืองในกลุ่มนี้ไว้ 2 ประเภท ได้แก่

1. ระบบพรรคเดียว (Single party) หมายถึง ระบบพรรคการเมืองที่มีเพียงพรรคการเมืองเดียวในประเทศ เช่น พรรคคอมมิวนิสต์ในจีน, พรรคคอมมิวนิสต์ในอดีตสหภาพโซเวียต

2. ระบบพรรคครอบงำ (Hegemonic party) หมายถึง ระบบพรรคการเมืองที่มีเพียงพรรคการเมืองเดียวที่ผูกขาดอำนาจ โดยที่พรรคการเมืองที่มีอำนาจน่าจะไม่นุญาตให้มีการแข่งขันทางอำนาจไม่ว่าจะโดยทางการหรือพฤตินัย ถึงแม้จะมีพรรคการเมืองอื่น แต่ก็ยังเป็นเพียงพรรคการเมืองชั้นสอง เช่น พรรคคอมมิวนิสต์โปแลนด์ในอดีต, พรรค PRI (Partido Nacional Revolucionario) ในเม็กซิโก

การจัดประเภทระบบพรรคการเมืองของ Sartori เป็นแนวคิดที่ค่อนข้างครอบคลุมทั้งในมิติเชิงกลไก (จำนวนพรรคการเมืองในระบบ) และในมิติเชิงอุดมการณ์ (ระยะห่างเชิงอุดมการณ์) โดยที่หลักการสำคัญของ Sartori คือการมุ่งความสนใจที่ “ปฏิสัมพันธ์” ของพรรคการเมืองในระบบ ซึ่งก็

คือ “การแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง” ผู้วิจัยจึงเห็นว่าแนวคิดนี้น่าจะมีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ระบบพรรคการเมืองทั้งก่อนและหลังปฏิรูประบบเลือกตั้งในงานวิจัยนี้ต่อไป⁸

แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นตัวแทน

ในงานวิจัยชิ้นนี้ นอกจากโจทย์หลักข้อแรกที่ต้องการพิสูจน์ว่าการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองอย่างไรแล้ว ผู้วิจัยยังมีโจทย์อีกข้อหนึ่งที่ต้องการศึกษา คือ การเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาอย่างไร เพื่อทำความเข้าใจเรื่องการเป็นตัวแทน ผู้วิจัยจึงเลือกแนวคิดเรื่องการเป็นตัวแทนของ Hanna Pitkin มาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้ต่อไป

การเป็นตัวแทน (Representation) มีความหมายตามคำในภาษาอังกฤษว่า “re-presentation” คือ การทำให้เกิดขึ้นอีกครั้ง (making present again) ในงานศึกษาของ Pitkin ได้อธิบายลักษณะการเป็นตัวแทน 4 ประเภท ได้แก่

1. การเป็นตัวแทนที่เป็นทางการ (Formal Representation) คือ กฎเกณฑ์เชิงสถาบันที่ทำให้เกิดการเป็นตัวแทนขึ้น การเป็นตัวแทนตัวแทนที่เป็นทางการมีลักษณะสำคัญใน 2 มิติ คือ การได้รับมอบอำนาจ (Authorization) และ ความพร้อมรับผิด (Accountability)

1.1 การได้รับอำนาจ (Authorization) คือ วิธีทางที่ตัวแทนได้รับสถานะหรือตำแหน่ง

1.2 ความพร้อมรับผิด (Accountability) คือ ความรับผิดชอบหรือการสนองตอบของตัวแทนต่อผู้ที่ถูกเป็นตัวแทน รวมไปถึงความสามารถที่ผู้ที่ถูกเป็นตัวแทนที่จะลงโทษตัวแทน เนื่องจากไม่สามารถตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้ ซึ่งหมายถึงมิติในเชิงวิธีทางเทคนิค เช่น การถอดถอนออกจากตำแหน่ง หรือ การไม่เลือกตัวแทนคนเดิมในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

2. การเป็นตัวแทนโดยสาระสำคัญ (Substantive Representation) คือ สาระสำคัญในการกระทำของตัวแทน ที่ต้องกระทำไปเพื่อผลประโยชน์ในนามของผู้ที่ถูกแทน

3. การเป็นตัวแทนเชิงพรรณนา (Descriptive Representation) คือ การที่ตัวแทนทำหน้าที่สะท้อนและผลิตซ้ำลักษณะของผู้ที่ถูกแทน เช่น เพศ, สถานะ, ชชาติพันธุ์, อาชีพ

4. การเป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Representation) คือ วิธีทางที่ตัวแทนทำแทน (stand for) ผู้ที่ถูกแทน⁹

⁸ Sartori, Giovanni (1976). *Parties and Party Systems : A Framework for Analysis*. Cambridge, Cambridge University Press.

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (ภาษาไทย)

1. วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัญหาาระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550” โดย ธนิภาญจน์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2552 ประเด็นหลักในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ที่ผู้เขียนค้นพบคือ ระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ไม่มีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์พื้นฐานของการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย ไม่สอดคล้องกับแนวความคิดสำคัญของระบบเลือกตั้ง อีกทั้งยังเป็นระบบเลือกตั้งที่ไม่สามารถสะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชน เพื่อให้กลุ่มในทางการเมืองทุกกลุ่มในสังคมได้มีผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่ในสภา เพื่อปกป้องผลประโยชน์และจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างแท้จริงและทั่วถึง

ในส่วนของวิธีการวิจัย ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ไม่ได้ระบุวิธีการวิจัยไว้อย่างชัดเจน แต่เริ่มต้นศึกษาจากแนวคิดที่ว่าด้วยประชาธิปไตยแบบตัวแทน หลักการที่สำคัญในการเลือกตั้ง เช่น หลักความเสมอภาค, หลักการเลือกตั้งโดยตรง, โดยเสรี, และโดยลับ เป็นต้น จากนั้นผู้เขียนจึงทำการสำรวจระบบเลือกรูปแบบต่างๆ ที่ใช้กันทั่วโลก และระบบเลือกตั้งที่ใช้ในประเทศไทยในอดีต และระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จนมาถึงส่วนของปัญหาของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ผู้เขียนวิเคราะห์ปัญหาโดยเทียบเคียงข้อมูลผลการเลือกตั้งในวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 กับหลักการต่างๆ ที่ผู้เขียนได้สำรวจและเรียบเรียงมาในเบื้องต้น

ปัญหาของระบบเลือกตั้งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จากการศึกษาของผู้เขียน มี 3 ข้อใหญ่ๆ คือ ปัญหาการบัญญัติระบบเลือกตั้งไว้ในรัฐธรรมนูญ, ปัญหาของระบบเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ได้แก่ ปัญหาการเบี่ยงเบนคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ปัญหาความเสมอภาคของสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง ปัญหาความเสมอภาคของการแข่งขันในการหาเสียงเลือกตั้ง ปัญหาการบั่นทอนความเข้มแข็งของระบบพรรคการเมือง, และปัญหาของระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน ได้แก่ ปัญหาการแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 8 กลุ่มจังหวัดที่ไม่มีเหตุผลทางวิชาการรองรับ ปัญหา ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนซ้ำซ้อนกับระบบเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และปัญหาอัตราส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนน้อยเกินไปจนไม่สามารถชดเชยความเป็นธรรมของคะแนนเสียงได้อย่างชัดเจน

ในส่วนสุดท้ายของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนได้เสนอให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใน 2 ข้อ คือ ควรบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระบบ

9 Pitkin, Hanna (1967). *The Concept of Representation*. Berkeley, University of California Press.

เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะหากมีสถานการณ์ทางสังคมและการเมืองเปลี่ยนแปลงไป ระบบเลือกตั้งเดิมมีข้อบกพร่องและไม่สามารถตอบสนองเจตนารมณ์ของประชาชนได้อีกต่อไป ก็สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งได้โดยไม่จำเป็นต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ ส่วนข้อเสนออีกหนึ่งข้อ คือ ควรแก้ไขระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนโดยใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง ผสมกับระบบเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง โดยใช้ระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากธรรมดาเขตละหนึ่งคน ที่เรียกว่าระบบ Mixed-Member Proportional (MMP) โดยประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภท คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต 200 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน 200 คน โดยที่ระบบเลือกตั้งทั้งสองแบบไม่ได้แยกขาดจากกัน แต่จะมีความเกี่ยวข้องกันในการชดเชยที่นั่งให้แก่กัน โดยใช้ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนเป็นตัวกำหนดจำนวนที่นั่งในสภาที่แต่ละพรรคการเมืองจะได้รับทั้งหมดและชดเชยที่นั่งให้แก่พรรคการเมืองให้แก่พรรคการเมืองที่ได้ที่นั่งในระบบเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งไม่ครบตามจำนวนที่พึงได้รับทั้งหมด¹⁰

2. **วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ระบบการเลือกตั้งกับการปรับเปลี่ยนระบบพรรคการเมือง : กรณีศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเทศไทย”** โดย พันเอก พิชัย เข้มทอง วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2546 วิทยานิพนธ์เล่มนี้ต้องการศึกษาเปรียบเทียบผลลัพธ์ของระบบการเลือกตั้ง ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมือง การแจกแจงคะแนนเสียงและที่นั่งพรรคเด่น และความไม่เป็นสัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่ง และหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเกิดระดับพรรคเด่นพรรคเดียวที่สูงขึ้น โดยผู้เขียนใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) และปฏิฐานนิยม ตรรกยุ่งเหยิง (fuzzy logical positivism) โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารแล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอย (regression) และการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (path analysis) มีขอบเขตการศึกษาการเลือกตั้งกับผลกระทบต่อระบบพรรคการเมืองไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2476 ถึง พ.ศ. 2544

ผลการศึกษาพบว่า ผลลัพธ์ของการเลือกตั้ง ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมือง การแจกแจงคะแนนเสียงและที่นั่งพรรคเด่นเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ แต่ความไม่เป็นสัดส่วนระหว่างคะแนน

¹⁰ ธนิกานุจน์ ปาลกะวงษ์ ณ อยุธยา (2552). ปัญหาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เสียงกับที่นิ่งกลับลดต่ำลงอย่างมีนัยยะสำคัญ ทั้งนี้ ระบบการเลือกตั้งโดยทั่วไป ได้แก่ โครงสร้างระบบการเลือกตั้งแบบผสมและบัตรลงคะแนนแบบแยกประเภท ในระบบเสียงข้างมากใช้เขตเลือกตั้งขนาดเล็กที่สุด มีผู้แทนราษฎรเขตละหนึ่งคน บัตรลงคะแนนแบบแยกประเภท ในระบบสัดส่วนซึ่งอยู่ภายใต้โครงสร้างระบบการเลือกตั้งแบบผสม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนจำกัด มีกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ และบัตรลงคะแนนแบบแยกประเภทให้ผู้ออกเสียงเลือกบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวประกอบกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้คะแนนเสียงและที่นั่งกระจุกตัวที่พรรคอันดับหนึ่งเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้ ระดับที่นั่งพรรคเด่นที่เพิ่มสูงขึ้นมิได้เกิดจากกระบวนการนับคะแนน แต่เกิดจากการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการตัดสินใจเลือกภายใต้กรอบจำกัดของระบบการเลือกตั้ง

ในส่วนขอเสนอแนะ ผู้เขียนได้เสนอให้มีการปรับปรุงระบบเลือกตั้ง 3 ประการ ได้แก่ เพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็น 600 คน มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 200 คน และมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต 400 คน, เปลี่ยนวิธีการเลือกตั้งจากการเลือกผู้สมัครได้เขตละ 1 คน เป็นเลือกโดยเรียงลำดับผู้สมัครในเขตเลือกตั้งได้ 3 คน และตัดผู้ที่ได้คะแนนเสียงต่ำสุดในแต่ละรอบออก แล้วโอนคะแนนของผู้สมัครคนนั้นให้แก่ผู้สมัครในอันดับถัดไปจนกว่าจะมีผู้ได้คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งเพียงคนเดียวเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง, และเปลี่ยนวิธีการคิดคะแนนระบบบัญชีรายชื่อ จากเดิมพรรคการเมืองที่ได้คะแนนบัญชีชื่อน้อยกว่าร้อยละ 5 จะไม่มี ส.ส.ระบบบัญชีรายชื่อ เปลี่ยนเป็นให้นำคะแนนเสียงของพรรคการเมืองมากกว่าหนึ่งพรรคมาคำนวณรวมกันได้ หากพรรคการเมืองนั้นยุบรวมกันก่อนคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้ง¹¹

3. วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบระบบและวิธีการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กับ ระบบและวิธีการเลือกตั้งตามกฎหมายของเยอรมัน”

วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2542 วิทยานิพนธ์เล่มนี้ต้องการศึกษาที่มาและเหตุผลของกระบวนการได้มาซึ่ง ส.ส. ตามระบบและวิธีการเลือกตั้งในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 พร้อมทั้งพัฒนาการของระบบและวิธีการเลือกตั้ง ส.ส. ตามกฎหมายของเยอรมัน และศึกษาความแตกต่างและข้อดีข้อด้อยของ

¹¹ พันเอกพิชัย เข็มทอง (2546). ปัญหาระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ระบบและวิธีการเลือกตั้ง ส.ส. ตามกฎหมายของทั้งสองประเทศ รวมถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากความแตกต่างนั้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายต่อไป ส่วนวิธีการวิจัยนั้น ผู้เขียนใช้การสำรวจกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและเยอรมัน รวมทั้งพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ทางสังคมและการเมืองของทั้งสองประเทศ

ผลการศึกษา พบว่า ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนของเยอรมัน เป็นระบบการมีผู้แทนแบบเป็นสัดส่วนโดยมีบุคคลเป็นองค์ประกอบ ยึดหลักการของสัดส่วนเป็นหลักสำคัญ พรรคการเมืองได้คะแนนเสียงสัดส่วนเท่าใดก็จะได้จำนวน ส.ส. จำนวนเท่านั้น คะแนนระบบบัญชีรายชื่อจะเป็นตัวชี้จำนวน ส.ส. อย่างแท้จริง และทำหน้าที่ชดเชยให้พรรคการเมืองต่างๆ มีจำนวน ส.ส. ตามสัดส่วนที่ได้รับจริง จุดเด่นของการเลือกตั้งแบบสัดส่วนของเยอรมัน คือ ยึดถือหลักการว่าคะแนนเสียงของประชาชนทุกคนจะต้องมีผลต่อการจัดสรรที่นั่ง ส.ส. และในขณะเดียวกันก็ประสานความนิยมสูงสุดในตัวบุคคลแต่ละเขตเลือกตั้ง มีผลให้คะแนนเสียงของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งไม่สูญเปล่า พรรคการเมืองต่างๆ ได้รับการจัดสรรที่นั่งอย่างเป็นธรรม ส่วนระบบและวิธีการเลือกตั้ง ส.ส. ของไทยตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งได้บัญญัติให้นำระบบสัดส่วนจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง 100 คน มาใช้ผสมกับระบบแบ่งเขตเลือกตั้งโดยเสียงข้างมากอย่างง่าย เขตละ 1 คน จำนวน 400 คน ในลักษณะเป็นการผสมแท้ ซึ่งแยกบัญชีผู้ได้คะแนนเสียงข้างมากจากเขตเลือกตั้งกับคะแนนเสียงระบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองอย่างเด็ดขาด จึงก่อให้เกิดผลเสียที่สมควรพิจารณาคือ ทำให้เกิดคะแนนสูญเปล่าจำนวนมาก ทำให้จำนวนคะแนนรวมจากเขตเลือกตั้งไม่สมดุลกับจำนวนที่นั่ง ส.ส. ซึ่งไม่เป็นธรรม¹²

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. วิทยานิพนธ์ เรื่อง “สภาพการเป็นตัวแทนในระบบการเลือกตั้งของไทย” โดย ชำนาญวิทย์ เตรีตน์ วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2540 วิทยานิพนธ์เล่มนี้ต้องการศึกษาสภาพการเป็นตัวแทนภายใต้ระบบการเลือกตั้งของไทยแบบเสียงข้างมากรอบเดียวเขตละคนผสมเขตละหลายคนแต่ไม่เกิน 3 คน ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคในการได้รับเลือกตั้งเป็นตัวแทนอย่างไร

ในส่วนของวิธีการวิจัยนั้น ผู้เขียนใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 ครั้ง ได้แก่ การเลือกตั้ง 13 กันยายน พ.ศ. 2535, การเลือกตั้ง 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538,

¹² จำนง ดาวโรจน์ (2542). ศึกษาเปรียบเทียบระบบและวิธีการเลือกตั้ง ส.ส. ของไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) กับระบบและวิธีการเลือกตั้ง ส.ส. ตามกฎหมายของเยอรมัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขา กฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

และการเลือกตั้ง 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาคิดคำนวณเสียงสนับสนุนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคนในแต่ละเขตเลือกตั้ง คำนวณหาอัตราการแข่งขันในการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและโอกาสที่ผู้สมัครแต่ละคนจะได้รับเลือกในแต่ละเขตเลือกตั้ง ทั้งนี้ การคำนวณสัดส่วนคะแนนของผู้เลือกพรรคในแต่ละพรรค ใช้การคำนวณหาอัตราส่วนดังกล่าวในระดับประเทศ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความแตกต่างของโอกาสในการได้รับเลือกเป็นตัวแทนของประชาชนและการแข่งขันในการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระดับคะแนนเสียงสนับสนุนที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคนได้รับจากประชาชนผู้เลือกตั้ง ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (จำนวนที่นั่ง) กับสัดส่วนคะแนนของผู้เลือกพรรคการเมืองแต่ละพรรคในภาพรวมว่ามีความเสมอภาคหรือไม่อย่างไร

ผลการศึกษา ผู้เขียนพบว่า ผู้สมัครแต่ละคนมีโอกาสได้รับเลือกเป็นตัวแทนแตกต่างกันไปตามจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละเขต เขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครจำนวนมากมีโอกาสได้รับเลือกเป็นตัวแทนน้อย เขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครจำนวนน้อยผู้สมัครมีโอกาสได้รับเลือกเป็นตัวแทนมาก, ผู้แทนที่ได้รับเลือกจากเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครจำนวนมากมีเสียงสนับสนุนน้อย (ระหว่างร้อยละ 20-50 ของผู้มาใช้สิทธิ์) และน้อยมาก (ต่ำกว่าร้อยละ 20 ของผู้มาใช้สิทธิ์), พรรคการเมืองที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีโอกาสได้รับเลือกเป็นตัวแทนมากกว่าพรรคการเมืองที่ขาดความต่อเนื่องและสัดส่วนคะแนนที่พรรคการเมืองได้รับ กับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (จำนวนที่นั่ง) ไม่สอดคล้องกัน

จากผลการศึกษา ผู้เขียนได้เสนอให้มีการปรับปรุงระบบและวิธีการเลือกตั้ง 4 ข้อ ได้แก่ ควรมีการเปิดเผยหลักเกณฑ์และเหตุผลในการจัดแบ่งเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ทุกฝ่ายตรวจสอบได้ และควรจะมีการประกาศการแบ่งเขตเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับทราบเป็นการล่วงหน้าเป็นระยะเวลาพอสมควร, ควรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดทำบัญชีรายชื่อ เช่น คอมพิวเตอร์ มาใช้ในการจัดพิมพ์และเก็บข้อมูลของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง, ควรอำนวยความสะดวกในการไปใช้สิทธิลงคะแนนแก่ประชาชน เช่น กำหนดหน่วยเลือกตั้งให้มีจำนวนที่เหมาะสม หรือจัดหายนพาหนะในการเดินทางแก่ผู้ไปลงคะแนนในเขตทุรกันดาร, และควรปรับปรุงระบบการตรวจนับคะแนนให้มีความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรมยิ่งขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ในการตรวจนับคะแนน หรือการใช้เครื่องตรวจนับธนบัตรในการตรวจนับคะแนน¹³

13 ชำนาญวิทย์ เตรีตน์ (2540). สภาพการเป็นตัวแทนในระบบการเลือกตั้งของไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (ภาษาอังกฤษ)

1. บทความของอรรถสิทธิ์ พานแก้ว เรื่อง (2010) “Expectations versus Realities : An Assessment of the Impact of the Mixed-Member Electoral System in New Zealand and Thailand ของ อรรถสิทธิ์ พานแก้ว”

เป็นบทความที่เสนอในการประชุมวิชาการประจำปีครั้งที่ 81 ของ Southern Political Science Association ปี ค.ศ. 2010 ที่เมืองแอตแลนต้า รัฐจอร์เจีย สหรัฐอเมริกา

งานของอรรถสิทธิ์มุ่งความสนใจไปที่ผลของการปฏิรูประบบเลือกตั้งซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงจากระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา ไปเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสม (แต่แตกต่างกันที่ประเภทของระบบเลือกตั้งผสม โดยนิวซีแลนด์เป็นระบบผสมแบบสัดส่วน ส่วนไทยเป็นระบบผสมแบบเสียงข้างมาก) ทั้งในกรณีของนิวซีแลนด์และไทย โดยศึกษาการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองและยุทธศาสตร์ของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสองครั้งภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมือง ในกรณีของนิวซีแลนด์ คือ การเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1996 และ 1999 ส่วนกรณีของไทย คือ การเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2544 และ 2548 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ในงานชิ้นนี้ อรรถสิทธิ์ต้องการพิสูจน์สมมติฐาน 3 ข้อ ได้แก่

- 1) ค่าความไม่ได้สัดส่วนกันระหว่างคะแนนเสียงและที่นั่ง (Disproportionality) ในกรณีของไทยจะสูงกว่านิวซีแลนด์
- 2) ค่าจำนวนพรรคการเมืองในรัฐสภาที่มีนัยยะสำคัญ (The number of effective parliament parties) ในกรณีของไทยจะต่ำกว่านิวซีแลนด์
- 3) รัฐสภาของนิวซีแลนด์มีแนวโน้มที่จะประกอบด้วยพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์หลากหลายมากกว่ารัฐสภาไทย

กรอบในการศึกษาของอรรถสิทธิ์วางอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีของ Maurice Duverger ที่ว่าระบบเลือกตั้งมีผลทั้งในเชิงกลไกและเชิงจิตวิทยา สมมติฐานในข้อ 1 และ 2 เป็นการพิสูจน์ผลเชิงกลไก ส่วนสมมติฐานในข้อ 3 เป็นการพิสูจน์ผลเชิงจิตวิทยา ในการที่จะพิสูจน์สมมติฐานข้อ 1 และ 2 อรรถสิทธิ์นำข้อมูลผลการเลือกตั้งสองครั้งภายหลังจากการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์มาคำนวณหาค่าความไม่ได้สัดส่วนกันระหว่างคะแนนเสียงและที่นั่ง (Disproportionality) กับ ค่าจำนวนพรรคการเมืองในรัฐสภาที่มีนัยยะสำคัญ (The number of effective parliament parties) ซึ่งเมื่อคำนวณออกมาแล้ว อรรถสิทธิ์ได้สรุปว่าเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 และ 2 กล่าวคือ ระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วน (Mixed-Member Proportional : MMP) มีแนวโน้มที่จะสร้างระบบหลายพรรคการเมือง มีระดับของความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งน้อยกว่า และมีค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญสูงกว่า ในขณะที่ระบบเลือกตั้งผสมแบบเสียงข้างมากสร้างผลที่

แตกต่างกัน โดยมีแนวโน้มที่จะเอื้อประโยชน์ให้แก่พรรคการเมืองใหญ่ มีระดับของความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งมากกว่า และมีค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญน้อยกว่า

ในการพิสูจน์สมมติฐานข้อ 3 อรรถสิทธิ์ใช้แนวคิดของ Arend Lijphart ที่อธิบายมิติในเชิงอุดมการณ์หรือประเด็นของระบบพรรคการเมือง เขาได้สรุปว่าในกรณีของนิวซีแลนด์นั้น ระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วนมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมติเชิงประเด็นของพรรคการเมืองอย่างชัดเจน มีพรรคการเมืองใหม่ๆ ได้รับเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพรรคกรีน (Green Party) ได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1999 จากเดิมที่มีเพียงสองพรรคการเมืองใหญ่ผูกขาดมาโดยตลอด ส่วนในกรณีของไทยนั้น เนื่องจากระบบการเมืองไทยมีลักษณะอ่อนในเชิงอุดมการณ์, ยึดโยงตัวบุคคลสูงและมีความเชื่อมโยงกับสังคมน้อยอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ไทยจะเปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งผสมแบบเสียงข้างมาก แต่ก็มีได้มีจุดหมายเพื่อทำให้พรรคการเมืองทางเลือกเชิงอุดมการณ์อื่นๆ ได้รับเลือกตั้ง ระบบพรรคการเมืองของไทยยังคงมีมิติเดียวคือในด้านสังคมและเศรษฐกิจ เห็นได้จากชัยชนะของพรรคไทยรักไทยในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2544 และ 2548¹⁴

2. บทความของ Aurel Croissant (2007) เรื่อง “Electoral Reform and Party System in East Asian Democracies: A Comparative Analysis with Implications for Thailand” เป็นบทความที่เขานำเสนอในการสัมมนาเรื่อง “The New Election System: Which role will it play in a re-developing Thai democracy?” (ระบบเลือกตั้งใหม่: บทบาทใดที่จะพัฒนาประชาธิปไตยอีกครั้ง) จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตีพิมพ์โดย Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), Bangkok ประเด็นหลักในบทความนี้ Croissant ต้องการที่จะศึกษาผลของระบบเลือกตั้งที่แตกต่างต่อระบบพรรคการเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งในหลายประเทศ ในงานชิ้นนี้ เขาเลือกศึกษาเปรียบเทียบ 10 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา, ทิมอร์เลสเต้, อินโดนีเซีย, มาเลเซีย, มองโกเลีย, ฟิลิปปินส์, สิงคโปร์, เกาหลีใต้, ไต้หวัน, และไทย เริ่มต้นด้วยคำถามวิจัย 3 ข้อ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ ได้แก่

- 1) มีระบบเลือกตั้งใดบ้างในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 2) มีระบบพรรคการเมืองที่แตกต่างกันแบบใดบ้างในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นผลมาจากระบบเลือกตั้ง
- 3) ระบบเลือกตั้งมีผลอย่างไรต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

¹⁴ Pankaew, Attasit (2010). Expectations versus Realities: An Assessment of the Impact of Mixed Member Electoral Systems in New Zealand and Thailand. The 81st Southern Political Science Association Annual Conference. Atlanta, Georgia.

ผลการศึกษา Croissant ศึกษาผลของระบบเลือกตั้งต่อผลทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใน 3 มิติ ได้แก่

1. ผลของระบบเลือกตั้งต่อการเป็นตัวแทน (representation) และ ความครอบคลุมการเป็นตัวแทน (inclusiveness) ของรัฐสภาในเอเชียตะวันออกเฉียง

Croissant ใช้การวัดความครอบคลุมการเป็นตัวแทนโดยใช้ “ดัชนีค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่ง” (Gallagher’s index of disproportionality) ซึ่งพัฒนาโดย Michael Gallagher ผลการศึกษาของ Croissant พบว่าระบบเลือกตั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงส่วนใหญ่ทำให้เกิดความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งในระดับปานกลาง (moderate disproportionality) ยกเว้นมองโกเลีย, มาเลเซีย, และสิงคโปร์ ที่พบว่ามีค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งสูง เนื่องจากระบบเลือกตั้งเอื้อประโยชน์ให้กับพรรคการเมืองใหญ่ที่มีครองอำนาจมานานอย่างพรรค UMNO ในมาเลเซียและพรรค PAP ในสิงคโปร์

2. ผลของระบบเลือกตั้งต่อระบบพรรคการเมือง (party system)

Croissant ใช้วิธีการวัดผลเชิงกลไกของระบบเลือกตั้ง (mechanical effect) ตามทฤษฎีของ Maurice Duverger โดยใช้ “ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ” (effective number of parties : ENP) ซึ่งพัฒนาโดย Markku Laakso และ Rein Taagepera สามารถวัดได้ทั้งระดับของคะแนนเสียง เรียกว่า “ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งอย่างมีนัยยะสำคัญ” (effective number of elective parties : ENEP) หรือวัดในระดับของที่นั่ง เรียกว่า “ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในรัฐสภาอย่างมีนัยยะสำคัญ” (effective number of legislative parties: ENLP)¹⁵ การใช้ค่า ENEP และ ENLP จะสามารถอธิบายระดับของ defractionalization ของระบบพรรคการเมืองที่ทำให้เกิดขึ้นโดยการแปลงคะแนนเสียงไปสู่ที่นั่ง จากผลการศึกษาพบว่า ประเทศกรณีศึกษาส่วนใหญ่มีระบบพรรคการเมืองที่หลากหลาย เช่น ไต้หวันมีระบบพรรคการเมืองที่แตกต่างกันถึง 5 ครั้ง ได้แก่ ระบบสองพรรคการเมือง (1992), ระบบสองพรรคการเมืองครึ่ง (1995), ระบบหลายพรรคการเมืองอย่างกลางที่มีพรรคหนึ่งครอบงำ (1998), ระบบหลายพรรคการเมืองอย่างกลางที่มีความสมดุลกันระหว่างพรรค (2001), ระบบหลายพรรคการเมืองอย่างกลางที่มีสองพรรคการเมืองหลัก (2007) หรือแม้แต่ในกรณีของประเทศไทยที่มีระบบพรรคการเมืองที่หลากหลายในการเลือกตั้ง 4 ครั้ง ได้แก่ ระบบหลายพรรคการเมืองอย่างสุดโต่งที่มีความสมดุลระหว่างพรรค (1992-1995), ระบบหลายพรรค

¹⁵ สามารถเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า Effective number of parliamentary parties (ENPP)

การเมืองอย่างสุดโต่งที่มีสองพรรคการเมืองหลัก (1996), ระบบหลายพรรคการเมืองอย่างกลางที่มีพรรคหนึ่งครอบงำ (2001), ระบบพรรคเดียวครอบงำ (2005) อย่างไรก็ตาม มีเพียงมาเลเซียและสิงคโปร์ที่มีระบบพรรคการเมืองแบบเดียวกันตลอด 3-4 ทศวรรษที่ผ่านมา (ระบบพรรคเดียวครอบงำ)

นอกจากนี้ Croissant ยังใช้ “ค่าความไม่แน่นอนในการเลือกตั้ง” (Pederson’s Index of Electoral Volatility) เพื่อวัดเสถียรภาพและความไม่เสถียรภาพของพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งและรูปแบบของการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง ซึ่งในระบบพรรคการเมืองที่มีเสถียรภาพ ค่าความไม่แน่นอนในการเลือกตั้งจะอยู่ในระดับต่ำ ส่วนในระบบพรรคการเมืองที่ไม่มีเสถียรภาพ ค่าความไม่แน่นอนในการเลือกตั้งจะอยู่ในระดับสูง ผลการศึกษาในส่วนนี้พบว่าค่าความไม่แน่นอนในการเลือกตั้งในมาเลเซียอยู่ในระดับต่ำ, ระดับปานกลางในกัมพูชา, อินโดนีเซีย, และไต้หวัน, ระดับสูงในไทยและมองโกเลีย, และสูงมากในเกาหลีใต้และติมอร์เลสเต่ การศึกษาในส่วนนี้ Croissant สรุปว่าระบบเลือกตั้งและการปฏิรูประบบเลือกตั้งมีผลต่อระบบพรรคการเมืองในเอเชียตะวันออก แต่ส่วนมากแล้วจำกัดอยู่ที่การแตกกระจายของระบบพรรคการเมือง (party system fragmentation)

3) ผลของระบบเลือกตั้งต่อการจัดตั้งรัฐบาล (government formation)

Croissant เริ่มอธิบายในส่วนนี้โดยอ้างอิงแนวคิดของ Douglas W. Rae เรื่องผลของระบบเลือกตั้งต่อรูปแบบการจัดตั้งรัฐบาล ที่สามารถวัดได้โดยความสามารถที่จะทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “เสียงข้างมากที่ถูกสร้างขึ้น” (manufactured majorities) ซึ่งหมายถึงการที่พรรคการเมืองหนึ่งชนะด้วยคะแนนเสียงข้างน้อย แต่ได้จำนวนที่นั่งเสียงข้างมาก ซึ่งจะตรงข้ามกับ “เสียงข้างมากที่ได้รับจริง” (earned majorities) อันหมายถึงพรรคการเมืองหนึ่งชนะการเลือกตั้งด้วยเสียงข้างมาก ทั้งคะแนนเสียงและจำนวนที่นั่ง และ “เสียงข้างน้อยโดยธรรมชาติ” (natural minorities) อันหมายถึงการที่ไม่มีพรรคการเมืองใดที่ชนะเสียงข้างมากทั้งคะแนนเสียงหรือจำนวนที่นั่ง ผลการศึกษาพบว่าการเลือกตั้งส่วนใหญ่จากกรณีศึกษาในเอเชียตะวันออกนั้นไม่ได้ทำให้เกิดเสียงข้างมากที่ถูกสร้างขึ้น แต่เป็นเสียงข้างมากที่ได้รับจริงพรรคเดียว (earned single-party majorities)

อย่างไรก็ตาม เสียงข้างมากพรรคเดียว ไม่ว่าจะเป็นเสียงข้างมากที่ได้รับจริงหรือถูกสร้างขึ้น ไม่ใช่เพียงวิถีทางเดียวที่จะทำให้เกิดรัฐบาลที่มีเสถียรภาพและมีประสิทธิภาพ ในการที่จะทำให้การดำเนินงานนโยบายต่อเนื่องนั้น จำเป็นต้องมี “ความมั่นคงของรัฐบาล” (cabinet durability) ซึ่งหากว่ามีสูงก็จะเป็นการบ่งบอกว่ารัฐบาลสามารถควบคุมเสียงสนับสนุนในรัฐสภาได้ ซึ่งความมั่นคงของรัฐบาลเป็นผลมาจากหลายปัจจัย เช่น ผลเชิงเสียงข้างมากของระบบเลือกตั้ง, ระดับของการแตกกระจาย (fragmentation) ของระบบพรรคการเมือง, ระดับของการแบ่งเป็นขั้ว (polarization), ค่าความไม่

แน่นอนในการเลือกตั้ง, และประเภทของรัฐบาล (ระบบรัฐสภา, ระบบประธานาธิบดี, หรือระบบผสม) ในการศึกษาเรื่องความมั่นคงของรัฐบาล Croissant ได้กำหนดหลักเกณฑ์ 3 ข้อที่การสั้นอายุของรัฐบาล ได้แก่ การขยายอายุ (life-span) ของรัฐบาลที่สั้นอายุในกรณีของการเลือกตั้งใหม่ หรือ การเปลี่ยนแปลงพรรคร่วมรัฐบาล หรือ ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (หรือประธานาธิบดี) มีการเปลี่ยนแปลง ด้วยข้อจำกัดเรื่องข้อมูล เขาเลือกศึกษาเพียง 5 ประเทศ ได้แก่ ไทย, กัมพูชา, อินโดนีเซีย, มาเลเซีย, และฟิลิปปินส์ ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนระหว่างการแตกกระจายของระบบพรรคการเมืองและความมั่นคงของรัฐบาลในระบบรัฐสภา ได้แก่ มาเลเซีย, กัมพูชา, และไทย (ก่อนปี ค.ศ. 2001) ที่การแตกกระจายของระบบพรรคการเมืองมีสูง, ระบบเลือกตั้งที่ทั้งไม่เอื้อแก่พรรคที่เข้มแข็งที่สุดและไม่ทำให้เกิดเสียงข้างมากที่ถูกสร้างขึ้น และระดับของการรวมอำนาจทางการเมืองภายในพรรคร่วมรัฐบาล 5-7 พรรคที่มีขนาดใหญ่เกินไปยังอยู่ในระดับต่ำ อย่างไรก็ตาม ในกรณีของไทย ภายหลังจากเลือกตั้งปี ค.ศ. 2001 ความมั่นคงของรัฐบาลสูงขึ้นอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนจากพรรคร่วมรัฐบาลหลายพรรคที่แตกกระจายมาเป็นรัฐบาลพรรคเดียว ส่วนระบบประธานาธิบดี ในกรณีของฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย ความมั่นคงของรัฐบาลนั้นต่ำกว่าที่คาดไว้และการที่พรรคของประธานาธิบดีไม่ได้ครองเสียงข้างมากในรัฐสภา ทำให้ระบบประธานาธิบดีทั้งในอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์มีปัญหาบางประการ อีกทั้งประธานาธิบดีทั้งสองประเทศต่างก็เผชิญกับ “วิกฤติความชอบธรรม” จากการถดถอย ทั้งประธานาธิบดีอับดุลระมาน วาฮิด และประธานาธิบดีโจเซฟ เอสตราดา การที่ประธานาธิบดีไม่ได้ครองเสียงข้างมากในรัฐสภาทำให้ไม่สามารถดำเนินการตามนโยบายที่ตนเองต้องการได้ อีกทั้งคณะรัฐมนตรีทั้งสองประเทศต่างก็มีปัญหาการบริหารอย่างร้ายแรง โดยสรุป ในสภาวะที่ประธานาธิบดีกับเสียงข้างมากในรัฐสภาไม่ได้มาจากพรรคเดียวกัน (divided government) และความอ่อนแอของพรรคการเมือง มักนำไปสู่ “ประชาธิปไตยที่ชะงักงัน” (deadlocked democracy) หรือเรียกว่าวิกฤติของความสามารถในการปกครอง¹⁶

3. บทความของ Fiona Barker, Jonathan Boston, Stephen Levine, Elizabeth McLeay, Nigel S. Roberts. (2001) เรื่อง “An Initial Assessment of the Consequences of MMP in New Zealand”

¹⁶ Croissant, Aurel (2007). Electoral Reform and Party Systems in East Asian Democracies: A Comparative Analysis with Implications for Thailand. The New Election System: Which role will play in a re-developing Thai Democracy. Bangkok, Thailand.

บทความนี้เป็นการศึกษาผลของการเปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วนต่อระบบการเมืองในนิวซีแลนด์ โดยเลือกศึกษาจากการเลือกตั้งครั้งแรกหลังปฏิรูประบบเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1996 ทั้งนี้ บทความนี้มาจากการศึกษาวิจัยการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในนิวซีแลนด์ ในมิติของผลของการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งต่อการเมืองการปกครองนิวซีแลนด์ มหาวิทยาลัยวิกตอเรียแห่งเวลลิงตัน

ผลการศึกษาพบว่า จากผลการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1996 ไม่มีพรรคการเมืองใดชนะเลือกตั้งเสียงข้างมากโดยเด็ดขาด จึงต้องมีการจัดตั้งรัฐบาลผสมเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ โดยพรรคชาติและพรรค New Zealand First อันเป็นผลชัดเจนที่สุด อย่างไรก็ตาม การเป็นรัฐบาลผสมก็มีปัญหาในแง่เสถียรภาพของรัฐบาลเช่นกัน เพราะเกิดความไม่ลงรอยกันในด้านความคิดและจุดยืนทางนโยบายระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล อันนำไปสู่การถอนตัวของพรรค New Zealand First จากการเป็นพรรคร่วมรัฐบาลในปี ค.ศ. 1998 ทำให้พรรคชาติ ต้องแสวงหาเสียงสนับสนุนจากพรรคเล็กอื่นๆ และ ส.ส. อิสระ เพื่อให้อยู่รอดจนครบวาระในปี ค.ศ. 1999 ผลประการต่อมาคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพรรคการเมืองและระบบพรรคการเมือง รูปธรรมที่ชัดเจนคือ ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญที่สูงขึ้น อันหมายถึงไม่ได้มีเพียงสองพรรคการเมืองผูกขาดอำนาจกันอีกต่อไป จึงเป็นผลด้านบวกต่อพรรคการเมืองขนาดเล็กที่สามารถได้รับเลือกตั้งได้ง่ายขึ้นกว่าเดิม ในส่วนของการเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วนประกอบด้วย ส.ส. 2 ประเภท คือ ส.ส. เขต มาจากการเลือกตั้งในระบบเขตแบบ 1 เขต 1 คน และ ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ กล่าวได้ว่าการนำระบบบัญชีรายชื่อ ทำให้มี ส.ส. หน้าใหม่ที่ได้รับเลือกตั้งเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิง และชนกลุ่มน้อยต่างๆ เช่น ชาวเมารี, หมูเกาะแปซิฟิก, และชาวเอเชีย ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญจากการเลือกตั้งในระบบบัญชีรายชื่อ นับเป็นความสำเร็จครั้งสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงและชนกลุ่มน้อยมีตัวแทนเพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องใช้ระบบโควตา ในด้านของกระบวนการนิติบัญญัติ จากการที่ไม่มีพรรคการเมืองได้เสียงข้างมากอย่างเด็ดขาดในรัฐสภา ในอีกทางหนึ่งคือการที่มีพรรคการเมืองใหม่ๆ ได้รับเลือกตั้งมากขึ้น ดังนั้น บทบาทของคณะกรรมการสามัญผูกขาดหวังสูงขึ้นในระบบเลือกตั้งใหม่ ซึ่งก็พบว่าคณะกรรมการสามัญชุดต่างๆ มีสัดส่วนของพรรคการเมืองขนาดเล็กมากขึ้น ซึ่งก็หมายความว่าพรรคร่วมรัฐบาลไม่ได้ครองเสียงข้างมากในคณะกรรมการสามัญชุดต่างๆ จึงทำให้คณะกรรมการสามัญชุดต่างๆ ประกอบด้วยมุมมองที่หลากหลายมากขึ้น ในแง่ของพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง เกิดผลกระทบที่ชัดเจนอยู่ 4 ประการ คือ การที่ระบบเลือกตั้งใหม่เอื้อให้พรรคเล็กที่นั่งในรัฐสภา ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งจึงหันมาลงคะแนนให้พรรคเล็กมากขึ้นเพราะไม่ต้องกลัวว่าจะเสียคะแนนของตนเองจะสูญเปล่า, สัดส่วนการออกไปเลือกตั้ง (voter's turnout) เพิ่มสูงขึ้น, เกิดการเลือกผู้สมัครที่แตกต่างกันในระบบเขตและระบบบัญชีรายชื่อ เรียกว่า “split vote” เพราะผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งเล็งเห็นว่าคะแนนระบบบัญชีรายชื่อมีความสำคัญกว่าเพราะเป็นตัวกำหนดว่าพรรคการเมืองจะได้จำนวนที่นั่ง

เท่าไร, และ ความสำคัญของคะแนนเสียงในการตัดสินว่าพรรคใดจะเป็นรัฐบาลลดลง ในส่วนสรุป คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ว่าผู้ได้ประโยชน์จากระบบเลือกตั้งใหม่นี้ คือพรรคการเมืองขนาดเล็ก, ชนกลุ่มน้อยชาวเมารี และผู้หญิง ส่วนผู้ที่เสียประโยชน์คือ ผู้สมัคร ส.ส. อิสระที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง และ สองพรรคการเมืองใหญ่ (พรรคชาติกับพรรคแรงงาน) ที่ถูกท้าทายจากการแข่งขันในกติกาใหม่

จากผลการศึกษา คณะผู้วิจัยได้ประเมินผลระบบเลือกตั้งใหม่จากการเลือกตั้งครั้งแรกตามหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการการศึกษาระบบเลือกตั้ง 10 ข้อ มีดังนี้

1. **ความเป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง (fairness between political parties)** ถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว
2. **การเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อยและกลุ่มผลประโยชน์พิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ (effective representation of minority and special interest groups)** ถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว จากจำนวนตัวแทนของผู้หญิงและชนกลุ่มน้อยที่เพิ่มสูงขึ้น
3. **การเป็นตัวแทนของชาวเมารีอย่างมีประสิทธิภาพ (effective Maori representation)** ถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์ เพราะมีจำนวนสัดส่วนตัวแทนของชาวเมารีในรัฐสภาเพิ่มขึ้น
4. **เกิดการรวมตัวกันทางการเมือง (political integration)** ถือว่ายังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เพราะการรวมตัวกันทางการเมืองนั้นจำเป็นต้องมีการร่วมมือและการผูกพันระกัน ในจุดมุ่งหมายเดียวกัน แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์เช่นที่นั่นจากการเลือกตั้งครั้งแรกหลังปฏิรูประบบเลือกตั้ง
5. **การเป็นตัวแทนของผู้แทนในเขตเลือกตั้งอย่างมีประสิทธิภาพ (effective representation of constituents)** ถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว
6. **การมีส่วนร่วมของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งอย่างมีประสิทธิภาพ (effective voter participation)** ถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว
7. **รัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ (effective government)** ถือว่ายังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เพราะลักษณะของรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ คือรัฐบาลที่มีความสามารถในการดำเนินการอย่างเด็ดขาดเมื่อจำเป็น, รัฐบาลที่มีเสถียรภาพ, รัฐบาลที่ทำงานประสานสอดคล้องกัน, และเสถียรภาพในการถ่ายโอนอำนาจเมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาล ที่ชัดเจนที่สุดจากการเลือกตั้งครั้งแรกหลังปฏิรูประบบเลือกตั้ง คือ เสถียรภาพของรัฐบาล
8. **รัฐสภาที่มีประสิทธิภาพ (effective parliament)** ถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์เพียงส่วนหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะเป้าหมายสองประการที่ไม่นำไปด้วยกันได้ คือ การมีทั้งรัฐบาลและรัฐสภาที่มีประสิทธิภาพไปพร้อมๆ กัน การมีรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ เท่ากับการมีรัฐสภาที่อ่อนแอ ในขณะเดียวกัน การมีรัฐสภาที่มีประสิทธิภาพ เท่ากับการมีรัฐบาลที่อ่อนแอเช่นเดียวกัน

9. พรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพ (effective parties) ถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว

10. ความชอบธรรม (legitimacy) ถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์ ถึงแม้ระบบเลือกตั้งใหม่จะไม่เป็นที่นิยมบ้าง แต่ชาวนิวซีแลนด์ต่างไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับฐานราก แต่กลับเต็มใจที่ใช้วิธีการกฎหมายและการเมือง ในแง่นี้ ย่อมถือได้ว่าระบบเลือกตั้งใหม่มีความชอบธรรม¹⁷

¹⁷ Barker, Fiona, et al. (2001). An Initial Assessment of the Consequences of MMP in New Zealand. Mixed-Member Electoral Systems : The Best of Both Worlds? M. S. S. a. M. P. Wattenburg. New York, Oxford University Press: 297-322.

บทที่ 3

การปฏิรูประบบเลือกตั้งในประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2540 นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทยอีกครั้งหนึ่ง เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หรือที่เรียกกันว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต้องการปฏิรูปการเมืองให้ดีขึ้น การปฏิรูประบบเลือกตั้งก็ถือเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิรูปการเมืองครั้งนี้ด้วย ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงจากระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาที่เคยใช้ในอดีต มาใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสม กล่าวคือ มีการเลือกตั้ง ส.ส. 2 ประเภท คือ ส.ส. จากเขตเลือกตั้ง และ ส.ส.บัญชีรายชื่อ นับเป็นก้าวสำคัญในการเมืองแบบเลือกตั้งในประเทศไทย รัฐธรรมนูญฉบับนี้ประกาศใช้เกือบ 9 ปีเต็ม ในคำคืนวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้นอีกครั้ง โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (คปค.) ได้ยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินและประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 อันนำมาสู่การร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 ซึ่งการปฏิรูประบบเลือกตั้งก็เป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่มีการแก้ไข ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 ก็มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ในส่วนของระบบเลือกตั้งอีกเช่นเดียวกัน

ในบทนี้จะอธิบายถึงวิวัฒนาการของการปฏิรูประบบเลือกตั้งในประเทศไทย นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 และการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2554 และจะชี้ให้เห็นข้อถกเถียงและเหตุผลของการปฏิรูประบบเลือกตั้งในแต่ละครั้ง รวมทั้งอธิบายสาระสำคัญของระบบเลือกตั้งและตัวอย่างการคิดคะแนนแบบบัญชีรายชื่อและสัดส่วน

ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

ภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 กระแสการปฏิรูปการเมืองได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในสังคมไทย หลังจากการเลือกตั้งในเดือนกันยายนปีเดียวกันนั้นที่พรรคประชาธิปัตย์ชนะการเลือกตั้งและเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล มีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี กลุ่มที่เคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปัตย์จำนวนหนึ่งเห็นว่าควรต้องมีการทบทวนโครงสร้างการเมืองใหม่ เพื่อให้ได้มาซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่ดีกว่าเดิม จึงเกิดการเคลื่อนไหวเรียกร้องการปฏิรูปการเมือง ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ รัฐสภาในขณะนั้น โดยนาย มารุต บุณนาค ประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้ลงนามคำสั่งแต่งตั้ง “คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย” (คพป.) ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2537 ทำหน้าที่ศึกษาแนวทางการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มี

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี เป็นประธาน ซึ่ง คพป.ก็ได้ดำเนินการศึกษาแล้วเสร็จและจัดทำเป็นรายงานเสนอต่อรัฐสภาในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2539

เมื่อรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ประกาศยุบสภาและมีการเลือกตั้งใหม่ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2538 พรรคชาติไทยชนะการเลือกตั้งและเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล มีนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี ในช่วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนั้น นายบรรหารได้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะปฏิรูปการเมือง จนกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายรัฐบาลที่ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 ว่า

“จะสนับสนุนให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน มาตรา 211 ทั้งนี้โดยคำนึงถึงข้อเสนอของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย”

หลังจากนั้น รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาอีกชุดหนึ่งซึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการปฏิรูปการเมือง” (คปก.) โดยมีนายชุมพล ศิลปอาชา เป็นประธาน คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่ศึกษาแนวทางการปฏิรูปการเมืองและนำเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช ต่อรัฐสภา อันเป็นที่มาของการตั้ง “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” เพื่อทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

สภาร่างรัฐธรรมนูญนี้มีจำนวนสมาชิก 99 คน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สมาชิกที่มาจากกรเลือกตั้งโดยอ้อมจากจังหวัดต่างๆ จังหวัดละ 1 คน รวม 76 คน และสมาชิกที่มาจากกรเสนอชื่อจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ที่มีการให้ปริญญาสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ และผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ แบ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน 8 คน, ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ 8 คน, และผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญ 7 คน รวมเป็น 23 คน ในท้ายที่สุด ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาในวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2540 และประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาในวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540^{1 2}

1 มานิตย์ จุมปา (2549). คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 พร้อมข้อเสนอสำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2550). กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์นิติธรรม.

2 แดมสุข นุ่มนนท์ (2545). สภาร่างรัฐธรรมนูญ: เส้นทางปฏิรูปการเมืองไทย. กรุงเทพฯ, สถาบันพระปกเกล้า.

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กับระบบเลือกตั้ง

ในรายงานของคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มองสภาพปัญหาของระบบการเมืองในอดีตว่ามีลักษณะเป็น “ธุรกิจการเมือง” ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือจากประชาชนโดยทั่วไป กล่าวคือ เป็นระบบการเมืองที่คัดเลือกคนเข้าสู่การเมืองโดยใช้เงินเป็นใหญ่ทั้งในการเลือกตั้งและในพรรคการเมือง จึงไม่เอื้อให้คนดีมีความสามารถได้รับเลือกเข้าสู่การเมืองได้ เป็นช่องทางให้กลุ่มธุรกิจการเมืองและอิทธิพลท้องถิ่นใช้เป็นใบเบิกทางเข้ามาควบคุมอำนาจรัฐและแสวงหาผลประโยชน์เพื่อคุ้มครองธุรกิจของกลุ่มตนเอง ภายหลังจากการเลือกตั้ง รัฐบาลก็มีลักษณะเป็นรัฐบาลผสมหลายพรรค ไร้เสถียรภาพ ไร้ประสิทธิภาพ นายกรัฐมนตรีไม่สามารถแสดงภาวะผู้นำของตนเองได้เพราะต้องตกอยู่ภายใต้แรงกดดันทั้งจากภายในพรรคตนเองและจากพรรคร่วมรัฐบาล จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง จึงสมควรแก้ไขให้ระบบเลือกตั้งและระบบพรรคการเมืองมีความเป็นธุรกิจการเมืองน้อยลงหรือหมดไป เปิดโอกาสให้คนดีมีความสามารถเข้าสู่ระบบการเมืองมากขึ้น พร้อมทั้งทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ และนายกรัฐมนตรีมีภาวะความเป็นผู้นำเพื่อประสิทธิภาพในการบริหารประเทศ

คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้เสนอให้รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นหลักสำคัญในฝ่ายนิติบัญญัติ และวุฒิสภาเป็นองค์กรกลั่นกรองร่างกฎหมายให้รอบคอบ ทั้งเป็นการคานอำนาจพรรคการเมืองในบางเรื่อง โดยเฉพาะอำนาจในการตรวจสอบและถอดถอน ทั้งนี้ ในส่วนของสภาผู้แทนราษฎร ได้เสนอให้ประกอบด้วยสมาชิกทั้งหมด 500 คน มาจากการเลือกตั้งโดยระบบผสม แบ่งเป็น สมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากระบบเขตเดียวคนเดียว จำนวน 400 คน และสมาชิกที่มาจากการเลือกจากระบบสัดส่วนตามบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง โดยใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง จำนวน 100 คน³

ข้อถกเถียงเปรียบเทียบระหว่างระบบเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อกับระบบเลือกตั้งแบบแบ่งเขต

ระบบเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ

1. ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน (บัญชีรายชื่อ) จะทำให้ละลายการซื้อเสียงได้ในระดับหนึ่ง เพราะเขตประเทศทั้งประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง การคิดคะแนนนำคะแนนประชาชนทั้งประเทศมา

³ คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ รายงานของคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ กรอบที่สาม ประเด็นปัญหาและหลักการสำคัญเกี่ยวกับสถาบันการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมือง. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ฉบับใช้เรียน. ส. เชื้อไทย. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์วิญญูชน: 99-102.

รวมกันแล้วเฉลี่ยสัดส่วน ส.ส. ตามจำนวนเสียงที่ได้ตามลำดับหมายเลข ซึ่งจะทำให้พรรคการเมือง ต้องคัดสรรคนที่มีชื่อเสียงลงในบัญชีรายชื่อ เพื่อให้บัญชีรายชื่อเชื่อถือและได้รับความนิยม ทั้งผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อก็ไม่มีแรงจูงใจจะ “ซื้อเสียง” เพราะไม่รู้ว่าตนจะได้รับเลือกตั้งหรือไม่ นอกจากนี้เขตเลือกตั้ง ยังใหญ่เกินความสามารถ⁴

2. ทำให้คะแนนของผู้มีสิทธิทุกคนมีความหมาย โดยเฉพาะคะแนนที่เลือกบัญชีพรรค เพราะต้องนำไปคำนวณรวมกันระดับประเทศ ในขณะที่ระบบนับคะแนนแบบเดิมนับเฉพาะที่ผู้ชนะเลือกตั้ง ได้รับ ทำให้คะแนนเสียงที่เลือกคนที่แพ้เลือกตั้งหมดความหมายไปโดยสิ้นเชิงเพราะไม่มีการนำไปคำนวณอีก⁵

3. ส่งเสริมระบบพรรคการเมือง เพราะต้องเลือกบัญชีพรรคใดพรรคหนึ่ง โดยเลือกตัวบุคคลในบัญชีไม่ได้ เพราะตัวบุคคลเป็นเรื่องพิจารณาประกอบการเลือกพรรคเท่านั้น การกำหนดว่าบัญชีใดได้คะแนนต่ำกว่า 5% ให้ถือว่าไม่มีใครได้รับเลือกก็เพื่อไม่ให้มีพรรคเล็กพรรคน้อยเต็มสภา ซึ่งจะทำให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพ

4. ทำให้นักการเมืองใหม่ๆ ที่มีความรู้ความสามารถ แต่หาเสียงไม่เก่งสามารถเข้าสู่การเมืองได้ง่ายขึ้น

5. ทำให้ได้ผู้แทนราษฎรที่มีวิสัยทัศน์กว้างระดับประเทศเพิ่มขึ้น แทนที่จะเป็นผู้แทนจังหวัดของตนอย่างที่เป็นมา

6. อาจพัฒนาให้มีการนำหัวหน้าพรรคและผู้ที่จะเป็นรัฐมนตรีมาใส่ไว้ในบัญชีรายชื่อในลำดับ 1-36 เพื่อให้ประชาชนทราบ “คณะรัฐมนตรีเงา” ของแต่ละพรรคได้⁶

ผลดีของการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน

1. มีความเป็นประชาธิปไตยสูงสุด เพราะเกิดความเสมอภาคของบุคคลตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยที่ว่าหนึ่งคนมีหนึ่งเสียง (one man one vote) เสมอเท่าเทียมกันหมดทั่ว

⁴ คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คพป.) (2539). ข้อเสนอในการปฏิรูปการเมืองไทย. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์เวียนแก้ว.

⁵ สภาว่่างรัฐธรรมนูญ (2540). ประชาชนได้อะไรจาก (ร่าง) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

⁶ มานิตย์ จุมปา (2545). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540). กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์นิติธรรม.

ประเทศ ทำให้เกิดความเป็นธรรม ต่างกับการเลือกตั้งแบบเขตละหลายคน ซึ่งประชาชนในจังหวัดนั้น มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรได้หลายคน ที่ถือว่าไม่เป็นธรรมและผิดหลักการของการที่ประชาชนของประเทศจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน

2. ส่งเสริมความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างผู้แทนราษฎรกับประชาชน ซึ่งถือเป็นหลักรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ที่สำคัญ เพราะผู้แทนราษฎรต้องเป็นตัวแทนของประชาชนที่เลือกตั้งตนเข้ามา ดังนั้น การเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน ผู้แทนราษฎรจึงย่อมมีโอกาสรู้จักกับประชาชนได้มากกว่าการเลือกตั้งแบบเขตละหลายคน ซึ่งต้องเป็นตัวแทนของประชาชนหลายแสนหลายล้านคน ผู้แทนราษฎรในเขตเล็กจึงย่อมมีโอกาสรู้ความทุกข์สุข ความคิดเห็น ปัญหาที่เกิดขึ้นในภูมิภาคประเทศในท้องที่นั้นได้ดีกว่าในเขตใหญ่ๆ อย่างแน่นอน เมื่อรู้ข้อเท็จจริงได้มากกว่าก็ย่อมทำหน้าที่ได้ดีกว่า ทำให้ประชาชนในเขตเลือกตั้งพอใจผู้แทนราษฎรที่พวกเขาเลือกตั้งเข้ามา

3. ส่งเสริมความมั่นคงและเสถียรภาพของระบบการเมือง กล่าวคือ ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สนใจใจด้านการเมืองผู้ใดรู้จักคุ้นเคยกับประชาชนและให้บริการแก่ชุมชนสม่ำเสมอตลอดมาในเขตเล็กๆ ย่อมจะเป็นที่รักใคร่นับถือและยอมรับจากประชาชนได้ยั่งยืน นักการเมืองผู้นั้นก็จะมีฐานสนับสนุนของประชาชนในเขตของตนเป็นที่แน่นอน จึงย่อมมีความมั่นคงในอาชีพหรือแนวทางการเมืองของตน ประชาชนก็มีผู้แทนราษฎรที่อยู่ได้หลายสมัย มีโอกาสจะทำประโยชน์แก่เขตเลือกตั้งนั้นๆ ได้ยั่งยืนต่อเนื่องสูงกว่าผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ ส่วนนักการเมืองประเภทที่อยู่ที่หนึ่งไปสมัครที่หนึ่ง หรือใช้อิทธิพลหรือเงินท่มแต่ไม่ได้อยู่รับใช้ประชาชนเป็นเวลานานพอ ย่อมจะต่อสู้อย่างยาก

อนึ่ง การใช้เขตเล็กเป็นฐานทางการเมือง ยังจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาการเมืองระดับท้องถิ่นด้วย คือ นักการเมืองจะมีโอกาสสร้างชื่อเสียงเติบโตมาจากระดับท้องถิ่น คือ สุขาภิบาล สภาจังหวัด สภาเทศบาล มาก่อนจะเป็นผู้แทนราษฎรระดับประเทศ

4. เปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่สนใจในด้านการเมืองที่เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรม แต่มีทุนทรัพย์น้อยได้มีโอกาสแข่งขันเป็นผู้แทนราษฎรได้ เช่น ครู แพทย์ ทนายความ นักธุรกิจ คหบดี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นคนในท้องที่และตั้งใจรับใช้ประชาชนในท้องที่นั้นเป็นระยะเวลานาน เพราะการที่เขตเลือกตั้งใหญ่นั้นจะต้องใช้ทุนทรัพย์ในการเลือกตั้งมาก แต่ถ้าเขตเลือกตั้งเล็กลงค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งก็จะน้อยลง นอกจากนี้ ยังทำให้ประชาชนได้รู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นรายคนอย่างดี ประชาชนย่อมทราบดีว่าใครเป็นคนเช่นใดและจะได้ออกเสียงเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การคัดเลือกตัวบุคคลของพรรคการเมืองจะดีขึ้น เพราะแต่ละเขตจะเลือกผู้แทนราษฎรได้คนเดียว แต่ละพรรคการเมืองจึงต้องพยายามเลือกบุคคลที่ประชาชนศรัทธามากที่สุดลงสมัครรับเลือกตั้ง มิฉะนั้นจะแก่แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคการเมืองอื่น ทำให้ได้ผู้แทนราษฎรจากหลายสาขาอาชีพเข้ามาทำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งมากขึ้น นักการเมืองที่ไม่มีฐานในพื้นที่ ประเภท

ที่พอจูง พี่จูงน้อง สามีจูงภรรยา มาสมัครในเขตเลือกตั้งเดียวกันก็จะมีขึ้นมาอีก (แต่ในกรณีที่ครอบครัวใดตั้งใจรับใช้ชุมชนต่อเนืองนั้น อาจจะมีสืบทอดตำแหน่งกันได้

6. เป็นการเปิดโอกาสให้คนกลุ่มน้อยมีผู้แทนราษฎรของตนได้ เนื่องจากคนกลุ่มน้อยในจังหวัดหนึ่ง แต่ชุมชนรวมกันเป็นฝ่ายข้างมากอยู่ในเขตเลือกตั้งหนึ่ง สามารถส่งผู้แทนราษฎรของตนเข้าไปนั่งในสภาได้ ทำให้ได้ผู้แทนราษฎรที่ทราบความเห็นของฝ่ายข้างน้อย และอาจลดความตึงเครียดทางการเมืองได้

7. การใช้สิทธิพลในการทุ่มซื้อคะแนนเสียงก็จะน้อยลง เพราะประชาชนรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนเป็นอย่างดี เช่น พรรคการเมืองใดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีอิทธิพลหรือมีเงินที่ไม่มีคุณธรรม แต่ใช้เงินซื้อคะแนนเสียงในการเลือกตั้งเข้าเป็นผู้แทนราษฎร ประชาชนก็จะไม่เลือก และหันไปเลือกพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นคนดีมีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรม เป็นต้น แนวโน้มก็คือ พรรคการเมืองจะกลั่นกรองเลือกคนดี มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรมมากขึ้นในที่สุด การทุ่มเงินซื้อเสียงก็จะลดน้อยลงโดยปริยาย

8. เป็นวิธีการสร้างผู้นำชุมชนของกลุ่มอาชีพต่างๆ ให้เตรียมพร้อมที่จะเป็นผู้นำทางการเมืองที่ดีมีความรับผิดชอบในโอกาสต่อไป และมีส่วนปลุกจิตสำนึกให้เลือกตัวแทนของตนเองอย่างแท้จริง

9. เป็นวิธีการเลือกตั้งที่ง่าย ประชาชนสามารถจำหมายเลขของผู้สมัครรับเลือกตั้งและการบัตรเลือกตั้งได้ง่ายขึ้น เพราะกาบัตรเลือกตั้งได้เพียงหมายเลขเดียว ด้วยเหตุนี้จึงไม่ต้องเกรงว่าบัตรเลือกตั้งจะเสียอันเนื่องมาจากการที่ต้องการบัตรเลือกตั้งหลายหมายเลข

10. เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถใช้ดุลพินิจของตนอย่างรับผิดชอบในการกาบัตรเลือกตั้ง เพราะการเลือกได้เพียงคนเดียว ทำให้ประชาชนต้องพิจารณาอย่างรอบคอบมากกว่าเดิมว่าจะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นผู้มีเงินที่ให้อามิสสินจ้างซื้อคะแนนเสียง ผู้มีอิทธิพล ผู้มีบุญคุณ หรือจะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมความดี ตลอดจนมีศรัทธาในพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นสังกัด

11. ประหยัดเวลาในการโฆษณาหาเสียง สามารถเดินทางเข้าไปติดต่อได้ทั่วถึงทุกแห่ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ยากจนไม่เสียเปรียบผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ร่ำรวยจนเกินไป ประชาชนจึงมีโอกาสพิจารณาตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งได้อย่างใกล้ชิดทั้งสะดวกในการที่จะพิจารณาเลือกเอาคนที่ดีที่สุดในคนเดียวโดยไม่ต้องผ่าน “หัวคะแนน” ซึ่งเป็นวิธีที่จะทำให้การซื้อเสียงเป็นไปได้ยากที่สุด โอกาสที่จะใช้อิทธิพลข่มขู่บีบบังคับก็ไม่สามารถทำได้เพราะไม่สามารถปิดบังได้ ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนควบคุมตนเองและสามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ทันต่อเหตุการณ์ เพราะเมื่อถึงเวลาออกเสียงลงคะแนนซึ่งเป็นการลงคะแนนลับ ผู้ออกเสียงเลือกตั้งย่อมมีสิทธิที่จะตัดสินใจเลือกตั้งได้เองอย่างอิสระ

12. การแบ่งเขตเลือกตั้งให้เล็ก และให้ประชาชนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวทำให้การบริหารงานเลือกตั้งของทางราชการดำเนินไปอย่างสะดวกรวดเร็ว ประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดการเลือกตั้ง การตรวจนับคะแนนก็สามารถรวมคะแนนประกาศผลการเลือกตั้งได้ถูกต้องรวดเร็วกว่า

13. หากมีการเลือกตั้งซ่อมก็จะทำให้การเลือกตั้งสะดวกรวดเร็วเสียค่าใช้จ่ายในการจัดการเลือกตั้งน้อย

14. ผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้ออกเสียงเลือกตั้งมีโอกาสเผชิญหน้า (confront) กันสะดวกมากขึ้น อาจทำให้ประชาชนมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเลือกตั้งได้ชัดแจ้งขึ้น เพราะลักษณะนิสัยของคนไทยมักเอาใจใส่ต่อกิจกรรมสาธารณะที่อยู่ในวงแคบมากกว่าในวงกว้าง และมักรอบรู้และเข้าใจในสิ่งง่ายๆ และเห็นได้ชัด

15. ความขัดแย้งในตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งในพรรคการเมืองเดียวกันจะไม่มีเพราะไม่ต้องหาเสียงแข่งขันกันเขตเลือกตั้งเดียวกัน⁷

ผลเสียของการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน

1. อาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นถ้าการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคนนี้ถูกนำไปใช้เป็นกลวิธีในการเอาชนะคู่แข่งในการเลือกตั้ง ทั้งนี้ โดยการพยายามกำหนดเขตเลือกตั้งให้ครอบคลุมพื้นที่ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้หนึ่งมีคะแนนนิยมมากที่สุด โดยตัดส่วนที่เป็นพื้นที่ซึ่งเป็นเขตคะแนนเสียงของผู้อื่นออกไปจากเขตเลือกตั้ง ซึ่งได้มีการใช้กลวิธีนี้ในสหรัฐอเมริกาในการกำหนดเขตเลือกตั้งเพื่อสร้างความได้เปรียบให้แก่พรรคการเมืองที่ตนสังกัดและได้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้น กลวิธีนี้มีชื่อว่า “เจอร์รี่แมนเดอริง” (Gerrymandering)

2. ทุจริตในการเลือกตั้งได้ง่าย เพราะประชาชนในเขตเลือกตั้งมีจำนวนน้อย ทำให้ผลของการเลือกตั้งอาจเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากถ้ากระทำทุจริตเพียงบางหน่วยลงคะแนน ก็อาจทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับเลือกตั้งโดยมิชอบได้

⁷ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2536). การเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากเขตละหนึ่งคน มาตรา 101. รายงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
 พิจารณาศึกษาแนวทางแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 สภาผู้แทนราษฎร เล่ม 2. กรุงเทพฯ, กอง
 กรรมการสิทธิฯ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: 228-232.

3. เป็นการเลือกตั้งตัวบุคคลมากกว่านโยบายของพรรคการเมืองเพราะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เพียงหนึ่งคน ทำให้ตัวบุคคลมีความสำคัญมากกว่าพรรคการเมือง ซึ่งเป็นการทำลายระบบพรรคการเมืองไปในตัว
4. ยากที่จะจัดแบ่งพื้นที่ให้เท่ากัน เพราะอาจมีปัญหาและอุปสรรคในทางภูมิศาสตร์
5. จากการที่ประชาชนในเขตเลือกตั้งมีจำนวนน้อย ทำให้สามารถใช้สิทธิพลบังคับขู่เชิญหรือให้สินจ้างรางวัลแก่ประชาชนให้ลงคะแนนเสียงได้ง่าย
6. ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งต้องคอยห่วงใยถึงผลประโยชน์ของท้องถิ่นเสมอเพราะใกล้ชิดกับผู้ออกเสียงเลือกตั้งมาก จึงมักต้องเสนอของบประมาณจากรัฐบาลเพื่อท้องถิ่นของตนทำให้กลายเป็นผู้แทนท้องถิ่นไป
7. เขตเลือกตั้งเล็ก จึงสามารถทุ่มเงินซื้อคะแนนเสียงได้ง่ายและใช้เงินจำนวนไม่มากนัก
8. การเอาชนะคู่แข่งชั้นในการเลือกตั้งจะเป็นไปอย่างรุนแรง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนต่างก็หวังที่จะได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นผู้แทนราษฎร
9. เขตเลือกตั้งเล็ก อาจทำให้ได้ผู้แทนราษฎรที่ไม่ดีเข้ามา เนื่องจากสามารถกระทำทุจริตด้วยวิธีการต่างๆ ได้ง่าย
10. ผู้แทนราษฎรอาจจะมีความรู้ดีกว่าตนเป็นเพียงแต่ผู้แทนของคนกลุ่มน้อยเท่านั้น
11. ทำให้โยกย้ายผู้ออกเสียงเลือกตั้งเข้ามาในเขตเลือกตั้งเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งได้ง่าย เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจะสามารถทำได้ง่ายกว่าเขตเลือกตั้งใหญ่⁸

ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับผลดี ผลเสียของการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน

1. ทุ่มเงินซื้อคะแนนเสียงได้ง่าย เรื่องการทุ่มเงินซื้อคะแนนเสียงนี้เป็นไปได้ทั้งเขตใหญ่และเขตเล็ก ตามส่วนของผลประโยชน์ อย่างไรก็ตามในเขตเล็กจะควบคุมดูแลได้ง่ายกว่าในเขตใหญ่ เช่น เมื่อทราบว่าป้ายโฆษณาแผ่นหนึ่งราคาไม่ต่ำกว่า 400 บาท ฉะนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดปิดป้ายโฆษณาเกิน 1,000 แผ่น ก็จะเกินวงเงิน 350,000 บาท ตามกฎหมายเลือกตั้งแล้ว คู่แข่งขันอาจฟ้องร้องได้ หรือชี้ให้เห็นความไม่ผิดของคู่แข่งชั้นอีกคนหนึ่งได้ว่าเป็นผู้กระทำผิดกฎหมาย ทั้งๆ ที่ไปทำหน้าที่ออกกฎหมาย

2. ใช้สิทธิพลบังคับขู่เชิญทำร้ายคู่แข่งชั้นหรือประชาชนได้ เรื่องนี้ในเขตใหญ่ก็สามารถทำได้โดยสืบทอดตัวได้ยาก เพราะมีคู่แข่งชั้นหลายคนคนคัดรมีหลายรูปแบบแต่ในเขตเล็กก็จะรู้ได้ว่าใครรังแกใคร เพื่ออะไร การหาหลักฐานจะง่ายเข้า อนึ่ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ใช้สิทธิพลข่มขู่

⁸ เรื่องเดียวกัน หน้า 231-232.

ประชาชนนั้น ก็ย่อมอยู่ไม่ได้ยั่งยืนและในการเลือกตั้งแบบลงคะแนนลับนั้น ก็ยากที่จะจับมือใครดมได้นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐและกลุ่มประชาชนผู้หวังดีที่จะช่วยตรวจสอบ สอดส่องดูแลการเลือกตั้ง ก็จะทำให้การเลือกตั้งมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นทุกที การใช้สิทธิพลข่มขู่จึงน่าจะทำได้ยาก

3. เป็นการทำลายระบบพรรคการเมือง เรื่องนี้ก็ไม่น่าจะมีเหตุผลเช่นนั้น เพราะพรรคต้องเป็นผู้ส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งเหมือนกัน และถ้าขัดกับนโยบายของพรรคก็ยังสามารถขบออกได้ ทำให้ผู้แทนราษฎรผู้นั้นขาดคุณสมบัติ ต้องมีการเลือกตั้งซ่อมซึ่งทำได้ง่าย รูปแบบการเลือกตั้งในปัจจุบันต่างหากที่ทำลายระบบพรรคการเมืองมากกว่าเพราะผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งเดียวกัน พรรคเดียวกัน ยังขัดแย้งกัน

4. การเลือกตั้งจะเป็นไปอย่างรุนแรง เรื่องนี้ก็ไม่น่าจะเป็นเช่นนั้นเพราะที่ผ่านมาก็มีการเลือกตั้งแบบเขตเล็กหรือเขตละหนึ่งคนอยู่หลายเขตเลือกตั้งเหมือนกัน แต่การเลือกตั้งก็เป็นไปอย่างปกติเหมือนกับการเลือกตั้งแบบเขตใหญ่หรือเขตละหลายคน

5. อาจทำให้ได้ผู้แทนราษฎรที่ไม่ดีเข้าไป เรื่องนี้คงจะไม่เป็นความจริงตามนั้น เพราะทั้งการเลือกตั้งแบบเขตใหญ่และแบบเขตเล็ก ย่อมมีโอกาสที่จะได้ผู้แทนราษฎรที่ไม่ดีเข้าไปทั้งนั้น แต่เขตเล็กจะได้ผู้แทนราษฎรที่ไม่ดีเข้าไปเพียงเขตละหนึ่งคน อีกทั้งประชาชนก็มีโอกาสเลือกผู้แทนราษฎรคนใหม่ได้ง่ายในการเลือกตั้งคราวหน้าเมื่อรู้ว่าใครไม่ดี ส่วนเขตใหญ่ประชาชนอาจจะไม่รู้แน่ชัดว่าใครดีใครชั่วเพียงใด

6. การเปลี่ยนรูปแบบการเลือกตั้งอีกทำให้ประชาชนสับสน เรื่องรูปแบบการเลือกตั้งนี้ก็คงจะไม่มีปัญหาแต่อย่างใด เพราะการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคนนี้ประเทศไทยเราเคยใช้มาแล้ว 4 ครั้งระหว่าง พ.ศ. 2480 – 2489 ก็ไม่เคยมีปัญหาอะไร และในการเลือกตั้งที่ผ่านมาก็มีการเลือกตั้งแบบเขตเล็กหรือเขตละหนึ่งคนนี้อยู่ถึง 9 เขตเลือกตั้ง⁹

สาระสำคัญของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน แบ่งเป็น ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 400 คน และ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อจำนวน 100 คน โดยที่เขตเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นเขตเลือกตั้งแบบ 1 เขต 1 คน หมายความว่า เป็นเขตเลือกตั้งขนาดเล็ก ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดในเขตจะเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง ส่วนบัญชีรายชื่อใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง พรรคการเมืองจะจัดทำบัญชีรายชื่อของพรรคซึ่งสามารถส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้จำนวน 100 คน ผู้มีสิทธิ์

⁹ เรื่องเดียวกัน หน้า 232-233

เลือกตั้งจะได้รับบัตรเลือกตั้งสองใบ ใบหนึ่งเลือกผู้สมัครในเขตเลือกตั้ง อีกหนึ่งใบเลือกบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง

สำหรับการคิดคะแนนในระบบบัญชีรายนี้นั้น รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำสำหรับการคิดคะแนนในระบบบัญชีรายชื่อไว้ที่ร้อยละ 5 หมายความว่าพรรคการเมืองที่จะได้รับการคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อต้องได้คะแนนเสียงในระบบบัญชีรายชื่อไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 การคิดคะแนนเริ่มจากการตัดพรรคที่ได้คะแนนระบบบัญชีรายชื่อไม่ถึงร้อยละ 5 ออกไปก่อน เมื่อได้จำนวนพรรคที่ได้คะแนนเกินร้อยละ 5 แล้วก็นำคะแนนของพรรคเหล่านั้นทั้งหมดมารวมกันแล้วหารด้วย 100 ก็จะได้เป็นสัดส่วนคะแนน ต่อ ส.ส. 1 คนในระบบบัญชีรายชื่อ หากยังมีจำนวน ส.ส. ไม่ครบ 100 คน ใช้วิธีการคิดคะแนนแบบเศษเหลือสูงสุด โดยดูว่าพรรคใดมีเศษเหลือมากที่สุดแล้วบวกเพิ่มจำนวน ส.ส. ไปตามลำดับไปเรื่อยๆ จนครบ 100 คน

ตัวอย่างการคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

ในการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อมีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 40 ล้านคน มีพรรคการเมือง 6 พรรค ได้รับเลือกตั้ง ดังนี้

พรรค	คะแนนที่ได้รับ	คิดเป็นร้อยละ
ก	20,000,000	50
ข	12,000,000	30
ค	4,000,000	10
ง	2,000,000	5
จ	1,200,000	3
ฉ	600,000	1.5
ช	200,000	0.5
รวม	40,000,000	100

ขั้นตอนต่อไป คือ การตัดพรรคที่ได้คะแนนระบบบัญชีรายชื่อไม่ถึงร้อยละ 5 ในที่นี้คือ พรรค จ, ฉ, และ ช จากนั้นจึงนำคะแนนของพรรคที่เหลือมารวมกันแล้วหารด้วย 100 (จำนวนส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ) ก็จะได้เป็นสัดส่วนคะแนนเฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน ในที่นี้ เมื่อนำคะแนนของพรรค ก. , ข. , ค. , และ ง. บวกรวมกันแล้วจะเท่ากับ 38,000,000 คะแนน ซึ่งเมื่อหารด้วย 100 แล้วจะได้สัดส่วนคะแนนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคนเท่ากับ 380,000 คะแนน

จากนั้น นำสัดส่วนคะแนน (380,000) ไปหารกับจำนวนคะแนนที่แต่ละพรรคการเมืองได้
ดังนี้

พรรค	ผลลัพธ์จากการหาร	จำนวน ส.ส. เบื้องต้นที่ได้
ก (20,000,000)	52.631578	52
ข (12,000,000)	31.578947	31
ค (4,000,000)	10.526315	10
ง (2,000,000)	5.263157	5

เมื่อกำหนดในขั้นตอนนี้ มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพียง 98 คน ยังขาดอีก 2 คน โดยพรรคการเมืองที่จะได้รับการจัดสรรที่นั่งเพิ่มเติมต้องเป็นพรรคที่มีผลลัพธ์จากการหารเป็นเศษจำนวนมากที่สุดได้ไปก่อน ในกรณีนี้ยังขาดอีกสองที่นั่ง พรรคที่มีจำนวนเศษจากการหารสูงสุดสองพรรคจะได้รับการจัดสรรที่นั่งเพิ่มเติม ซึ่งในกรณีนี้ พรรค ก มีเศษ 0.631578 และ พรรค ข มีเศษ 0.578947 ฉะนั้น พรรค ก และ พรรค ข จะได้รับการจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพิ่มอีกพรรคละ 1 คน โดยสรุปแล้ว การเลือกตั้งครั้งนี้ มีพรรคการเมือง 4 พรรคได้รับการจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ได้แก่

พรรค	จำนวน
ก	53
ข	32
ค	10
ง	5

ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จะเรียงตามลำดับในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองส่งลงสมัครรับเลือกตั้ง ในกรณีนี้ ได้แก่ พรรค ก (ผู้สมัครลำดับที่ 1-53), พรรค ข (ผู้สมัครลำดับที่ 1-32), พรรค ค (ผู้สมัครลำดับที่ 1-10), และพรรค ง (ผู้สมัครลำดับที่ 1-5) ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กำหนดว่าผู้ที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต้องลาออกจากสมาชิกสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และให้เลื่อนผู้สมัครลำดับถัดไปขึ้นมาแทนที่ ฉะนั้น ภายหลังจากจัดตั้งรัฐบาล หากมี ส.ส. บัญชีรายชื่อคนใดไปรับตำแหน่งรัฐมนตรีก็จะต้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไป และผู้สมัครลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อก็จะเลื่อนขึ้นมาแทนที่

ปัญหาของระบบเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

ระบบเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นระบบเลือกตั้งที่ผูกออกแบบมาด้วยประสงค์ให้เกิดพรรคการเมืองขนาดใหญ่และขจัดพรรคการเมืองขนาดกลางและขนาดเล็ก ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ ชัยชนะอย่างถล่มทลายของพรรคไทยรักไทยในการเลือกตั้งวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 ที่ได้จำนวน ส.ส. มากถึง 377 คน ซึ่งคิดเป็น **75.4%** ของจำนวน ส.ส. ทั้งหมด 500 คน แต่ในความเป็นจริงแล้ว นั้น ไม่ได้แปลว่าประชาชน 75.4% ไปลงคะแนนเสียงเลือกพรรคไทยรักไทยแต่อย่างใด ในทางกลับกัน พรรคไทยรักไทยได้คะแนนเสียงจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเพียง **51.10%** และได้คะแนนจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อเพียง **58.73%** เท่านั้น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง พรรคไทยรักไทยได้ ส.ส. จำนวนทั้งหมด **310** คน ซึ่งคิดเป็น **77.50%** ของจำนวน ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้งทั้งหมด 400 คน ในขณะที่ได้คะแนนแบบแบ่งเขตรวมกันทุกเขตทั่วประเทศเพียง **51.10%** เมื่อพิจารณาจากคะแนนเสียงทั้งหมด จะเห็นได้ว่าพรรคไทยรักไทยได้จำนวน ส.ส. มากเกินไปกว่าเจตนารมณ์ของประชาชน **26.40%** หรือเท่ากับ ส.ส. จำนวน **105** คน ส่วนการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ พรรคไทยรักไทยได้จำนวน ส.ส. ทั้งหมด **67** คน คิดเป็น **67%** ของจำนวน ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อทั้งหมด 100 คน ในขณะที่ได้คะแนนในระบบบัญชีรายชื่อ **58.73%** จะเห็นได้ว่าพรรคไทยรักไทยได้จำนวน ส.ส. มากเกินไปกว่าเจตนารมณ์ของประชาชน **8.27%** หรือเท่ากับ ส.ส. จำนวน **8** คน เมื่อรวมกันแล้ว ระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ทำให้พรรคไทยรักไทย ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ ส.ส. มากกว่าที่ควรจะได้ถึง **113** คน ทั้งที่เมื่อพิจารณาตามเจตนารมณ์ของประชาชนแล้ว พรรคไทยรักไทยควรได้จำนวน ส.ส. เพียง **264** คนเท่านั้น ไม่ใช่ 377 คน

ในการเลือกตั้งครั้งเดียวกันนี้ พรรคการเมืองอื่นอีกสามพรรคกลับได้จำนวน ส.ส. ในทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ได้จำนวน ส.ส. น้อยกว่าที่ควรจะเป็น โดยเฉพาะในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง พรรคประชาธิปัตย์ได้คะแนน **22.89%** ซึ่งถ้าคำนวณจากจำนวน ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้งทั้งหมด 400 คนแล้ว พรรคประชาธิปัตย์ควรจะได้จำนวน ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง **92** คน แต่ในความเป็นจริงได้เพียง **70** คนเท่านั้น น้อยกว่าที่จะควรจะได้ถึง **22** คน ส่วนพรรคชาติไทยได้คะแนนแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง **9.65%** ควรจะได้ ส.ส. จำนวน **39** คน แต่กลับได้เพียง **18** คน และพรรคมหาชน ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ได้จำนวน ส.ส. น้อยที่สุดในการเลือกตั้งครั้งนี้ ได้คะแนนในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง **6.88%** ควรจะได้ ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง **27** คน แต่กลับได้จำนวน ส.ส. เพียง **2** คนเท่านั้น

ปัญหาสำคัญของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 คือเป็นระบบเลือกตั้งที่เอื้อให้พรรคใหญ่ได้จำนวน ส.ส. มากเกินกว่าที่ควรจะได้ ในขณะที่พรรคเล็กได้จำนวน ส.ส. น้อยเกินกว่าที่

จะควรจะได้ สาเหตุของความผิดเพี้ยนอันเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความไม่สมดุลกันระหว่างคะแนนเสียง กับที่นั่งในสภา มาจากหลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้พรรคการเมืองที่ได้คะแนน แบบบัญชีรายชื่อไม่ถึง 5% จะไม่ได้ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อเลย ขณะที่ความผิดเพี้ยนของการเลือกตั้ง แบบแบ่งเขตเลือกตั้งมาจากตัวระบบเลือกตั้งโดยตรง เนื่องจากในระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก พรรคนั้น คะแนนของประชาชนที่เลือกคนแพ้จะหายไปหมด ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก พรรคอาจเป็นระบบเลือกตั้งที่พรรคขนาดกลางและขนาดเล็กเสียเปรียบ และโดยเหตุที่ในระบบ เลือกตั้งแบบเสียงข้างมากพรรค ผู้ชนะไม่จำเป็นต้องได้คะแนนเกินครึ่ง ทำให้บ่อยครั้งที่ผู้สมัครที่ ได้รับเลือกตั้งไม่ได้มาจากเสียงข้างมากในเขตเลือกตั้งอย่างแท้จริง ดังเช่นในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2548 ในบรรดา ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทย 310 คน มีถึง 28 คนที่ได้คะแนนน้อยกว่า คะแนนรวมกันของพรรคประชาธิปัตย์กับพรรคมหาชน ซึ่งเท่ากับว่าเสียงข้างมากใน 28 เขตเลือกตั้ง ไม่เลือกพรรคไทยรักไทย แต่ผู้สมัครพรรคไทยรักไทยซึ่งเป็นเสียงข้างน้อยกลับชนะเลือกตั้ง¹⁰

กล่าวโดยสรุป ระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นระบบที่เอื้อให้พรรคใหญ่ได้ จำนวน ส.ส. มากเกินกว่าที่ควรจะเป็น ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้พรรคขนาดกลางและขนาดเล็กได้ จำนวน ส.ส. น้อยกว่าที่ควรจะมี จึงทำให้เกิดฝ่ายบริหารที่เข้มแข็งมาก และก็ทำให้ฝ่ายค้านอ่อนแอ ขาดการตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานของฝ่ายบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปสู่วิกฤติการณ์ การเมืองในเวลาต่อมา

ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550

ในคืนวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข¹¹” (คปค.) ซึ่งมี พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบกเป็น หัวหน้า ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลรักษาการของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร หนึ่งในเหตุผล ข้อหนึ่งของการรัฐประหารครั้งนี้ คือ “ประชาชนส่วนใหญ่เคลือบแคลงสงสัยการบริหารราชการ แผ่นดิน อันสื่อไปในทางทุจริตประพฤติมิชอบอย่างกว้างขวาง หน่วยงาน องค์กรอิสระ ถูกครอบงำ ทางการเมือง ไม่สามารถสนองตอบเจตนารมณ์ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

¹⁰ ปริญา เทวานฤมิตรกุล (2551). “ปัญหาของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ 2550.” รัฐศาสตร์ 56(9): 1-18.

¹¹ นอกจาก พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลินแล้ว ประกอบไปด้วย พล.ร.อ.สิทธิพันธุ์ เกยานนท์ ผู้บัญชาการทหารเรือ พล.อ.อ.ชลิต พุกผาสุข ผู้บัญชาการทหารอากาศ พล.อ.เรืองโรจน์ มหาศรานนท์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และ พล.ต.อ.โกวิท วัฒนะ ผู้ บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 ได้แปรสภาพเป็น “คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ”

ทำให้การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเกิดปัญหาและอุปสรรคหลายประการ¹² คปค. ได้ประกาศให้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 สิ้นสุดลง และในอีก 12 วันต่อมา คือวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2549 คปค. ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นมาเพื่อใช้ในการปกครองให้แล้วเสร็จภายใน 180 วัน และ คปค. แปรสภาพไปเป็น “คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ” (คมช.)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 ได้กำหนดให้มี “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” ทำหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 100 คน โดยมีที่มาจาก “สมัชชาแห่งชาติ” ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคส่วนและหน่วยงานต่างๆ โดยตามรัฐธรรมนูญกำหนดให้มีจำนวนไม่เกิน 2,000 คน ปรากฏว่ามีผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ จำนวน 1,982 คน จากนั้นให้สมัชชาแห่งชาติคัดเลือกกันเองให้เหลือ 200 คนภายใน 7 วัน เพื่อเสนอให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติคัดเลือกเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 100 คน ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวได้กำหนดให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 35 คน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการคัดเลือกตามมติสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 25 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ ตามคำแนะนำของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ จำนวน 10 คน เพื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ รวมทั้งยกร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สำคัญต่อการเลือกตั้ง

คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญร่างแรก (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) พร้อมคำชี้แจงความแตกต่างระหว่างร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และเหตุผลในการแก้ไขและสาระสำคัญแล้วเสร็จในวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2550 และได้จัดส่งร่างรัฐธรรมนูญให้แก่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ หน่วยงาน กระทรวง ทบวง กรม และประชาชนในรูปแบบต่างๆ

เมื่อผ่านการรับฟังความคิดเห็นและแปรญัตติแล้ว ที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญได้เผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช... ฉบับลงประชามติให้แก่ประชาชน ในวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 และกำหนดวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550 เป็นวันลงประชามติ ซึ่งผลปรากฏว่า ประชาชนได้ลงมติเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญใหม่ จำนวน 14,727,306 เสียง คิดเป็น 56.69% และ

¹² สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2549). "แถลงการณ์คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข." Retrieved 15 พฤศจิกายน , 2555, from http://library2.parliament.go.th/giventake/content_give/kpk_statement.pdf.

ไม่เห็นชอบ จำนวน 10,747,441 เสียง คิดเป็น 41.37% มีผลทำให้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ได้รับความเห็นชอบจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเกินกึ่งหนึ่ง และประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550¹³

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 กับระบบเลือกตั้ง

คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มองสภาพปัญหาการเมืองของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ว่าก่อให้เกิดการผูกขาดอำนาจรัฐและการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม การดำเนินการทางการเมืองที่ขาดความโปร่งใส ไม่มีคุณธรรมและจริยธรรม ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่ล้มเหลว และการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนยังไม่ได้ได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมอย่างเต็มที่ ดังนั้น ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จึงมีสาระสำคัญที่มุ่งจะแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยดำเนินการใน 4 แนวทาง คือ 1) การคุ้มครอง ส่งเสริม และการขยายสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่ 2) การลดการผูกขาดอำนาจรัฐและจัดการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม 3) การทำให้การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรมและจริยธรรม 4) การทำให้ระบบตรวจสอบมีความเข้มแข็งและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของระบบเลือกตั้งนั้น อยู่ในเจตนารมณ์ว่าด้วย “การลดการผูกขาดอำนาจรัฐและการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม” คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มองว่า รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มุ่งเน้นให้มีรัฐบาลที่เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่ความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพต้องไม่ใช่การผูกขาดอำนาจแต่เพียงผู้เดียว จนนำไปสู่การใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะต้องลดการผูกขาดอำนาจและสร้างคุณภาพของอำนาจในทางการเมืองขึ้น ซึ่งการปรับปรุงระบบเลือกตั้งก็เป็นมาตรการหนึ่งที่จะทำให้บรรลุเจตนารมณ์ในข้อนี้ โดยมีหลักการสำคัญว่า “ให้คนดีมีความสามารถสามารถเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเป็นอิสระจากการครอบงำของพรรคการเมือง เพื่อทำหน้าที่ผู้แทนประชาชนอย่างเต็มที่” หนึ่งในมาตรการที่จะทำให้หลักการนี้เป็นจริงขึ้นมาได้ คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอให้มีการปรับปรุงระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากเขตเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรในเขตการเลือกตั้งที่ใหญ่ขึ้น เพื่อให้คนดีมีความสามารถสามารถแข่งขันกับคนที่ใช้เงินได้ ปรับปรุงระบบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อมาเป็นระบบเลือกตั้งแบบ

13 คณะกรรมการการวิสามัญร่างรัฐธรรมนูญ ๑๓๒๒/๒๕๕๐ ๑๓๒๒/๒๕๕๐ และตรวจรายงานการประชุม สภากร่างรัฐธรรมนูญ (๒๕๕๐). กระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ, สำนักกรรมการการ 1 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สัดส่วนที่มีการแบ่งเป็นกลุ่มจังหวัด เพื่อมิให้มีการกระจุกตัวสภาผู้แทนราษฎรแต่ในส่วนกลาง และยกเลิกสัดส่วน 5% เพื่อให้พรรคเล็กมีที่นั่งในสภาเพื่อให้เกิดความหลากหลายในความคิดทางการเมือง¹⁴

ในเบื้องต้น ตามร่างรัฐธรรมนูญร่างแรก (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ในส่วนของสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขปรับลดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากเดิม 500 คน มาเป็น 400 คน เพื่อให้การประชุมและการดำเนินการของสภาผู้แทนราษฎรมีความเหมาะสมและคล่องตัวยิ่งขึ้น โดยพิจารณาจากภาระหน้าที่หลักในการทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ และทำให้สัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อประชาชนมีจำนวนมากพอสมควรที่จะเป็นตัวแทนของกลุ่มประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ด้านนิติบัญญัติที่มีผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมากในฐานะผู้แทนปวงชนชาวไทย รวมทั้งเพิ่มกรณีที่มีเหตุการณ์ใดทำให้การเลือกตั้งทั่วไปมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึงจำนวน 400 คน ยังสามารถเรียกประชุมสภาฯ เพื่อปฏิบัติภารกิจใดๆ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้ เพื่อให้งานด้านนิติบัญญัติสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

ในส่วนของระบบเลือกตั้ง ตามร่างรัฐธรรมนูญร่างแรก (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ปรับปรุงวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ โดยแบ่งสมาชิกออกเป็น 2 ประเภท ประเภทแรก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 320 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ตามที่เป็นอยู่ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 แต่ปรับปรุงเขตเลือกตั้งให้ใหญ่ขึ้น โดยให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 3 คน เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและยุติธรรมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการซื้อเสียงจะกระทำได้ยากยิ่งขึ้น และทำให้ผู้เลือกตั้งสามารถใช้สิทธิเลือกบุคคลที่เห็นเหมาะสมจะให้ปฏิบัติหน้าที่ได้มากขึ้นแทนที่จะเลือกได้เพียงคนเดียว โดยคะแนนเสียงของประชาชนจะมีความหมายขึ้นจากการเฉลี่ยการลงคะแนนไปตามผู้สมัครซึ่งมีได้ 3 คนในเขตเลือกตั้ง มิใช่แบบเดิมที่มีได้เพียงคนเดียว ที่ทำให้คะแนนเสียงของประชาชนที่เลือกผู้สมัครในลำดับที่ 2 หายไปทั้งหมด ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกประเภทหนึ่ง มาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วนจำนวน 80 คน ซึ่งจะนำมาใช้แทนระบบบัญชีรายชื่อ โดยแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 4 เขตตามภูมิภาค และมีจำนวนเท่ากัน เขตละ 20 คน เพื่อให้มีการกระจายบุคคลตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น ซึ่งต้องเป็นบุคคลที่ประชาชนในภาคนั้นยอมรับและใช้การคำนวณสัดส่วนคะแนนของแต่ละภาค ซึ่งจะทำให้การลงคะแนนของประชาชนมีความหมายตามการใช้สิทธิเฉลี่ยกันไปตามรายชื่อของ

¹⁴ สภาร่างรัฐธรรมนูญ, คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ (2550). *สาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ พร้อมตารางเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540 ฉบับรับฟังความคิดเห็น*. กรุงเทพฯ, สำนักกรรมาธิการ 3 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

แต่ละพรรคการเมืองที่ประชาชนเห็นควรให้ปฏิบัติหน้าที่ มิใช่คะแนนเสียงหายไปเพราะเหตุที่มีพรรคการเมืองชนะการเลือกตั้งพรรคเดียว ตามคะแนนเสียงทั่วประเทศตามแบบเดิม ซึ่งโดยวิธีนี้จะทำให้ประชาชนแต่ละกลุ่มมีตัวแทนของตนในการทำหน้าที่นิติบัญญัติอย่างทั่วถึง¹⁵

ต่อมาในชั้นแปรญัตติในสภาวาระรัฐธรรมนูญ ได้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง มีข้อเสนอจากหลายกลุ่มเสนอแปรญัตติแตกต่างกัน เช่น เสนอให้มี ส.ส. จำนวน 500 คน มาจากการเลือกตั้งแบบหนึ่งเขตหนึ่งคน จำนวน 400 คน และมาจากบัญชีรายชื่อ 100 คน (ยึดตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540), เสนอให้มี ส.ส. จำนวน 480 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรง 400 คน และมาจากบัญชีรายชื่อ 80 คน, เสนอให้มี ส.ส. 500 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรง 250 คน และมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน 250 คน, เสนอให้มี ส.ส. 400 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตทั้งหมด เขตละไม่เกิน 3 คน, และข้อเสนอให้มีเพียงสภาเดียว ให้มี ส.ส. ไม่เกิน 700 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรง ในท้ายที่สุด เหลือเพียง 2 ข้อเสนอให้ที่ประชุมสภาวาระรัฐธรรมนูญลงมติ คือ ข้อเสนอ ส.ส. 400 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต 320 คน และ บัญชีรายชื่อ 80 คน ตามร่างแรกของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ กับ ข้อเสนอ ส.ส. 480 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต 400 คน และบัญชีรายชื่อ 80 คน ซึ่งผลปรากฏว่าที่ประชุมสภาวาระรัฐธรรมนูญได้ลงมติแปรญัตติแก้ไขสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากร่างแรกของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ที่มีจำนวน ส.ส. 400 คน แบ่งเป็นมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต 320 คน และมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน 80 คน มาเป็นมีจำนวน ส.ส. ทั้งหมด 480 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต 400 คน และมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน 80 คน¹⁶

ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้จำนวน 3 คน เพื่อให้เขตเลือกตั้งมีพื้นที่ที่ใหญ่ขึ้น ซึ่งจะทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและยุติธรรม เนื่องจากการซื้อเสียงจะกระทำได้ยาก และทำให้ผู้เลือกตั้งสามารถใช้สิทธิเลือกบุคคลที่เหมาะสมจะปฏิบัติหน้าที่ได้หลายคนซึ่งแตกต่างจากเดิมที่จะเลือกได้เพียงคนเดียวเท่านั้น นอกจากนี้ทุกคะแนนเสียงของประชาชนจะมีความหมาย เพราะสามารถเฉลี่ยคะแนนไปตามผู้สมัครทั้ง 3 คนใน

¹⁵ เรื่องเดียวกัน หน้า 58-60.

¹⁶ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักgrayงานการประชุมและขอเลข (2550), รายงานการประชุมสภาวาระรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 29/2550 (เป็นพิเศษ).

แต่ละเขตเลือกตั้งได้ มิใช่แบบเดิมที่มีได้เพียงคนเดียว อันจะทำให้คะแนนเสียงของประชาชนที่เลือกผู้สมัครในลำดับที่ 2 หายไปทั้งหมด¹⁷

ส่วนการเปลี่ยนแปลงจากระบบบัญชีรายชื่อที่ใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาเป็นการใช้ระบบสัดส่วน โดยแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 8 กลุ่มจังหวัด เพื่อให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากทั่วประเทศ โดยกระจายไปตามกลุ่มจังหวัดต่างๆ ซึ่งจะเป็นบุคคลที่ประชาชนในกลุ่มจังหวัดนั้นรู้จักและให้การยอมรับ ทั้งนี้ การจัดกลุ่มจังหวัด ต้องจัดให้จังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกันอยู่ในกลุ่มจังหวัดเดียวกัน และในกลุ่มจังหวัดทุกกลุ่มต้องมีจำนวนราษฎรใกล้เคียงกัน เพื่อให้แต่ละกลุ่มจังหวัดมีสัดส่วนจำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน¹⁸

สาระสำคัญของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550

สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิก 480 คน แบ่งเป็น ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 400 คน และ ส.ส. แบบสัดส่วนจาก 8 กลุ่มจังหวัด กลุ่มละ 10 จำนวน 80 คนทั่วประเทศ¹⁹ โดยที่เขตเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เป็นเขตเลือกตั้งแบบรวมเขต มี ส.ส. ได้ไม่เกิน 3 คนในเขตเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้รับบัตรเลือกตั้ง 2 ใบ ใบแรกเลือกผู้สมัครในเขตเลือกตั้ง ซึ่งสามารถเลือกผู้สมัครได้ 1-3 คน โดยที่ผู้สมัครที่ได้คะแนนลำดับที่ 1-3 เป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง อีกใบหนึ่งเลือกบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองตามกลุ่มจังหวัดของตนเอง ในส่วนของการคิดคะแนนระบบสัดส่วนนั้น

¹⁷ สภาร่างรัฐธรรมนูญ, คณะกรรมาธิการวิสามัญบันทึกรายงานมติ เจตนารมณ์ จุดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม (2550).

เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ, สำนักกรรมาธิการ 3 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน หน้า 96-97.

¹⁹ กลุ่มจังหวัดที่ 1 ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา น่าน แพร่ ลำปาง ลำพูน สุโขทัย ตาก และ กำแพงเพชร
กลุ่มจังหวัดที่ 2 ได้แก่ อุตรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ อุทัยธานี ลพบุรี เพชรบูรณ์ ชัยภูมิ และ ขอนแก่น
กลุ่มจังหวัดที่ 3 ได้แก่ อำนาจเจริญ มุกดาหาร นครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ มหาสารคาม หนองคาย อุดรธานี หนองบัวลำภู และเลย

กลุ่มจังหวัดที่ 4 บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร และร้อยเอ็ด

กลุ่มจังหวัดที่ 5 ได้แก่ สระแก้ว นครราชสีมา ปทุมธานี นครนายก ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

กลุ่มจังหวัดที่ 6 ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี และสมุทรปราการ

กลุ่มจังหวัดที่ 7 ได้แก่ ระนอง ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร นครปฐม กาญจนบุรี

สุพรรณบุรี ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และสระบุรี

กลุ่มจังหวัดที่ 8 สุราษฎร์ธานี พังงา ภูเก็ต กระบี่ นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

จะนำคะแนนของทุกพรรคการเมืองในกลุ่มจังหวัดมารวมกันแล้วหารด้วย 10 จะได้เป็นสัดส่วนคะแนนเสียงต่อ ส.ส. 1 คน แล้วจึงนำสัดส่วนคะแนนนี้ไปหารกับคะแนนที่แต่ละพรรคการเมืองในกลุ่มจังหวัด ก็จะได้จำนวน ส.ส. สัดส่วนที่พรรคการเมืองต่างๆ พึ่งมีในกลุ่มจังหวัดนั้นๆ หากคำนวณแล้วยังได้จำนวน ส.ส. สัดส่วนในกลุ่มจังหวัดนั้นไม่ครบ 10 คน ใช้วิธีการคิดคะแนนแบบเศษเหลือสูงสุด กล่าวคือ ให้ดูที่เศษเหลือของพรรคการเมืองต่างๆ ให้พรรคที่มีจำนวนเศษเหลือมากที่สุดเรียงตามลำดับไปเรื่อยๆ ได้ ส.ส. สัดส่วนเพิ่มจนครบจำนวน 10 คน

ระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จะคิดคะแนนแยกกันระหว่างคะแนนระบบเขตและคะแนนระบบสัดส่วนเช่นเดียวกับระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 แต่แตกต่างกันในรายละเอียด ได้แก่ จำนวน ส.ส. , เขตเลือกตั้ง , วิธีการคิดคะแนนทั้งระบบเขตเลือกตั้งและระบบบัญชีรายชื่อและสัดส่วน

ตัวอย่างวิธีการคิดคะแนนระบบสัดส่วนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550

ในการเลือกตั้งในกลุ่มจังหวัดหนึ่ง มีผู้มาใช้สิทธิ 12.5 ล้านคน มีพรรคได้รับเลือกตั้ง 5 พรรค ได้แก่

พรรค	คะแนน
ก	4,500,000
ข	3,500,000
ค	2,400,000
ง	1,600,000
จ	500,000
รวม	12,500,000

ภายหลังการเลือกตั้ง จึงนำคะแนนในระบบสัดส่วนของทุกพรรคมารวมกัน เท่ากับ 12,500,000 คะแนน จากนั้นจึงนำคะแนนรวมทั้งหมดนี้หารด้วย 10 เพราะว่าในกลุ่มจังหวัดหนึ่งมีจำนวน ส.ส. สัดส่วนได้ 10 คน จึงจะออกมาเป็นสัดส่วนคะแนนต่อ ส.ส. หนึ่งคน ซึ่งเมื่อหารออกมาแล้วจะได้สัดส่วนคะแนนเท่ากับ 12,500,000 คะแนน แล้วจึงนำสัดส่วนคะแนนนี้ไปหารคะแนนที่แต่ละพรรคการเมืองได้รับในเบื้องต้น ดังนี้

พรรค	ผลลัพธ์จากการหาร	จำนวน ส.ส. เบื้องต้นที่ได้
ก	3.60	3
ข	2.80	2
ค.	1.92	1
ง	1.28	1
จ	0.4	0
รวม		7

เมื่อคำนวณออกมาแล้วปรากฏว่าในกลุ่มจังหวัดนี้ มี ส.ส. แบบสัดส่วนแล้ว 7 คน ซึ่งยังไม่ครบ 10 คนตามรัฐธรรมนูญ จึงต้องมีการจัดสรรที่นั่งเพิ่มเติมอีก 3 คนโดยดูเศษเหลือสูงสุด ผลปรากฏว่า พรรค ค (1.92), พรรค ข (2.80), และพรรค ก (3.60) เป็นพรรคที่มีเศษเหลือสูงสุด 3 อันดับแรก จึงได้รับการจัดสรร ส.ส. ระบบสัดส่วนเพิ่มเติมอีกพรรคละ 1 คน ผลการเลือกตั้ง ส.ส. แบบสัดส่วนในกลุ่มจังหวัดนี้ จึงออกมาเป็นดังนี้

พรรค	ผลลัพธ์จากการหาร	จำนวน ส.ส. เบื้องต้นที่ได้
ก	3.60	4
ข	2.80	3
ค.	1.92	2
ง	1.28	1
จ	0.4	0
รวม		10

ปัญหาของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550

ในส่วนของปัญหาของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จะแบ่งการอธิบายออกเป็นสองส่วน คือ ปัญหาของการเลือกตั้งในระบบเขตแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์, ปัญหาของการเลือกตั้งระบบสัดส่วน

1) ปัญหาของการเลือกตั้งในระบบเขตแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์ เขตละไม่เกินสามคน ต้องกล่าวในเบื้องต้นว่า ระบบเลือกตั้งนี้ไม่ใช่ของใหม่ แต่เป็นระบบที่เคยใช้ในการเลือกตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ต่อเนื่องมาถึง 10 ครั้ง จนกระทั่งมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 และคณะผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้ยกเลิกระบบนี้ไปและหันไปใช้ระบบเขตแบบหนึ่งเขตหนึ่งคน เมื่อมีการรัฐประหาร

ยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คณะผู้ร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ได้นำระบบนี้กลับมาใช้อีกครั้งด้วยมุ่งหวังที่จะจัดการข้อเสีย แต่การนำกลับมาใช้ใหม่ ปัญหาที่เคยเกิดมาแล้วก็ยังกลับมาเกิดอีกครั้ง ได้แก่

1) **ปัญหาเรื่องผลการเลือกตั้งที่ผิดเพี้ยนไปจากเจตนารมณ์ของประชาชน** จากผลการเลือกตั้ง 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ที่พรรคพลังประชาชนชนะการเลือกตั้งนั้น ได้ ส.ส. ทั้งหมด 199 คน ซึ่งคิดเป็น 49.75% ของจำนวน ส.ส. แบบแบ่งเขตทั้งหมด 400 คน ในขณะที่พรรคพลังประชาชนได้คะแนนแบบแบ่งเขตรวมกันทั่วประเทศเพียง 36.82% ซึ่งหากนำมาคิดเป็นจำนวน ส.ส. ที่ควรได้จาก 400 คน แล้ว จะเท่ากับ 147 คน นั่นหมายความว่าในการเลือกตั้งครั้งนี้ พรรคพลังประชาชนได้ ส.ส. ในระบบเขตมากเกินไปกว่าเจตนารมณ์ของประชาชนถึง 52 คน ส่วนพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคอันดับสองได้จำนวน ส.ส. แบบแบ่งเขต 131 คน คิดเป็น 32.75% ในขณะที่ได้คะแนน 30.21% ซึ่งหากนำมาคำนวณใหม่แล้วในความเป็นจริงควรจะได้ ส.ส. เพียง 121 คน ซึ่งหมายความว่าในการเลือกตั้งครั้งนี้พรรคประชาธิปัตย์ได้ ส.ส. แบบแบ่งเขตเกินไป 10 คน ส่วนพรรคอื่นๆ นั้น พรรคชาติไทยที่ได้ ส.ส. 30 คน แต่ควรจะได้ 35 คน พรรคเพื่อแผ่นดินที่ได้ ส.ส. 17 คน แต่ควรจะได้ 36 คน พรรคภูมิใจไทยที่ได้ ส.ส. 11 คน แต่ควรจะได้ 21 คน พรรครวมใจไทยชาติพัฒนาที่ได้ ส.ส. 8 คน ควรจะได้ 19 คน และพรรคประชากรไทยที่ได้ ส.ส. 4 คน แต่ควรจะได้ 9 คน จึงเห็นได้ว่าระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา ที่นำมาใช้ในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ไม่ว่าจะแบบหนึ่งเขตหนึ่งคนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 หรือแบบเขตละหลายคนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ไม่ได้สร้างความสมดุลกันระหว่างคะแนนเสียงกับจำนวน ส.ส. ที่พรรคการเมืองได้รับ ซึ่งหมายถึงไม่ได้สะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชนอย่างแท้จริง

2) **ปัญหายิงลูกโดด** ระบบเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์เขตละไม่เกิน 3 คน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเลือกผู้สมัครได้ไม่เกินจำนวน ส.ส. ที่มีในเขต หมายความว่า ถ้าในเขตเลือกตั้งมี ส.ส. 3 คน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถกากบาทเลือกผู้สมัครสามคน สองคน หรือคนเดียวก็ได้ ระบบนี้ทำให้เกิดปัญหาการ “ยิงลูกโดด” คือ การกากบาทเลือกผู้สมัครเพียงคนเดียว ทั้งๆ ที่สามารถเลือกได้สองคนหรือสามคน เพราะการ “ยิงลูกโดด” จะทำให้ผู้สมัครมีโอกาสได้เป็น ส.ส. มากขึ้น เนื่องจากคะแนน “ลูกโดด” หรือคะแนนในบัตรเลือกตั้งที่กากบาทเพียงหมายเลขเดียวจะมีน้ำหนักมากกว่าคะแนนในบัตรเลือกตั้งที่กากบาทเลือกครบตามจำนวนคะแนนที่มีในการนำพาผู้สมัครทะลุไปสู่สามอันดับแรกในกรณีเขตละสามคน หรือขึ้นไปสู่สองอันดับแรกในกรณีของเขตละสองคน ผู้สมัครคนใดที่มีคะแนนลูกโดดมากจึงยังมีโอกาสมากในการได้รับเลือกตั้ง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาหลายอย่างโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการซื้อเสียงแบบลูกโดดและการหักหลังกันเองในทีมเดียวกัน

3) **ปัญหาเรื่องการขัดกับหลักความเสมอภาค** การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์ทำให้ประชาชนมีสิทธิในการเลือกผู้แทนได้ไม่เท่ากัน ในบางจังหวัด เช่น ระนอง สมุทรสงคราม สิงห์บุรี

และตราด มี ส.ส. ได้เพียงหนึ่งคน และประชาชนในอีก 63 เขต มี ส.ส. ได้สองคน ขณะที่ประชาชนใน 90 เขตมี ส.ส. ได้สามคน ทั้งๆ ที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเหมือนกัน ประชาชนกลับมีสิทธิที่ไม่เท่าเทียมกันในการเลือกผู้แทน จึงขัดกับหลักการความเสมอภาค ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย

4) ปัญหาการบั่นทอนความเข้มแข็งของระบบพรรคการเมือง ระบบเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์เป็นระบบเลือกตั้งที่ให้เลือกคนมากกว่าเลือกพรรค เนื่องจากประชาชนมีเสียงเท่าจำนวน ส.ส. ในเขต และไม่จำเป็นต้องเลือกผู้สมัครจากพรรคเดียวกันหมด สามารถเลือกข้ามพรรคอย่างไรก็ได้ ทำให้ตัวบุคคลผู้สมัครจะมีความสำคัญมากกว่าพรรคที่สังกัด พรรคการเมืองจะมีความสำคัญน้อยลง และจะทำให้พรรคการเมืองไม่จำเป็นต้องแข่งขันในทางนโยบาย ดังเช่นการเมืองไทยก่อนหน้าการมีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 นอกจากนี้ ยังอาจเกิดปัญหาในการแข่งขันกันระหว่างผู้สมัคร ทั้งการหักหลังกันเองระหว่างผู้สมัครพรรคเดียวกันในเขตเลือกตั้งเดียวกันในช่วงโค้งสุดท้ายก่อนวันเลือกตั้ง เพราะต่างคนต่างต้องการได้รับเลือกตั้ง จึงเกิดการแข่งขันกันเองภายในพรรค หรือการฮั้วกันของผู้สมัครต่างพรรคในเขตเลือกตั้งในกรณีที่มีโอกาสชนะเลือกตั้งทั้งคู่ จึงตกลงกันเพื่อที่ไม่ต้องสิ้นเปลืองทรัพยากรมากเกินไป หรือปัญหาผู้สมัครมีจำนวนมากเพราะเขตเลือกตั้งใหญ่ และการสมัครโดยมิได้ต้องการลงเลือกตั้งจริง ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นเขตเลือกตั้งใหญ่ ตามรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ว่าพรรคการเมืองจะต้องส่งผู้สมัครให้ครบตามจำนวน ส.ส. ที่มีในเขตนั่น จึงเกิดปัญหาว่าหากจะลงสมัครในเขตเลือกตั้งที่มี ส.ส. 2 คน หรือ 3 คน พรรคก็ต้องไปหาผู้สมัครมาให้ครบจำนวนจึงจะลงสมัครได้ การเลือกตั้งในระบบแบ่งเขตเรียงเบอร์นี้มีผู้สมัครที่สมัครโดยไม่ประสงค์จะลงเลือกตั้งจริงๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะแตกต่างจากระบบหนึ่งเขตหนึ่งคนและผู้สมัครทุกคนคือคนที่ลงเลือกตั้งจริง²⁰

2) ปัญหาของระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน

เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มิได้กำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำเพื่อคิดคะแนนจัดสรรจำนวน ส.ส. ที่พรรคการเมืองพึงได้รับ เหมือนกับระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กล่าวคือ ไม่มีเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ 5% เมื่อพิจารณาจากผลการเลือกตั้ง 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 จะพบว่า มีพรรคการเมืองถึง 3 พรรคที่ได้คะแนนรวมไม่ถึง 5% แต่ได้ ส.ส. แบบสัดส่วน ได้แก่ พรรคชาติไทย (คะแนน 4.04% ได้ ส.ส. 4 คน) พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา (คะแนน 2.46% ได้ ส.ส. 1 คน) และพรรคประชากรไทย (คะแนน 1.36% ได้ ส.ส. 1 คน) ซึ่งหากยังคงมีเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ 5% ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ไว้ พรรคเหล่านี้จะไม่ได้ ส.ส. เลย

²⁰ ปรินญา เทวานฤมิตรกุล (2551). "ปัญหาของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ 2550." รัฐสภาสาร 56(9): 1-18.

และเมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มจังหวัดจะพบว่า คะแนนของพรรคการเมืองที่ได้ ส.ส. คนสุดท้าย คือ ลำดับที่ 10 ที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ 2.26% ของพรรคเพื่อแผ่นดินในกลุ่มจังหวัดที่ 6 น้อยรองลงมา คือ 2.97% ของพรรคชาติไทยในกลุ่มจังหวัดที่ 4 ระบบสัดส่วนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มิได้ทำให้ คะแนนขั้นต่ำที่จะทำให้ได้ ส.ส. หนึ่งคนเพิ่มเป็น 10% แต่กลับเอื้อให้พรรคเล็กที่คะแนนเพียง 2-3% ในแต่ละกลุ่มจังหวัดมีโอกาสได้ ส.ส. แบบสัดส่วนได้

ปัญหาเรื่องการแบ่งกลุ่มจังหวัดที่ไม่สมเหตุสมผล โดยทั่วไปแล้วประเทศที่ใช้ระบบ เลือกตั้งแบบสัดส่วนนิยมแบ่งเขตเลือกตั้งเป็นหลายเขต โดยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในเชิงระบบ การเมืองการปกครองหรือความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางใดทางหนึ่ง และให้มีจำนวน ส.ส. มากน้อย ตามสัดส่วนประชากรของแต่ละเขต แต่ในกรณีของประเทศไทยนั้นในการเลือกตั้ง 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 พบว่ามีหลายกลุ่มจังหวัดที่ถูกจัดกลุ่มแบบไม่สมเหตุสมผล หรือไม่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ในกลุ่มจังหวัดเท่าที่ควรจะเป็น เช่น กลุ่มจังหวัดที่ 7 จังหวัดชุมพรอยู่ด้วยกันกับจังหวัดชัยนาท หรือ ในกลุ่มจังหวัดที่ 5 จังหวัดปทุมธานีอยู่ในเขตเดียวกับจังหวัดตราด ทำให้เกิดปัญหาในการหาเสียงหรือ การกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองในการหาเสียงในแต่ละกลุ่มจังหวัด²¹

ข้อเสนอของคณะกรรมการสมานฉันท์ฯ พ.ศ. 2552 และ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2554

ความพยายามในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เกิดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2552 เมื่อนาย ชัย ชิดชอบ ประธานรัฐสภา ได้ลงนามแต่งตั้ง “คณะกรรมการสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปการเมืองและ ศึกษาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ” ในวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 โดยมีนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา จ.นนทบุรี เป็นประธานคณะกรรมการชุดนี้²² หน้าที่ของคณะกรรมการชุดนี้คือรวบรวมความเห็นและ ประเด็นการปฏิรูปการเมืองและการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ต่อมาคณะกรรมการชุดนี้ได้จัดทำรายงาน ข้อเสนอที่เป็นประเด็นและสาระสำคัญที่ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญใน 6 ประเด็น ได้แก่ การ

²¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 47-54.

²² กรุงเทพธุรกิจ (2552). "สัมภาษณ์พิเศษ ดิเรก ถึงฝั่ง คณะกรรมการสมานฉันท์ฯ." Retrieved 26 ตุลาคม, 2557, from <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/analysis/20090510/40613/%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%A1%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%A9%E0%B8%93%E0%B9%8C%E0%B8%9E%00%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%A8%E0%B8%A9---%E0%B8%94%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%81-%E0%B8%96%E0%B8%B6%E0%B8%87%E0%B8%9D%E0%B8%B1%E0%B9%88%E0%B8%87-%E0%B8%84%E0%B8%93%E0%B8%B0%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AA%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%89%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B9%8C%E0%B8%AF.html>.

ยุบพรรคการเมืองและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง, ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, ที่มาของสมาชิกวุฒิสภา, การทำหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา, การดำรงตำแหน่งทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, และการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในส่วนของการปฏิรูประบบเลือกตั้งนั้น อยู่ในหัวข้อ “ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” โดยที่คณะกรรมการฯ ได้เสนอ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว จำนวน 400 คน และจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่ออีก 100 คน รวมเป็น 500 คน ในส่วนแรก คือ การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง คณะกรรมการฯ ได้ให้เหตุผลว่า

1) เป็นไปตามหลักความเสมอภาคและหลักสากล กล่าวคือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนมีสิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 1 คนเท่ากันทั่วประเทศ จึงเป็นการตัดปัญหาในเรื่องของพื้นที่จังหวัดเล็กหรือจังหวัดใหญ่

2) สามารถตรวจสอบการซื้อสิทธิขายเสียงได้ง่าย เพราะเป็นเขตพื้นที่ขนาดเล็ก เป็นผลให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเกรงกลัวต่อการถูกตรวจสอบ

3) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องรับผิดชอบดูแลทุกข์สุขและประโยชน์ให้เกิดกับประชาชน การกำหนดเขตเลือกตั้งให้เล็กลงจะทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถดูแลเอาใจใส่ต่อความทุกข์ยากของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและมีความใกล้ชิดผูกพันกันมากขึ้น

4) ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ไม่เคยสมัครหรือได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาก่อน แต่เป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ทางการเมือง แม้มีทุนน้อยในการหาเสียงเลือกตั้ง ก็จะได้มีโอกาสได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งจะมีความตื่นตัวและขยันในการหาเสียงเลือกตั้งเพื่อหวังผลในการได้รับเลือกตั้ง²³

ในส่วนของการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ คณะกรรมการฯ เสนอให้ใช้การเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อแทนแบบสัดส่วน เพื่อมิให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบและก่อให้เกิดความสับสนในการแบ่งกลุ่มจังหวัดออกเป็น 8 กลุ่ม โดยไม่กำหนดจำนวนขั้นต่ำของคะแนนเสียงที่จะนำมาคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ โดยได้ให้เหตุผลว่า

1) ให้พรรคการเมืองขนาดเล็กหรือพรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งจำนวนน้อยจากประชาชนมีโอกาสได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบ้าง

²³ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักกรรมการธิการ 2 (2552). รายงานคณะกรรมการสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปการเมืองและศึกษาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ รัฐสภา. กรุงเทพฯ, สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

- 2) เป็นการให้ความสำคัญกับคะแนนเสียงของประชาชน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง “คะแนนเสียงทุกคะแนนของประชาชนมีความหมาย”
- 3) ขจัดปัญหาข้อสงสัยในการกำหนดจำนวนขั้นต่ำที่จะนำมาคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ²⁴

อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอของคณะกรรมการชุดนี้ก็ไม่ได้ได้รับการตอบสนองจากฝ่ายการเมืองแต่อย่างใด จวบจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2553 ได้มีความพยายามที่จะศึกษาและแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 อีกครั้ง ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2553 นาย อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ได้ลงนามแต่งตั้ง “คณะกรรมการพิจารณาแนวทางการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามข้อเสนอของคณะกรรมการสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปการเมืองและการศึกษาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ” ประกอบด้วยกรรมการจำนวนทั้งหมด 19 คน โดยมี ศ.ดร.สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นประธาน²⁵ ทำหน้าที่ศึกษาแนวทางการปฏิรูปการเมืองและการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เมื่อคณะกรรมการชุดนี้ได้ดำเนินการศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้จัดทำข้อเสนอไปยังรัฐบาล และรัฐบาลนายอภิสิทธิ์จึงได้เสนอร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญนี้ไปยังรัฐสภา เมื่อรัฐสภาได้รับหลักการร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแล้ว จึงได้มีการตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในเวลาต่อมา

²⁴ อ้างแล้ว

²⁵ กรรมการอีก 18 คน (ตำแหน่งในขณะนั้น) ได้แก่ 1) ศ.ดร. ประสาท สืบคำ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี 2) ศ.ดร. สมคิด เลิศไพฑูรย์ รองอธิการบดีฝ่ายการคลัง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2540 และ 2550 3) ศ.ดร. ติรณ พงศ์มพัฒน์ คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 4) ศ.ดร. ศุภชัย ยาวะประภาส คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 5) ศ. แสงว บุญเฉลิมวิภาส คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 6) ศ.ดร. จรัส สุวรรณมาลา คณบดีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 7) ศ.ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์ ผอ.หลักสูตรนิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 8) รศ.ดร.ศักดา ธนิตกุล คณบดีคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 9) รศ.ดร. นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ อดีตคณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 10) รศ.ดร. บรรจงจิต สิงคะเนติ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อดีตคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (คตส.) 11) รศ.ดร. เจษฎ์ โทณะวณิก อดีตคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม 12) รศ.ดร. สุนทร มณีสวัสดิ์ อาจารย์สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช 13) รศ.ดร. ไชยา ยี่มิวิไล อดีตโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในรัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ 14) ผศ. ทวี สุรฤทธิกุล ประธานสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช และอดีตสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2549 15) ผศ.ดร. สิริวัฒน์ สุภรณ์ไพบูลย์ อดีตอาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 16) ผศ.ดร. พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต อาจารย์คณะพัฒนศาสตร์สังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 17) อ.เอี๋ยรชัย ณ นคร รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเมือง และอาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช 18) รศ. วุฒิสาร ตันไชย รองเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า และอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550

ประเด็นพิจารณาเรื่องสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ประเด็นพิจารณาสำคัญเรื่องระบบเลือกตั้งของคณะกรรมการชุดนี้คือเรื่อง สัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีข้อเสนอหลัก คือ **ลดจำนวน ส.ส. เขต จาก 400 เหลือ 375 และเพิ่มบัญชีรายชื่อเป็น 125** เพราะเห็นว่า “การเพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเป็น 125 คน จะก่อให้เกิดการสร้างความเข้มแข็งให้กับพรรคการเมืองและเพื่อให้ประชาชนพิจารณาเลือกนโยบายพรรคการเมืองมากกว่าการเลือกตัวบุคคล ตลอดจนยังสามารถที่จะคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในแต่ละสาขาเข้ามาอยู่ในบัญชีรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ดังนั้น เมื่อกำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 125 คนแล้ว จึงมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 375 คน”²⁶

อย่างไรก็ตาม ก็มีกรรมการส่วนไม่เห็นด้วยกับการปรับลดจำนวน ส.ส. เขต จาก 400 คน เหลือ 375 คน โดยให้เหตุผลว่า “การปรับลดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งยังไม่เหมาะสมในขณะนี้ เนื่องจากบริบทของสังคมไทยยังยึดโยงอยู่กับระบบอุปถัมภ์ ที่ผ่านมามีเมื่อราษฎรเกิดปัญหาและต้องการความช่วยเหลือ บุคคลแรกที่ราษฎรคำนึงถึงก็คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงระหว่างประชาชน องค์กรปกครองท้องถิ่นกับศูนย์กลางอำนาจ มากกว่าผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการที่จะเข้าไปดูแลประชาชนในพื้นที่ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น การจัดสรรงบประมาณที่จะใช้ดำเนินการในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้เท่าที่ควร ยังต้องประสานงานกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ”²⁷

อนึ่ง ก็มีข้อเสนอเปลี่ยนแปลงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็น 525 คน, 400 ต่อ 100 คน, 300 ต่อ 200 คน, 360 ต่อ 140 คน, 350 ต่อ 150 คนซึ่งข้อเสนอเหล่านี้ตกไปเพราะคณะกรรมการไม่เห็นว่าเห็นด้วย²⁸

26 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2554). สรุปการประชุมคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... (มาตรา 190) และร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... (มาตรา 93-98) รัฐสภา ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: 2.

27 อ้างแล้ว

28 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักกรรมการธิการ (2554). รายงานของคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช.. (มาตรา 93-98). กรุงเทพฯ, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: 6-17.

ดังนั้น จึงเหลือเพียง 2 ประเด็นในเรื่องสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ การพิจารณาความเหมาะสมระหว่างสัดส่วน ส.ส. 375 ต่อ 125 คน ซึ่งเป็นสัดส่วนตามร่างรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรีเสนอ กับ สัดส่วน ส.ส. 400 ต่อ 100 คน ซึ่งเป็นสัดส่วนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

กรมการเมืองฝ่ายที่เห็นด้วยกับสัดส่วน ส.ส. 375 ต่อ 125 คน ให้เหตุผลสนับสนุนข้อเสนอนี้ว่า

1) เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง เป็นระบบและมีลักษณะความเป็นสถาบันมากขึ้น ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 375 คน เป็นจำนวนที่เหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการลดความเข้มข้นในการหาเสียงเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เนื่องจากพื้นที่เขตเลือกตั้งจะมีขนาดใหญ่กว่าการแบ่งเขตเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

2) เนื่องจากในการเลือกตั้ง ปี 2544 และปี 2548 ใช้ระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้พบปัญหา อุปสรรคและความล้มเหลวในการบังคับใช้บางประการ เช่น พรรคการเมืองขนาดเล็กไม่มีโอกาสในการมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในขณะที่การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่กำหนดเขตเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนเป็น 8 เขต ก็ไม่สามารถสะท้อนความเป็นภาพรวมของประเทศได้ ดังนั้น จึงไม่ควรนำเอาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับมาพิจารณาอีก เนื่องจากร่างที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอนี้ เป็นร่างที่สามารถสร้างโอกาสทางการเมืองให้แก่ทุกพรรคการเมืองมากกว่าทุกกรณีที่กำลังมา

3) การกำหนดรูปแบบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามประเด็นที่ 1 เป็นการกำหนดสัดส่วนให้มีความสมดุลระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งก็ยังคงหลักการของการให้ความสำคัญแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง นอกจากนั้น จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามประเด็นที่ 1 มีที่มาจากคณะกรรมการพิจารณาแนวทางแก้ไขรัฐธรรมนูญตามข้อเสนอของคณะกรรมการสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปการเมืองและศึกษาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยมีศาสตราจารย์สมบัติ อารังธัญวงศ์ เป็นประธาน ซึ่งคณะกรรมการคณะนี้ประกอบด้วยนักวิชาการที่มีความเป็นกลางและไม่มีส่วนได้เสียทางการเมือง จึงเป็นแนวคิดที่เหมาะสมและน่าเชื่อถือ

4) ปัญหาการกำหนดพื้นที่เขตเลือกตั้งใหม่และการกำหนดสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อจำนวนประชากรที่อาจไม่ลงตัวนั้น มิใช่เป็นอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะไปกำหนด หากแต่เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง²⁹

ส่วนกรณีการฝ่ายที่เห็นด้วยกับสัดส่วน ส.ส. 400 ต่อ 100 คน ซึ่งเป็นสัดส่วนที่เคยใช้อยู่ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ให้เหตุผลสนับสนุนข้อเสนอที่ว่า

1) เนื่องจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อในประเด็นที่ 2 นี้ จะก่อให้เกิดความสะดวแก่เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติในการแบ่งเขตเลือกตั้ง เพราะในอดีตก็มีการแบ่งเขตเลือกตั้งตามจำนวนดังกล่าวมาแล้ว หากมีการกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามประเด็นที่ 1 อาจจะต้องมีการกำหนดเขตเลือกตั้งใหม่และการกำหนดสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อจำนวนประชากรอาจไม่ลงตัว ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความยุ่งยากในทางปฏิบัติ

2) จากการตรวจเยี่ยมราษฎรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการสำรวจความคิดเห็นพบว่า ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความประสงค์ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และแบบบัญชีรายชื่อตามประเด็นที่ 2 เนื่องจากมีความคุ้นเคยในระบบการเลือกตั้งดังกล่าว

3) การกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 125 คน ซึ่งมีส่วนต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อตามประเด็นที่ 2 เพียง 25 คน นั้น ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพหรือการพัฒนาพรรคการเมืองอย่างชัดเจน ในขณะเดียวกัน เป็นการสร้างปัญหาให้แก่ประชาชนและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ที่สมควรรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

4) การกล่าวว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประสบปัญหาความล้มเหลวในการบังคับใช้ โดยเฉพาะการกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 400 คน และแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 100 คน นั้น เป็นการกล่าวที่มีความคลาดเคลื่อนเนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดจากการบิดเบือนเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในบางมาตรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องขององค์กรอิสระ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงมิได้มาจากจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และที่สำคัญรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญที่มาจากประชาชนซึ่งผ่านการประชาพิจารณ์และตกลึกทางความคิดในเรื่อง

²⁹ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2554). สรุปการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช ... (มาตรา 190) และร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช ... (มาตรา 93-98) รัฐสภา ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: 2-3.

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว ในขณะที่จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามร่างรัฐธรรมนูญตามประเด็นที่ 1 มีที่มาจากนักวิชาการเท่านั้น

5) ประเด็นเรื่องรัฐสภาได้รับหลักการตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช (มาตรา 93-98) ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอนั้น แม้ว่ารัฐสภาจะได้รับหลักการตามร่างดังกล่าวมาแล้ว ก็ได้ให้ความหมายว่า ที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นชอบด้วยตามร่างที่รับหลักการ ดังนั้น จึงเป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติที่จะต้องมีการถ่วงถ่วงและแก้ไขเพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ได้³⁰

ในท้ายที่สุด ที่ประชุมคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช.... ได้พิจารณาทั้ง 2 ประเด็นแล้วมีการลงมติ ปรากฏว่า ในการลงมตินั้นมีเสียงสนับสนุนแต่ละประเด็นเท่ากัน คือ ประเด็นละ 17 เสียง ทำให้ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้งออกเสียงชี้ขาด โดยประธานออกเสียงเห็นชอบด้วยกับประเด็นที่ 1 จึงเป็นอันว่าสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ยังคงไว้ตามร่างรัฐธรรมนูญฯ ที่เสนอโดยคณะรัฐมนตรี คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 375 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 125 คน³¹

ประเด็นพิจารณาเรื่องหลักเกณฑ์การเลือกตั้ง

การแก้ไขครั้งนี้เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งใหม่ โดยกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เขตละ 1 คน เป็นการหวนกลับไปใช้ระบบเขตเดียวเบอร์เดียวตามที่เคยใช้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งมีเหตุผลสำคัญในการแก้ไขครั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการเลือกตั้งเท่าเทียมกันในทุกพื้นที่³²

ส่วนเหตุผลที่มีการแก้ไขให้ใช้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อแทนที่การเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่กำหนดกลุ่มจังหวัดเป็น 8 กลุ่มจังหวัดนั้น เพื่อไม่ให้มีการติดขัดกับพื้นที่ และเหตุที่ไม่ควรกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำของคะแนนที่พรรค

30 ^ เรื่องเดียวกัน

31 ^ เรื่องเดียวกัน

32 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2554). สรุปการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... (มาตรา 190) และร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... (มาตรา 93-98) รัฐสภา ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: 2.

การเมืองแต่ละพรรคจะได้รับการเลือกตั้งเหมือนเช่นที่มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 นั้น เพื่อเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองขนาดเล็กได้มีโอกาสพัฒนาและมีสมาชิกของพรรคเข้าไปเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย³³

สาระสำคัญของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554

สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบเขตเลือกตั้ง จำนวน 375 คน และ ส.ส.บัญชีรายชื่อ จำนวน 125 คน โดยที่เขตเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554 เป็นเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวคนเดียว ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดในเขตเลือกตั้งจะเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง ส่วนระบบบัญชีรายชื่อใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งจะได้รับบัตรเลือกตั้งสองใบ ใบแรกเลือกผู้สมัครในเขตเลือกตั้ง ซึ่งเลือกได้เพียงหนึ่งคนเท่านั้น ส่วนอีกใบเลือกบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง

วิธีการคิดคะแนนระบบบัญชีรายชื่อของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554 นำคะแนนบัญชีรายชื่อของทุกพรรคการเมืองมารวมกันแล้วหารด้วย 125 ก็จะได้สัดส่วนคะแนนเสียงต่อ ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 1 คน จากนั้นก็นำสัดส่วนคะแนนเสียงนี้ไปหารกับคะแนนระบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองได้รับ ก็จะได้จำนวน ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมือง หากยังได้จำนวน ส.ส. ไม่ครบ 125 คน ให้ดูที่เศษที่เหลือจากการหารว่าพรรคการเมืองใดมีเศษเหลือมากที่สุดไปจนถึงพรรคการเมืองที่มีเศษรองลงมาไปเรื่อยๆ จนครบ 125 คน ทั้งนี้ ระบบเลือกตั้งนี้มีลักษณะคล้ายกับระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 แตกต่างกันที่สัดส่วนระหว่างจำนวน ส.ส. เขตเลือกตั้ง กับ ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ และการคิดคะแนนระบบบัญชีรายชื่อ ที่ไม่มีการกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ 5% เหมือนในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

33 ๙ เรื่องเดียวกัน

ตัวอย่างการคิดคะแนนระบบบัญชีรายชื่อของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550
แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554

ในการเลือกตั้งครั้งหนึ่ง เมื่อนำคะแนนของทุกพรรคการเมืองมารวมกันแล้วเท่ากับ
40,000,000 คะแนน

พรรค	คะแนนที่ได้รับ	คิดเป็นร้อยละ
ก	15,000,000	37.5
ข	10,000,000	25
ค	8,000,000	20
ง	4,000,000	10
จ	2,000,000	5
ฉ	800,000	2
ช	200,000	0.5
รวม	40,000,000	100

จากนั้น หาสัดส่วนของคะแนนเสียงต่อ ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 1 คน โดยการนำคะแนนเสียงทั้งหมด (40,000,000) หารด้วย จำนวน ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อทั้งหมด (125) จะได้สัดส่วนคะแนนต่อ ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 1 คน เท่ากับ 320,000 คะแนน แล้วจึงนำสัดส่วนคะแนนนี้ไปหารกับคะแนนเสียงของแต่ละพรรคการเมืองที่ได้รับ ก็จะได้เป็นจำนวน ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อที่แต่ละพรรคการเมืองจะได้ในเบื้องต้น

พรรค	ผลลัพธ์จากการหาร	จำนวน ส.ส. เบื้องต้นที่ได้
ก (15,000,000)	46.875	46
ข (10,000,000)	31.25	31
ค (8,000,000)	25	25
ง (4,000,000)	12.5	12
จ (2,000,000)	6.25	6
ฉ (800,000)	2.5	2
ช (200,000)	0.625	0
รวม	125	122

จากการคิดคะแนนเบื้องต้น ได้ ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อมาแล้ว 122 คน ยังขาดอีก 3 คน จึงต้องไปดูพรรคที่ได้จำนวนเศษเหลือมากที่สุด 3 อันดับแรกแล้วบวกเพิ่ม จำนวน ส.ส. ให้แก่พรรคอื่นๆ อีกพรรคละ 1 คน ซึ่งผลปรากฏว่าพรรคที่ได้เศษเหลือมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ พรรค ก (.875), พรรค ง (.5) และพรรค ฉ (.5) จึงทำให้ทั้งสามพรรคได้รับ ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อเพิ่มอีกพรรคละ 1 คน

พรรค	ผลลัพธ์จากการหาร	จำนวน ส.ส. ทั้งหมดที่ได้
ก (15,000,000)	46.875	47
ข (10,000,000)	31.25	31
ค (8,000,000)	25	25
ง (4,000,000)	12.50	13
จ (2,000,000)	6.25	6
ฉ (800,000)	2.50	3
ช (200,000)	0.625	0
รวม	125	125

สรุป : การปฏิรูประบบเลือกตั้งในประเทศไทย

การปฏิรูประบบเลือกตั้งในประเทศไทยทั้ง 3 ครั้งนั้น ปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นผลที่เกี่ยวข้องจากบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในช่วงเวลานั้นๆ การปฏิรูประบบเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ. 2540 ก็เป็นผลมาจากการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้นผ่านการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และระบบเลือกตั้งในฐานะวิธีการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการเมือง การปฏิรูประบบเลือกตั้งครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2550 ก็เป็นผลมาจากการรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งมีผลทำให้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ต้องสิ้นสุดลงและต้องมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นมา ระบบเลือกตั้งก็เป็นประเด็นที่สำคัญประเด็นหนึ่งในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งมีโจทย์ที่แตกต่างไปจากการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กล่าวคือ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ต้องการสร้างความเข้มแข็งให้กับฝ่ายบริหารและนายกรัฐมนตรี แต่ปรากฏว่าประเทศไทยกลับได้นายกรัฐมนตรีอย่าง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ที่มีความเข้มแข็งเป็นอย่างมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การทำลายกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลและวิกฤตการเมืองในที่สุด รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จึงถูกออกแบบมาเพื่อไม่ให้ฝ่ายบริหารและนายกรัฐมนตรีมีความเข้มแข็งมากนัก ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 ก็มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเรื่องระบบเลือกตั้งอีกครั้งโดยรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ที่มีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรีในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งในครั้งนี้เป็นแต่เพียงการแก้ไขในรายละเอียดทางเทคนิคของระบบเลือกตั้งก่อนที่จะมีการเลือกตั้งในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 มิได้เปลี่ยนแปลงโจทย์ในการปฏิรูปมากเท่าใดนัก

การปฏิรูประบบเลือกตั้งทั้งสามครั้งสะท้อนว่าประเทศไทยยังไม่มีโจทย์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการออกแบบระบบเลือกตั้ง อีกทั้งในเวลาต่อมา ระบบเลือกตั้งจะกลายเป็นเครื่องมือที่ถูกออกแบบโดยฝ่ายที่มีอำนาจในช่วงเวลานั้นๆ เพื่อชิงความได้เปรียบทางการเมืองมากกว่าจะเป็นการตอบโต้แก้ไขปัญหาระบบการเมืองอย่างแท้จริง สิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนจากการปฏิรูประบบเลือกตั้งทั้งสามครั้ง คือเงื่อนไขสภาพแวดล้อมทางสังคมและการเมืองมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง ฉะนั้น ในอนาคต ประเทศไทยอาจมีการปฏิรูประบบเลือกตั้งได้อีกเช่นเดียวกัน ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงและสภาพการเมืองและสังคมในช่วงเวลานั้น

บทที่ 4

การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์

ในปี ค.ศ. 1993 นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของนิวซีแลนด์ เมื่อผลการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้งปรากฏว่าเสียงส่วนใหญ่ของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งได้เลือกที่จะเปลี่ยนระบบเลือกตั้งจากระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากแบบธรรมดา (Plurality System) อันมีต้นแบบมาจากระบบการเมืองเวสต์มินสเตอร์จากอังกฤษ มาเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน (Mixed-Member Proportional : MMP) อันมีต้นแบบมาจากเยอรมัน ในบทนี้จะอธิบายกระบวนการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ โดยเริ่มจากการอธิบายภูมิหลังของระบบการเมืองในนิวซีแลนด์ บริบทอันนำไปสู่การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ กระบวนการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ สาระสำคัญของระบบเลือกตั้งนิวซีแลนด์ รวมทั้งข้อเสนอทบทวนระบบเลือกตั้งล่าสุดจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในปี ค.ศ. 2012

ระบบการเมืองของนิวซีแลนด์

ลักษณะเด่นของระบบการเมืองนิวซีแลนด์ คือ มีรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ประกอบขึ้นจากเอกสารและกฎหมายสำคัญหลายฉบับ ได้แก่ สนธิสัญญาไวตังกิ¹ (Treaty of Waitangi) พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1986 (Constitution Act 1986), พระราชบัญญัติแห่งสิทธิ ค.ศ. 1990 (Bill of Rights Act 1990), พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง ค.ศ. 1993 (Electoral Act 1993), ระเบียบข้อบังคับการประชุมคณะรัฐมนตรี (The Cabinet Manual 2008), ระเบียบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา (Standing Order of the House of Representatives) รัฐสภานิวซีแลนด์เป็นระบบสภาเดียว (Unicameral) ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา (Plurality System) ระบบสองพรรคการเมือง (Two-Party System) ซึ่งมีเพียงสองพรรคการเมืองหลักที่สามารถแข่งขันผลัดเปลี่ยนกันเป็นรัฐบาล คือ พรรคชาติ (National Party) เป็นพรรคแนวอนุรักษ์นิยมขวากลาง นอกจากนี้ในเชิงสถาบันการเมืองแล้ว ในเชิงวัฒนธรรมการเมือง นิวซีแลนด์ยึดหลักการสำคัญคือ “หลักความเสมอภาค” (Egalitarianism) และหลักความพร้อมรับผิดชอบ (Accountability) จึง

¹ เป็นสนธิสัญญาที่ลงนามโดยผู้แทนของสมเด็จพระราชินีวิกตอเรียกับผู้แทนชนเผ่าเมารีกว่า 500 คน ในปี ค.ศ. 1840 โดยที่ชาวเมารียินยอมให้นิวซีแลนด์เป็นอาณานิคมของอังกฤษ โดยที่อังกฤษยังคงยอมรับในสิทธิการถือครองที่ดินของชาวเมารี สนธิสัญญานี้ถือเป็นเอกสารกำเนิด (founding document) ประเทศนิวซีแลนด์ อย่างไรก็ตาม สนธิสัญญานี้ยังคงเป็นข้อพิพาทอยู่จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากมีการแปลสนธิสัญญานี้ในภาษาอังกฤษและภาษาเมารีไม่ตรงกัน จึงทำให้เกิดปัญหาในการตีความ

มีคำจำกัดความระบบการเมืองของนิวซีแลนด์ที่ว่า “เป็นประชาธิปไตยแบบเวสต์มินสเตอร์ที่สุด” (The purest example of the Westminster model of government)² ซึ่งหมายความว่าระบบการเมืองนิวซีแลนด์นั้นเหมือนกับระบบการเมืองของอังกฤษอย่างมากที่สุด ด้วยการที่นิวซีแลนด์ไม่มีรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรแต่ประกอบด้วยเอกสารสำคัญต่างๆ อย่างกระจัดกระจาย³ ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาที่เอื้อให้พรรคการเมืองเพียงหนึ่งพรรคสามารถมีควบคุมได้ทั้งฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ ด้วยข้อบังคับและวินัยพรรคอย่างเข้มงวด รัฐสภานิวซีแลนด์จึงมีอำนาจโดยขาดการตรวจสอบถ่วงดุลอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการเมืองนิวซีแลนด์จึงเป็นระบบที่ขาดการตรวจสอบถ่วงดุล เพราะรัฐบาลพรรคการเมืองเดียวสามารถผลักดันกฎหมายและดำเนินนโยบายได้อย่างรวดเร็ว จึงถูกวิจารณ์ว่าเป็นระบบการเมืองที่ขาดความพร้อมรับผิดชอบและเป็น “เผด็จการจากการเลือกตั้ง”⁴

ปัจจัยอันนำไปสู่การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์

ปัญหาของระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา

ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาถูกนำมาใช้ในนิวซีแลนด์นับตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งแรกในปี ค.ศ. 1852 เป็นต้นมา ระบบเลือกตั้งแบบนี้เป็นระบบเลือกที่มาจากฐานคิดเรื่อง “ผู้ชนะได้ไปทั้งหมด” (Winner takes all) ดังนั้น ระบบเลือกตั้งนี้จึงเอื้อให้กับพรรคการเมืองใหญ่ในการชนะเลือกตั้ง และระบบเลือกตั้งนี้ก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้ระบบสองพรรคการเมืองวางรากฐานอย่างมั่นคงในการเมืองนิวซีแลนด์ อย่างไรก็ตาม ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาก็มีปัญหาในตัวเองเช่นกัน กล่าวคือ เป็นระบบเลือกตั้งที่ทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างคะแนนเสียงและที่นั่งเป็นอย่างมาก คะแนนเสียงไม่ได้สะท้อนจำนวนที่นั่งที่พรรคการเมืองหนึ่งพึงมีอย่างแท้จริง พรรคใหญ่สองพรรคกลับเป็นพรรคที่ได้ประโยชน์อย่างมากจากระบบเลือกตั้งนี้ เพราะพรรคการเมืองใหญ่ทั้งสองพรรคได้จำนวนที่นั่งเกินกว่าจำนวนคะแนนเสียงเป็นอย่างมาก กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นเสียงข้างมากเพื่อ

² Lijphart, Arend (1987). "The Demise of the Last Westminster System? Comments on the Report of the New Zealand's Royal Commission on the Electoral System." *Electoral Studies* 6: 97-103.

³ Vowles, Jack (1995). "The Politics of Electoral Reform in New Zealand." *International Political Science Review* 16(1): 95-115.

⁴ Mulgan, Richard (1992). The Elective Dictatorship in New Zealand. *New Zealand Politics in Perspective*. H. Gold. Auckland, Longman Paul: 513-531.

(Spurious majority) ส่วนพรรคการเมืองขนาดเล็กได้จำนวนที่นั่งน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ปัญหานี้ไม่ได้ถูกสะท้อนออกมาอย่างชัดเจนจนกระทั่งการเลือกตั้ง ค.ศ. 1978 และ 1981 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งที่ทำให้ได้ผู้ชนะที่ผิดตัว

ในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1978 และ 1981 พรรคชาตินำโดยนายกรัฐมนตรีโรเบิร์ต มัลคูน ชนะการเลือกตั้งติดต่อกันสองครั้ง โดยพรรคชาติได้ 51 ที่นั่งในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1978 และ 47 ที่นั่งในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1981 จึงสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้ อย่างไรก็ตาม ในการเลือกตั้งทั้งสองครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งที่มีข้อโต้แย้งมาก เพราะถึงแม้ว่าพรรคชาติจะชนะการเลือกตั้งและได้จำนวนที่นั่งมากที่สุดในรัฐสภา แต่ทว่าเมื่อพิจารณาจากคะแนนเสียงที่ประชาชนเลือกทั้งประเทศแล้วพบว่าพรรคแรงงานกลับได้จำนวนคะแนนเสียงมากกว่าพรรคชาติ ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1978 พรรคแรงงานได้คะแนนเสียงคิดเป็น 40.4% แต่ได้ที่นั่งเพียง 40 ที่นั่ง ขณะที่พรรคชาติได้คะแนนเสียงคิดเป็นเพียง 39.8% แต่กลับได้ถึง 51 ที่นั่ง ส่วนในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1981 พรรคแรงงานได้คะแนนเสียงคิดเป็น 39% แต่ได้ 43 ที่นั่ง ส่วนพรรคชาติได้คะแนนเสียงคิดเป็น 38.8% กลับได้ 47 ที่นั่ง ผลการเลือกตั้งที่ผิดฝาผิดตัวเช่นนี้ปฏิเสธไม่ได้ว่าเกิดจากระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาที่ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง พรรคที่ชนะคะแนนเสียงกลับได้จำนวนที่นั่งน้อยกว่าพรรคที่ได้คะแนนเสียงน้อยกว่า ผลการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1978 และ 1981 เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่นำไปสู่การปฏิรูประบบเลือกตั้ง⁵

ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดายังมีปัญหาในตัวเองที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือระบบเลือกตั้งนี้ไม่เอื้อให้การเป็นตัวแทนของผู้หญิงและชนกลุ่มน้อยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ชนกลุ่มน้อยกลุ่มสำคัญในนิวซีแลนด์ คือ ชาวเมารี ซึ่งมีจำนวนคิดเป็น 13% ในปี ค.ศ.1874 ก่อนที่จำนวนจะลดลงอย่างรวดเร็วแต่ก็กลับมาเพิ่มขึ้นอีกครั้งเป็น 12.5% ในปี ค.ศ.1950 แต่เดิมนั้นผลประโยชน์ของชาวเมารีนั้นจะผูกติดกับพรรคแรงงาน ชาวเมารีจะลงสมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคแรงงาน ถึงแม้ว่าในการเลือกตั้งทุกครั้งจะมีการจัดเขตเลือกตั้งพิเศษสำหรับชาวเมารี แต่การที่ผลประโยชน์ของชาวเมารียังคงผูกกับพรรคแรงงาน เพราะหากไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคแรงงานก็จะไม่สามารถแข่งขันในระบบสองพรรคการเมืองได้ การที่ชาวเมารีจะสามารถมีตัวแทนในนามตัวเองจึงเกิดขึ้นได้ยากมากในระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา นอกจากนี้ ในส่วนของการเป็นตัวแทนของผู้หญิงนั้น ถึงแม้ว่านิวซีแลนด์จะเป็นประเทศแรกในโลกที่ให้สิทธิเลือกตั้งแก่ผู้หญิงในปี ค.ศ. 1893 แต่กว่าที่ผู้หญิงจะมีตัวแทนคนแรกในรัฐสภาก็ต้องจนถึงปี ค.ศ. 1933 และกว่าที่ผู้หญิงจะมีตัวแทนถึง 20% ในรัฐสภาที่ปี ค.ศ.1993 จึงมีคำกล่าวว่ารัฐสภานิวซีแลนด์เป็นสภาที่ถูกครอบงำ

⁵ Renwick, Alan (2009). "Do 'wrong winner' elections trigger electoral reform? Lessons from New Zealand." *Representation* 45(4).

โดยผู้ชาย มี ส.ส.หญิงเพียง 36 คนนับจนถึงปี ค.ศ. 1993 เปรียบเทียบกับ ส.ส.ชาย ที่มีจำนวนเกือบ 2,000 คน ประเด็นเรื่องการเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อยและผู้หญิงจึงเป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่ส่วนผลักดันทำให้เกิดการปฏิรูประบบเลือกตั้ง⁶

ตารางที่ 1 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1978 และ 1981

การเลือกตั้ง	พรรคการเมือง	คะแนนเสียง	ร้อยละของคะแนนเสียง	จำนวนที่นั่ง
1978	National	680,991	39.82	51
	Labour	691,076	40.41	40
	Social Credit	274,756	16.07	1
	Values	41,220	2.41	-
	พรรคอื่นๆ/ผู้สมัครอิสระ	22,130	1.29	-
	รวม	1,710,173	100	92
1981	National	698,508	38.77	47
	Labour	702,630	39.01	43
	Social Credit	372,056	20.65	2
	Values	3,460	0.19	-
	พรรคอื่นๆ/ผู้สมัครอิสระ	24,649	1.37	-
	รวม	1,801,303	100	92

⁶ Denmark, David (2001). Choosing MMP in New Zealand : Explaining the 1993 Electoral Reform. Mixed-Member Electoral Systems : The Best of Both Worlds? M. S. S. M. P. Wattenburg. Oxford, Oxford University Press: 70-94.

ที่มา : Mackie, Thomas T. and Rose, Richard (1992). The International Almanace of Electoral History. Basingstoke, Macmillan.; Levine, Stephen and Roberts, Nigel S. (1994). "The New Zealand Electoral Referendum and General Election of 1993." Electoral Studies 13: 240-253.

บริบททางเศรษฐกิจ : จากเศรษฐกิจควบคุมสู่การเปิดเศรษฐกิจเสรี

ระบบการเมืองที่รวบอำนาจไว้ที่ฝ่ายบริหาร ขาดการตรวจสอบถ่วงดุลอย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มเห็นผลชัดเจนในช่วงทศวรรษ 1970 ซึ่งในช่วงเวลานั้นเป็นช่วงที่กำลังเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจทั้ง วิกฤติราคาน้ำมันและภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจของนิวซีแลนด์ ในการเลือกตั้งทั่วไป ค.ศ. 1975 พรรคชาติชนะการเลือกตั้ง โดยมีนายโรเบิร์ต มัลคูน เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลพรรคชาติเริ่มต้นดำเนินนโยบาย “คิดใหญ่” (Think Big) เน้นแทรกแซงทางเศรษฐกิจโดยรัฐ ซึ่งถูกต่อต้านอย่างมาก จากบรรดาผู้สนับสนุนพรรคชาติ ซึ่งมีจุดยืนอนุรักษนิยมขวากลาง แนวทางดั้งเดิมของพรรคนั้นคือการ ส่งเสริมเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี มิใช่การแทรกแซงตลาดโดยรัฐ ในช่วงเวลานั้น กล่าวกันว่านิวซีแลนด์ เป็นชาติตะวันตกที่เศรษฐกิจถูกควบคุมโดยรัฐมากที่สุด การที่รัฐบาลพรรคชาติสามารถดำเนิน นโยบายแทรกแซงตลาดได้ก็เพราะรัฐบาลสามารถควบคุมรัฐสภาได้อย่างเบ็ดเสร็จ ไม่ว่าจะรัฐบาลจะ เสนอโครงการใดๆ ก็ตามรัฐสภาก็สามารถอนุมัติได้ บรรดาผู้สนับสนุนพรรคชาติและประชาชนจำนวนมากพากันต่อต้านนโยบายนี้ พวกเขาจึงต้องใช้วิธีการตรวจสอบถ่วงดุลสุดท้ายที่มี นั่นคือ การเลือกตั้ง ในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1978 และ 1981 ซึ่งผลปรากฏว่าพรรคชาติชนะการเลือกตั้งและได้กลับเข้ามา ทำงานอีกครั้ง แต่ทว่าการเลือกตั้งสองครั้งนี้เป็น การเลือกตั้งที่มีข้อโต้แย้งมาก เพราะพรรคชาติชนะ จำนวนที่นั่ง แต่เมื่อดูจากคะแนนเสียงแล้ว พรรคชาติแพ้พรรคแรงงาน จึงเป็นคำถามถึงความชอบธรรมในการชนะเลือกตั้งของพรรคชาติ และเป็นสิ่งสะท้อนถึงปัญหาของระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้าง มากธรรมดา

ต่อมาในปี ค.ศ. 1984 หลังจากที่แพ้การเลือกตั้งสองครั้งติดต่อกัน พรรคแรงงานกลับมาชนะ เลือกตั้งอีกครั้ง แต่ทว่ารัฐบาลพรรคแรงงานก็ทำในสิ่งตรงข้ามกับแนวอุดมการณ์ทางการเมืองของ พรรคตัวเอง ดังเช่นที่พรรคชาติเคยทำมาก่อน กล่าวคือ พรรคแรงงานเป็นพรรคการเมืองแนวสังคมนิยมประชาธิปไตยซ้ายกลาง ซึ่งควรจะต้องดำเนินนโยบายในแนวทางที่รัฐเข้าแทรกแซง สนับสนุน สวัสดิการ เน้นการจ้างงานเต็มรูปแบบ การเก็บภาษีอัตราก้าวหน้า บังคับการจัดตั้งสหภาพแรงงาน และการเข้าครอบครองอุตสาหกรรมสำคัญโดยรัฐ การณ์กลับกลายเป็นว่ารัฐบาลพรรคแรงงานเป็นหัว หอกสำคัญในการปฏิรูปเศรษฐกิจนิวซีแลนด์ไปสู่การเปิดตลาดเสรี โดยโรเจอร์ ดักลาส (Roger Douglas) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในขณะนั้น ผู้เป็นขุนพลสำคัญไปสู่การปฏิรูปตลาดเสรี ที่

เรียกกันว่า “โรเจอร์โนมิกส์” เปลี่ยนแนวทางการดำเนินนโยบายดั้งเดิมของพรรคแรงงานไปสู่การลดอัตราภาษีเงินได้, ริเริ่มการเก็บภาษีสินค้าและบริการ, ลดบทบาทของภาครัฐลง, แปรรูปกิจการของรัฐ, ยกเลิกการบังคับจัดตั้งสหภาพแรงงาน, การกำหนดอัตราค่าแรงขั้นต่ำโดยส่วนกลาง และส่งเสริมเศรษฐกิจตลาดเสรีโดยที่รัฐไม่ต้องควบคุม การเปลี่ยนแปลงทางนโยบายเศรษฐกิจในช่วงรัฐบาลพรรคแรงงาน ค.ศ. 1984 – 1990 เรียกได้เป็นปรากฏการณ์ที่ช็อคประชาชนชาวนิวซีแลนด์ เพราะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรง ในท้ายที่สุดในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1990 พรรคแรงงานก็ต้องพ่ายแพ้การเลือกตั้งแก่พรรคชาติ อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากพรรคชาติเข้าบริหารประเทศต่อจากพรรคแรงงานในปี ค.ศ. 1990 ก็ยังคงรักษาแนวนโยบายเศรษฐกิจตลาดเสรีเหมือนที่พรรคแรงงานได้ริเริ่มไว้ต่อไปเช่นกัน⁷

การไม่ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจตามจุดยืนของพรรคการเมือง ทั้งในกรณีของพรรคชาติที่ใช้นโยบายเน้นการแทรกแซงเศรษฐกิจ อันขัดกับแนวทางดั้งเดิมของพรรคที่สนับสนุนเศรษฐกิจตลาดเสรี และในกรณีของพรรคแรงงานที่ใช้นโยบายเศรษฐกิจส่งเสริมตลาดเสรี อันขัดกับแนวทางดั้งเดิมของพรรคที่ส่งเสริมรัฐสวัสดิการ เป็นปัจจัยที่มีส่วนนำไปสู่การปฏิรูประบบเลือกตั้งด้วยเช่นกัน เพราะการที่พรรคการเมืองสองพรรคใหญ่ทำเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นการผิดสัญญาต่อประชาชน ซึ่งในวัฒนธรรมการเมืองของนิวซีแลนด์ยึดถือหลักการพร้อมความรับผิดชอบ (Accountability) เป็นสำคัญ ถึงแม้ว่าการผิดสัญญานี้ “จำเป็น” เนื่องจากบริบทที่เศรษฐกิจโลกกำลังถดถอยก็ตาม ประกอบกับระบบการเมืองนิวซีแลนด์ที่ขาดการตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหารอย่างมีประสิทธิภาพอยู่แล้ว ซึ่งส่วนหนึ่งของปัญหาเกิดจากระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาที่ทำให้พรรคการเมืองพรรคหนึ่งสามารถชนะเลือกตั้งได้เด็ดขาดและจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้ จึงทำให้ห้มติมหาชนนิวซีแลนด์ในช่วงเวลานั้นมองเห็นการปฏิรูประบบเลือกตั้งเป็นหนทางที่จะแก้ปัญหาระบบการเมืองได้ จึงทำให้เกิดกระแสสนับสนุนการปฏิรูประบบเลือกตั้งในเวลาต่อมา

⁷ Vowles, Jack (1995). "The Politics of Electoral Reform in New Zealand." International Political Science Review 16(1): 95-115.

ตารางที่ 2 นายกรัฐมนตรีนิวซีแลนด์ในช่วงเวลาการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ค.ศ. 1975 – 2011

นายกรัฐมนตรี	ดำรงตำแหน่ง	ปีที่ได้รับเลือกตั้ง	พรรค	ผลงานเด่น
 โรเบิร์ต มัลดุน (Robert Muldoon)	12 ธันวาคม 1975 – 26 กรกฎาคม 1984	1975, 1978, 1981	ชาติ	เป็นผู้ริเริ่มนโยบาย “คิดใหญ่” (Think Big) อันเป็นแนวนโยบายที่เน้นการแทรกแซงโดยรัฐ
 เดวิด ลองกิ (David Lange)	26 กรกฎาคม 1984 – 8 สิงหาคม 1989	1984, 1987	แรงงาน	เป็นผู้ริเริ่มนโยบายเศรษฐกิจตลาดเสรี อันทำให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมนิวซีแลนด์ ต่อมาขัดแย้งกับ รมว.คลังในเรื่องนโยบาย จึงลาออกจากตำแหน่ง
 เจฟฟรีย์ พาลเมอร์ (Geoffrey Palmer)	8 สิงหาคม 1989 – 4 กันยายน 1990	-	แรงงาน	อดีตรัฐศาสตราจารย์ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งมหาวิทยาลัยวิกตอเรียแห่งเวลลิงตัน เป็นผู้เขียนหนังสือ ‘Unbridled Power’ ซึ่งเป็นพิมพ์เขียวสำคัญอันนำไปสู่การปฏิรูประบบเลือกตั้งที่เขามีส่วนผลักดันอย่างมากในช่วงที่ดำรงตำแหน่ง

 <p>ไมค์ มัวร์ (Mike Moore)</p>	<p>4 กันยายน – 2 พฤศจิกายน 1990</p>	<p>-</p>	<p>แรงงาน</p>	<p>เป็นนายกรัฐมนตรีในช่วงเวลาสั้นๆ เพื่อนำพรรคแรงงานลงเลือกตั้งปี ค.ศ. 1990 แต่แพ้เลือกตั้งต่อมาลงสมัครชิงตำแหน่ง ผอ. WTO กับ ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ อดีตรองนายกรัฐมนตรี และ รมว.พาณิชย์ในรัฐบาลชวน 2</p>
 <p>จิม โบลเจอร์ (Jim Bolger)</p>	<p>2 พฤศจิกายน 1990 – 8 ธันวาคม 1997</p>	<p>1990, 1993, 1996</p>	<p>ชาติ</p>	<p>เป็นนายกรัฐมนตรีที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากแบบธรรมดามาเป็นระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วน, เป็นนายกรัฐมนตรีที่จบเพียงชั้นม.ปลาย ต่อมาถูกที่ประชุมพรรคถอดถอนออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคขณะร่วมการประชุมเครือจักรภพที่สกอตแลนด์ จึงต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีโดยอัตโนมัติ</p>
 <p>เจนนี่ ชิพลีย์ (Jenny Shipley)</p>	<p>8 ธันวาคม 1997 – 5 ธันวาคม 1999</p>	<p>-</p>	<p>ชาติ</p>	<p>นายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของนิวซีแลนด์ แต่ขึ้นสู่อำนาจจากการที่ที่ประชุมพรรคลงมติถอดถอนจิม โบลเจอร์ และแต่งตั้งให้เธอเป็นหัวหน้าพรรคคน</p>

				ใหม่ และดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีคนใหม่โดย อัทโนมตี
	5 ธันวาคม 1999 – 19 พฤศจิกายน 2008	1999, 2002, 2005	แรงงาน	นายกรัฐมนตรีหญิงคนที่ สองของนิวซีแลนด์ แต่เป็น นายกรัฐมนตรีหญิงคนแรก ที่มาจากการเลือกตั้ง ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง หัวหน้าโครงการพัฒนา แห่งสหประชาชาติ (UNDP)
เฮเลน คลาร์ก (Helen Clark)				
	19 พฤศจิกายน 2008 – ปัจจุบัน	2008, 2011	ชาติ	ประกาศให้มีการลง ประชามติเรื่องระบบ เลือกตั้งอีกครั้งในการ เลือกตั้งทั่วไป ค.ศ. 2011
จอห์น คีย์ (John Key)				

ที่มา : Ministry for Culture and Heritage (2014). "Premiers and Prime Ministers."

Retrieved 20 May, 2015, from <http://www.nzhistory.net.nz/politics/premiers-and-pms>.

กระบวนการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์

ในปี ค.ศ. 1985 รัฐบาลพรรคแรงงาน โดยนายเจฟฟรีย์ พาลเมอร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ยุติธรรม ในขณะนั้น ได้ลงนามแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง ชื่อว่า "คณะกรรมการการศึกษา

⁸ ก่อนหน้าจะเข้าสู่การเมือง นายเจฟฟรีย์ พาลเมอร์ เป็นศาสตราจารย์ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ ณ มหาวิทยาลัยวิกตอเรียแห่งเวลลิงตัน (Victoria University of Wellington) เป็นนักวิชาการที่เขียนหนังสือเล่มสำคัญที่วิพากษ์ระบบการเมืองและ

ระบบเลือกตั้ง" (Royal Commission on the Electoral System) เพื่อศึกษาทบทวนปัญหาของการใช้ระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากแบบธรรมดาและศึกษาระบบเลือกตั้งทางเลือกอื่นๆ ที่ใช้กันทั่วโลก⁹ ใช้เวลาศึกษา 1 ปี และได้ตีพิมพ์รายงานการศึกษาเผยแพร่ ชื่อว่า “สู่ประชาธิปไตยที่ดีกว่า” (Towards a Better Democracy) ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติ 10 ข้อที่ระบบเลือกตั้งใหม่ควรมีประกอบด้วย ความเป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง, การเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อยและกลุ่มผลประโยชน์พิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ, การเป็นตัวแทนของชาวเมารีอย่างมีประสิทธิภาพ, การเกิดการรวมตัวกันทางการเมือง, การเป็นตัวแทนของเขตเลือกตั้งอย่างมีประสิทธิภาพ, การมีส่วนร่วมของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งอย่างมีประสิทธิภาพ, เกิดรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ, เกิดรัฐสภาที่มีประสิทธิภาพ, เกิดพรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพ, และการสร้างความชอบธรรม ในที่สุดคณะกรรมการชุดนี้ได้เสนอนิวซีแลนด์ควรเปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วน ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ

(1) ความเป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง โดยที่คณะกรรมการให้ความสำคัญกับเสียงสนับสนุนของพรรคการเมืองในการเลือกรัฐบาล

(2) การเป็นตัวแทนอย่างมีประสิทธิภาพของชนกลุ่มน้อยสำคัญและกลุ่มผลประโยชน์พิเศษ คณะกรรมการเห็นว่าตัวแทนที่ได้รับเลือกตั้งควรสะท้อนผลประโยชน์และลักษณะที่หลากหลายของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตเลือกตั้งต่างๆ

(3) การเป็นตัวแทนที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพของชาวเมารี คณะกรรมการตระหนักถึงข้อวิพากษ์วิจารณ์ที่ว่าชนเผ่าพื้นเมืองของนิวซีแลนด์มีตัวแทนน้อยเกินไปเป็นเวลามากกว่า 40 ปี¹⁰

การจัดให้มีการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้งมีผลอย่างจริงจังภายหลังจากพรรคแรงงานชนะการเลือกตั้งทั่วไปในปี ค.ศ.1990 รัฐบาลพรรคชาติ โดยนายกรัฐมนตรีจิม โบลเจอร์สัญญาว่าจะจัดให้มีการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้ง เนื่องจากมติมหาชนในช่วงเวลานั้นไม่ไว้วางใจพรรคแรงงานอีกต่อไป เพราะรัฐบาลพรรคแรงงานเคยสัญญาว่าจะจัดให้มีการลงประชามติเรื่องระบบ

ระบบเลือกตั้งของนิวซีแลนด์ ชื่อว่า “Unbridled Powers?” ซึ่งถือได้ว่าเป็นพิมพ์เขียวสำคัญอันนำไปสู่ความคิดเรื่องการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์

⁹ คณะกรรมการชุดนี้มี 5 คน ประกอบด้วย นายจัสติส วอลเลซ (Justice Wallace) ผู้พิพากษาศาลฎีกา เป็นประธาน ส่วนกรรมการที่เหลือ ได้แก่ นายจอห์น ดาร์วิน (John Darwin) อดีตหัวหน้ากรมสถิติของรัฐบาล, ศาสตราจารย์ เคน คีธ (Ken Keith) นักวิชาการด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญจากมหาวิทยาลัยวิกตอเรียแห่งเวลลิงตัน, ศาสตราจารย์ ริชาร์ด มัลแกน (Richard Mulgan) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย, และนายเฟตูมารามา เวเรตา (Whetumarama Wereta) นักวิจัยจากกระทรวงกิจการเมารี ในฐานะผู้แทนชาวเมารี

¹⁰ McRobie, Alan (1997). "New Zealand's First MMP Election." *Agenda* 4(3): 329-340.

เลือกตั้งภายหลังการเลือกตั้ง ค.ศ. 1987 อย่างไรก็ตาม การลงประชามติที่รัฐบาลพรรคชาติเตรียมจะจัดนั้น มีการพ่วงข้อเสนอเรื่องการรื้อฟื้นวุฒิสภากลับมาให้นิวซีแลนด์กลับไปเป็นระบบสองสภาอีกครั้งด้วย อย่างไรก็ตามแต่สุดท้ายแล้วคำถามเรื่องการรื้อฟื้นวุฒิสภาก็ถูกถอดออกไปในชั้นคณะกรรมการวิสามัญว่าด้วยระบบเลือกตั้ง

ผลการลงประชามติครั้งแรกในปี ค.ศ. 1992 ในข้อแรกปรากฏว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งกว่า 84.7% ต้องการเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง ส่วนข้อที่สอง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกว่า 70.5% ต้องการเปลี่ยนไปเป็นระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วน ผลจากการลงประชามติครั้งนี้ จึงนำไปสู่การลงประชามติอีกครั้งในปี ค.ศ. 1993 ซึ่งจัดขึ้นพร้อมกับการเลือกตั้งทั่วไป โดยให้เลือกระหว่างการเปลี่ยนไปใช้ระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วน กับระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา ซึ่งผลปรากฏว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 53.9% เลือกที่จะเปลี่ยนไปใช้ระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วน การเลือกตั้งทั่วไปในปี ค.ศ. 1993 จึงเป็นการเลือกตั้งโดยใช้ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาเป็นครั้งสุดท้าย และระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วนถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกนับตั้งแต่การเลือกตั้ง ค.ศ. 1996 เป็นต้นมา¹¹

ตารางที่ 3 ลำดับเหตุการณ์การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์

ปี	เหตุการณ์
1985	คณะกรรมการศึกษาระบบเลือกตั้ง (Royal Commission on the Electoral System) ได้รับการแต่งตั้งจากนายเจฟฟรีย์ พาลเมอร์ รมว.ยุติธรรม เพื่อศึกษาระบบเลือกตั้งอื่นเพื่อเป็นทางเลือกในการปฏิรูประบบเลือกตั้ง
1986	คณะกรรมการศึกษาระบบเลือกตั้งได้ตีพิมพ์รายงานการศึกษาชื่อ “สู่ประชาธิปไตยที่ดีกว่า” โดยเสนอนิวซีแลนด์ควรเปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน (Mixed-Member Electoral System)
1987	นายกรัฐมนตรีเดวิด ลอนกี ได้ให้สัญญาในการติเบตพรรคการเมืองในการเลือกตั้งปีนั้นทางโทรทัศน์ว่าหากพรรคแรงงานชนะการเลือกตั้งจะจัดให้มีการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้งภายในปี 1990 ซึ่งต่อมาพรรคแรงงานชนะการเลือกตั้งในปีนั้น และรัฐบาลพรรคแรงงานจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษาการปฏิรูประบบเลือกตั้งและรัฐธรรมนูญ
1989	ร่างกฎหมายเลือกตั้งฉบับใหม่ถูกนำเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา แต่มีเพียงเรื่องการจัดกา

¹¹ Jackson, Keith and McRobie, Alan (1998). New Zealand Adopts Proportional Representation: Accident? Design? Evolution? Christchurch, Hazard Press.

	ลงประชามติเรื่องการขยายวาระการดำรงตำแหน่งของ ส.ส. จากเดิม 3 ปี เป็น 4 ปี เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไม่มีเรื่องการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้ง พรรคชาติจึงถือโอกาสโจมตีรัฐบาลพรรคแรงงานว่าไม่รักษาสัญญาที่จะจัดให้มีการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้ง เมื่อครั้งรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งปี 1987
1990	ประชามติเรื่องการขยายวาระการดำรงตำแหน่งของ ส.ส. จาก 3 เป็น 4 ปีถูกปฏิเสธ ในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งปี 1990 พรรคชาติให้สัญญาว่าจะจัดให้มีการลงประชามติที่มีผลผูกพัน (Binding Referendum) เรื่องระบบเลือกตั้งภายในปี 1992 พร้อมกับข้อเสนอให้กลับไปเป็นระบบสองสภา (Bicameral) โดยให้มีวุฒิสภาอีกครั้ง และพรรคชาติชนะเลือกตั้งในปีนั้น
1991	พระราชบัญญัติการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้ง (Electoral Referendum Act) ผ่านการพิจารณาจากรัฐสภา ปูทางไปสู่การลงประชามติเชิงเสนอแนะ (Indicative Referendum) เรื่องระบบเลือกตั้งว่าผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งต้องการเปลี่ยนระบบเลือกตั้งหรือไม่ในปี 1992 และจะจัดให้มีการลงประชามติที่มีผลผูกพัน (Binding Referendum) อีกครั้งในปี 1993 หากว่าเสียงส่วนใหญ่ต้องการเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง
1992	ผลการลงประชามติเชิงเสนอแนะ ข้อแรก ผลปรากฏว่า 84.7% ต้องการเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง และข้อสอง ผลปรากฏว่า 70.5% ต้องการเปลี่ยนเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน (Mixed-Member Proportional : MMP) จึงต้องจัดการลงประชามติอีกครั้งในปี 1993
1993	ผลการลงประชามติที่มีผลผูกพัน ระหว่างคระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากแบบธรรมดาไว้ หรือเปลี่ยนเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน ผลปรากฏว่า 53.9% ต้องการเปลี่ยนเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน
1996	ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนถูกนำมาใช้ครั้งแรกในการเลือกตั้งปี 1996
2011	รัฐบาลพรรคชาติ โดยนายกรัฐมนตรีจอห์น คีย์ ประกาศจัดให้มีการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้งอีกครั้งพร้อมกับการเลือกตั้งในปี 2011 และพรรคชาติชนะการเลือกตั้งเป็นสมัยที่สองที่ติดต่อกัน
2012	คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ศึกษาทบทวนระบบเลือกตั้งโดยเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทั่วประเทศ ก่อนที่จะตีพิมพ์รายงานการศึกษาเสนอต่อรัฐมนตรียุติธรรมในเดือนตุลาคม อย่างไรก็ตาม รัฐบาลพรรคชาติได้ปฏิเสธข้อเสนอปฏิรูประบบเลือกตั้ง MMP ด้วยเหตุผลว่าต้องมีฉันทามติในเรื่องนี้ก่อนที่จะเปลี่ยนแปลง ท่ามกลางเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากฝ่ายค้านและประชาชน

ที่มา : Hunt, Graeme (1998). Why MMP Must Go. Auckland, Waddington Press. ; New Zealand Electoral Commission (1996). Everything You Need to Know about voting under MMP : New Zealand's New Electoral System. Wellington, GP Publications. New Zealand Electoral Commission (2012). Report of the Electoral Commission on the review of the MMP Voting System. Retrieved 10 October, 2013.

http://www.elections.org.nz/sites/default/files/bulk-upload/documents/Final_Report_2012_Review_of_MMP.pdf

ตารางที่ 4 ผลการลงประชามติที่ไม่มีผลผูกพันเรื่องระบบเลือกตั้ง 19 กันยายน ค.ศ. 1992

ส่วนที่ 1 : คงระบบเดิมหรือเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง	คะแนนเสียง	คิดเป็นร้อยละ
คงระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากแบบธรรมดา	186,027	15.3
เปลี่ยนระบบเลือกตั้ง	1,031,257	84.7
รวม	1,217,284	100
ส่วนที่ 2 : ระบบเลือกตั้งที่ต้องการเปลี่ยนไปใช้	คะแนนเสียง	คิดเป็นร้อยละ
ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน (MMP)	790,648	70.5
ระบบเลือกตั้งแบบถ่ายโอนคะแนน (STV)	194,796	17.4
ระบบเลือกตั้งแบบจัดตามลำดับความชอบ (PV)	73,539	6.6
ระบบเลือกตั้งแบบเพิ่มสมาชิก (SM)	62,278	5.5
รวม	1,121,261	100
จำนวนผู้มาใช้สิทธิ์คิดเป็น 53.5%		

ที่มา : Jackson, Keith and McRobie, Alan (1998). New Zealand Adopts Proportional Representation: Accident? Design? Evolution? Christchurch, Hazard Press.

ตารางที่ 5 ผลการลงประชามติที่มีผลผูกพันเรื่องระบบเลือกตั้ง 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 1993

ตัวเลือก	คะแนนเสียง	คิดเป็นร้อยละ
คงระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากแบบธรรมดา	884,964	46.1
เปลี่ยนเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน	1,032,919	53.9
รวม	1,917,883	100
จำนวนผู้มาใช้สิทธิ์คิดเป็น 82.6%		

ที่มา : Jackson, Keith and McRobie, Alan (1998). New Zealand Adopts Proportional Representation: Accident? Design? Evolution? Christchurch, Hazard Press.

ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน ถูกนำมาใช้ครั้งแรกในการเลือกตั้ง 12 ตุลาคม ค.ศ. 1996 หลังจากนั้นก็ถูกใช้อย่างต่อเนื่องในการเลือกตั้งทั่วไป 5 ครั้ง ได้แก่ 27 พฤศจิกายน ค.ศ. 1999, 27 กรกฎาคม ค.ศ. 2002, 17 กันยายน ค.ศ. 2005, 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 2008 และครั้งล่าสุด 26 พฤศจิกายน ค.ศ. 2011 อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้าที่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งล่าสุดในปี ค.ศ. 2011 รัฐบาลพรรคชาติ โดยนายกรัฐมนตรีจอห์น คีย์ ได้กล่าวในการแถลงนโยบายในการเปิดประชุมรัฐสภา ชุดที่ 49 ค.ศ. 2008 ว่า “จะให้สิทธิแก่ชาวนิวซีแลนด์ในการแสดงความคิดเห็นต่อระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วนในรูปแบบของการจัดการลงประชามติโดยมีผลผูกพัน และถ้าเสียงส่วนใหญ่ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัดสินใจว่าจะเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง รัฐบาลใหม่ก็จะเสนอตัวเลือกของระบบเลือกตั้งอื่นๆ เพื่อแทนที่ระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วน.”¹² การลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้งถูกจัดขึ้นอีกครั้งพร้อมกับการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตอบคำถามสองข้อ ข้อแรกถามว่า นิวซีแลนด์ควรยังคงระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนไว้หรือไม่ ส่วนข้อที่สองถามว่าหากนิวซีแลนด์ต้องเปลี่ยนระบบเลือกตั้งอีกครั้ง ท่านจะเลือกระบบเลือกตั้งแบบใด ผลการลงประชามติครั้งนี้ปรากฏว่า ในข้อแรก 56.17% ยังคงต้องการให้คงระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนต่อไป

ตารางที่ 6 ผลการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้ง 26 พฤศจิกายน ค.ศ. 2011

A : นิวซีแลนด์ควรยังคงระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนไว้หรือไม่?	คะแนนเสียง	ร้อยละของคะแนนเสียงที่มีผล	ร้อยละของคะแนนเสียงทั้งหมด
ยังคงไว้เหมือนเดิม	1,267,955	57.77%	56.17%
เปลี่ยนระบบเลือกตั้ง	926,819	42.23%	41.06%
คะแนนเสียงที่มีผลทั้งหมด	2,194,774	100%	97.23%
บัตรเสีย	62,469		2.77%
คะแนนเสียงทั้งหมด	2,257,243	100%	100%

¹² New Zealand Herald (2008). "Speech from the Throne 9 December 2008." from http://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=10547208.

B : ถ้านิวซีแลนด์ต้องเปลี่ยนระบบเลือกตั้งอีกครั้ง ท่านจะเลือกระบบเลือกตั้งแบบใด?	คะแนนเสียง	ร้อยละของคะแนนเสียงที่มีผล	ร้อยละของคะแนนเสียงทั้งหมด
ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา	704,117	46.66%	31.19%
ระบบเลือกตั้งแบบจัดลำดับความชอบได้	188,164	12.47%	8.34%
ระบบเลือกตั้งแบบถ่ายโอนคะแนนได้	252,503	16.73%	11.19%
ระบบเลือกตั้งแบบเพิ่มสมาชิก	364,373	24.14%	16.14%
คะแนนเสียงที่มีผลทั้งหมด	1,509,157	100%	66.86%
บัตรเสีย	748,086		33.14%
คะแนนเสียงทั้งหมด	2,257,243		100%

ที่มา : New Zealand Electoral Commission (2011). Overall Results - 2011 Referendum on the Voting System. Retrieved 17 November, 2012, from http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_2011/referendum.html.

สาระสำคัญของระบบเลือกตั้งนิวซีแลนด์ในปัจจุบัน

รัฐสภานิวซีแลนด์ในปัจจุบันเป็นระบบสภาเดียว ประกอบด้วยสมาชิกทั้งหมด 120 คน แต่ในบางครั้งก็มีสมาชิกมากกว่า 120 คนได้ เนื่องจากมีบางพรรคการเมืองมีจำนวนสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งในระบบเขตมากกว่าจำนวนที่พึงมีตามสัดส่วนคะแนนระบบบัญชีรายชื่อ เรียกว่า “ที่นั่งส่วนเกิน” (Overhang seats)¹³ ในจำนวนสมาชิก 120 คน แบ่งเป็น ส.ส. เขตเลือกตั้ง 70 คน และ ส.ส. บัญชีรายชื่อ 50 คน ทั้งนี้ ผู้สมัคร ส.ส. สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ทั้งในระบบเขตและบัญชีรายชื่อ โดยระบบบัญชีรายชื่อเป็นระบบปิด (Closed List) ผู้มีสิทธิต้องเลือก ส.ส. 2 ประเภท และต้องแจ้งความ

13 เช่นการเลือกตั้ง ค.ศ. 2005 พรรคสมาคมนักบริโภคและผู้เสียภาษี (Association of Consumers and Taxpayers Party – ACT Party) เป็นพรรคที่ก่อตั้งโดยโรเจอร์ ดักลาส (อดีต รมว.คลังในรัฐบาลเดวิด ลองกี) ได้รับเลือกตั้ง 2 ที่นั่ง โดยที่ได้คะแนนในระบบบัญชีรายชื่อ 34,469 คะแนน คิดเป็น 1.51% ซึ่งโดยหลักการแล้วควรมี ส.ส. เพียง 1 คน แต่พรรค ACT ก็ได้รับเลือกตั้งในระบบเขตเลือกตั้งอีก 1 คน และในการเลือกตั้ง ค.ศ. 2008 พรรค ACT ได้คะแนนคิดเป็น 3.65% แต่ชนะเลือกตั้งในระบบเขต 1 คน จึงได้รับการคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่ออีก 4 คน รวมมี ส.ส. 5 คน ในขณะที่พรรค New Zealand First ได้คะแนนคิดเป็น 4.1% แต่ไม่ชนะเลือกตั้งในระบบเขต จึงไม่ได้เลยแม้แต่นั่งเดียว จึงเป็นคำถามของความเป็นธรรมในการกำหนดเกณฑ์ขั้นต้นนี้

จำนวนลงทะเบียนเลือกตั้งก่อน นอกจากนี้ ชาวเมารีสามารถแจ้งความจำนงลงทะเบียนเลือกตั้งได้ทั้งในเขตเลือกตั้งปกติ และเขตเลือกตั้งชาวเมารี การเลือกตั้งไม่ถือเป็นหน้าที่ แต่ถือเป็นสิทธิ

ระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วน ใช้คะแนนบัญชีรายชื่อเป็นตัวกำหนดจำนวนที่นั่งที่พรรคการเมืองพึงมีในรัฐสภา และเป็นระบบที่ชดเชยที่นั่ง พรรคการเมืองที่จะได้รับการคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อต้องผ่านเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่ง คือ ได้คะแนนเสียงในระบบบัญชีรายชื่อผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (Threshold) อย่างน้อย 5% หรือ ได้รับเลือกตั้งในระบบเขตอย่างน้อย 1 ที่นั่ง¹⁴ ส่วนวิธีการคิดคะแนนนั้น เมื่อผลการเลือกตั้งออกมาแล้ว เริ่มต้นจากการตัดพรรคการเมืองที่ได้คะแนนบัญชีรายชื่อไม่ถึง 5% หรือ ไม่ได้รับเลือกตั้งในระบบเขตออกไป จากนั้นใช้วิธีการจัดสรรที่นั่งแบบ Sainte-Laguë¹⁵ มาคำนวณว่าพรรคการเมืองที่ผ่านเกณฑ์นั้นควรมีจำนวน ส.ส. เท่าไร เมื่อได้จำนวนส.ส. ที่แต่ละพรรคการเมืองพึงมีแล้วจะนำไปหักลบออกจากจำนวน ส.ส. เขต ก็จะได้ ส.ส. บัญชีรายชื่อ ซึ่งเป็นการชดเชยจำนวนที่นั่งที่พึงมีในรัฐสภาอย่างแท้จริง¹⁶

ตัวอย่างการคำนวณที่นั่งในระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วน

พรรค A ได้คะแนนระบบบัญชีรายชื่อทั้งหมดคิดเป็น 30% ของรัฐสภานิวซีแลนด์ จำนวน ส.ส. ที่พรรค A พึงมีในรัฐสภาเท่ากับ 36 ที่นั่ง จากผลการเลือกตั้งนั้น พรรค A ได้รับเลือกตั้งในระบบเขตทั้งหมด 20 คน ฉะนั้น พรรค A จะได้รับการจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่ออีก 16 ที่นั่งเพื่อเป็นการชดเชย ซึ่งผู้ที่จะได้เป็น ส.ส. บัญชีรายชื่อนั้น ก็คือผู้สมัครในระบบบัญชีรายชื่อของพรรค A ลำดับที่ 1-16 กรณีของพรรค A ถือเป็น การเข้าเกณฑ์การคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งระบบบัญชีรายชื่อในเรื่องการผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ 5%

พรรค B ได้คะแนนระบบบัญชีรายชื่อทั้งหมดคิดเป็น 4.5% ของรัฐสภานิวซีแลนด์ ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ 5% แต่เนื่องจากพรรค B ได้รับเลือกตั้งในระบบเขต 1 ที่นั่ง จึงเข้าเกณฑ์ที่จะได้รับการจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ส.ส. ที่พรรค B พึงมีในรัฐสภาเท่ากับ 5 ที่นั่ง พรรค B ได้รับเลือกตั้งในระบบเขตทั้งหมด 1 คน ฉะนั้น พรรค B จะได้รับการจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่ออีก 4

¹⁴ เกณฑ์ขั้นต่ำทำให้พรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งในระบบเขตอย่างน้อย 1 ที่นั่งแล้วจะได้รับการคิดคะแนนในระบบบัญชีรายชื่อด้วยนั้น เป็นที่ถกเถียงและวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของความเป็นธรรม โปรดดูใน Levine, Stephen and Roberts, Nigel S. (2009). MMP and the Future: Political Challenges and Proposed Reforms. New Zealand Journal for Public and International Law, vol. 7, no. 1, pp. 135-156.

¹⁵ เป็นสูตรการคำนวณจากผลหารสูงสุด โดยหารด้วยเลข 1,3,5,7,9 จนได้ผลหารสูงสุด

¹⁶ Parliamentary Counsel Office (2011). "1993 Electoral Act." Retrieved 17 November, 2012, from <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1993/0087/latest/DLM307519.html>.

ที่นั่งเพื่อเป็นการชดเชย ซึ่งผู้ที่จะได้เป็น ส.ส. บัญชีรายชื่อ นั้น ก็คือ ผู้สมัครในระบบบัญชีรายชื่อของพรรค B ลำดับที่ 1-4 กรณีของพรรค B ถือเป็นการเข้าเกณฑ์การคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งระบบบัญชีรายชื่อในเรื่องการได้รับเลือกตั้งในระบบเขตอย่างน้อย 1 ที่นั่ง

การศึกษาทบทวนระบบเลือกตั้ง ค.ศ. 2012 : ประเด็นพิจารณาและข้อเสนอ

ภายหลังการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2011 ซึ่งผลปรากฏว่าประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่ยังคงสนับสนุนให้ใช้ระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วนต่อไป ในปี ค.ศ. 2012 คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงจัดให้มีการศึกษาและทบทวนระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วน โดยเปิดรับฟังความคิดเห็นให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกภาคส่วนสามารถเสนอความคิดเห็น ทั้งนำเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งด้วยตนเองและทางจดหมายและเว็บไซต์ เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมต่อไป โดยมีประเด็นพิจารณา ได้แก่

- 1) เกณฑ์ขั้นต่ำในการจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อ
 - 2) ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อสามารถลงสมัครเลือกตั้งซ่อมได้หรือไม่
 - 3) กฎที่อนุญาตให้ผู้สมัคร ส.ส. สามารถสมัครได้ทั้งในระบบเขต และระบบบัญชีรายชื่อ
- พร้อมกัน
- 4) กฎในการจัดลำดับผู้สมัครในระบบบัญชีรายชื่อ
 - 5) ผลของการที่พรรคชนะเลือกตั้งและได้ที่นั่งในระบบเขตมากกว่าคะแนนเสียงของพรรคระบบบัญชีรายชื่อ
 - 6) ความได้สัดส่วนระหว่างที่นั่งในระบบเขตเลือกตั้งกับบัญชีรายชื่อ
 - 7) ประเด็นอื่นๆ ที่เสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือรัฐสภา

เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดทำข้อเสนอ 9 ประการเพื่อแก้ไขปรับปรุงระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วนเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งข้อเสนอทั้ง 9 ประการ ได้แก่

- 1) ควรปรับลดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ (Threshold) ในระบบบัญชีรายชื่อ จาก 5% เหลือ 4%
- 2) ควรมีข้อกำหนดทางกฎหมายสำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อทบทวนการประกาศใช้เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำในระบบบัญชีรายชื่อ 4% และรายงานต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเพื่อเสนอต่อรัฐสภาภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป 3 ครั้ง

- 3) ในกรณีที่เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำการได้รับการคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อ โดยการได้รับเลือกตั้งในระบบเขตอย่างน้อย 1 ที่นั่งถูกยกเลิกไป ที่นั่งส่วนเกิน (Overhang seats) ก็ควรถูกยกเลิกไปด้วย
- 4) ควรพิจารณาการกำหนดอัตราส่วนระหว่างที่นั่งในระบบเขตและบัญชีรายชื่อไว้ที่ 60:40 เพื่อคงไว้ซึ่งความหลากหลายของการเป็นตัวแทนและความเป็นสัดส่วนในรัฐสภาจากที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อ
- 5) พรรคการเมืองควรยังคงรับผิดชอบในการคัดเลือกและจัดลำดับผู้สมัครในระบบบัญชีรายชื่อ
- 6) พรรคการเมืองควรต้องให้คำมั่นแก่สาธารณชนโดยคำประกาศที่มีผลตามกฎหมายว่าได้ปฏิบัติตามข้อบังคับพรรคในการคัดเลือกและจัดลำดับผู้สมัครระบบบัญชีรายชื่อ
- 7) ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. ข้อบังคับของพรรคการเมืองที่ใช้ในขณะนั้นจะต้องสอดคล้องกับคณะกรรมการการเลือกตั้งภายใต้มาตรา 71B ในช่วงเวลาที่เกิดข้อพิพาท
- 8) ผู้สมัครรับเลือกตั้งยังคงสามารถลงสมัครได้ทั้งในระบบเขตเลือกตั้งและระบบบัญชีรายชื่อในการเลือกตั้งทั่วไป
- 9) ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อยังควรที่จะสามารถลงสมัครเลือกตั้งซ่อมได้¹⁷

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้เสนอรายงานการศึกษาทบทวนระบบเลือกตั้งผสมแบบสัดส่วนต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมแล้ว กลับกลายเป็นว่ารัฐบาลพรรคชาติปฏิเสธรข้อเสนอนี้ โดยนางจูดิธ คอลลินส์ (Judith Collins) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้ชี้แจงต่อรัฐสภาว่า “จำเป็นต้องมีฉันทามติเพื่อการเปลี่ยนแปลงและยังไม่มีฉันทามติร่วมกันในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้” ในขณะที่นายกรัฐมนตรีจอห์น คีย์ก็กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า “หากเราต้องการจะเปลี่ยนระบบ MMP อย่างแท้จริง เราจำเป็นต้องมีฉันทามติ หรือไม่ก็ต้องให้ประชาชนตัดสินใจในเรื่องนี้ ประเด็นนี้ไม่ใช่เรื่องที่เราจะมากล่าวโทษกัน แต่เป็นเรื่องของความหลากหลายทางความคิด” ท่ามกลางเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของ ส.ส.พรรคฝ่ายค้าน นายวินสตัน ปีเตอร์ส (Winston Peters) หัวหน้าพรรค New Zealand First อดีตรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศใน

¹⁷ New Zealand Electoral Commission (2012). "Report of the Electoral Commission on the review of the MMP Voting System." Retrieved 10 October, 2013, from http://www.elections.org.nz/sites/default/files/bulk-upload/documents/Final_Report_2012_Review_of_MMP.pdf.

รัฐบาลพรรคชาติ กล่าวว่าเป็นเรื่องน่าประหลาดใจที่รัฐบาลปฏิเสธข้อเสนอทบทวนระบบเลือกตั้ง MMP “พวกเขาเป็นคนเริ่มกระบวนการทั้งหมด เป็นกระบวนการที่แพงมากสำหรับประชาชนผู้เสียภาษี เป็นกระบวนการที่สำคัญมาก และตอนนี้เขาเพิ่งอัดกระป๋องข้อเสนอทิ้งไป” ส่วนพรรคกรีนก็กล่าวโทษว่าพรรคชาติกำลังเล่นการเมืองต่อหน้าสาธารณชน รัฐบาลพรรคชาติปิดภาวะที่จะปรับปรุงระบบเลือกตั้ง เป็นการดำเนินการที่ไม่เป็นประชาธิปไตยที่รัฐบาลพรรคชาติปฏิเสธผลการลงประชามติของประชาชนและข้อเสนอทบทวนระบบเลือกตั้ง MMP ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ฉันทามติเป็นเพียงข้ออ้างเพื่อผลประโยชน์ของพรรคชาติเท่านั้น¹⁸

สรุป : การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์

การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์อาจกล่าวได้ว่ามีจุดเริ่มต้นมาจากผลการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1978 และ 1981 อันเป็นการสะท้อนว่าระบบเลือกตั้งแบบเดิม คือ ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดามีปัญหาในตัวเอง ก่อให้เกิดภาวะความไม่สมดุลกันอย่างมากระหว่างคะแนนเสียงและจำนวนที่นั่งที่พรรคการเมืองได้รับ ทั้งนี้ สภาวะดังกล่าวเกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลาช้านานแล้ว แต่การเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1978 และ 1981 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญเพราะระบบเลือกตั้งเดิมทำให้ได้ผู้ชนะที่ผิดตัว กล่าวคือ ชนะจำนวนที่นั่ง แต่แพ้คะแนนเสียง การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์เป็นไปในลักษณะวิวัฒนาการ เริ่มต้นจากศึกษาทบทวนระบบเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1985 จนได้พิมพ์เขียวปฏิรูประบบเลือกตั้งออกมา และนำไปสู่การลงประชามติในปี ค.ศ. 1992 และ 1993 ที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งชาวนิวซีแลนด์ส่วนใหญ่เลือกที่จะเปลี่ยนไปสู่ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน อย่างไรก็ตาม บริบททางเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษ 1980 ประกอบกับความเชื่อมั่นในตัวพรรคการเมืองและนักการเมืองที่ลดต่ำลง ก็เป็นปัจจัยที่เร่งให้กระบวนการเปลี่ยนระบบเลือกตั้งเกิดขึ้นเช่นกัน

จากผลการลงประชามติในปี ค.ศ. 2011 ที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งชาวนิวซีแลนด์ส่วนใหญ่ยังคงเลือกที่จะรักษาระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนไว้เช่นเดิม อันนำไปสู่การศึกษาทบทวนระบบเลือกตั้งโดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง สะท้อนให้เห็นว่าไม่ว่าอย่างไรก็ตามนิวซีแลนด์คงไม่มีการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งอีกครั้งแล้ว และเดินทางต่อไปด้วยระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน ซึ่งอาจมีการแก้ไขเพิ่มเติมในอนาคต กระบวนการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและมีพลวัต เพียงแต่โจทย์ของการปฏิรูปในวันนี้ไม่ใช่โจทย์เหมือนในช่วงทศวรรษ 1980 และ 1990 ที่ว่าจะเปลี่ยนไปใช้ระบบเลือกตั้งแบบใด แต่เป็นโจทย์ที่ว่า จะแก้ไขปรับปรุงระบบเลือกตั้งแบบ

¹⁸ New Zealand Herald (2013). "Govt rejects recommendations to change MMP system." Retrieved 15 April, 2014, from http://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=10883610.

ผลมสัดส่วนให้มีความเหมาะสมอย่างไร จากบทเรียนที่ได้ใช้ระบบนี้มาเกือบ 2 ทศวรรษแล้ว ซึ่งกระบวนการนี้ ยังคงจะดำเนินต่อไปเรื่อยๆ เฉกเช่นเดียวกับสภาพสังคมการเมืองที่เปลี่ยนไปในแต่ละยุคสมัย

บทที่ 5

การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมือง ในไทยและนิวซีแลนด์

ในบทนี้จะเป็นส่วนของการวิเคราะห์ผลการศึกษาในประเด็นแรกในงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ผลของการปฏิรูประบบเลือกตั้งต่อระบบพรรคการเมือง โดยจะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน ส่วนแรกจะเป็นการอธิบายวิธีศึกษาในประเด็นนี้ (ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ) ส่วนที่สอง จะเป็นการนำเสนอผลการเลือกตั้งพร้อมผลการคำนวณค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญและค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งโดยผู้วิจัย ในกรณีของไทย จะเป็นผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2538, 2539, 2544, 2548, 2550, 2554 ส่วนในกรณีของนิวซีแลนด์ จะเป็นผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี ค.ศ. 1990, 1993, 1996, 1999, 2002, 2005, 2008, 2011 ส่วนที่สาม คือ บทวิเคราะห์ผลทั้งก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้งต่อระบบพรรคการเมืองในไทยและนิวซีแลนด์ และส่วนสุดท้ายในบทนี้ จะเป็นการสรุปผลการศึกษาในประเด็นการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองเปรียบเทียบในไทยและนิวซีแลนด์

วิธีการศึกษา

ในการวิเคราะห์ผลของการปฏิรูประบบเลือกตั้งทั้งก่อนและหลังการปฏิรูปต่อระบบพรรคการเมืองนั้น ผู้วิจัยจะใช้ “ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (effective number of parties)” ซึ่งเป็นพัฒนาโดย Laakso และ Taagepera¹ ทั้งคำนวณจากจำนวนที่นั่งในสภา (effective number of parliamentary parties : ENPP) และคำนวณจากคะแนนเสียงที่ได้รับ (effective number of elective parties : ENEP) ในการวิเคราะห์และอธิบายความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับระบบพรรคการเมืองทั้งก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้งทั้งในไทยและนิวซีแลนด์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะใช้อรรถาธิบาย “ค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่ง” (disproportionality หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Least Square Index พัฒนาโดย Michael Gallagher) มาอธิบายเพื่อชี้ให้เห็นว่าพรรคการเมืองที่มีบทบาทอย่างสำคัญในสภาผู้แทนราษฎรมี

¹ Laakso, Markku and Taagepera, Rein (1979). "Effective Number of Parties: A Measure with Application to West Europe." *Comparative Political Studies* **12**: 3-27.

จำนวนเท่าไรโดยเปรียบเทียบทั้งก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ซึ่งจะเป็นการตอบโจทย์ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมือง

การคำนวณหาค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ มีสูตรการคำนวณตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สูตรการคำนวณค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ

$$N = \frac{1}{\sum_{i=1}^n p_i^2}$$

ในการคำนวณหาค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ ทำโดยการกำหนดให้ N คือจำนวนพรรคการเมืองที่มีคะแนนเสียงอย่างน้อย 1 คะแนน หรือ ได้ที่นั่งอย่างน้อย 1 ที่นั่ง เท่ากับผลคูณรวมของสัดส่วนคะแนนเสียงหรือที่นั่งทั้งหมดยกกำลังสองหารด้วย 1 จึงได้ออกมาเป็นค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ

ส่วนการหาค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่ง มีสูตรการคำนวณตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 สูตรการคำนวณค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่ง

$$LSq = \sqrt{\frac{1}{2} \sum (v_i - s_i)^2}$$

ในการคำนวณหาค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งนั้น ทำโดยการถอดสแควร์รูทของผลรวมของคะแนนเสียงลบด้วยจำนวนที่นั่งของแต่ละพรรคการเมือง ยกกำลังสอง แล้วจึงหารด้วย 1/2 จึงได้ออกมาเป็นค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่ง

ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกและแม่นยำในการคำนวณ ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้คำนวณค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญและค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับจำนวนที่นั่ง ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย Michael Gallagher² เพื่อคำนวณค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญและค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่ง ทั้งในกรณีของไทยและนิวซีแลนด์

² Michael Gallagher electoral systems site - Department of Political Science - Trinity College Dublin. "Electoral Systems." Retrieved 12 January, 2015, from http://www.tcd.ie/Political_Science/staff/michael_gallagher/EISystems/Docts/Indices.xls.

ผลการเลือกตั้งทั้งก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมือง
ในไทย

ตารางที่ 7 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538

พรรค	ที่นั่ง	คะแนนรวมระบบ เขตทั่วประเทศ	ร้อยละของ คะแนนเสียง	ร้อยละของ จำนวนที่นั่ง
ชาติไทย	92	12,630,074	22.83	23.53
ประชาธิปไตย	86	12,325,423	22.28	21.99
ความหวังใหม่	57	6,806,621	12.30	14.58
ชาติพัฒนา	53	6,612,504	11.95	13.55
พลังธรรม	23	4,209,135	7.61	5.88
กิจสังคม	22	2,201,218	3.98	5.63
ประชากรไทย	18	2,476,218	4.48	4.60
นำไทย	18	3,474,142	6.28	4.60
เสรีธรรม	11	1,716,786	3.10	2.81
เอกภาพ	8	1,361,719	2.46	2.05
มวลชน	3	1,309,381	2.37	0.77
คะแนนรวมของพรรคการเมืองอื่นๆ ที่ ไม่ได้รับเลือกตั้งทั้งหมด		195,835	0.35	-
รวม	391	23,241,137	100	100
คะแนนรวมทั้งหมด (จากการ ลงคะแนน)		55,319,056	100	100
บัตรเสีย			678,716	
บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน			ไม่มีข้อมูล	
ร้อยละของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง			62.00%	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภาอย่างมีนัยยะสำคัญ			6.43	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งอย่างนัยยะสำคัญ			6.82	

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2538). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 กรกฎาคม 2538. กรุงเทพฯ, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

ตารางที่ 8 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539

พรรค	ที่นั่ง	คะแนนรวมระบบ เขตทั่วประเทศ	ร้อยละของ คะแนนเสียง	ร้อยละของ จำนวนที่นั่ง
ความหวังใหม่	125	16,585,528	29.14	31.81
ประชาธิปไตย	123	18,087,006	31.78	31.30
ชาติพัฒนา	52	7,044,304	12.38	13.23
ชาติไทย	39	5,621,890	9.88	9.92
กิจสังคม	20	3,036,544	5.33	5.09
ประชากรไทย	18	2,330,135	4.09	4.58
เอกภาพ	8	1,011,299	1.78	2.04
เสรีธรรม	4	708,430	1.24	1.02
มวลชน	2	680,204	1.20	0.51
พลังธรรม	1	1,550,170	2.72	0.25
ไท	1	164,464	0.29	0.25
คะแนนรวมของพรรคการเมืองอื่นๆ ที่ไม่ได้รับเลือกตั้ง		97,602	0.17	-
รวม	393	24,070,750	100	100
คะแนนรวมทั้งหมด (จากการลงคะแนน)		56,917,576	100	100
บัตรเสีย			632,502	
บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน			ไม่มีข้อมูล	
ร้อยละของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง			62.40%	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง)			4.32	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง)			4.61	

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2539). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 พฤศจิกายน 2539. กรุงเทพฯ, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.;

Dieter Nohlen et al. (2001). Elections in Asia and the Pacific : A Data Handbook
Volume II South East Asia, East Asia, and the Pacific. New York, Oxford University
Press.

ตารางที่ 9 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 มกราคม พ.ศ.2544

พรรค	ที่นั่ง รวม	เขต	บัญชี รายชื่อ	คะแนนบัญชี รายชื่อ	ร้อยละของ คะแนน เสียง	ร้อยละของ จำนวนที่ นั่ง
ไทยรักไทย	248	200	48	11,634,495	40.64	49.60
ประชาธิปัตย์	128	97	31	7,610,789	26.58	25.60
ชาติไทย	41	35	6	1,523,807	5.32	8.20
ความหวังใหม่	36	28	8	2,008,948	7.02	7.20
ชาติพัฒนา	29	22	7	1,755,476	6.13	5.80
เสรีธรรม	14	14	-	807,902	2.82	2.80
ราษฎร	2	2	-	356,831	1.25	0.40
ถิ่นไทย	1	1	-	604,029	2.11	0.20
กิจสังคม	1	1	-	44,926	0.16	0.20
คะแนนระบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองอื่นๆ ที่ ไม่ได้ที่นั่งจากระบบบัญชีชื่อรวมกันทั้งหมด				2,281,999	7.97	-
รวม	500	400	100	28,629,202	100	100
บัตรเสีย					745,829	
บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน					530,599	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีมีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง) *					3.05	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง) *					4.01	

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2544). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. ; Dieter Nohlen et al. (2001). Elections in Asia and the Pacific : A Data Handbook Volume II South East Asia, East Asia, and the Pacific. New York, Oxford University Press.

ตารางที่ 10 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548

พรรค	ที่นั่ง รวม	เขต	บัญชี รายชื่อ	คะแนนบัญชี รายชื่อ	ร้อยละของ คะแนน เสียง	ร้อยละของ จำนวนที่ นั่ง
ไทยรักไทย	377	310	67	18,993,073	61.17	75.40
ประชาธิปัตย์	96	70	26	7,210,742	23.22	19.20
ชาติไทย	25	18	7	2,061,559	6.64	5.00
มหาชน	2	2	-	1,346,631	4.34	0.40
คะแนนระบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง ทั้งหมดที่ไม่ได้ที่นั่งจากระบบบัญชีรายชื่อ				1,436,218	4.63	-
รวม	500	400	100	31,048,223	100	100
บัตรเสีย					935,586	
บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน					357,515	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภาอย่างมีนัยยะสำคัญ*					1.65	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งอย่างมีนัยยะสำคัญ*					2.30	

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2548). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 11 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550

พรรค	ที่นั่ง รวม	เขต	สัดส่วน	คะแนนระบบ สัดส่วน	ร้อยละของ คะแนน เสียง	ร้อยละของ จำนวนที่ นั่ง
พลังประชาชน	233	199	34	12,338,903	41.08	48.54
ประชาธิปัตย์	164	131	33	12,148,504	40.45	34.17
ชาติไทย	34	30	4	1,213,532	4.04	7.08
เพื่อแผ่นดิน	24	17	7	1,596,500	5.32	5.00
มัชฌิมาธิปไตย	11	11	-	450,382	1.50	2.29
รวมใจไทยชาติ พัฒนา	9	8	1	740,461	2.47	1.88
ประชากราช	5	4	1	408,851	1.36	1.04
คะแนนระบบสัดส่วนของพรรคการเมืองทั้งหมดที่ ไม่ได้ที่นั่งจากระบบสัดส่วน				1,136,365	3.78	-
รวม	480	400	80	30,033,498	100	100
บัตรเสีย					1,823,436	
บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน					935,306	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภาอย่างมีนัยยะสำคัญ*					2.77	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งอย่างมีนัยยะสำคัญ*					2.96	

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2550). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 12 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554

พรรค	ที่นั่ง รวม	เขต	สัดส่วน	คะแนนระบบ สัดส่วน	ร้อยละของ คะแนน เสียง	ร้อยละของ จำนวนที่ นั่ง
เพื่อไทย	265	204	61	15,752,470	48.42	53.00
ประชาธิปัตย์	159	115	44	11,435,640	35.15	31.80
ภูมิใจไทย	34	29	5	1,281,652	3.94	6.80
ชาติไทยพัฒนา	19	15	4	907,106	2.79	3.80
พลังชล	7	6	1	178,042	0.55	1.40
ชาติพัฒนาเพื่อ แผ่นดิน	7	5	2	495,762	1.52	1.40
รักประเทศไทย	4	-	4	998,668	3.07	0.80
มาตุภูมิ	2	1	1	251,674	0.77	0.40
รักษ์สันติ	1	-	1	284,100	0.87	0.20
มหาชน	1	-	1	133,752	0.41	0.20
ประชาธิปไตยใหม่	1	-	1	125,753	0.39	0.20
คะแนนระบบสัดส่วนของพรรคการเมืองอื่นที่ไม่ได้ รับเลือกตั้ง				690,608	2.12	-
รวม	500	375	125	32,535,227	100	100
บัตรเสีย (บัญชีรายชื่อ)					1,726,768	
บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน (บัญชีรายชื่อ)					958,213	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภาอย่างมีนัยยะสำคัญ*					2.57	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งอย่างมีนัยยะสำคัญ*					2.76	

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2554). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 13 จำแนกจำนวนพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภา, ค่าคำนวณพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ, และค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งในการเลือกตั้งในประเทศไทย พ.ศ. 2538-2554

การเลือกตั้ง	จำนวนพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภา	ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ		ค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่ง
		ที่นั่ง (ENPP)	คะแนน (ENEP)	
2538	11	6.43	6.82	3.14
2539	11	4.32	4.61	2.75
2544	9 ³	3.05	4.01	7.00
2548	4	1.65	2.30	10.94
2550	7 ⁴	2.77	2.96	7.31
2554	11	2.57	2.76	4.91

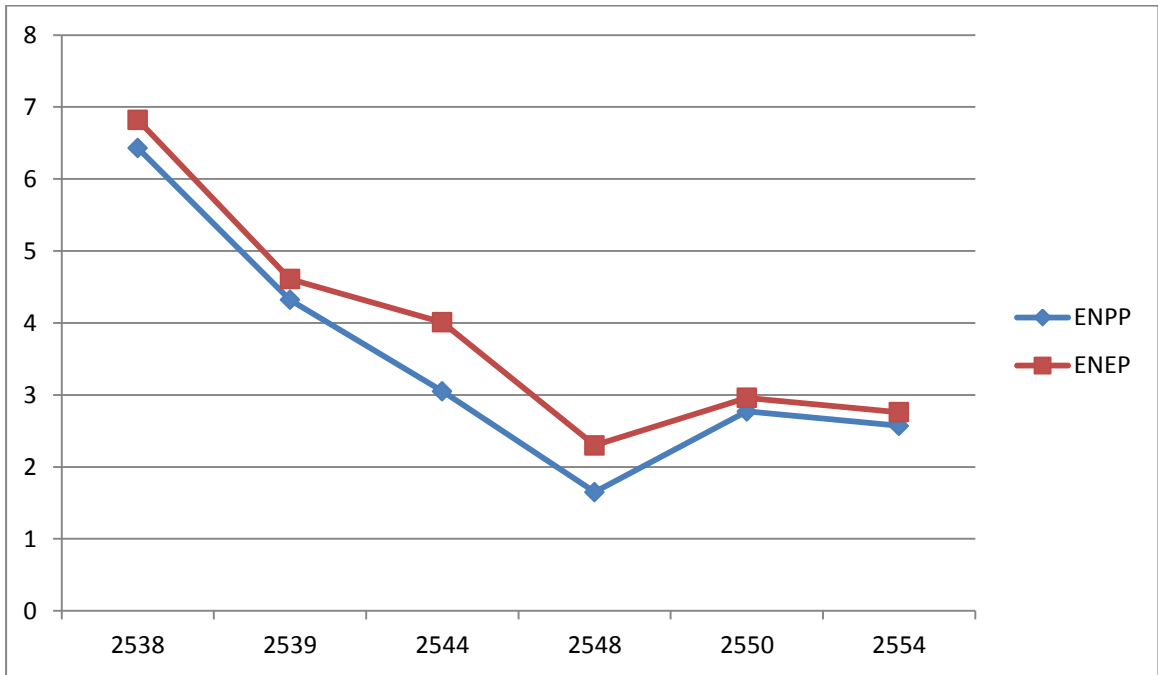
*ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ ทั้งคำนวณจากที่นั่งและคะแนนเสียง และค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งที่ปรากฏในตารางนี้ เป็นการคำนวณโดยผู้วิจัยเอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

³ ต่อมามีการยุบควบรวมพรรคความหวังใหม่ เสรีธรรม และพรรคชาติพัฒนา เข้ากับพรรคไทยรักไทย

⁴ ต่อมา มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2551 ยุบพรรคพลังประชาชน, พรรคชาติไทย, และพรรคภูมิใจไทย จึงมีการเปลี่ยนแปลงและแยกตัวออกมาตั้งพรรคใหม่ พรรคพลังประชาชน กลายเป็นพรรคเพื่อไทย, พรรคชาติไทย กลายเป็นพรรคชาติไทยพัฒนา, พรรคภูมิใจไทย เป็น พรรคภูมิใจไทย และมีการแยกตัวออกมาตั้งพรรคใหม่ เช่น พรรคกิจสังคม และ พรรคมาตุภูมิ

กราฟที่ 1 กราฟแสดงค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญในการเลือกตั้งในไทย พ.ศ. 2538-2554

กราฟที่ 2 กราฟแสดงค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งของไทย พ.ศ. 2538-2554

บทวิเคราะห์ : การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองในไทย

ก่อนหน้าการปฏิรูประบบเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2540 ไทยใช้ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา มีการเลือกตั้งในระบบเขตเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวทั่วประเทศ เขตเลือกตั้งหนึ่งมี ส.ส. ได้ไม่เกิน 3 คน จากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538 และ 2539 พบว่ามีจำนวนพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งถึง 11 พรรคทั้งสองครั้ง และเมื่อพิจารณาจากค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญในการเลือกตั้งทั้งสองครั้งแล้ว พบว่า ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538 มีค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง) อยู่ที่ 6.43 และค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง) อยู่ที่ 6.82 ซึ่งหมายความว่า มีพรรคการเมืองอยู่ประมาณ 6 พรรคที่มีบทบาทอย่างสำคัญในสภาผู้แทนราษฎร ส่วนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539 พบว่ามีค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง) อยู่ที่ 4.32 และค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง) อยู่ที่ 4.61 ซึ่งหมายความว่า มีพรรคการเมืองอยู่ประมาณ 4 พรรคที่มีบทบาทอย่างสำคัญในสภาผู้แทนราษฎร จากจำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั้งสองครั้ง คือ 11 พรรค และค่าจำนวนพรรคการเมืองที่แสดงให้เห็นว่ามีพรรคการเมืองอยู่ประมาณ 6 พรรค และ 4 พรรค ในการเลือกตั้งทั้งสองครั้ง สะท้อนว่าระบบพรรคการเมืองไทยในช่วงก่อนการปฏิรูประบบเลือกตั้ง เป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่ไม่มีพรรคเด่น เพราะพรรคการเมืองที่มีบทบาทอย่างสำคัญ ทั้ง 6 และ 4 พรรค เป็นพรรคที่มีอำนาจในการต่อรองพอๆ กันอันเนื่องมาจากจำนวน ส.ส. ที่แต่ละพรรคได้รับมีความใกล้เคียงกัน

ในส่วนค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538 และ 2539 พบความน่าสนใจตรงที่อยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538 อยู่ที่ 3.14 ส่วนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539 อยู่ที่ 2.75⁵ ทั้งนี้ การที่ค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งในการเลือกตั้งก่อนการปฏิรูประบบเลือกตั้งอยู่ในระดับต่ำ มิได้หมายความว่าระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาเป็นระบบเลือกตั้งที่เป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง เพราะมีความสมดุลใกล้เคียงกันมากระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่ง หากแต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดไปจะพบว่าระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาก็มีปัญหาในเรื่องความไม่สมดุลระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งที่แต่ละพรรค

⁵ ทั้งนี้ ในการคำนวณค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญและค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538 และ 2539 ผู้วิจัยใช้คะแนนรวมทั้งหมดจากการลงคะแนน 55 ล้านคะแนน ซึ่งจะแตกต่างจากคะแนนรวมทั้งหมด เนื่องจากระบบเลือกตั้งในขณะนั้น เป็นระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา ที่มีแต่เพียงการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตละไม่เกิน 3 คน จึงทำให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเลือกผู้สมัครได้มากกว่า 1 คน และจึงทำให้คะแนนรวมของแต่ละพรรคการเมืองสูง

การเมืองได้รับอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539 ซึ่งพรรคความหวังใหม่ชนะการเลือกตั้งโดยได้จำนวน ส.ส. 125 คน ส่วนพรรคที่ได้อันดับ 2 คือ พรรคประชาธิปัตย์ ได้จำนวน ส.ส. 123 คน แต่เมื่อพิจารณาจากคะแนนเสียงจากทั้งสองพรรคการเมืองได้รับนั้น พรรคความหวังใหม่ได้คะแนนเสียงน้อยกว่าพรรคประชาธิปัตย์ กล่าวคือ พรรคความหวังใหม่ได้คะแนนทั้งหมด 16,585,528 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 29.14 ส่วนพรรคประชาธิปัตย์ได้คะแนนทั้งหมด 18,087,006 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 31.78 นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากพรรคการเมืองขนาดกลางและเล็กอื่นๆ ก็สะท้อนว่าพรรคต่างๆ นั้นได้คะแนนกับจำนวนที่นั่งไม่สมดุลงัน จากข้อมูลนี้สะท้อนว่า ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาที่ใช้ในการเลือกตั้งก่อนหน้าการปฏิรูประบบเลือกตั้งก็มีปัญหาในเรื่องความไม่สมดุลระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่ง

ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งจากระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา มาเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสมคู่ขนาน โดยมีการเลือกตั้ง 2 ประเภท คือ แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตละ 1 คน และ แบบบัญชีรายชื่อโดยใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง ซึ่งมีการกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำไว้ที่ร้อยละ 5 สำหรับพรรคการเมืองที่จะได้รับการคิดคะแนนและจัดสรรจำนวนที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อ ระบบเลือกตั้งนี้ใช้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544, และ พ.ศ. 2548 ซึ่งจากผลการเลือกตั้งทั้งสองครั้ง พบว่ามีจำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งลดลง กล่าวคือ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 มีจำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งทั้งหมด 9 พรรค ส่วนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548 มีพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเพียง 4 พรรค และเมื่อพิจารณาจากจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญประกอบกัน ก็พบว่าในการเลือกตั้งทั้งสองครั้ง ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญลดลงอย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนหน้าที่จะมีการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 มีค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง) อยู่ที่ 3.05 และค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง) อยู่ที่ 4.01 ซึ่งหมายความว่า มีพรรคการเมืองประมาณ 3-4 พรรคที่มีบทบาทอย่างสำคัญในสภาผู้แทนราษฎร ส่วนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548 มีค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง) อยู่ที่ 1.65 และค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง) อยู่ที่ 2.30 ซึ่งหมายความว่า มีเพียงพรรคการเมือง 1-2 พรรคที่สามารถมีบทบาทสำคัญในสภาผู้แทนราษฎรได้ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบจากช่วงก่อนหน้านี้นี้จะพบว่า ในระบบพรรคการเมืองไทยมีพรรคที่สามารถมีบทบาทสำคัญในสภาผู้แทนราษฎรลดลงเรื่อยๆ จาก 6 พรรค เหลือ 4 พรรค และเหลือ 1-2 พรรค ซึ่งเป็นการสะท้อนว่าระบบพรรคการเมืองมีการเปลี่ยนแปลง จากระบบหลายพรรคการเมืองที่ไม่มีพรรคเด่น ไปสู่ระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่น และกำลังจะพัฒนาไปสู่ระบบพรรคเดี่ยวครอบงำ ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองในช่วงภายหลัง พ.ศ. 2540 ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการประกาศใช้

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ที่ผู้ร่างมีเจตนารมณ์ประการหนึ่งในการที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับพรรคการเมือง ทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพมากขึ้น หนึ่งในกลไกที่จะสร้างระบบการเมืองเช่นนั้นก็คือการเปลี่ยนจากระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา มาเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสม ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าเอื้อประโยชน์และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพรรคการเมืองใหญ่เป็นอย่างมาก และพยายามกีดกันพรรคการเมืองขนาดกลางและเล็ก นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองในช่วงนี้ยังมีอีกหนึ่งปัจจัย คือ การยุบและคว่ำรวมพรรคการเมืองภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544⁶ ที่ทำให้มีพรรคการเมืองที่สามารถมีบทบาทอย่างสำคัญในระบบการเมืองได้ลดลง

เมื่อพิจารณาค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 และ 2548 พบว่าสูงขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนหน้าการปฏิรูประบบเลือกตั้ง โดยในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 มีค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับพรรคการเมืองอยู่ที่ 7.00 ส่วนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548 มีค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับพรรคการเมืองอยู่ที่ 10.94 ซึ่งสะท้อนว่าระบบเลือกตั้งแบบผสมที่ใช้ในการเลือกตั้งทั้งสองครั้งภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 นี้ก่อให้เกิดความไม่สมดุลกันเป็นอย่างมากระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่ง และเมื่อพิจารณาลงไปรายละเอียดก็จะพบว่า พรรคการเมืองขนาดใหญ่ ได้จำนวนที่นั่งมากเกินความเป็นจริง (over-representation) ส่วนพรรคการเมืองขนาดกลางและเล็ก ก็ได้จำนวนที่นั่งน้อยเกินความเป็นจริง (under-representation) เห็นได้จากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548 ที่พรรคไทยรักไทยชนะเลือกตั้งอย่างถล่มทลาย ได้จำนวนที่นั่งถึง 75.40 คิดเป็น 3/4 ของจำนวนทั้งหมด ทั้งๆ ที่ได้คะแนนเสียงร้อยละ 61.17 ในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ ได้คะแนนเสียงร้อยละ 23.22 แต่ได้ที่นั่งร้อยละ 19.20 พรรคชาติไทยได้คะแนนร้อยละ 6.64 แต่ได้จำนวนที่นั่งร้อยละ 5 ส่วนพรรคมหาชน ได้คะแนนเสียงถึงร้อยละ 4.34 แต่กลับได้จำนวนที่นั่งเพียงร้อยละ 0.40 แสดงให้เห็นถึงภาวะความไม่สมดุลกันระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งอย่างชัดเจนภายใต้ระบบเลือกตั้งแบบนี้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ก็นับว่าเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่จะขจัดการเมืองระบบหลายพรรคการเมืองที่ไร้เสถียรภาพ และมุ่งที่จะสร้างระบบการเมืองที่พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง แต่กระนั้น เมื่อพิจารณาจากผลการเลือกตั้งทั้งในปี พ.ศ. 2544 และ 2548 นั้น ก็ให้เห็นได้ว่าเจตนารมณ์ในส่วนนี้ ผลที่เกิดขึ้นจริงนั้นบรรลุผลเกินกว่าเจตนารมณ์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญเสียอีก

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ที่ร่างและประกาศใช้ภายหลังการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ในส่วนของระบบเลือกตั้ง ยังคงใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมต่อไป แต่มีการเปลี่ยนแปลง

⁶ ได้แก่ พรรคความหวังใหม่ พรรคเสรีธรรม พรรคชาติพัฒนา

รายละเอียดบางส่วน โดยยังคงให้มีการเลือกตั้ง 2 ประเภท คือ การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแบบรวมเขต ในเขตเลือกตั้งมี ส.ส. ได้ไม่เกิน 3 คน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเลือกผู้สมัครในเขตเลือกตั้งของตนเองได้ไม่เกิน 3 คน และการเลือกตั้งแบบสัดส่วน โดยเปลี่ยนแปลงจากระบบบัญชีรายชื่อที่ใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง มาเป็นการแบ่งเป็น 8 กลุ่มจังหวัด และไม่กำหนดคะแนนขั้นต่ำในการคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อ ระบบเลือกรูปแบบนี้ใช้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 ซึ่งผลการเลือกตั้งปรากฏว่ามีพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งจำนวนทั้งหมด 7 พรรค และมีค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง) อยู่ที่ 2.77 และค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง) อยู่ที่ 2.96 ซึ่งหมายความว่า มีพรรคการเมืองค่อนข้างไปทาง 3 พรรคที่มีบทบาทอย่างสำคัญในสภาผู้แทนราษฎร เมื่อพิจารณาจากจำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งและค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญแล้วพบว่า ระบบพรรคการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง จากที่กำลังจะมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปเป็นระบบพรรคเดียวครอบงำในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2548 ก็กลับมาสู่ระบบหลายพรรคการเมืองอีกครั้งหนึ่ง แต่เป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่น เห็นได้จากค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ ทั้งนี้ วิเคราะห์ได้ว่า ระบบเลือกตั้งเอื้อประโยชน์ให้พรรคการเมืองขนาดกลางและเล็กในการสอดแทรกให้ได้รับเลือกตั้ง ทั้งในระบบเขตที่มี ส.ส. ได้ไม่เกิน 3 คน และระบบสัดส่วนที่แบ่งเป็น 8 กลุ่มจังหวัด และไม่มีกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ ในส่วนของค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 พบว่า อยู่ที่ 7.31 ซึ่งถือว่ายังอยู่ในระดับที่สูง ทั้งนี้ เนื่องจากระบบเลือกตั้งที่ใช้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 ยังคงเป็นรูปแบบระบบเลือกตั้งผสมเช่นเดียวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 และ 2548 เพียงแต่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขในรายละเอียด แต่โดยโครงสร้างของระบบเลือกตั้งแล้วยังเหมือนเดิม จึงไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความสมดุลระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งมากนัก

ก่อนหน้าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 ได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมในส่วน of ระบบเลือกตั้ง โดยกลับไปใช้ระบบเดียวกับที่เคยใช้ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง โดยในเขตเลือกตั้งมี ส.ส. 1 คน และการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ โดยใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง แต่ไม่มีการกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำในการคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งผลการเลือกตั้งปรากฏว่า มีพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งจำนวนถึง 11 พรรค และมีค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง) อยู่ที่ 2.57 และค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง) 2.76 วิเคราะห์ได้ว่าระบบพรรคการเมืองยังคงพัฒนาระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่นต่อเนื่องจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 เมื่อพิจารณาจากค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญเปรียบเทียบกับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 แล้วก็มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย ยังมีอยู่เพียง 2 พรรคการเมืองที่สามารถมีบทบาท

อย่างสำคัญในสภาผู้แทนราษฎร ในขณะที่มีถึง 11 พรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร วิเคราะห์ได้ว่า ระบบเลือกตั้งก็มีส่วนเอื้อให้พรรคการเมืองขนาดกลางและขนาดกลางได้รับเลือกตั้งมากขึ้น ถึงแม้ว่าการหวนกลับไปใช้เขตเลือกตั้งขนาดเล็กที่มี ส.ส. ได้ 1 คน จะทำให้พรรคการเมืองขนาดกลางและเล็ก สอดแทรกยาก แต่จากการที่ไม่กำหนดเกณฑ์คะแนนบัญชีรายชื่อขั้นต่ำร้อยละ 5 ทำให้พรรคเหล่านั้น สอดแทรกและได้รับเลือกตั้งมากขึ้น เช่น พรรครักประเทศไทย ที่มีนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ เป็นหัวหน้าพรรค, พรรครักษ์สันติ ที่มี ร.ต.อ. ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ เป็นหัวหน้าพรรค รวมทั้ง พรรค ประชาธิปไตยใหม่ ส่วนค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งพบว่า ลดลงจากการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 เล็กน้อย อยู่ที่ 4.91 อนึ่ง ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเป็นเพราะระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมนี้ไม่ได้กำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำในการคิดคะแนนบัญชีรายชื่อร้อยละ 5 จึงเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองขนาดกลางและเล็กมีโอกาสได้รับเลือกตั้งมากขึ้น จึงมีผลให้ค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งลดลงเล็กน้อย

เมื่อพิจารณาทั้งหมดประกอบกันในภาพรวม ในห้วงระยะเวลากว่า 10 ปีที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง พบว่าระบบพรรคการเมืองของไทยมีการเปลี่ยนแปลงตลอด จากระบบหลายพรรคการเมืองที่ไม่มีพรรคเด่น ในช่วงก่อนหน้า พ.ศ. 2540 ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งใหม่ ก็มีผลในเชิงกลไกที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองด้วยเช่นกัน เป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่นในปี พ.ศ. 2544 และกำลังมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นระบบพรรคเดียวครอบงำในปี พ.ศ. 2548 แต่แล้วเมื่อเกิดการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ซึ่งก็มีการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งอีกครั้ง ภายหลังการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองอีกครั้ง กลับมาเป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่น และในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2554 ภายหลังการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเรื่องระบบเลือกตั้ง ก็ยังคงพัฒนาการระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่นเอาไว้ ทั้งนี้ ควรที่จะต้องพิจารณาถึงเจตนารมณ์ในเรื่องการออกแบบระบบเลือกตั้งในรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับด้วย เพราะในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มีความมุ่งหมายที่จะสร้างระบบพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง มีเสถียรภาพ ระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จึงเป็นระบบเลือกตั้งที่เอื้อประโยชน์ให้กับพรรคการเมืองใหญ่เป็นอย่างมาก ในขณะที่ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ในเรื่องของระบบเลือกตั้ง มีความมุ่งหมายที่จะลดการผูกขาดอำนาจรัฐ ระบบเลือกตั้งจึงถูกออกแบบมาโดยเอื้อให้เกิดระบบหลายพรรคการเมืองขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยไม่ได้ให้นำหน้าการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองว่าเกิดจากระบบเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว ระบบเลือกตั้งในฐานะกติกาที่กำหนดรูปแบบการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองมีผลเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองส่วนหนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งที่ต้องวิเคราะห์ประกอบกันไปในแต่ละช่วงเวลา คือ บริบททางการเมืองในขณะนั้น ที่มีทั้งการยุบควมรวมพรรคการเมือง การยุบ

พรรคโดยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ และการก่อตั้งพรรคใหม่ การเปลี่ยนแปลงจากระบบพรรคการเมืองที่ไม่มีพรรคเด่นไปสู่ระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่นและกำลังจะพัฒนาไปสู่ระบบพรรคเดี่ยวครอบงำ ในช่วงเวลาที่พรรคไทยรักไทยครองอำนาจช่วงปี พ.ศ. 2544-2549 ยังมีปัจจัยอีกประการหนึ่งคือ การยุบควบรวมพรรคการเมือง ได้แก่ พรรคความหวังใหม่ พรรคกิจสังคม พรรคชาติพัฒนา พรรคเสรีธรรม ที่มีผลทำให้พรรคไทยรักไทยมีความเข้มแข็งในเชิงโครงสร้างเป็นอย่างมาก รวมทั้งความนิยมในตัวนายกรัฐมนตรีและหัวหน้าพรรคในเวลานั้น คือ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ส่วนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 ก็พบว่าหลายพรรคการเมืองที่แยกตัวออกมาจากพรรคไทยรักไทยเดิม ภายหลังการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 จึงทำให้มีพรรคขนาดกลางและเล็กลงสมัครรับเลือกตั้งมากขึ้น อีกทั้งระบบเลือกตั้งที่ถูกออกแบบมาให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งมากเกินไป จึงมีส่วนทำให้เกิดระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่น ซึ่งเป็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องไปจนถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 ซึ่งมีหลายพรรคการเมืองที่ปรับเปลี่ยนและแยกตั้งพรรคใหม่อีกครั้ง ภายหลังกำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคการเมือง 3 พรรค (พรรคพลังประชาชน, พรรคชาติไทย, พรรคภูมิใจไทย) ในปี พ.ศ. 2551 รวมทั้งพรรคที่ก่อตั้งขึ้นใหม่เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งในครั้งนั้นโดยเฉพาะ

นอกจากระบบเลือกตั้ง และบริบททางการเมืองในเวลานั้นๆ ที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองแล้ว ผู้วิจัยคิดว่ายังมีปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การเลือกตั้งนับตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการเมืองไทย เพราะเป็นการทำให้เกิดพรรคการเมือง “ระดับชาติ” ขึ้น แทนที่พรรคการเมืองแบบภูมิภาคนิยมเดิมก่อนหน้านี้ จากการกำหนดให้มีระบบบัญชีรายชื่อ ที่ใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง ทำให้พรรคการเมืองต้องรณรงค์หาเสียงและประกาศนโยบายกับประชาชนทั้งประเทศ จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่านับตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา จะไม่เห็นระบบหลายพรรคการเมืองดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538 และ 2539 ช่องว่างของคะแนนเสียงและจำนวนที่นั่งระหว่างพรรคการเมืองใหญ่กับพรรคการเมืองขนาดกลางและเล็กห่างขึ้นเรื่อยๆ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมักเลือกพรรคการเมืองใหญ่แทนที่จะเป็นพรรคการเมืองขนาดกลางและเล็ก ถึงแม้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 จะเปลี่ยนจากระบบบัญชีรายชื่อมาเป็นการแบ่งเป็นกลุ่มจังหวัด ถึงแม้จะมีผลเปลี่ยนเป็นระบบหลายพรรคการเมือง แต่ก็ไม่ได้มีผลกลายระบบพรรคการเมืองไทยกลับไปเป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่ไม่มีพรรคเด่นที่แต่ละพรรคมีอำนาจต่อรองค่อนข้างมากเนื่องจากได้จำนวน ส.ส. ใกล้เคียงกัน หากแต่เป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่น เห็นได้จากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 และ 2554 ที่สองพรรคการเมืองใหญ่ คือ พรรคพลังประชาชน/พรรคเพื่อไทย และพรรคประชาธิปัตย์ ได้จำนวนที่นั่งเกินหลักร้อย และได้คะแนนเสียงเกินหลักสิบล้าน ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์

ว่า พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เปลี่ยนไปนับตั้งแต่ พ.ศ. 2540 มีผลสำคัญประการหนึ่งนอกเหนือไปจากระบบเลือกตั้งและบริบททางการเมืองที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองด้วยเช่นกัน

ผลการเลือกตั้งทั้งก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมือง ในนิวซีแลนด์

ตารางที่ 14 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 27 ตุลาคม ค.ศ. 1990

พรรค	ที่นั่ง	คะแนนรวมใน ระบบเขต	ร้อยละของ คะแนนเสียง	ร้อยละของที่นั่ง
National	67	872,358	47.82	69.07
Labour	29	640,915	35.14	29.90
Green	-	124,915	6.85	-
New Labour	1	94,171	5.16	1.03
Democrat	-	30,455	1.67	-
Social Credit	-	17,897	0.98	-
Mana Motuhake ⁷	-	10,869	0.60	-
McGillicuddy Serious	-	10,058	0.55	-
Christian Heritage	-	9,591	0.53	-
คะแนนของพรรคการเมืองอื่นๆ ที่ เหลือและผู้สมัครอิสระรวมกัน		12,863	0.71	
รวม	97	1,824,092	100	100
บัตรเสีย			ไม่มีข้อมูล	
ร้อยละของผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้ง			ไม่มีข้อมูล	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง)			1.76	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง)			2.78	

⁷ เป็นพรรคของชาวเมารีที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเฉพาะในเขตเลือกตั้งของชาวเมารีเท่านั้น

ที่มา : New Zealand Election Study (2011). New Zealand Election 1972-1993. Retrieved 12 November, 2014, from http://www.nzses.org/exec/getdata/NZ_elections_1972-93.xls.

ตารางที่ 15 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 1993

พรรค	ที่นั่ง	คะแนนรวมในระบบเขต	ร้อยละของคะแนนเสียง	ร้อยละของที่นั่ง
National	50	673,892	35.05	50.51
Labour	45	666,759	34.68	45.45
Alliance ⁸	2	350,064	18.21	2.02
New Zealand First ⁹	2	161,481	8.40	2.02
Christian Heritage	-	38,749	2.02	-
McGillicuddy Serious	-	11,706	0.61	-
คะแนนพรรคการเมืองอื่นๆ และผู้สมัครอิสระรวมกัน		20,145	1.05	-
รวม	99	1,922,796	100	100
บัตรเสีย			ไม่มีข้อมูล	
ร้อยละของผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้ง			ไม่มีข้อมูล	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง)			2.16	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง)			3.52	

ที่มา : New Zealand Election Study (2011). New Zealand Election 1972-1993. Retrieved 12 November, 2014, from http://www.nzses.org/exec/getdata/NZ_elections_1972-93.xls.

⁸ เป็นพรรคที่เกิดจากการรวมตัวกันของพรรคเล็ก 4 พรรค ได้แก่ พรรค NewLabour, พรรค Democratic, พรรค Mana Motuhake, และพรรค Green

⁹ เป็นพรรคที่ตั้งขึ้นใหม่ นำโดย Winston Peters อดีตนักการเมืองคนสำคัญของพรรคชาติ ซึ่งแยกตัวออกมาตั้งพรรคใหม่ ภายหลังเกิดความขัดแย้งภายในพรรคชาติ

ตารางที่ 16 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 12 ตุลาคม ค.ศ. 1996

พรรค	ที่นั่ง รวม	เขต	บัญชี รายชื่อ	คะแนนบัญชี รายชื่อ	ร้อยละของ คะแนน เสียง	ร้อยละของ จำนวนที่ นั่ง
National	44	30	14	701,315	33.84	36.67
Labour	37	26	11	584,159	28.19	30.83
New Zealand First	17	6	11	276,603	13.35	14.17
Alliance	13	1	12	209,347	10.10	10.83
ACT	8	1	7	126,442	6.10	6.67
United NZ	1	1	-	18,245	0.88	0.83
คะแนนระบบสัดส่วนของพรรคการเมืองทั้งหมดที่ ไม่ได้ที่นั่งจากระบบสัดส่วน				156,248	7.54	-
รวม	120	65	55	2,072,359	100	100
บัตรเสีย					8,183	
ร้อยละของผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้ง					88.28	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง)					3.76	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง)					4.39	

ที่มา : New Zealand Electoral Commission (1996). 1996 General Election – Official Results and Statistics. Retrieved 12 November, 2014, from http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_1996/.

ตารางที่ 17 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 27 พฤศจิกายน ค.ศ. 1999

พรรค	ที่นั่ง รวม	เขต	บัญชี รายชื่อ	คะแนนบัญชี รายชื่อ	ร้อยละของ คะแนน เสียง	ร้อยละของ จำนวนที่ นั่ง
Labour	49	41	8	800,199	38.74	40.83
National	39	22	17	629,932	30.50	32.50
Alliance	10	1	9	159,859	7.74	8.33
ACT	9	-	9	145,493	7.04	7.50
Green	7	1	6	106,560	5.16	5.83
New Zealand First	5	1	4	87,926	4.26	4.17
United NZ	1	1	-	11,065	0.54	0.83
คะแนนระบบสัดส่วนของพรรคการเมืองทั้งหมดที่ ไม่ได้ที่นั่งจากระบบสัดส่วน				124,460	6.03	-
รวม	120	67	53	2,065,494	100	100
บัตรเสีย					19,887	
ร้อยละของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง					84.77	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง)					3.45	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง)					3.86	

ที่มา : New Zealand Electoral Commission (1999). 1999 General Election – Official Results and Statistics. Retrieved 12 November, 2014, from http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_1999/.

ตารางที่ 18 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 27 กรกฎาคม ค.ศ. 2002

พรรค	ที่นั่ง รวม	เขต	บัญชี รายชื่อ	คะแนนบัญชี รายชื่อ	ร้อยละของ คะแนน เสียง	ร้อยละของ จำนวนที่ นั่ง
Labour	52	45	7	838,219	41.26	43.33
National	27	21	6	425,310	20.93	22.50
New Zealand First	13	1	12	210,912	10.38	10.83
ACT	9	-	9	145,078	7.14	7.50
Green	9	-	9	142,250	7.00	7.50
United Future	8	1	7	135,918	6.69	6.67
Jim Anderton's Progressive Coalition	2	1	1	34,542	1.70	1.67
คะแนนระบบสัดส่วนของพรรคการเมืองทั้งหมดที่ ไม่ได้ที่นั่งจากระบบสัดส่วน				99,388	4.89	-
รวม	120	69	51	2,031,617	100	100
บัตรเสีย					8,613	
ร้อยละของผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้ง					76.98	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง)					3.76	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง)					4.16	

ที่มา : New Zealand Electoral Commission (2002). 2002 General Election – Official Result. Retrieved 12 November, 2014, from http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_2002/.

ตารางที่ 19 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 กันยายน ค.ศ. 2005

พรรค	ที่นั่ง รวม	เขต	บัญชี รายชื่อ	คะแนนบัญชี รายชื่อ	ร้อยละของ คะแนน เสียง	ร้อยละของ จำนวนที่ นั่ง
Labour	50	31	19	935,319	41.10	41.32
National	48	31	17	889,813	39.10	39.67
New Zealand First	7	-	7	130,115	5.72	5.79
Green	6	-	6	120,521	5.30	4.96
Maori	4	4	-	48,263	2.12	3.31
United Future NZ	3	1	2	60,860	2.67	2.48
ACT	2	1	1	34,469	1.51	1.65
Jim Anderton's Progressive	1	1	-	26,441	1.16	0.83
คะแนนระบบสัดส่วนของพรรคการเมืองทั้งหมดที่ ไม่ได้ที่นั่งจากระบบสัดส่วน				29,828	1.31	-
รวม	121	69	52	2,275,629	100	100
บัตรเสีย					10,561	
ร้อยละของผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้ง					80.92	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีที่นั่งสำคัญ (ที่นั่ง)					2.98	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีที่นั่งสำคัญ (คะแนนเสียง)					3.04	

ที่มา : New Zealand Electoral Commission (2005). 2005 General Election – Official

Result. Retrieved 12 November, 2014, from

http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_2005/.

ตารางที่ 20 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 2008

พรรค	ที่นั่ง รวม	เขต	บัญชี รายชื่อ	คะแนนบัญชี รายชื่อ	ร้อยละของ คะแนน เสียง	ร้อยละของ จำนวนที่ นั่ง
National	58	41	17	1,053,398	44.93	47.54
Labour	43	21	22	796,880	33.99	35.25
Green	9	-	9	157,613	6.72	7.38
ACT	5	1	4	85,496	3.65	4.10
Maori	5	5	-	55,980	2.39	4.10
Jim Anderton's Progressive	1	1	-	21,241	0.91	0.82
United Future	1	1	-	20,497	0.87	0.82
New Zealand First ¹⁰	-	-	-	95,356	4.07	-
คะแนนระบบสัดส่วนของพรรคการเมืองอื่นๆ ที่ ไม่ได้ที่นั่งจากระบบสัดส่วน (ไม่รวมพรรค NZ First)				58,105	2.48	-
รวม	122	70	52	2,344,566	100	100
บัตรเสีย					11,970	
ร้อยละของผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้ง					79.46	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีที่นั่งมีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง)					2.78	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง)					3.97	

ที่มา : New Zealand Electoral Commission (2008). 2008 General Election – Official Result. Retrieved 12 November, 2014, from http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_2008/.

¹⁰ เหตุที่ผู้วิจัยแยกคะแนนของพรรค **New Zealand First** ออกจากคะแนนบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองอื่นๆ ที่ไม่ได้รับเลือกตั้งร่วมกันทั้งหมด เพื่อต้องการชี้ให้เห็นนัยยะสำคัญว่าพรรคที่ได้คะแนนถึง 4.07% กลับไม่ได้ที่นั่ง ซึ่งผู้วิจัยจะอธิบายในส่วนของทวิวิเคราะห์ต่อไป

ตารางที่ 21 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 26 พฤศจิกายน ค.ศ. 2011

พรรค	ที่นั่ง รวม	เขต	บัญชี รายชื่อ	คะแนนบัญชี รายชื่อ	ร้อยละของ คะแนน เสียง	ร้อยละของ จำนวนที่ นั่ง
National	59	42	17	1,058,636	47.31	48.76
Labour	34	22	12	614,937	27.48	28.10
Green	14	-	14	247,372	11.06	11.57
New Zealand First	8	-	8	147,544	6.59	6.61
Maori	3	3	-	31,982	1.43	2.48
Mana	1	1	-	24,168	1.08	0.83
ACT	1	1	-	23,889	1.07	0.83
United Future	1	1	-	13,443	0.60	0.83
คะแนนระบบสัดส่วนของพรรคการเมืองทั้งหมดที่ ไม่ได้ที่นั่งจากระบบสัดส่วน				75,493	3.37	-
รวม	121	70	51	2,237,464	100	100
บัตรเสีย					19872	
ร้อยละของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง					74.21	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง)					2.98	
ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง)					3.15	

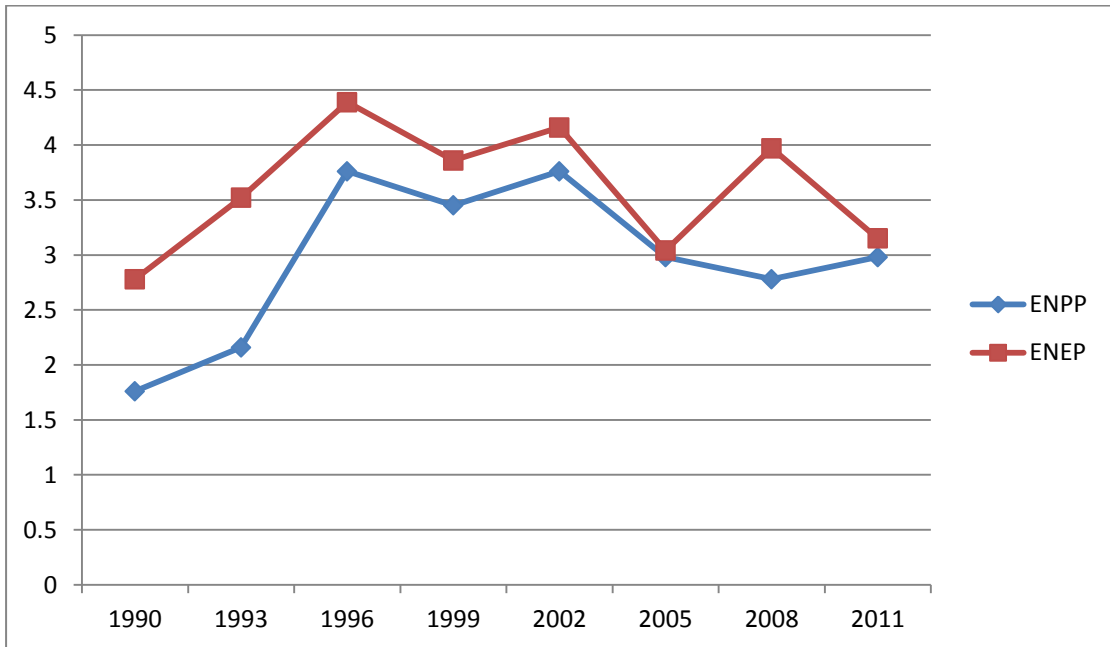
ที่มา : New Zealand Electoral Commission (2011). 2011 General Election – Official Result. Retrieved 12 November, 2014, from http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_2011/.

ตารางที่ 22 จำแนกจำนวนพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภา, ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ, และค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งในการเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1990-2011

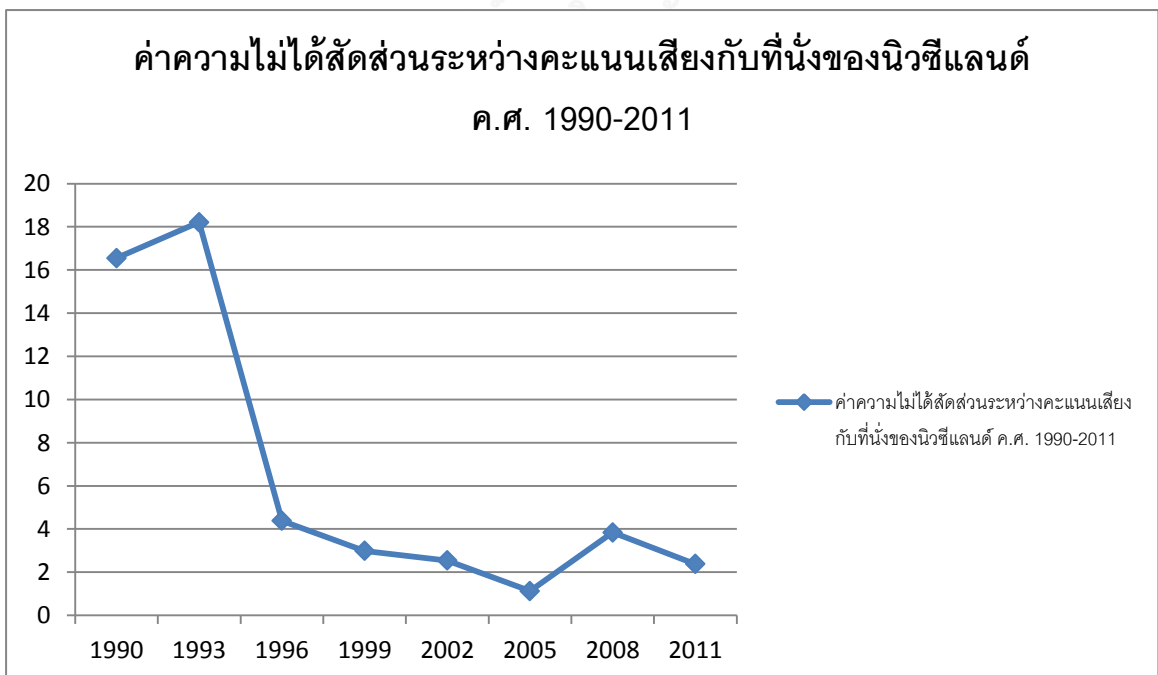
การเลือกตั้ง	จำนวนพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภา	ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ		ค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่ง
		ที่นั่ง (ENPP)	คะแนน (ENEP)	
1990	3	1.76	2.78	16.55
1993	4	2.16	3.52	18.21
1996	6	3.76	4.39	4.38
1999	7	3.45	3.86	2.99
2002	7	3.76	4.16	2.54
2005	8	2.98	3.04	1.13
2008	7	2.78	3.97	3.84
2011	8	2.98	3.15	2.38

*ค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ ทั้งคำนวณจากที่นั่งและคะแนนเสียง และค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่ง ที่ปรากฏในตารางนี้ เป็นการคำนวณโดยผู้วิจัยเอง

กราฟที่ 3 กราฟแสดงค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญในการเลือกตั้งของนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1990-2011

กราฟที่ 4 กราฟแสดงค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งของนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1990-2011

บทวิเคราะห์ : การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองในนิวซีแลนด์

ก่อนหน้าที่จะมีการปฏิรูประบบเลือกตั้ง นิวซีแลนด์ใช้ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา โดย ส.ส. มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตทั้งหมด เขตเลือกตั้งละ 1 คนทั่วประเทศ มีสองพรรคการเมืองใหญ่ที่ผูกขาดกันขณะเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาลเพียงพรรคเดียว คือ พรรคชาติ และพรรคแรงงาน การเมืองนิวซีแลนด์จึงมีลักษณะเป็นระบบสองพรรคการเมือง จากผลการศึกษาการเลือกตั้ง 2 ครั้งก่อนหน้าการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ พบว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1990 มีพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งจำนวน 3 พรรค มีค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง) อยู่ที่ 1.76 และค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง) อยู่ที่ 2.78 ส่วนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1993 มีพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งจำนวน 4 พรรค มีค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (ที่นั่ง) อยู่ที่ 2.16 และค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญ (คะแนนเสียง) อยู่ที่ 3.52 ถึงแม้ว่าในการเลือกตั้งทั้งสองครั้งจะมีมากกว่าสองพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้ง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญแล้วจะเห็นว่าสุดท้ายแล้วก็มีเพียงสองพรรคการเมืองเท่านั้นที่มีบทบาทอย่างสำคัญในสภาผู้แทนราษฎร และเมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียดแล้วก็พบว่า พรรคการเมืองขนาดเล็กที่ได้รับเลือกตั้งนอกเหนือจากสองพรรคใหญ่นั้น (พรรค NewLabour, พรรค Alliance, และ พรรค New Zealand First) ได้จำนวนที่นั่งน้อยมากเพียง 1-2 ที่นั่ง ซึ่งน้อยเกินความเป็นจริงเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเสียงที่พรรคเล็กได้รับ ไม่ได้ทำให้พรรคเหล่านี้มีอำนาจต่อรองในทางการเมืองและสามารถมีบทบาทอย่างสำคัญได้ในสภาผู้แทนราษฎร จากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1990 และ 1993 แสดงให้เห็นว่าระบบการเมืองนิวซีแลนด์ยังคงเป็นระบบสองพรรคการเมือง ถึงแม้ว่าผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งจะเริ่มหันไปลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองขนาดกลางและเล็กมากขึ้นเพื่อหวังจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ก็ยังไม่เป็นผล ด้วยเพราะระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาที่เอื้อประโยชน์ให้กับสองพรรคการเมืองใหญ่เป็นอย่างมากและไม่เอื้อให้พรรคการเมืองขนาดกลางและเล็กมีที่นั่งได้มากขึ้นภายใต้กติกา

ในแง่ค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งในการเลือกตั้งก่อนการปฏิรูประบบเลือกตั้ง พบว่า มีค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งสูงอย่างชัดเจนมาก โดยในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1990 อยู่ที่ 16.55 ส่วนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1993 อยู่ที่ 18.21 ค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งที่สูงมากเช่นนี้ เป็นการสะท้อนได้อย่างดีว่าระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดามีปัญหาในตัวเอง เพราะเป็นระบบเลือกตั้งที่เอื้อประโยชน์ให้สองพรรคการเมืองใหญ่เป็นอย่างยิ่ง ทำให้เกิดสถานะที่พรรคการเมืองสองพรรคใหญ่ต่างได้จำนวนที่นั่งมากเกินไปเกินความเป็นจริง (over-representation) ส่วนพรรคการเมือง

ขนาดกลางและเล็กต่างก็ได้จำนวนที่นั่งน้อยเกินกว่าความเป็นจริง (under-representation) หรือไม่ได้จำนวนที่นั่งเลย รูปธรรมที่เห็นได้ชัด คือ การพิจารณาจากรายละเอียดของผลการเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1990 ในกรณีของสองพรรคใหญ่ พรรคชาติ ได้จำนวนที่นั่งทั้งหมด 67 ที่นั่ง คิดเป็นร้อยละ 69.07 ของที่นั่งทั้งหมด โดยที่ได้คะแนนเสียงคิดเป็นร้อยละ 47.82 ส่วนพรรคแรงงานได้จำนวนที่นั่งทั้งหมด 29 ที่นั่ง คิดเป็นร้อยละ 29.90 จากจำนวนที่นั่งทั้งหมด โดยได้คะแนนเสียงคิดเป็นร้อยละ 35.14 จะเห็นได้ว่า พรรคชาติได้จำนวนที่นั่งมากเกินไป จากจำนวนคะแนนเสียงที่ได้รับจริงไปค่อนข้างมาก แต่พรรคแรงงานกลับได้จำนวนที่นั่งน้อยกว่า คะแนนเสียงที่ได้รับเสียอีก ในทางกลับกัน พรรคกรีนได้คะแนนเสียงคิดเป็นร้อยละ 6.85 แต่กลับไม่มีที่นั่งในสภาเลย ส่วนพรรคแรงงานใหม่ ได้จำนวน 1 ที่นั่ง คิดเป็นร้อยละ 1.03 จากจำนวนที่นั่งทั้งหมด แต่ได้คะแนนเสียงคิดเป็นร้อยละ 5.16 จากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1990 เป็นตัวอย่างที่สะท้อนถึงปัญหาของระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาอย่างชัดเจน ส่วนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1993 เรื่องความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งก็ยิ่งเห็นชัดเจนมากขึ้นในกรณีของพรรคเล็ก ที่พรรคพันธมิตร (Alliance) ได้คะแนนเสียงถึงร้อยละ 18.21 แต่กลับได้จำนวนที่นั่งเพียง 2 ที่นั่ง เท่ากับพรรคนิวซีแลนด์เฟิร์สที่ได้คะแนนเสียงร้อยละ 8.40 จะเห็นได้ว่าทั้งสองพรรคมีความแตกต่างกันของคะแนนเสียงถึงร้อยละ 9.81 แต่ได้จำนวนที่นั่งเท่ากัน ในส่วนของพรรคใหญ่นั้น พรรคชาติได้จำนวน 50 ที่นั่ง โดยได้คะแนนเสียงร้อยละ 35.05 ส่วนพรรคแรงงานได้จำนวนที่นั่ง 45 ที่นั่ง โดยได้คะแนนเสียงร้อยละ 34.68 จะเห็นว่ามีความแตกต่างกันของคะแนนเพียงร้อยละ 0.82 แต่ได้จำนวนที่นั่งแตกต่างกันถึง 5 ที่นั่ง ความแตกต่างกันและไม่สมดุลกันอย่างมากระหว่างคะแนนเสียงกับจำนวนที่นั่งที่พรรคการเมืองได้รับเป็นปัญหาที่เห็นได้อย่างชัดเจนของระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา

ภายหลังจากที่นิวซีแลนด์เปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน นับตั้งแต่ ค.ศ. 1996 เป็นต้นมา พบว่า มีจำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้ง และค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แสดงให้เห็นว่ามีพรรคการเมืองที่มีบทบาทอย่างสำคัญในสภาผู้แทนราษฎรมากกว่า 2 พรรค แต่เริ่มที่จะเป็น 3 พรรค การที่มีจำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งมากขึ้น และค่าจำนวนพรรคการเมืองที่มีนัยยะสำคัญเพิ่มสูงขึ้นนั้น เป็นการสะท้อนว่า การเมืองนิวซีแลนด์ไม่ได้ผูกขาดแต่เพียงสองพรรคการเมืองอีกต่อไป ในขณะเดียวกัน พรรคขนาดกลางและพรรคขนาดเล็กก็มีอำนาจต่อรองที่มากขึ้น จากการได้ที่นั่งจำนวนมากขึ้น จะสังเกตได้ว่า นับตั้งแต่ นิวซีแลนด์เปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน สองพรรคการเมืองใหญ่เดิมยังไม่เคยชนะการเลือกตั้งโดยได้ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรเกินกึ่งหนึ่งและสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้อีกเลย แต่พรรคการเมืองขนาดกลางและขนาดเล็กกลับกลายเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดตั้งรัฐบาลทุกครั้ง

ค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งภายหลังจากการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ พบว่า ลดลงไปอย่างมาก และมีแนวโน้มจะลดลงเรื่อยๆ เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนหน้า การปฏิรูประบบเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1990 ที่มีค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งอยู่ที่ 16.55 และในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มีค่าความไม่ได้สัดส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งอยู่ที่ 18.21 จะเห็นได้ว่า มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ระหว่างการเลือกตั้งในระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา ก่อนการปฏิรูประบบเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1990 และ 1993 กับการเลือกตั้งในระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน ค.ศ. 1996 ถึง 2011 ความเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนว่าระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน มีผลทำให้เกิดความได้สัดส่วนกันมากขึ้น ระหว่างคะแนนเสียงและที่นั่ง ไม่ทำให้เกิดภาวะที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้เสียงข้างมากเพื่อ (spurious majority) อันทำให้เกิดการมีตัวแทนที่มากเกินไปเกินความเป็นจริง (over-representation) อีกต่อไป ส่วนพรรคการเมืองขนาดกลางและขนาดเล็ก ก็มีโอกาสดำเนินการเลือกตั้งมากขึ้นและกลายเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดตั้งรัฐบาล เพราะผลการเลือกตั้งภายหลังจากการใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน แสดงให้เห็นว่าไม่มีพรรคการเมืองใดที่ได้คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งและสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้เหมือนเช่นในอดีต หากแต่ต้องมีการจัดตั้งรัฐบาลผสมโดยแสวงหาเสียงสนับสนุนจัดตั้งรัฐบาลจากพรรคขนาดกลางและเล็ก ในแง่นี้ อาจกล่าวได้ว่า การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ โดยเปลี่ยนจากระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา มาเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน ได้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งในการปฏิรูประบบเลือกตั้งแล้ว นั่นคือ การสร้างความเป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง จากการที่ไม่ได้มีเพียงแค่สองพรรคการเมืองใหญ่ผูกขาดกันครองอำนาจและชนะเลือกตั้งได้จำนวนที่นั่งเกินกึ่งหนึ่ง และเอื้อให้พรรคการเมืองขนาดกลางและเล็กมีที่นั่งมากขึ้น อีกทั้งระบบเลือกตั้งไม่ได้ทำให้เกิดสถานะที่พรรคการเมืองใหญ่ได้จำนวนที่นั่งเกินความเป็นจริง และพรรคการเมืองขนาดเล็กได้จำนวนที่นั่งน้อยกว่าความเป็นจริง

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนนี้ จะเอื้อประโยชน์และสร้างความเป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองมากขึ้น แต่ก็มีข้อควรพิจารณาถึงปัญหาด้วยเช่นกัน ดังเช่น ในการเลือกตั้ง ค.ศ. 2008 โดยกติกาของระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนในนิวซีแลนด์นั้น พรรคที่จะได้รับการคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อ นั้น จะต้องได้คะแนนบัญชีรายชื่อไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 หรือได้รับเลือกตั้งในระบบเขตเลือกตั้งอย่างน้อย 1 คน สิ่งที่เกิดขึ้นคือ พรรค New Zealand First ได้คะแนนบัญชีรายชื่อคิดเป็นร้อยละ 4.07 แต่กลับไม่ได้รับเลือกตั้งแม้แต่ที่นั่งเดียว เพราะคะแนนบัญชีรายชื่อไม่ถึงร้อยละ 5 และไม่ได้รับเลือกตั้งในระบบเขตแม้แต่คนเดียว ในขณะที่มีพรรคการเมืองอื่นที่ได้คะแนนน้อยกว่ากลับมีที่นั่งในสภาได้ จึงเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงเช่นเดียวกันว่ากติกาที่ให้พรรคที่ได้รับเลือกตั้งในระบบเขตอย่างน้อย 1 ที่นั่ง มีสิทธิ์ได้รับการคิด

คะแนนและจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อ เป็นกติกาที่เป็นธรรมหรือไม่ ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยคิดว่าควรจะต้องมีการถกเถียงต่อไป

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองในนิวซีแลนด์เช่นเดียวกัน จากระบบสองพรรคการเมือง ไปเป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่น แต่ทั้งนี้ ควรที่ผู้วิจัยต้องอธิบายด้วยว่าการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองในนิวซีแลนด์นั้นมิได้เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังมีปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ บริบททางสังคมและการเมือง พฤติกรรมการเลือกตั้ง และมติมหาชน รวมไปถึงการประเมินมติมหาชนที่ผิดไปของนักการเมือง ซึ่งทั้งสี่ปัจจัยล้วนแต่มีความเชื่อมโยงกันทั้งสิ้น

ในแง่ของบริบททางสังคมและการเมือง โครงสร้างระบบสองพรรคการเมืองเกิดขึ้นนับตั้งแต่ยุคสร้างชาติของนิวซีแลนด์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง สองพรรคการเมืองใหญ่เป็นผู้สร้างระบบสองพรรคการเมือง ฉะนั้น ระบบการเมืองของนิวซีแลนด์จึงเป็นระบบสองพรรคการเมืองนับตั้งแต่ยุคสร้างชาติเป็นต้นมา มีเพียงสองพรรคการเมืองหลัก คือ พรรคชาติ และ พรรคแรงงานที่ผลัดกันแพ้ชนะเลือกตั้ง และได้จัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียว ชัยชนะของพรรคชาติในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1978 และ 1981 ที่ “ผิดฝาผิดตัว” คือ ได้จำนวนที่นั่งมากที่สุด แต่เมื่อเปรียบเทียบกับพรรคแรงงานแล้ว กลับได้คะแนนรวมน้อยกว่า นับเป็นก้าวแรกที่มีผลต่อการปฏิรูประบบเลือกตั้ง เพราะเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นชัดเจนว่าระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดามีปัญหาและไม่เป็นธรรมต่อการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง ชัยชนะของพรรคแรงงานในการเลือกตั้งครั้งถัดมาก็เป็นอีกก้าวหนึ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลง เพราะพรรคแรงงานได้ประกาศนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจแบบเปิดเสรี ซึ่งขัดกับแนวทางอุดมการณ์ดั้งเดิมของพรรคที่เน้นการสร้างสวัสดิการสังคม นโยบายเศรษฐกิจเสรีของพรรคแรงงานนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากวิกฤตเศรษฐกิจถดถอยทั่วโลกตั้งแต่ทศวรรษ 1970 ในยุคทศวรรษ 1980 จึงเป็นความเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบเปลี่ยนโฉมหน้าของนิวซีแลนด์ ระบบการเมืองที่สองพรรคผลัดกันแพ้ชนะ อันเป็นผลมาจากระบบเลือกตั้งที่เอื้อให้ทั้งสองพรรคและปิดโอกาสพรรคเล็ก จนนำไปสู่ผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วและรุนแรงในเวลานั้น เป็นปัจจัยหนึ่งที่เร่งให้ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งชาวนิวซีแลนด์ตั้งคำถามกับระบบการเมืองที่เป็นอยู่ และมีรูปธรรมที่เกิดขึ้น คือ สะท้อนผ่านพฤติกรรมการเลือกตั้งและมติมหาชน ในช่วงเวลานั้น

ในแง่ของพฤติกรรมการเลือกตั้งและมติมหาชน ผลการเลือกตั้งในช่วงทศวรรษ 1990 ก่อนหน้าการปฏิรูประบบเลือกตั้ง สะท้อนให้เห็นได้เป็นอย่างดีว่า พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งชาวนิวซีแลนด์เปลี่ยนแปลงไป โดยเลือกสองพรรคการเมืองใหญ่ลดลง แต่ในทางกลับกันกลับมีผู้เลือกพรรคการเมืองใหม่ขนาดกลางและเล็กมากขึ้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยคิดว่า เกิดจากความต้องการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองจากระบบที่ผูกขาดอำนาจกันอยู่สองพรรค ไปเป็นระบบที่มีหลายพรรคการเมือง แต่ด้วยระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดานั้นไม่เอื้อให้แปรเปลี่ยนคะแนนของพรรค

ขนาดกลางและเล็กไปสู่จำนวนที่มากขึ้นได้ ฉะนั้น คณะแนวที่ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งชาวนิวซีแลนด์เลือกพรรคขนาดกลางและเล็กจึงเป็น “คณะแนวสูญเปล่า” ถึงแม้จะไม่สามารถทลายระบบสองพรรคการเมืองที่ลงหลักปักฐานอย่างมั่นคงในนิวซีแลนด์นับตั้งแต่ยุคสร้างชาติได้ แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งจำนวนไม่น้อยที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลง จากผลการเลือกตั้งนั้น จึงกลายเป็นมติมหาชนที่สามารถกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งขึ้นมาได้ จนนำไปสู่การตั้งคณะกรรมการการศึกษาาระบบเลือกตั้ง และการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1992 และ 1993 ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งที่เกิดขึ้น อีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ คือ การประเมินมติมหาชนผิดไปของนักการเมือง ที่ไม่คิดว่ามติมหาชนจะต้องการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง จึงจัดให้มีการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้ง มติมหาชนจึงมีบทบาทสำคัญอีกเช่นกันในการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์¹¹

การเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองในนิวซีแลนด์ ส่วนหนึ่ง เป็นผลมาจากการเปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน เพราะระบบเลือกตั้งเป็นตัวกำหนดกติกาในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง แต่ทั้งนี้ จากที่ผู้วิจัยวิเคราะห์มาทั้งหมดนั้น ผู้วิจัยคิดว่า การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ และการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองนั้น มิได้เป็นเพียงเหตุการณ์ๆ หนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงต้นทศวรรษ 1990 หากแต่เป็น “คลื่นแห่งความเปลี่ยนแปลง” ที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลากว่า 20 ปี กล่าวได้ว่า คลื่นแห่งความเปลี่ยนแปลงนี้ เห็นได้จากจำนวนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่เลือกพรรคการเมืองขนาดใหญ่ลดลง และเลือกพรรคขนาดกลางและเล็กมากขึ้น หากแต่ว่าระบบเลือกตั้งในเวลานั้น คือ ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา ในฐานะที่เป็นกลไกกำหนดกติกาการแข่งขัน ไม่ได้เอื้อให้พรรคขนาดกลางและเล็กได้รับเลือกตั้ง การเปลี่ยนแปลงมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนจึงเป็นการเปลี่ยนกลไกที่เอื้อให้พรรคขนาดกลางและเล็กได้รับเลือกตั้งมากขึ้น และกลายเป็นระบบหลายพรรคการเมืองในเวลาต่อมา ทั้งนี้ ด้วยกติกาของระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนที่เอื้อประโยชน์ให้พรรคการเมืองขนาดกลางและเล็กมีที่นั่งมากขึ้น

ผลในทางจิตวิทยาของการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ต่อพรรคการเมืองที่เห็นเด่นชัด คือ การเกิดพรรคขนาดกลางและเล็กมากขึ้นตามมา ซึ่งควรที่จะพิจารณาด้วยว่า พรรคที่ก่อตั้งขึ้นใหม่นั้น มีอยู่ 2 ประเภท คือ พรรคที่หัวหน้าและแกนนำคนสำคัญของพรรค แยกตัวออกมาจากสองพรรคใหญ่เดิม เช่น พรรค New Zealand First ของนายวินสตัน ปีเตอร์ส (Winston Peters) อดีตนักการเมืองคนสำคัญในพรรคชาติ, พรรค ACT (Association of Customer and Tax) ของนายโรเจอร์ ดักลาส (Roger Douglas) อดีตรัฐมนตรีคลังผู้มีส่วนสำคัญกับนโยบายเปิดเสรีทางเศรษฐกิจใน

¹¹ Renwick, Alan (2009). "Do 'wrong winner' elections trigger electoral reform? Lessons from New Zealand." *Representation* 45(4).

รัฐบาลพรรคแรงงานช่วงทศวรรษ 1980, พรรค United Future ของนาย Peter Dunne อดีตนักการเมืองคนสำคัญของพรรคแรงงาน, พรรค Jim Anderton's Progressive ก่อตั้งโดย Jim Anderton อดีตนักการเมืองคนสำคัญของพรรคแรงงาน ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งประธานพรรค และพรรคที่ก่อตั้งขึ้นใหม่ด้วยอุดมการณ์หรือประเด็นเฉพาะ เช่น พรรค Green ที่ชูประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม, พรรค Maori และ พรรค Mana Motuhake ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของชาวเมารี รวมไปถึงพรรค Alliance ที่เป็นพรรคที่เกิดจากการรวมตัวกันของพรรคขนาดเล็ก 4 พรรค ได้แก่ พรรค NewLabour, พรรค Democratic, พรรค Mana Motuhake และ พรรค Maori เพื่อให้ได้จำนวนที่นั่งมากขึ้น ช่วงการเลือกตั้ง ค.ศ. 1993-2002¹² นอกจากนี้ รูปธรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบหลายพรรคการเมือง ที่เกิดขึ้นกับพรรคการเมืองในนิวซีแลนด์ภายหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง คือ พรรคที่ชนะการเลือกตั้งภายหลังการปฏิรูปเลือกตั้ง ค.ศ. 1996 เป็นต้นมา ยังไม่มีพรรคการเมืองใดที่ชนะและได้เสียงสนับสนุนเกินกึ่งหนึ่งและสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวเหมือนเช่นในอดีต หากแต่ต้องแสวงหาเสียงสนับสนุนจากพรรคการเมืองขนาดกลางและเล็กเพื่อให้ได้จำนวนที่นั่งเกินกึ่งหนึ่งและจัดตั้งรัฐบาลผสมได้ พรรคขนาดกลางและเล็กได้กลายเป็นตัวแปรสำคัญในการตัดสินใจจัดตั้งรัฐบาลนับตั้งปี ค.ศ. 1996 เป็นต้นมา¹³

สรุป : เปรียบเทียบการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองในไทยกับนิวซีแลนด์

ทั้งไทยและนิวซีแลนด์ต่างมีการปฏิรูประบบเลือกตั้งในช่วงเวลาใกล้เคียงกันและก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อระบบพรรคการเมืองเหมือนกัน กล่าวคือ ไทยเปลี่ยนจากระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา ไปเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสมคู่ขนาน ในปี พ.ศ. 2540 และต่อมา มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขในปี พ.ศ. 2550 และ 2554 มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองจากระบบหลายพรรคการเมืองที่ไม่มีพรรคเด่นไปสู่ระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่น และในช่วงเวลาหนึ่งมีแนวโน้มจะกลายเป็นระบบพรรคเดี่ยวครอบงำ ก่อนที่จะกลับมาเป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่นเหมือนเดิม ในขณะที่นิวซีแลนด์เปลี่ยนจากระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดาไปเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน ในปี ค.ศ. 1996 มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมือง จากระบบสองพรรคการเมือง ไปเป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่น

¹² ต่อมาพรรคแนวร่วมของ Alliance ก็แตกกระจายแยกกันไปลงสมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคตนเอง

¹³ ดูเพิ่มเติมใน Boston, Jonathan (2010). Dynamics of Government Formation. New Zealand Government & Politics. R. Miller. Melbourne, Oxford University Press: 206-225.

ทั้งนี้ การปฏิรูประบบเลือกตั้งทั้งในไทยและนิวซีแลนด์ มีลักษณะร่วมกันประการหนึ่ง คือ การเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองจริง แต่ระบบเลือกตั้งมิใช่เพียงปัจจัยเดียวที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมือง แต่ยังมีปัจจัยที่สำคัญอื่นๆ อีก เช่น บริบททางการเมืองและสังคม และพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

อย่างไรก็ตาม การปฏิรูประบบเลือกตั้งในไทยและนิวซีแลนด์ก็มีข้อแตกต่างอยู่บางประการ กล่าวคือ การปฏิรูประบบเลือกตั้งในไทยเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองเฉพาะหน้ามากกว่า การออกแบบสถาบันการเมืองของประเทศในระยะยาว ถึงแม้ว่าในปี พ.ศ. 2540 จะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการปฏิรูปการเมืองที่ต้องการขจัด “ธุรกิจการเมือง” และระบบหลายพรรคการเมืองที่ไร้ประสิทธิภาพ ด้วยการออกแบบระบบเลือกตั้งใหม่ แต่ทว่าผลลัพธ์กลับส่งเสริมความเข้มแข็งของพรรคการเมืองหนึ่งอย่างเกินความคาดหมาย และเริ่มที่จะกระทบต่อคู่อำนาจต่างๆ ในสังคม การเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งอีกสองครั้งต่อมา คือในปี พ.ศ. 2550 และ 2554 จึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ทางการเมืองเฉพาะหน้าของผู้ที่อยู่ในอำนาจในขณะนั้นมากกว่า การเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งจึงเป็นเรื่องของการช่วงชิงความได้เปรียบทางการเมือง กล่าวอีกนัยหนึ่ง ไทยยังไม่มี “โจททย์ใหญ่” ที่เป็นฉันทามติร่วมกันของทั้งสังคมในการออกแบบระบบและสถาบันการเมืองของประเทศ ซึ่งเป็นลักษณะที่พบได้ในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาไปสู่ประชาธิปไตย แตกต่างจากประเทศที่ประชาธิปไตยตั้งมั่นแล้ว ในงานวิจัยนี้ใช้นิวซีแลนด์เป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบ ซึ่งนิวซีแลนด์ก็ถือว่าเป็นประเทศที่ระบอบประชาธิปไตยตั้งมั่นแล้ว เมื่อเปรียบเทียบกับไทย นิวซีแลนด์มีฉันทามติร่วมกันมาตั้งแต่ยุคสร้างชาติแล้วว่าต้องการเดินไปในทิศทางของระบอบประชาธิปไตย การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์เป็นการปฏิรูปที่เกิดขึ้นจากการมี “โจททย์ใหญ่” ที่จะแก้ไขระบบการเมืองที่ผูกขาดอำนาจกันอยู่เพียงสองพรรคการเมือง มีพิมพ์เขียว 10 ประการ หนึ่งในนั้นมีเรื่องการสร้างความเป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง ประกอบกับกระบวนการในการปฏิรูประบบเลือกตั้งของนิวซีแลนด์มีความยึดโยงกับประชาชนในทุกขั้นตอน ซึ่งก็คือ การจัดให้มีการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้ง ค.ศ. 1992 , 1993 และ 2011 ซึ่งในการลงประชามติ ค.ศ. 1993 และ 2011 เป็นการลงประชามติที่จัดขึ้นพร้อมไปกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปีเดียวกันนั่นเอง

จากสมมติฐานข้อ 1 ในงานวิจัยชิ้นนี้ ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในเบื้องต้นของงานวิจัยชิ้นนี้ ที่ว่า “การเปลี่ยนไปใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนในนิวซีแลนด์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองจากระบบสองพรรคการเมืองเป็นระบบหลายพรรคการเมือง ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ประการหนึ่งในการปฏิรูประบบเลือกตั้งที่ต้องการสร้างความเป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง ส่วนการเปลี่ยนไปใช้ระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนานในไทยก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองจากระบบหลายพรรคการเมืองที่ไม่มีพรรคเด่นเป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่น แต่การเปลี่ยนระบบเลือกตั้งในไทยเกิดขึ้นพร้อมกับบริบททางการเมืองอื่นๆ เช่น การคว่ำรวบพรรคและการยุบ

พรรค ที่สำคัญการปฏิรูประบบเลือกตั้งในไทยไม่ได้ตั้งอยู่บนเจตนารมณ์เรื่องการสร้างความเป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองที่ชัดเจน ต่อมาจึงมีการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งถึง 3 ครั้ง” จากผลการศึกษาในบทนี้ ผู้วิจัยสรุปว่าเป็นไปตามสมมติฐานข้างต้น แต่ที่ผู้วิจัยมีข้อค้นพบเพิ่มเติม นอกเหนือจากสมมติฐานข้างต้น คือ การปฏิรูประบบเลือกตั้งในวิซีแลนด์เองนั้น เกิดขึ้นพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงทางบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งและมติมหาชน ในช่วงเวลานั้นด้วยเช่นกันที่มีส่วนผลักดันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งด้วย

บทที่ 6

การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภา ในไทยและนิวซีแลนด์

ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอผลการศึกษาในประเด็นที่สองของงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ผลของการปฏิรูประบบเลือกตั้งต่อการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของไทยและนิวซีแลนด์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ เพศ, อายุ, การศึกษา, และอาชีพ โดยในบทนี้จะแบ่งการนำเสนอผลการศึกษาเปรียบเทียบทั้งสองกรณีศึกษาในแต่ละด้าน โดยนำเสนอทั้งก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง รวมทั้งบทวิเคราะห์เปรียบเทียบของทั้งสองกรณีศึกษาในแต่ละด้าน ทั้งนี้ ในส่วนของกรณีศึกษาของไทย ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำแนกตามด้านต่างๆ จากหนังสือข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2538, 2539, 2544, 2548, 2550, และ 2554 ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งได้มีการจำแนกลักษณะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้แล้ว โดยผู้วิจัยนำมาเรียบเรียงในงานวิจัยนี้เท่านั้น ส่วนกรณีศึกษาของนิวซีแลนด์นั้น เนื่องจากไม่ได้มีการรวบรวมข้อมูลจำแนกลักษณะสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งแต่ละครั้งเหมือนกับกรณีศึกษาของไทย ผู้วิจัยจึงต้องประมวลข้อมูลเอง จากหนังสือข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1990, 1993, 1996, 1999, 2002, และ 2005 จากหอสมุดแห่งชาติ นิวซีแลนด์ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้เมื่อครั้งได้มีโอกาสไปร่วมโครงการแลกเปลี่ยน 1 ภาคการศึกษา ณ มหาวิทยาลัยวิกตอเรียแห่งเวลลิงตัน ประเทศนิวซีแลนด์ ส่วนข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2008, และ 2011 นั้น มีข้อมูลอยู่ในเว็บไซต์รัฐสภานิวซีแลนด์ เนื่องจากฐานข้อมูลในเว็บไซต์รัฐสภานิวซีแลนด์มีข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ ค.ศ. 2006 เป็นต้นมา

การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของไทย : ด้านเพศ

ตารางที่ 23 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538 จำแนกตามพรรคและเพศ

พรรค	จำนวนผู้ได้รับเลือก		
	ชาย	หญิง	รวม
ชาติไทย	88	4	92
ประชาธิปไตย	79	7	86
ความหวังใหม่	55	2	57
ชาติพัฒนา	48	5	53
พลังธรรม	19	4	23
กิจสังคม	22	-	22
ประชากรไทย	16	2	18
นำไทย	18	-	18
เสรีธรรม	11	-	11
เอกภาพ	8	-	8
มวลชน	3	-	3
รวมทั้งหมด	367	24	391
ร้อยละ	93.86	6.14	100

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2538). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 กรกฎาคม 2538. กรุงเทพฯ, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

ตารางที่ 24 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539 จำแนกตามพรรคและเพศ

พรรค	จำนวนผู้ได้รับเลือก		
	ชาย	หญิง	รวม
ความหวังใหม่	122	3	125
ประชาธิปไตย	114	9	123
ชาติพัฒนา	48	4	52
ชาติไทย	37	2	39
กิจสังคม	19	1	20
ประชากรไทย	17	1	18
เอกภาพ	7	1	8
เสรีธรรม	4	-	4
มวลชน	2	-	2
พลังธรรม	-	1	1
ไท	1	-	1
รวมทั้งหมด	371	22	393
ร้อยละ	94.40	5.60	100

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2539). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 พฤศจิกายน 2539. กรุงเทพฯ, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

ตารางที่ 25 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 จำแนกตามพรรคและเพศ

พรรค	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ความหวังใหม่	36	-	36	7.20
ไทยรักไทย	222	26	248	49.60
ชาติไทย	36	5	41	8.20
ถิ่นไทย	1	-	1	0.20
ราษฎร	1	1	2	0.40
เสรีธรรม	14	-	14	2.80
ประชาธิปัตย์	116	12	128	25.60
ชาติพัฒนา	27	2	29	5.80
กิจสังคม	1	-	1	0.20
รวมทั้งหมด	454	46	500	100
ร้อยละ	90.80	9.20	100	100

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2544). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 26 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548 จำแนกตามพรรคและเพศ

พรรค	จำนวนผู้ได้รับเลือก		
	ชาย	หญิง	รวม
ไทยรักไทย	334	43	377
ประชาธิปัตย์	89	7	96
ชาติไทย	23	2	25
มหาชน	1	1	2
รวมทั้งหมด	447	53	500
ร้อยละ	89.40	10.60	100

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2548). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 27 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 จำแนกตามพรรคและเพศ

พรรค	จำนวนผู้ได้รับเลือก		
	ชาย	หญิง	รวม
พลังประชาชน	210	23	233
ประชาธิปัตย์	142	22	164
ชาติไทย	32	2	34
เพื่อแผ่นดิน	21	3	24
มัชฌิมาธิปไตย	8	3	11
รวมใจไทยชาติพัฒนา	7	2	9
ประชาราช	4	1	5
รวมทั้งหมด	424	56	480
ร้อยละ	88.33	11.67	100

ที่มา :สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2550). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 28 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 จำแนกตามพรรคและเพศ

พรรค	จำนวนผู้ได้รับเลือก		
	ชาย	หญิง	รวม
เพื่อไทย	221	44	265
ประชาธิปัตย์	138	21	159
ภูมิใจไทย	24	10	34
ชาติไทยพัฒนา	17	2	19
ชาติพัฒนาเพื่อแผ่นดิน	7	-	7
พลังชล	6	1	7
รักประเทศไทย	4	-	4
มาตุภูมิ	2	-	2
ประชาธิปไตยใหม่	-	1	1
มหาชน	1	-	1
รักษสันติ	1	-	1
รวมทั้งหมด	421	79	500
ร้อยละ	84.20	15.80	100

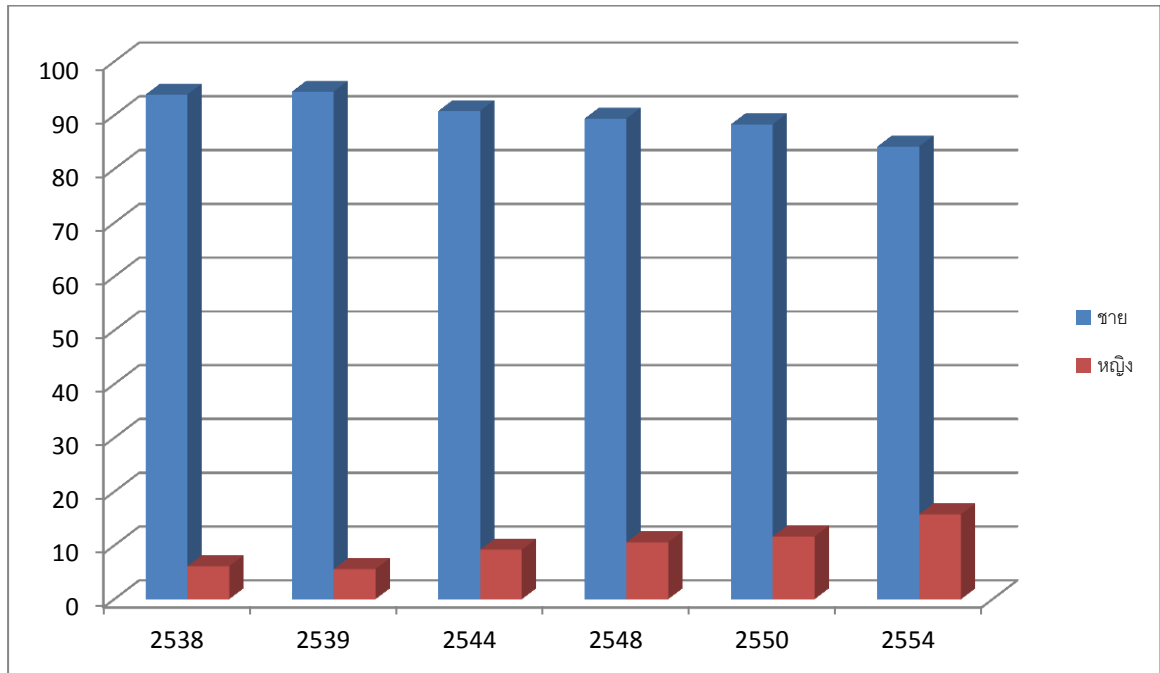
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2554). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 29 ตารางแสดงสัดส่วนร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย พ.ศ. 2538-2554
จำแนกตามเพศ

ปี	ชาย	หญิง
2538	93.86	6.14
2539	94.40	5.60
2544	90.80	10.20
2548	89.40	10.60
2550	88.33	11.67
2554	84.20	15.80

*โดยการประมวลของผู้วิจัย

กราฟที่ 5 กราฟแสดงอัตราส่วนร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้ง 2539-2544
จำแนกตามเพศ

การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของนิวซีแลนด์ : ด้านเพศ

ตารางที่ 30 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1990 จำแนกตามพรรคและเพศ

พรรค	จำนวนผู้ได้รับเลือก		
	ชาย	หญิง	รวม
National	59	8	67
Labour	21	8	29
NewLabour	1	-	1
รวมทั้งหมด	81	16	97
ร้อยละ	83.51	16.49	100

ที่มา : โดยการประมวลผลของผู้วิจัย จาก New Zealand Parliamentary Service (1990). *Who's Who in the New Zealand Parliament 1990*. Wellington, New Zealand Parliament.

ตารางที่ 31 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1993 จำแนกตามพรรคและเพศ

พรรค	จำนวนผู้ได้รับเลือก		
	ชาย	หญิง	รวม
National	44	6	50
Labour	31	14	45
Alliance	1	1	2
New Zealand First	2	-	2
รวมทั้งหมด	78	21	99
ร้อยละ	78.79	21.21	100

ที่มา : โดยการประมวลของผู้วิจัย จาก New Zealand Parliamentary Service (1993). Who's Who in the New Zealand Parliament 1993. Wellington, New Zealand Parliament.

ตารางที่ 32 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1996 จำแนกตามพรรคและเพศ

พรรค	จำนวนผู้ได้รับเลือก		
	ชาย	หญิง	รวม
National	36	8	44
Labour	24	13	37
New Zealand First	13	4	17
Alliance	6	7	13
ACT	5	3	8
United Future	1	-	1
รวมทั้งหมด	85	35	120
ร้อยละ	70.83	29.17	100

ที่มา : โดยการประมวลของผู้วิจัย จาก Radio New Zealand (1996). New Zealand Parliament 1996 Who's Who. Wellington, Radio New Zealand.

ตารางที่ 33 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1999 จำแนกตามพรรคและเพศ

พรรค	จำนวนผู้ได้รับเลือก		
	ชาย	หญิง	รวม
Labour	31	18	49
National	30	9	39
Alliance	6	4	10
ACT	6	3	9
Green	4	3	7
New Zealand First	5	-	5
United NZ	1	-	1
รวมทั้งหมด	83	37	120
ร้อยละ	69.17	30.83	100

ที่มา : โดยการประมวลของผู้วิจัย จาก Alister Taylor (1999). New Zealand Who's Who Parliament Directory 1999. Auckland, Alister Taylor.

ตารางที่ 34 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2002 จำแนกตามพรรคและเพศ

พรรค	จำนวนผู้ได้รับเลือก		
	ชาย	หญิง	รวม
Labour	34	18	52
National	21	6	27
New Zealand First	12	1	13
ACT	5	4	9
Green	5	4	9
United Future	7	1	8
Jim Anderton's Progressive Coalition	2	-	2
รวมทั้งหมด	86	34	120
ร้อยละ	71.67	28.33	100

ที่มา : โดยการประมวลของผู้วิจัย จาก Network Communications Limited (2002). The New Zealand Government Directory 2002. Wellington, Network Communications Limited.

ตารางที่ 35 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2005 จำแนกตามพรรคและเพศ

พรรค	จำนวนผู้ได้รับเลือก		
	ชาย	หญิง	รวม
Labour	31	19	50
National	36	12	48
New Zealand First	6	1	7
Green	2	4	6
Maori	3	1	4
United Future NZ	2	1	3
ACT	1	1	2
Jim Anderton's Progressive	1	-	1
รวมทั้งหมด	82	39	121
ร้อยละ	67.77	32.23	100

ที่มา : โดยการประมวลของผู้วิจัย จาก Network Communications Limited (2005). The New Zealand Government Directory 2005. Wellington, Network Communications Limited.

ตารางที่ 36 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2008 จำแนกตามพรรคและเพศ

พรรค	จำนวนผู้ได้รับเลือก		
	ชาย	หญิง	รวม
National	41	17	58
Labour	27	16	43
Green	4	5	9
ACT	4	1	5
Maori	3	2	5
Jim Anderton's Progressive	1	-	1
United Future	1	-	1
รวมทั้งหมด	81	41	122
ร้อยละ	66.39	33.61	100

ที่มา : โดยการประมวลของผู้วิจัย จาก New Zealand Parliament (2014). Current MPs.

Retrieved 2 December, 2014, from [http://www.parliament.nz/en-](http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current)

[nz/mpp/mps/current](http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current). และ New Zealand Parliament (2014). Former MPs. Retrieved 2

December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/former>.

ตารางที่ 37 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2011 จำแนกตามพรรคและเพศ

พรรค	จำนวนผู้ได้รับเลือก		
	ชาย	หญิง	รวม
National	44	15	59
Labour	22	12	34
Green	6	8	14
New Zealand First	5	3	8
Maori	2	1	3
Mana	1	-	1
ACT	1	-	1
United Future	1	-	1
รวมทั้งสิ้น	82	39	121
ร้อยละ	67.77	32.23	100

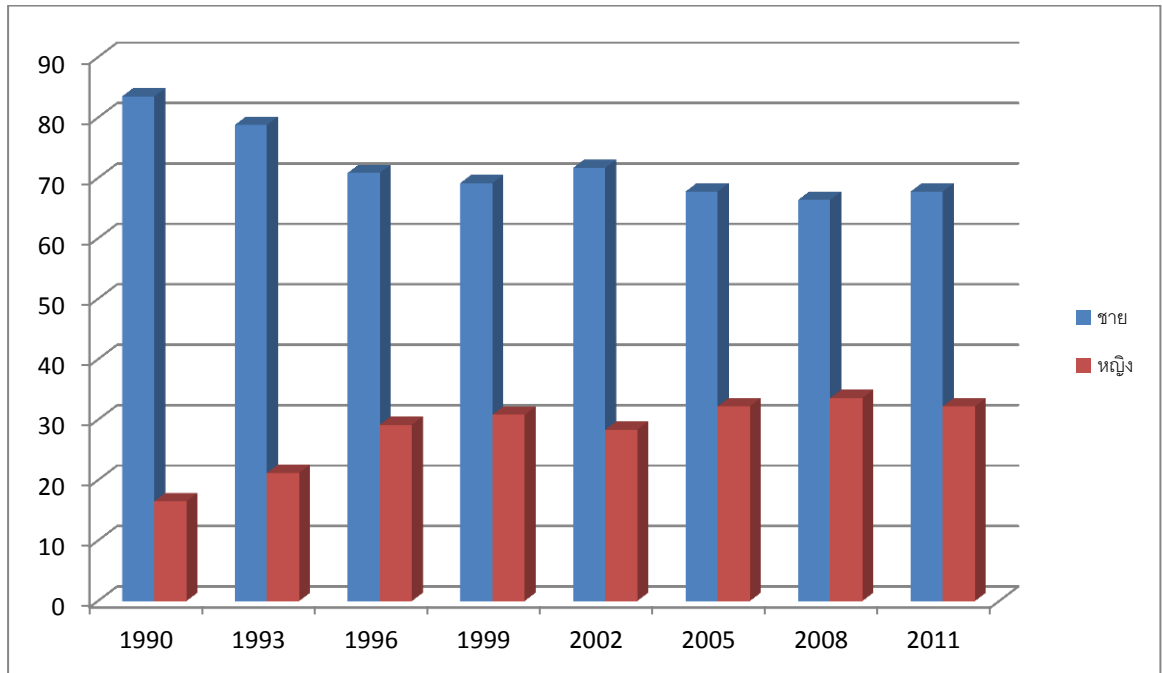
ที่มา : โดยการประมวลของผู้วิจัย จาก New Zealand Parliament (2014). Current MPs.

Retrieved 2 December, 2014, from [http://www.parliament.nz/en-](http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current)

[nz/mpp/mps/current](http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current). และ New Zealand Parliament (2014). Former MPs. Retrieved 2

December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/former>.

กราฟที่ 6 กราฟแสดงอัตราส่วนร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1990-2011 จำแนกตามเพศ

ตารางที่ 38 สัดส่วนการเป็นตัวแทนของชาวเมารีในรัฐสภานิวซีแลนด์

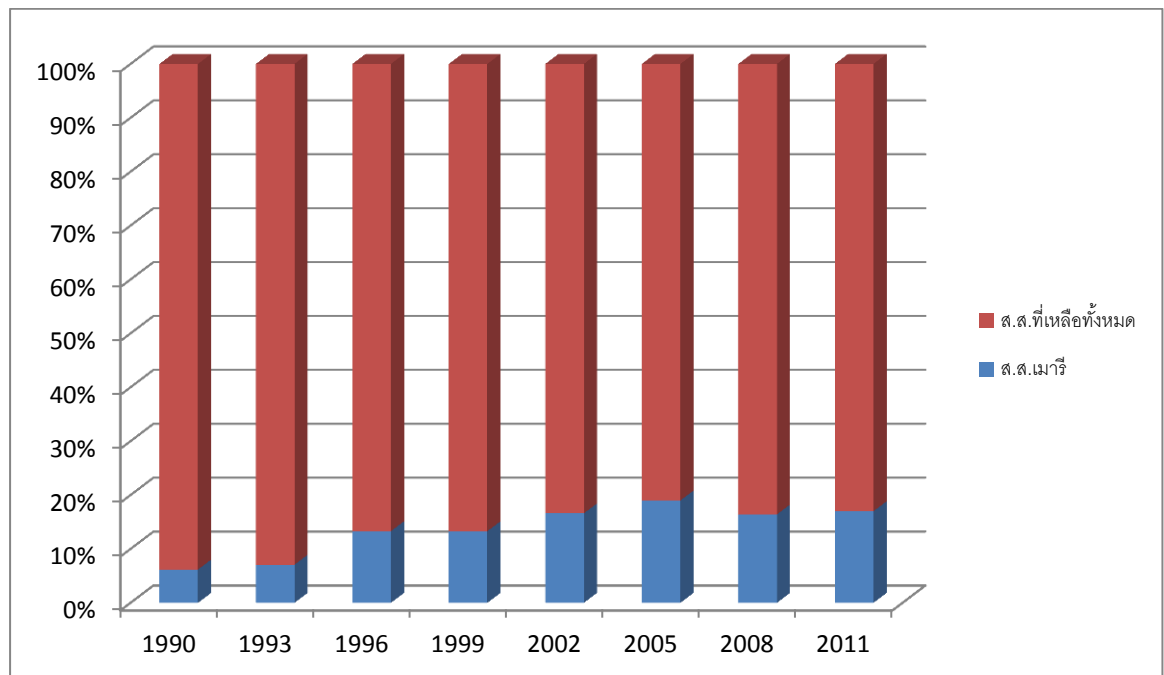
การเลือกตั้ง	จำนวน ส.ส.	ร้อยละ
1990	6 (จาก 99 คน)	6.18%
1993	7 (จาก 99 คน)	7.07%
1996	16 (จาก 120 คน)	13.3%
1999	16 (จาก 120 คน)	13.3%
2002	20 (จาก 120 คน)	16.6%
2005	23 (จาก 121 คน)	19.0%
2008	20 (จาก 122 คน)	16.4%
2011	21 (จาก 121 คน)	17.0%

ที่มา : Parliamentary Library (2003). "The Origins of the Maori Seats (Updated 2009)."

Retrieved 3 February, 2015, from <http://www.parliament.nz/en-nz/parl-support/research-papers/00PLLawRP03141/origins-of-the-m%C4%81ori-seats>. ;

Parliamentary Library (2012). "Final Results for the 2011 New Zealand General Election and Referendum." Retrieved 5 February, 2015, from <http://www.parliament.nz/mi-nz/parl-support/research-papers/00PLLaw2012021/final-results-for-the-2011-new-zealand-general-election>.

กราฟที่ 7 กราฟแสดงร้อยละเปรียบเทียบการเป็นตัวแทนของ ส.ส. เมารีกับส.ส.ทั้งหมดในรัฐสภานิวซีแลนด์ ค.ศ. 1990-2011

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภา : มิติด้านเพศ

ในประเด็นนี้ ในกรณีของไทย ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้ง ที่จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ที่ได้จำแนกและจัดประเภทข้อมูลนี้ไว้แล้ว ในกรณีของนิวซีแลนด์ เนื่องจากไม่มีการรวบรวมและจัดประเภทของข้อมูลไว้เหมือนกับไทย ผู้วิจัยจึงรวบรวมและประมวลข้อมูลด้วยตนเองจากหนังสือข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากหอสมุดแห่งชาตินิวซีแลนด์ และเว็บไซต์รัฐสภานิวซีแลนด์ อย่างไรก็ตาม ในประเด็นนี้ ความมุ่งหมายในเบื้องต้นของผู้วิจัยคือศึกษาผลของการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาในมิติด้านเพศ แต่ด้วยนิวซีแลนด์นั้นมีมิติด้านการเป็นตัวแทน

อีกด้านหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าสำคัญ คือ การเป็นตัวแทนของชาวเมารีซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหลักในนิวซีแลนด์ จึงได้นำประเด็นนี้มาศึกษาด้วย

จากผลการศึกษาพบว่า ทั้งในกรณีของไทยและนิวซีแลนด์ ก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง มีพัฒนาการด้านการเป็นตัวแทนในมิติด้านเพศที่น่าสนใจเหมือนกัน คือ สัดส่วนจำนวนของ ส.ส. ชาย ที่ได้รับเลือกตั้ง ค่อยๆ ลดจำนวนลงเรื่อยๆ และสัดส่วนจำนวน ส.ส. หญิง เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในกรณีของไทย การเพิ่มจำนวนขึ้นของผู้หญิงในสภาผู้แทนราษฎรนั้นเป็นอย่างไรค่อยเป็นไป ไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจำนวน ส.ส. หญิง สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยที่ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2538 และ 2539 ก่อนหน้าการปฏิรูประบบเลือกตั้ง สัดส่วนของ ส.ส. หญิงยังอยู่ที่ประมาณ 5-6% ภายหลังจากการปฏิรูประบบเลือกตั้งจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของ ส.ส. หญิง เป็น 9,10,11 และ 15% นับตั้งแต่การเลือกตั้ง พ.ศ. 2544 ถึง 2554 ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการเป็นตัวแทนของผู้หญิงในสภาผู้แทนราษฎรของนิวซีแลนด์นั้นเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดเมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง จากการเลือกตั้ง ค.ศ. 1990 และ 1993 ก่อนหน้าการปฏิรูประบบเลือกตั้ง สัดส่วนของ ส.ส. หญิง ยังอยู่ที่ 16 และ 21% แต่ภายหลังจากการปฏิรูประบบเลือกตั้ง สัดส่วนของ ส.ส. หญิงกลับเพิ่มสูงถึงประมาณ 30% ขึ้นไปในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ซึ่งเป็นพัฒนาการที่น่าสนใจของการเป็นตัวแทนของผู้หญิงในนิวซีแลนด์ ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์ต่อไป

จากข้อมูลข้างต้น ทั้งไทยและนิวซีแลนด์มีลักษณะที่เหมือนกัน คือ สัดส่วนของ ส.ส. ชาย มีจำนวนลดลง ส่วนสัดส่วนของ ส.ส. หญิง กลับเพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ควรที่จะต้องทำความเข้าใจในเบื้องต้นว่าการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของผู้หญิงในสภาผู้แทนราษฎรของนิวซีแลนด์ เป็นไปเจตนาหรือไม่ ข้อนี้อ้างอิงตามพิมพ์เขียวของคณะกรรมการศึกษาระบบเลือกตั้ง ปี ค.ศ. 1985 ที่ต้องการออกแบบระบบเลือกตั้งใหม่ในการที่จะทำให้ผู้หญิงมีตัวแทนมากขึ้นในรัฐสภา กล่าวอีกนัยหนึ่ง การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนผู้หญิงในสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์นั้น เป็นผลที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นโดยตั้งใจ ทั้งนี้เหตุผลสำคัญประการหนึ่ง คือ นิวซีแลนด์เป็นประเทศแรกในโลกที่ให้สิทธิเลือกตั้งแก่ผู้หญิง ในปี ค.ศ. 1893 แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่ยุคสร้างชาติ ผู้หญิงกลับมีตัวแทนในรัฐสภาน้อยมาก หลักคิดในการออกแบบระบบเลือกตั้งใหม่จึงเป็นไปเพื่อที่จะเอื้อให้ผู้หญิงมีตัวแทนเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนผู้หญิงในสภาผู้แทนราษฎรของไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลที่ไม่ได้ตั้งใจ เพราะไม่ได้เกิดจากเจตนาที่ต้องการเพิ่มสัดส่วนของผู้หญิงในสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ 2550 นั้นไม่ได้มีการกล่าวถึงประเด็นนี้ไว้อย่างเป็นสาระสำคัญ มีแต่เพียงการกล่าวอย่างกว้างๆ ว่าเป็นการส่งเสริมให้คนดีมีความสามารถเข้ามาสู่วงการการเมืองได้ แต่ไม่ได้กล่าวถึงการส่งเสริมให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้นและมีตัวแทนในสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นเหมือนกับในนิวซีแลนด์

การเพิ่มขึ้นของ ส.ส. หญิงในกรณีของไทย มีความน่าสนใจตรงที่ เป็นการเพิ่มขึ้นในระบบเขตเลือกตั้ง ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วน่าจะเป็นการเพิ่มในระบบบัญชีรายชื่อหรือสัดส่วน ซึ่งเป้าหมายประการหนึ่งที่มีการใช้ระบบบัญชีรายชื่อหรือสัดส่วนนั้นก็เพื่อให้ผู้สมัครที่อาจจะไม่ชำนาญหรือไม่สามารถลงสมัครแข่งขันในระบบเขต มีโอกาสได้รับเลือกตั้งมากขึ้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยมองว่า การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนจำนวนผู้หญิงในสภาของไทยนั้น ควรที่จะพิจารณาไปพร้อมกับบริบทในทางการเมือง กล่าวคือ ควรต้องพิจารณาต่อไปว่า ในจำนวน ส.ส. หญิงที่ได้รับเลือกตั้งนั้น มีกลุ่มที่มีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติกับนักการเมืองชายจำนวนมากน้อยเท่าไร ซึ่งประเด็นนี้ต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดต่อไป และอยู่นอกเหนือจากสิ่งที่งานวิจัยนี้ต้องการศึกษา

ตารางที่ 39 ตารางแสดงจำนวน ส.ส. หญิงของไทย จำแนกตามระบบบัญชีรายชื่อ/สัดส่วน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง พ.ศ. 2544-2554

ปี	บัญชีรายชื่อ/สัดส่วน	เขตเลือกตั้ง	รวม
2544	7	39	46
2548	6	47	53
2550	7	49	56
2554	19	60	79

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2544). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. ; สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2548). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. ; สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2550). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. ; สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2554). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ส่วนในกรณีของนิวซีแลนด์ ผู้วิจัยคิดว่าระบบบัญชีรายชื่อก็มีส่วนสำคัญเช่นเดียวกัน ตัวอย่างรูปธรรมคือ พรรคกรีน ซึ่งนับตั้งแต่เปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนนั้นได้จำนวน ส.ส. จากบัญชีรายชื่อเป็นส่วนมาก และส.ส. พรรคกรีนที่ได้รับเลือกตั้งส่วนมาก ก็เป็นผู้หญิงเช่นเดียวกัน หรือในกรณีของพรรคการเมืองอื่นๆ ด้วย การมีระบบบัญชีรายชื่อเป็นเงื่อนไขที่เอื้อให้ผู้หญิงมีตัวแทนมากขึ้นได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ในกรณีของนิวซีแลนด์ ควรที่จะต้องพิจารณาถึงสภาพการเมืองใน

ขณะนั้นด้วย กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลทั้งหมดแล้วจะเห็นว่า สัดส่วน ส.ส. หญิง เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากในยุคที่นางเฮเลน คลาร์ก หัวหน้าพรรคแรงงาน ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในช่วงปี ค.ศ. 1999-2008 ซึ่งพรรคที่มีจำนวน ส.ส. หญิงเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ก็คือ พรรคแรงงานนั่นเอง ในความเห็นของผู้วิจัย การมีผู้นำเป็นผู้หญิงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสได้ทำงานการเมืองระดับสูงในพรรคมากขึ้น ไปจนถึงมีโอกาสได้ลงสมัครรับเลือกตั้ง และได้รับเลือกตั้งในที่สุด นอกจากพรรคแรงงานแล้ว พรรคชาติเองก็มีสัดส่วนผู้หญิงที่เข้ามาทำงานการเมืองมากขึ้น และได้รับเลือกตั้งเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน โดยที่พรรคชาติก็มีนาง เจนนี่ ชิพลีย์ เป็นนายกรัฐมนตรีในช่วงปี ค.ศ. 1997-1999 อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตของผู้วิจัยในประเด็นนี้ยังคงต้องมีการศึกษาในรายละเอียดต่อไป

ตารางที่ 40 นายกรัฐมนตรีหญิงของนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1997-2008

ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง	หมายเหตุ
 เจนนี่ ชิพลีย์ (Jenny Shipley)	ชาติ (National)	8 ธันวาคม ค.ศ. 1997 – 5 ธันวาคม ค.ศ. 1999	เป็นนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของนิวซีแลนด์ แต่ขึ้นสู่ตำแหน่งจากการที่พรรคชาติมีมติถอดถอนนายจิม โบลเจอร์ (Jim Bolger) หัวหน้าพรรคและนายกรัฐมนตรีคนก่อนหน้า
 เฮเลน คลาร์ก (Helen Clark)	แรงงาน (Labour)	5 ธันวาคม ค.ศ. 1999 – 19 พฤศจิกายน ค.ศ. 2008	เป็นนายกรัฐมนตรีหญิงคนที่สองของนิวซีแลนด์ แต่เป็นนายกรัฐมนตรีหญิงที่มาจากการเลือกตั้งคนแรก ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผอ.โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)

ที่มา : Ministry for Culture and Heritage (2014). "Helen Clark." Retrieved 3 February, 2015, from <http://www.nzhistory.net.nz/people/helen-clark>. ; Ministry for Culture and Heritage (2014). "Jenny Shipley." Retrieved 3 February, 2015, from <http://www.nzhistory.net.nz/people/jenny-shipley>.

ในอีกด้านหนึ่งที่น่าสนใจในการศึกษาประเด็นนี้ คือ เรื่องการเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อยในรัฐสภา ซึ่งเรื่องนี้พบในกรณีของนิวซีแลนด์ ซึ่งประกอบด้วยสองกลุ่มชาติพันธุ์หลัก คือ กลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากชาวยุโรป เรียกว่า “พาเกฮา” (Pakeha) ที่อพยพมาที่หลังและเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ และกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมคือ “เมารี” (Maori) ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยหลักในประเทศ ประเด็นหนึ่งที่ถูกหยิบยกมาถกเถียงในการปฏิรูประบบเลือกตั้งของนิวซีแลนด์ คือ การเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะชาวเมารี ด้วยระบบเลือกตั้งแบบเดิม คือ ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา นั้น ไม่เอื้อให้ชาวเมารีมีที่นั่งในสภาเท่าไรนัก ถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดเขตเลือกตั้งเฉพาะของชาวเมารีเป็นพิเศษแล้วก็ตาม ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน นอกจากจะมีเจตนารมณ์ในเรื่องการเพิ่มตัวแทนของผู้หญิงแล้ว ยังมีเจตนารมณ์ที่สำคัญอีกข้อหนึ่งคือการเพิ่มการเป็นตัวแทนของชาวเมารี จากผลการศึกษาพบว่า ในช่วงก่อนการปฏิรูปการเลือกตั้งนั้น ชาวเมารีมีตัวแทนในรัฐสภาอยู่ประมาณ 6-7% เท่านั้น โดยที่ ส.ส. เมารีที่ได้รับเลือกตั้งนั้น โดยมากแล้วจะสังกัดพรรคแรงงาน หลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง พบว่าชาวเมารีมีตัวแทนในสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอย่างน่าสนใจ เป็นที่น่าสังเกตว่านับตั้งแต่เปลี่ยนระบบเลือกตั้งมา ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้งซึ่งระบุตัวเองว่าเป็นชาวเมารีนั้นมีจำนวนเกิน 10% ในทุกๆ การเลือกตั้งนับตั้งแต่ ค.ศ. 1996 เป็นต้นมา ผู้วิจัยคิดว่า ส่วนหนึ่ง เกิดจากการเพิ่มจำนวนเขตเลือกตั้งพิเศษของชาวเมารี จาก 4 เป็น 5 และเป็น 7 เขตเลือกตั้งในปัจจุบัน แต่อีกส่วนหนึ่ง คือ การมีระบบบัญชีรายชื่อ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวเมารีมีโอกาสได้รับเลือกตั้งมากขึ้น ทั้งนี้ เป็นที่สังเกตได้ว่า ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้งนั้น จะไม่ได้สังกัดแต่พรรคแรงงานเหมือนเช่นในอดีต แต่สังกัดในหลากหลายพรรค ทั้งพรรคชาติ พรรคกรีน พรรคเมารี และพรรคมานา (เป็นพรรคที่แยกตัวออกมาจากพรรคเมารี) เป็นต้น

นอกจากชาวเมารีแล้ว ในปัจจุบัน นิวซีแลนด์มีชนกลุ่มน้อยกลุ่มใหม่ที่นับวันจะเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ นั่นคือ กลุ่มชาวเอเชีย¹ ซึ่งจากการศึกษาของผู้วิจัยในประเด็นนี้ พบว่า เริ่มมีชาวเอเชียได้รับเลือกตั้งเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น แพนซี หว่อง (Pansy Wong) ซึ่งเป็น ส.ส. ชาวเอเชียคนแรกในประวัติศาสตร์นิวซีแลนด์ เป็น ส.ส. บัญชีรายชื่อของพรรคชาติ ซึ่งต่อมาได้รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งด้วย และยังเป็นรัฐมนตรีชาวเอเชียคนแรก ซึ่งเธอเป็นชาวจีนแต่เติบโตในฮ่องกงและอพยพมาอยู่ที่

¹ จากข้อมูลของ CIA World Factbook ประชากรนิวซีแลนด์ ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้แก่ ยุโรป 71.2%, เมารี 14.1% เอเชีย 11.3% แปซิฟิก 7.6% ตะวันออกกลาง ละตินอเมริกา แอฟริกัน 1.1% อื่นๆ 1.6% ไมระบุ 5.4% จะเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์เอเชียเป็นกลุ่มที่มีจำนวนใหญ่เป็นอันดับ 3 และเริ่มมีจำนวนใกล้เคียงกับชนเผ่าพื้นเมืองชาวเมารีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โปรดดูเพิ่มเติมที่ CIA World Factbook. "New Zealand." Retrieved 19 November, 2012, from <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/nz.html>.

นิวซีแลนด์², เมลิสซ่า ลี (Melissa Lee) ส.ส. บัญชีรายชื่อของพรรคชาติเชื้อสายเกาหลี, ดร. อัชราฟ ชอว์ดารี (Ashraf Choudhary) ส.ส. ส.ส. บัญชีรายชื่อของพรรคแรงงานเชื้อสายปากีสถาน, กันวาล ซิงห์ บักชี (Kanwal Singh Bakshi) ส.ส. บัญชีรายชื่อของพรรคชาติเชื้อสายอินเดีย, เรย์มอนด์ โหว (Raymond Huo) ส.ส. บัญชีรายชื่อของพรรคแรงงาน เชื้อสายจีน เป็นที่น่าสังเกตว่า ส.ส. เชื้อสายเอเชีย มักเป็นส.ส. บัญชีรายชื่อ และในปัจจุบัน ชาวเอเชียในนิวซีแลนด์ค่อยๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จึงน่าสนใจว่าในอนาคต ชาวนิวซีแลนด์ที่สืบเชื้อสายมาจากเอเชียจะมีบทบาททางการเมืองอย่างไรบ้าง

ตารางที่ 41 ตัวอย่างของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์เชื้อสายเอเชีย

ชื่อ-นามสกุล	ประเทศแม่เดิมก่อนอพยพมานิวซีแลนด์	พรรคการเมือง
 แพนซี่ หว่อง (Pansy Wong)	จีน	ชาติ (National)
 เมลิสซ่า ลี (Melissa Lee)	เกาหลีใต้	ชาติ National

² ต่อมาลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี และ ส.ส. เพราะเรื่องข้อกล่าวหาจากการเบิกเงินค่าสนับสนุนการเดินทางของรัฐสภาไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว จากการที่เธอเดินทางไปจีนกับสามีของเธอเพื่อไปดำเนินการเรื่องธุรกิจ โปรดดูเพิ่มเติมที่

New Zealand Herald (2010). "Pansy Wong resigns as MP." Retrieved 3 February, 2015, from http://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=10694214.

 <p>อัชราฟ ชอว์ดารี Ashraf Choudhary</p>	ปากีสถาน	แรงงาน (Labour)
 <p>กัณวาล ซิงห์ บักชี (Kanwal Singh Bakshi)</p>	อินเดีย	ชาติ (National)
 <p>เรย์มอนด์ โหว (Raymond Huo)</p>	จีน	แรงงาน (Labour)

ที่มา : New Zealand Parliament (2014). "Current MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current>. ; New Zealand Parliament (2014). "Former MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/former>.

นอกจากนี้ ในระหว่างการศึกษาประเด็นนี้ ผู้วิจัยยังพบเรื่องที่น่าสนใจที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การยอมรับตัวเองเป็นเพศที่สามของ ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้ง ได้แก่ เกย์ เลสเบียน หรือแม้แต่ผู้หญิงข้ามเพศ ซึ่งพบในกรณีศึกษาของนิวซีแลนด์ แต่ไม่พบในกรณีของไทย ในกรณีของนิวซีแลนด์

นั้น ส.ส. และนักการเมืองจำนวนไม่น้อยที่ยอมรับว่าตนเองเป็นเพศที่สาม ตัวอย่างเช่น จอร์จينا เบเยอร์ (Georgina Beyer) ซึ่งเป็นนักการเมืองที่ยอมรับว่าตนเองเป็นผู้หญิงข้ามเพศอย่างเปิดเผยคนแรกของโลก อีกทั้งในอดีตเธอเคยประกอบอาชีพขายบริการทางเพศด้วย เป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้วิจัยที่สะท้อนถึงสังคมนิวซีแลนด์ได้เป็นอย่างดี หรือ แกรนท์ โรเบิร์ตสัน (Grant Robertson) นักการเมืองคนสำคัญของพรรคแรงงานซึ่งเคยดำรงตำแหน่งรองหัวหน้าพรรค ก็เปิดเผยอย่างตรงไปตรงมาว่าตนเองเป็นเกย์, แจน โลกี (Jan Logie) ส.ส. บัญชีรายชื่อของพรรคกรีน ก็ยอมรับว่าตนเองเป็นเลสเบี้ยนอย่างเปิดเผย นอกจากนี้ ยังมีนักการเมืองระดับรัฐมนตรีด้วยเช่นกันที่ยอมรับว่าตนเองเป็นเพศที่สาม เช่น คริส ฟินเลย์สัน (Chris Finlayson) ส.ส. บัญชีรายชื่อพรรคชาติอดีตรัฐมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ปัจจุบันเป็นอัยการสูงสุด (ที่ปรึกษาทางกฎหมายของคณะรัฐมนตรีในนิวซีแลนด์), คริส คาร์เตอร์ (Chris Carter) อดีต ส.ส. บัญชีรายชื่อของพรรคแรงงาน อดีตรัฐมนตรีหลายกระทรวง เหล่านี้เป็นสิ่งที่สะท้อนว่าเพศสภาพและเพศวิถีมิใช่ข้อจำกัดหรือสาระสำคัญที่จะดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะนำมาถกเถียงต่อไปในสังคมไทยว่าพร้อมหรือยังที่จะเปิดรับความแตกต่างทางเพศเหมือนดังเช่นในนิวซีแลนด์

ตารางที่ 42 ตัวอย่างของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ที่ยอมรับตนเองว่าเป็นเพศทางเลือก

ชื่อ-นามสกุล	เพศทางเลือก	พรรคการเมือง
 จอร์จينا เบเยอร์ (Georgina Beyer)	ผู้หญิงข้ามเพศ	แรงงาน (Labour)

 <p>แกรนท์ โรเบิร์ตสัน (Grant Robertson)</p>	<p>เกย์</p>	<p>แรงงาน (Labour)</p>
 <p>แจน โลจี้ (Jan Logie)</p>	<p>เลสเบี้ยน</p>	<p>กรีน (Green)</p>
 <p>คริส ฟินเลย์สัน (Chris Finlayson)</p>	<p>เกย์</p>	<p>ชาติ (National)</p>
 <p>คริส คาร์เทอร์ (Chris Carter)</p>	<p>เกย์</p>	<p>แรงงาน (Labour)</p>

ที่มา : New Zealand Parliament (2014). "Current MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current>. ; New Zealand Parliament (2014). "Former MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/former>.

การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของไทย : ด้านอายุ

ตารางที่ 43 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538 จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้ง	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	5	1.28
31-40 ปี	79	20.20
41-50 ปี	135	34.53
51-60 ปี	114	29.16
61-70 ปี	52	13.30
มากกว่า 70 ปี	6	1.53
รวมทั้งหมด	391	100

ที่มา : กรรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2538). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 กรกฎาคม 2538. กรุงเทพฯ, กรรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

ตารางที่ 44 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539 จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	4	2	6	1.53
31-40 ปี	70	8	78	19.84
41-50 ปี	132	11	143	36.39
51-60 ปี	116	1	117	29.77
61-70 ปี	45	-	45	11.45
มากกว่า 70 ปี	4	-	4	1.02
รวมทั้งหมด	377	22	393	100

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2539). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 พฤศจิกายน 2539. กรุงเทพฯ, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.
ตารางที่ 45 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 จำแนกช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	12	6	18	3.60
31-40 ปี	82	17	99	19.80
41-50 ปี	190	13	203	40.60
51-60 ปี	100	6	106	21.20
61-70 ปี	61	4	65	13.00
71-80 ปี	9	-	9	1.80
มากกว่า 80 ปี	-	-	-	-
รวมทั้งหมด	454	46	500	100

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2544). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 46 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548 จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	5	2	7	1.40
31-40 ปี	49	18	67	13.40
41-50 ปี	116	11	127	25.40
51-60 ปี	131	6	137	27.49
61-70 ปี	56	5	61	12.20
71-80 ปี	11	1	12	2.40
มากกว่า 80 ปี	2	-	2	0.40
รวมทั้งหมด	447	53	500	100

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2548). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 47 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	12	4	16	3.33
31-40 ปี	55	8	63	13.13
41-50 ปี	155	30	185	38.54
51-60 ปี	131	9	140	29.17
61-70 ปี	56	3	59	12.29
มากกว่า 70 ปี	15	2	17	3.54
รวมทั้งหมด	424	56	480	100

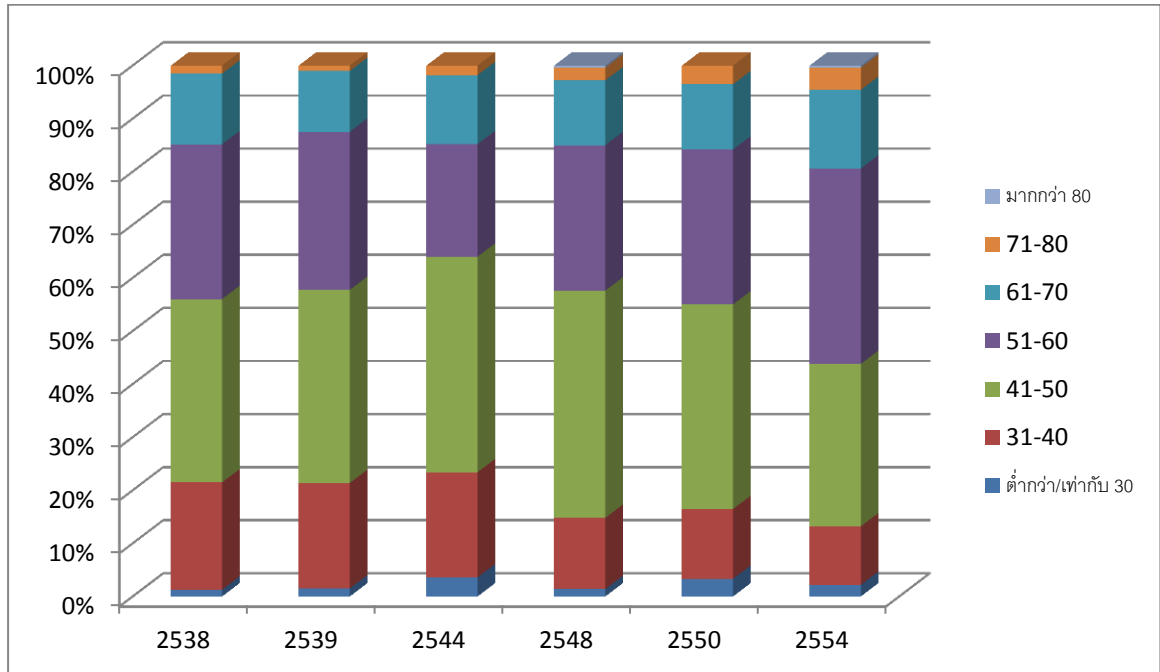
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2550). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 48 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	7	4	11	2.20
31-40 ปี	43	12	55	11.00
41-50 ปี	119	34	153	30.60
51-60 ปี	161	23	184	36.80
61-70 ปี	69	5	74	14.80
71-80 ปี	20	1	21	4.20
มากกว่า 80 ปี	2	-	2	0.40
รวมทั้งหมด	421	79	500	100

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2554). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

กราฟที่ 8 กราฟแสดงอัตราส่วนร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2538-2554 จำแนกตามช่วงอายุ

การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของนิวซีแลนด์ : ด้านอายุ

ตารางที่ 49 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1990 จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	3	1	4	4.12
31-40 ปี	19	6	25	25.77
41-50 ปี	39	5	44	45.36
51-60 ปี	19	2	21	21.65
61-70 ปี	1	1	2	2.06
71-80 ปี	-	-	-	-
มากกว่า 80 ปี	-	-	-	-
ไม่มีข้อมูล	-	1	1	1.03
รวมทั้งหมด	81	16	97	100

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก New Zealand Parliamentary Service (1990). *Who's Who in the New Zealand Parliament 1990*. Wellington, New Zealand Parliament.

ตารางที่ 50 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1993 จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	2	-	2	2.02
31-40 ปี	15	5	20	20.20
41-50 ปี	33	11	44	44.44
51-60 ปี	26	3	29	29.29
61-70 ปี	2	1	3	3.03
71-80 ปี	-	-	-	-
มากกว่า 80 ปี	-	-	-	-
ไม่มีข้อมูล	-	1	1	1.01
รวมทั้งหมด	78	21	99	100

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก New Zealand Parliamentary Service (1993). Who's Who in the New Zealand Parliament 1993. Wellington, New Zealand Parliament.

ตารางที่ 51 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1996 จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	-	3	3	2.50
31-40 ปี	15	5	20	16.67
41-50 ปี	40	17	57	47.50
51-60 ปี	26	10	36	30.00
61-70 ปี	4	-	4	3.33
71-80 ปี	-	-	-	-
มากกว่า 80 ปี	-	-	-	-
รวมทั้งหมด	85	35	120	100

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก Radio New Zealand (1996). New Zealand Parliament 1996 Who's Who. Wellington, Radio New Zealand.

ตารางที่ 52 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1999 จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	2	1	3	2.50
31-40 ปี	9	3	12	10.00
41-50 ปี	37	18	55	45.83
51-60 ปี	31	15	46	38.33
61-70 ปี	3	-	3	2.50
71-80 ปี	-	-	-	-
มากกว่า 80 ปี	-	-	-	-
ไม่มีข้อมูล	1	-	1	0.83
รวมทั้งหมด	83	37	120	100

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก Alister Taylor (1999). New Zealand Who's Who Parliament Directory 1999. Auckland, Alister Taylor.

ตารางที่ 53 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2002 จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	2	-	2	1.67
31-40 ปี	7	4	11	9.17
41-50 ปี	30	15	45	37.50
51-60 ปี	30	14	44	36.67
61-70 ปี	9	1	10	8.33
71-80 ปี	-	-	-	-
มากกว่า 80 ปี	-	-	-	-
ไม่มีข้อมูล	8	-	8	6.67
รวมทั้งหมด	86	34	120	100

ที่มา : Network Communications Limited (2002). The New Zealand Government Directory 2002. Wellington, Network Communications Limited.

ตารางที่ 54 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2005 จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	1	-	1	0.83
31-40 ปี	7	5	12	9.92
41-50 ปี	25	15	40	33.06
51-60 ปี	36	15	51	42.15
61-70 ปี	12	4	16	13.22
71-80 ปี	-	-	-	-
มากกว่า 80 ปี	-	-	-	-
ไม่มีข้อมูล	1	-	1	0.83
รวมทั้งหมด	82	39	121	100

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก Network Communications Limited (2005). The New Zealand Government Directory 2005. Wellington, Network Communications Limited.

ตารางที่ 55 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2008 จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	3	2	5	4.10
31-40 ปี	10	8	18	14.75
41-50 ปี	22	9	31	25.41
51-60 ปี	28	17	45	36.89
61-70 ปี	9	4	13	10.66
71-80 ปี	1	-	1	0.82
มากกว่า 80 ปี	-	-	-	-
ไม่มีข้อมูล	8	1	9	7.34
รวมทั้งหมด	81	41	122	100

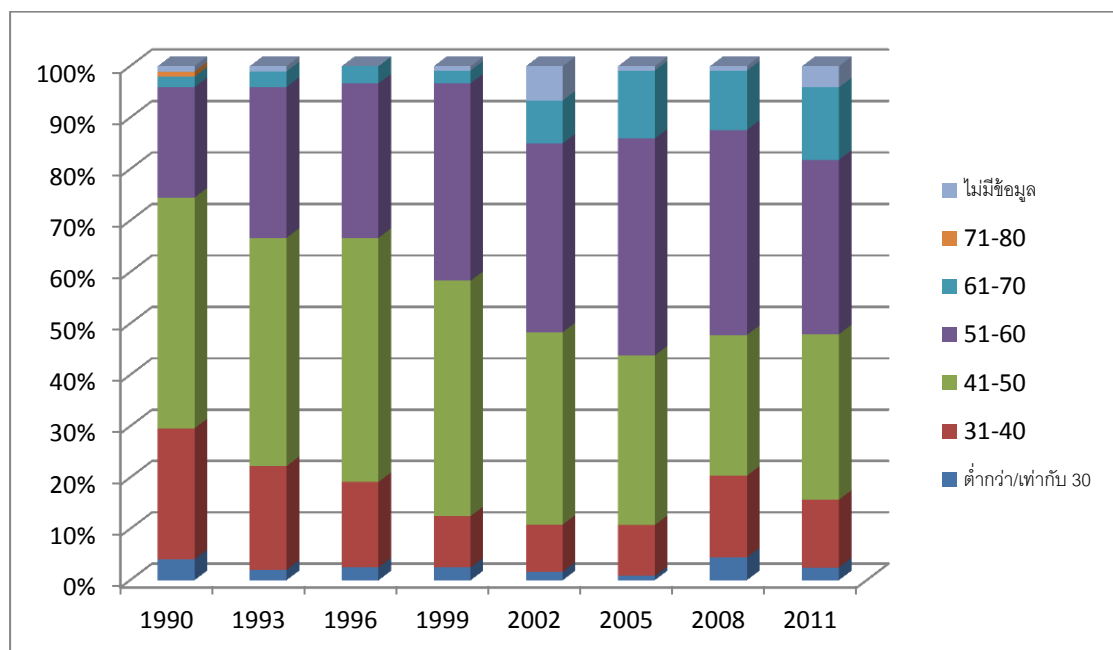
ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก New Zealand Parliament (2014). "Current MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current>; New Zealand Parliament (2014). "Former MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/former>.

ตารางที่ 56 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2011 จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	2	1	3	2.48
31-40 ปี	8	8	16	13.22
41-50 ปี	28	11	39	32.23
51-60 ปี	25	16	41	33.88
61-70 ปี	15	2	17	14.05
71-80 ปี	-	-	-	-
มากกว่า 80 ปี	-	-	-	-
ไม่มีข้อมูล	4	1	5	4.13
รวมทั้งหมด	82	39	121	100

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก New Zealand Parliament (2014)."Current MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current>. ; New Zealand Parliament (2014). "Former MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/former>.

กราฟที่ 9 กราฟแสดงอัตราส่วนร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1990-2011 จำแนกตามช่วงอายุ

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภา : มิติด้านอายุ

ในส่วนของการศึกษาประเด็นนี้ ในกรณีของไทย ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้ง ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งได้จำแนกและจัดประเภทข้อมูลในส่วนนี้ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งไว้แล้ว ผู้วิจัยเพียงแต่นำมาเรียบเรียง ในส่วนกรณีของนิวซีแลนด์ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากหนังสือข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากหอสมุดแห่งชาตินิวซีแลนด์ และเว็บไซต์รัฐสภานิวซีแลนด์ ซึ่งแตกต่างจากกรณีของไทยตรงที่ นิวซีแลนด์ไม่ได้มีการรวบรวมและจัดประเภทข้อมูลไว้เหมือนกับของไทย จึงทำให้ผู้วิจัยต้องรวบรวมและประมวลข้อมูลเองและพบว่า ส.ส. จำนวนหนึ่งนั้นไม่มีข้อมูล

เพราะไม่ได้แจ้งข้อมูลวันเดือนปีเกิดไว้ ฉะนั้น ในประเด็นนี้ ทำให้ผู้เขียนต้องจัดประเภทข้อมูลของ ส.ส. จำนวนหนึ่งของนิวซีแลนด์ไว้ว่าไม่มีข้อมูล

จากผลการศึกษาการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภา ในมิติด้านอายุ เปรียบเทียบระหว่างนิวซีแลนด์และไทยแล้ว พบว่า ในกรณีของไทยและนิวซีแลนด์มีความเหมือนกันประการหนึ่ง คือ การเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งแทบไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงช่วงอายุของ ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้ง เพราะในการเลือกตั้งทุกครั้งทั้งก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ทั้งในกรณีของไทย พ.ศ. 2538-2554 และในกรณีของนิวซีแลนด์ ก็กับการเลือกตั้ง ค.ศ. 1990-1993 ส.ส. กลุ่มที่ได้รับเลือกตั้งมากที่สุด คือ ส.ส. ที่อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี และ 51-60 ปี และ ส.ส. ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีอยู่จำนวนไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับสองช่วงอายุก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตาม ก็มีข้อแตกต่างกันระหว่างกรณีของไทยและนิวซีแลนด์ กล่าวคือ ในกรณีของไทย มี ส.ส. ที่อยู่ในช่วงอายุ 61-70 ปี, 71-80 ปี ที่ได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งทุกครั้งในสัดส่วนที่สูงรวมกันอยู่ที่ 10% ขึ้นไป ส่วน ส.ส. ที่อยู่ในช่วงอายุ 80 ขึ้นไป ได้รับเลือกตั้งอยู่ 2 ครั้ง คือ ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2548 และ 2554 ซึ่งข้อนี้จะแตกต่างจากนิวซีแลนด์เล็กน้อย โดยที่ช่วงอายุสูงสุดของ ส.ส. นิวซีแลนด์ที่ได้รับเลือกตั้ง คือ 61-70 ปี ซึ่งเฉพาะช่วงอายุนี้มีสัดส่วนที่ได้รับเลือกตั้งใกล้เคียงกับกรณีของไทย (ช่วงอายุ 61-70 ปี รวมกับ 71-80 ปี) คือ ประมาณ 10% ขึ้นไปในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง และพบ ส.ส. นิวซีแลนด์ที่ได้รับเลือกตั้งอยู่ในช่วงอายุ 71-80 ปี น้อยมาก จากงานวิจัยชิ้นนี้พบแต่เพียงในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1990 เท่านั้น

จากผลการศึกษาในประเด็นนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยต่อไป คือ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว ส.ส. ไทย และ นิวซีแลนด์ หลายคน มีลักษณะร่วมกันประการหนึ่ง คือ ได้รับเลือกตั้งมาอย่างยาวนานหลายสมัย เป็นเจ้าของพื้นที่เขตเลือกตั้งนั้นๆ มาอย่างยาวนาน แต่ข้อแตกต่างที่ผู้วิจัยค้นพบระหว่างรวบรวมข้อมูลในประเด็นนี้ คือ ในกรณีนิวซีแลนด์ ถึงแม้จะครองพื้นที่เขตเลือกตั้งมาอย่างยาวนาน แต่พื้นที่เขตเลือกตั้งนั้นๆ มิได้ผูกขาดหรือครอบครองโดยตระกูลใดตระกูลหนึ่งอย่างในกรณีของไทย ที่การเลือกตั้งในระบบเขตเลือกตั้งยังคงยึดติดกับตัวบุคคลมากกว่า พรรคการเมือง ส.ส. นิวซีแลนด์หากวันหนึ่งไม่ได้รับเลือกตั้งแล้ว ส่วนหนึ่งก็ยังคงครองสมัชชารับเลือกตั้งสมัยหน้าต่อไป แต่อีกจำนวนมากก็เกษียณตัวเองออกไปจากวงการการเมือง โดยอาจจะไปทำธุรกิจส่วนตัวหรือไปทำงานอื่นๆ ต่อไป “การเมือง” มิได้มีลักษณะเป็นอาชีพหนึ่งเสมือนงานประจำด้วยเหตุนี้ จึงมีนักการเมืองหน้าใหม่ ไม่ว่าจะมาจากพรรคการเมืองคู่แข่ง หรือพรรคการเมืองเจ้าของพื้นที่เดิม หมุนเวียนเข้ามาในระบบการเมืองอยู่เสมอ เขตเลือกตั้งมิได้ผูกขาดอยู่ที่ตระกูลใดตระกูลหนึ่งเป็นระยะเวลายาวนาน

การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของไทย : ด้านการศึกษา

ตารางที่ 57 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้ง	ร้อยละ
ประถมศึกษา	4	1.02
มัธยมศึกษาตอนต้น	24	6.14
มัธยมศึกษาตอนปลาย	59	15.09
อาชีวศึกษา	7	1.79
อนุปริญญา	13	3.32
ปริญญาตรี	184	47.06
ปริญญาโท	68	17.39
ปริญญาเอก	24	6.14
อื่นๆ	8	2.05
รวมทั้งหมด	391	100

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2538). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 กรกฎาคม 2538. กรุงเทพฯ, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

ตารางที่ 58 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ประถมศึกษา	-	-	-	-
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	1	20	5.09
มัธยมศึกษาตอนปลาย	69	2	71	18.07
อนุปริญญา	12	1	13	3.31
ปริญญาตรี	170	6	176	44.78
ปริญญาโท	74	9	83	21.12
ปริญญาเอก	25	3	28	7.12
อื่นๆ	2	-	2	0.51
รวมทั้งหมด	371	22	393	100

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2539). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 พฤศจิกายน 2539. กรุงเทพฯ, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

ตารางที่ 59 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	65	5	70	14.00
ปริญญาตรี	178	20	198	39.60
ปริญญาโท	188	18	206	41.20
ปริญญาเอก	23	3	26	5.20
รวมทั้งหมด	454	46	500	100

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2544). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 60 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	14	2	16	3.20
ปริญญาตรี	185	22	207	41.40
ปริญญาโท	227	25	252	50.40
ปริญญาเอก	21	4	25	5.00
รวมทั้งหมด	447	53	500	100

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2548). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 61 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	23	2	25	5.21
ปริญญาตรี	144	19	163	33.96
ปริญญาโท	235	32	267	55.63
ปริญญาเอก	22	3	25	5.21
รวมทั้งหมด	424	56	480	100

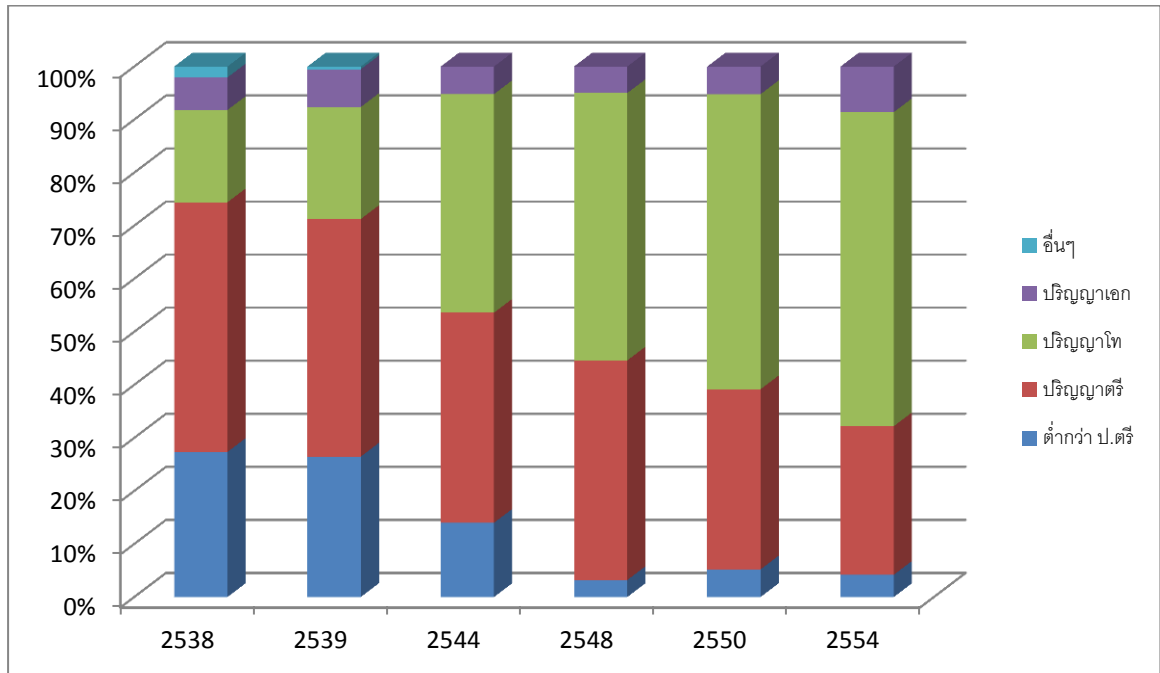
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2550). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 62 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	19	2	21	4.20
ปริญญาตรี	122	18	140	28.00
ปริญญาโท	246	50	296	59.20
ปริญญาเอก	34	9	43	8.60
รวมทั้งหมด	421	79	500	100.00

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2554). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

กราฟที่ 10 กราฟแสดงอัตราส่วนร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2538-2554 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของนิวซีแลนด์ : ด้านการศึกษา

ตารางที่ 63 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1990 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	34	4	38	39.18
ปริญญาตรี	32	10	42	43.30
ปริญญาโท	12	1	13	13.40
ปริญญาเอก	3	1	4	4.12
รวมทั้งหมด	81	16	97	100.00

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก New Zealand Parliamentary Service (1990). *Who's Who in the New Zealand Parliament 1990*. Wellington, New Zealand Parliament.

ตารางที่ 64 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1993 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	29	5	34	34.34
ปริญญาตรี	29	9	38	38.38
ปริญญาโท	14	4	18	18.18
ปริญญาเอก	3	1	4	4.04
ไม่มีข้อมูล	3	2	5	5.05
รวมทั้งหมด	78	21	99	100

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก New Zealand Parliamentary Service (1993). Who's Who in the New Zealand Parliament 1993. Wellington, New Zealand Parliament.

ตารางที่ 65 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1996 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	26	7	33	27.50
ปริญญาตรี	33	14	47	39.17
ปริญญาโท	14	6	20	16.67
ปริญญาเอก	5	2	7	5.83
ไม่มีข้อมูล	7	6	13	10.83
รวมทั้งหมด	85	35	120	100

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก Radio New Zealand (1996). New Zealand Parliament 1996 Who's Who. Wellington, Radio New Zealand.

ตารางที่ 66 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1999 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	16	5	21	17.50
ปริญญาตรี	34	15	49	40.83
ปริญญาโท	14	7	21	17.50
ปริญญาเอก	6	2	8	6.67
ไม่มีข้อมูล	13	8	21	17.50
รวมทั้งหมด	83	37	120	100

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก Alister Taylor (1999). New Zealand Who's Who Parliament Directory 1999. Auckland, Alister Taylor.

ตารางที่ 67 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2002 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	18	5	23	19.17
ปริญญาตรี	35	14	49	40.83
ปริญญาโท	13	8	21	17.50
ปริญญาเอก	7	1	8	6.67
ไม่มีข้อมูล	13	6	19	15.83
รวมทั้งหมด	86	34	120	100

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก Network Communications Limited (2002). The New Zealand Government Directory 2002. Wellington, Network Communications Limited.

ตารางที่ 68 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2005 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	19	8	27	22.31
ปริญญาตรี	38	15	53	43.80
ปริญญาโท	16	8	24	19.83
ปริญญาเอก	6	1	7	5.79
ไม่มีข้อมูล	3	7	10	8.26
รวมทั้งหมด	82	39	121	100

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก Network Communications Limited (2005). The New Zealand Government Directory 2005. Wellington, Network Communications Limited.

ตารางที่ 69 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2008 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	13	5	18	14.75
ปริญญาตรี	36	19	55	45.08
ปริญญาโท	19	10	29	23.77
ปริญญาเอก	10	-	10	8.20
ไม่มีข้อมูล	3	7	10	8.20
รวมทั้งหมด	81	41	122	100

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก New Zealand Parliament (2014). "Current MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current>. และ New Zealand Parliament (2014). "Former MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/former>.

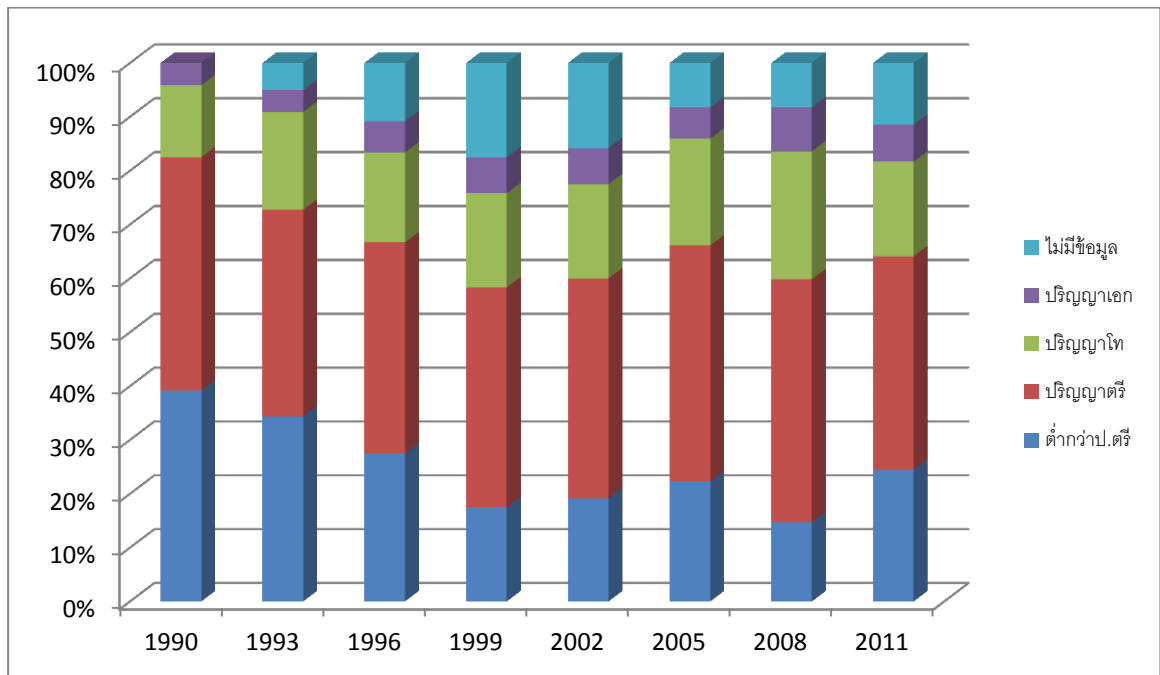
ตารางที่ 70 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2011 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	16	6	32	26.45
ปริญญาตรี	36	16	52	42.98
ปริญญาโท	15	8	23	19.01
ปริญญาเอก	8	1	9	7.44
ไม่มีข้อมูล	7	8	15	12.40
รวมทั้งหมด	82	39	121	100

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก New Zealand Parliament (2014). "Current MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current>. และ

New Zealand Parliament (2014). "Former MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/former>.

กราฟที่ 11 กราฟแสดงอัตราส่วนร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1990-2011 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภา : มิติด้านการศึกษา

ในส่วนของการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภา ในมิติด้าน การศึกษานั้น ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลวุฒิการศึกษาของ ส.ส. ในกรณีของไทยจากข้อมูล สถิติ และผลการ เลือกตั้ง ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีการ เก็บรวบรวมไว้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเพียงแต่นำมาเรียบเรียงในงานวิจัยนี้ ส่วนข้อมูลวุฒิการศึกษา ของ ส.ส. นิวซีแลนด์นั้น เนื่องจากว่าไม่มีการรวบรวมข้อมูลไว้ แต่ปรากฏอยู่ในข้อมูล ส.ส. จากหอสมุดแห่งชาติ และจากเว็บไซต์ ซึ่งมีข้อจำกัดสำหรับข้อมูลของ ส.ส. หลายคน ที่ไม่ได้ระบุวุฒิการศึกษาไว้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นเพิ่มเติมในเว็บไซต์ของพรรคการเมืองที่ ส.ส. เหล่านั้นสังกัด ซึ่งในบางกรณีก็ พบว่ามีระบุวุฒิการศึกษา แต่อีกหลายกรณีก็ไม่พบว่ามีระบุ จึงทำให้ในการศึกษาส่วนนี้ ผู้วิจัย จำเป็นจะต้องจัดประเภทของ ส.ส. นิวซีแลนด์ที่ไม่มีข้อมูลนั้นไว้อีกประเภทหนึ่ง อนึ่ง การศึกษาใน ส่วนนี้ จะแบ่งวุฒิการศึกษาออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ต่ำกว่าปริญญาตรี, ปริญญาตรี, ปริญญาโท, และปริญญาเอก

ผลการศึกษา ในส่วนของไทย พบว่ามีสัดส่วนของ ส.ส. ที่มีวุฒิปริญญาตรี สูงที่สุดในปี พ.ศ. 2538-2539 ก่อนหน้าที่จะมีการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง แต่นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา พบว่า ส.ส.ที่มีวุฒิปริญญาโท เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดในจำนวน ส.ส. ทั้งหมด รองลงมาคือ ส.ส. ที่มีวุฒิปริญญาตรี ในขณะที่วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีก็ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้ ผู้วิจัยคิดว่า การที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ต้องมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จึงเป็นสาเหตุให้นักการเมืองจำนวนมากต้องไปลงทะเบียนเรียนเพื่อให้ได้วุฒิปริญญาตรีเพื่อใช้ลงสมัครรับเลือกตั้ง จึงทำให้ ส.ส. ที่มีวุฒิต่ำกว่าระดับปริญญาตรีลดลงอย่างเห็นได้ชัด ในส่วนของกรณีนิวซีแลนด์ พบว่า ทั้งก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ส.ส. ที่มีวุฒิปริญญาตรีเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดตั้งแต่การเลือกตั้ง ค.ศ. 1990 จนถึง 2011 รองลงมาคือวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกับวุฒิปริญญาตรี ในช่วงปี ค.ศ. 1990 ถึง 1993 แต่หลังจากนั้นก็ค่อยๆ ลดลงเรื่อยๆ พร้อมๆ ไปกับการเพิ่มขึ้นของ ส.ส. ที่มีวุฒิปริญญาโท และปริญญาเอก ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจกับแนวโน้มนี้

จากผลการศึกษาในประเด็นนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่งคือ **วุฒิการศึกษาไม่ใช่สาระสำคัญสำหรับการลงสมัครรับเลือกตั้งในนิวซีแลนด์** เพราะกฎหมายเลือกตั้งของนิวซีแลนด์ ไม่ได้กำหนดให้ ส.ส. ต้องมีวุฒิการศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่ง ก่อนที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งแตกต่างจากกรณีของไทย ที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ 2550 กำหนดให้ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ต้องมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี นอกเหนือจากข้อกำหนดด้านกฎหมายแล้ว ในการเมืองนิวซีแลนด์เองก็เคยมีผู้ที่ดำรงตำแหน่งสำคัญในรัฐบาลที่ก็ไม่ได้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีเช่นกัน เช่น นาย จิม โบลเจอร์ (Jim Bolger) นายกรัฐมนตรีในรัฐบาลพรรคชาติ ปี ค.ศ. 1990 ถึง 1997 ก็เป็นนักการเมืองที่จบเพียงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีภูมิหลังเคยเป็นเกษตรกร แต่ก็สามารถดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ และไม่ได้กระทบต่อสาระสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินแต่อย่างใด³ หรือ นางแอนน์ โทลลีย์ (Anne Tolley) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีพัฒนาสังคมในรัฐบาลผสมที่มีพรรคชาติเป็นแกนนำ โดยมีนายจอห์น คีย์ (John Key) เป็นนายกรัฐมนตรี โดยในสมัยก่อนหน้านี้อันน์ โทลลีย์เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีศึกษาธิการในรัฐบาลผสมพรรคชาติเช่นเดียวกัน ซึ่งนับเป็นรัฐมนตรีศึกษาธิการที่ เป็นผู้หญิงคนแรกในประวัติศาสตร์การเมืองนิวซีแลนด์ ความน่าสนใจอยู่ตรงที่ แอนน์ ไม่ได้จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ไม่ได้เข้าเรียนมหาวิทยาลัยด้วยซ้ำ มีแต่เพียงประกาศนียบัตรวิชาชีพ แต่ก็สามารถขึ้นมาเป็นผู้กำหนดทิศทางระบบการศึกษาของประเทศได้ จากตัวอย่างทั้งสอง

³ ภายหลังจากที่นายจิม โบลเจอร์ พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว เขาได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตนิวซีแลนด์ประจำสหรัฐอเมริกา ปัจจุบัน โบลเจอร์ดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยไวคาโต (University of Waikato) ในเมืองแฮมิลตัน ทั้งที่ไม่เคยเรียนในระดับมหาวิทยาลัยด้วยซ้ำ

คน ก็สะท้อนว่า วุฒิการศึกษา ไม่ได้เป็นสาระสำคัญในทางการเมืองของนิวซีแลนด์ ผู้วิจัยเห็นว่าข้อนี้ เป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์และควรนำกลับมาคิดและตั้งคำถามถึงการกำหนดวุฒิการศึกษาขั้นต่ำเพื่อลง สมัครรับเลือกตั้งในประเทศไทย เพราะก็มีตัวอย่างจากนิวซีแลนด์แล้วว่าการไม่ได้เรียนมหาวิทยาลัย การไม่มีวุฒิการศึกษา ไม่ได้เป็นปัจจัยที่บ่งบอกว่าบุคคลนั้นไม่เหมาะสมกับการดำรงตำแหน่งผู้บริหาร ประเทศ ทั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

ตารางที่ 71 ตัวอย่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่เคยดำรงตำแหน่งสำคัญในรัฐบาล

ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	วุฒิการศึกษา	ตำแหน่งสำคัญ
 จิม โบลเจอร์ (Jim Bolger)	National	มัธยมศึกษาตอนปลาย (ไม่จบ)	นายกรัฐมนตรี ค.ศ. 1990-1997 เป็นนายกรัฐมนตรีในช่วงเปลี่ยนผ่านการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง
 แอนน์ โทลลีย์ Anne Tolley	National	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	รัฐมนตรีศึกษาธิการ ผู้หญิงคนแรกของนิวซีแลนด์ ค.ศ. 2008-2011

ที่มา : Ministry for Culture and Heritage (2014) "Jim Bolger." Retrieved 5 February, 2015, from <http://www.nzhistory.net.nz/people/jim-bolger>.; New Zealand Parliament (2014). "Hon Anne Tolley." Retrieved 7 February, 2015, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current/51MP1811/tolley-anne>.

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมองว่าแนวโน้มในอนาคตต่อไป ทั้งในไทยและนิวซีแลนด์นั้น ผู้ที่จะก้าวเข้ามาสู่วงการการเมืองในอนาคต จะต้องมีความรู้การศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาตรี ในไทย หากยังคงตามที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ 2550 กำหนดไว้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งยังคงต้องมีความรู้ปริญญาตรี เพื่อให้ลงสมัครได้ เป็นปัจจัยทางด้านกฎหมาย แต่ในกรณีของนิวซีแลนด์นั้น ผู้วิจัยมองว่า เป็นปัจจัยเรื่องของการเปลี่ยนแปลงของโลกไปตามยุคสมัย ในยุคสมัยนี้อาจจะมีนายกรัฐมนตรีที่จบเพียงชั้นมัธยมศึกษาได้ยาก ด้วยเพราะปัญหาในโลกปัจจุบันนี้มีความซับซ้อนมากขึ้น ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่ทุกวัน การเมืองในฐานะตัวกำหนดนโยบายรองรับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ นั้นก็ย่อมต้องการผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านขั้นสูงมากขึ้น ผู้ที่จะขึ้นมาเป็นผู้นำได้จึงต้องผ่านกระบวนการอบรมศึกษาในขั้นสูงขึ้น จึงน่าจะเป็นเหตุให้มีผู้ที่มีความรู้การศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปเข้ามาสู่วงการการเมือง ตัวอย่างรูปธรรมที่เห็นได้ชัดในส่วนของนิวซีแลนด์ คือ การที่มีจำนวนของ ส.ส. ที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกเพิ่มมากขึ้นนับตั้งแต่ ค.ศ. 1996 จนถึง 2011

การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของไทย : ด้านอาชีพ

ตารางที่ 72 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538 จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้ง	ร้อยละ
ค้าขาย / ธุรกิจ	115	29.41
เคยรับราชการ	12	3.07
ทนายความ	19	4.86
นักการเมือง	208	53.20
เกษตรกร	12	3.07
รับจ้าง	9	2.30
อื่นๆ	16	4.09
รวมทั้งหมด	391	100

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2538). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 กรกฎาคม 2538. กรุงเทพฯ, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

ตารางที่ 73 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539 จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ค้าขาย / ธุรกิจ	106	8	114	29.01
เคยรับราชการ	15	-	15	3.82
ทนายความ	13	-	13	3.31
นักการเมือง	217	13	230	58.52
เกษตรกร	7	1	8	2.04
รับจ้าง	5	-	5	1.27
อื่นๆ	8	-	8	2.04
รวมทั้งหมด	371	22	393	100

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2539). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 พฤศจิกายน 2539. กรุงเทพฯ, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

ตารางที่ 74 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ข้าราชการ	56	6	62	12.40
ข้าราชการบำนาญ	9	2	11	2.20
ข้าราชการการเมือง	9	1	10	2.00
รัฐวิสาหกิจ	1	-	1	0.20
พนักงานส่วนท้องถิ่น	5	1	6	1.20
ลูกจ้างส่วนราชการ	-	1	1	0.20
เกษตรกรรม	7	2	9	1.80
นักกฎหมาย	35	-	35	7.00
รักษาพยาบาล	11	-	11	2.20
วิชาชีพอิสระ	2	1	3	0.60
ธุรกิจส่วนตัว	115	14	129	25.80
ค้าขาย	17	2	19	3.80
รับจ้าง	11	3	14	2.80
นักการเมือง	149	8	157	31.40
ไม่มีอาชีพ	13	2	15	3.00
อื่นๆ	14	3	17	3.40
รวมทั้งสิ้น	454	46	500	100

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2544). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 75 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548 จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ข้าราชการประจำ	20	2	22	4.40
ข้าราชการบำนาญ	5	-	5	1.00
นักการเมือง	268	38	306	61.20
ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	69	9	78	15.60
นักกฎหมาย	21	-	21	4.20
นักวิชาการ / ครู / อาจารย์	9	-	9	1.80
เกษตรกร	17	-	17	3.40
แพทย์	4	-	4	0.80
วิชาชีพอิสระ	4	-	4	0.80
รัฐวิสาหกิจ	2	1	3	0.60
พนักงานของรัฐ	2	-	2	0.40
อาชีพอิสระ / รับจ้าง	10	2	12	2.40
ที่ปรึกษา	4	1	5	1.00
อาชีพอื่นๆ	11	-	11	2.20
ไม่ระบุ	1	-	1	0.20
รวมทั้งหมด	447	53	500	100

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2548). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 76 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ข้าราชการบำนาญ	18	-	18	3.75
ข้าราชการประจำ	24	3	27	5.63
รัฐวิสาหกิจ	1	1	2	0.42
ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	107	19	126	26.25
แพทย์	9	1	10	2.08
ที่ปรึกษา	5	-	5	1.04
เกษตรกร	13	2	15	3.13
นักกฎหมาย	24	-	24	5.00
นักการเมือง	173	17	190	39.58
นักวิชาการ / ครู / อาจารย์	6	1	7	1.46
พนักงานของรัฐ	2	-	2	0.42
พนักงานส่วนท้องถิ่น	1	-	1	0.21
วิชาชีพอิสระ / รับจ้าง	10	4	14	2.92
อาชีพอื่นๆ	11	3	14	2.92
ไม่ระบุ	15	4	19	3.96
รวมทั้งหมด	424	56	480	100

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2550). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ตารางที่ 77 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวนผู้ได้รับเลือก			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
นักการเมือง	245	49	294	58.50
ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	69	13	82	16.40
ข้าราชการบำนาญ	25	1	26	5.20
นักกฎหมาย	14	-	14	2.80
อาชีพอิสระ / รับจ้าง	12	2	14	2.80
อาชีพอื่นๆ	11	2	13	2.60
นักวิชาการ / ครู / อาจารย์	7	3	10	2.00
ไม่ระบุ	8	2	10	2.00
ข้าราชการประจำ	5	3	8	1.60
แพทย์	8	-	8	1.60
เกษตรกร	6	-	6	1.20
ที่ปรึกษา	2	2	4	0.80
รัฐวิสาหกิจ	4	-	4	0.80
วิชาชีพอิสระ	4	-	4	0.80
พนักงานของรัฐ	1	1	2	0.40
พนักงานส่วนท้องถิ่น	-	1	1	0.20
รวมทั้งหมด	421	79	500	100

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2554). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

การปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของนิวซีแลนด์ : ด้านอาชีพ

ตารางที่ 78 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1990 จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
นักการเมือง	2	1	3	3.03
นักวิเคราะห์การเงิน/ นักการตลาด/ นักบัญชี	4	1	5	5.05
นักธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว	9	4	13	13.13
นักกฎหมาย	15	2	17	17.17
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	2	1	3	3.03
สื่อมวลชน/นักประชาสัมพันธ์/นักบรรณรักษ์	3	1	4	4.04
NGO/นักเคลื่อนไหว	1	-	1	1.01
แพทย์/พยาบาล	5	1	6	6.06
ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	9	3	12	12.12
เกษตรกร	12	-	12	12.12
วิศวกร	3	-	3	3.03
ผู้บริหาร/นักวิเคราะห์นโยบาย/ที่ปรึกษา	8	1	9	9.09
นักพัฒนาด้านไอที/คอมพิวเตอร์	1	-	1	1.01
สหภาพการค้า/สหภาพแรงงาน	3	1	4	4.04
ทหาร	1	-	1	1.01
ตำรวจ	3	-	3	3.03
รวม	81	16	99	100

ที่มา : ประมวลโดยผู้วิจัย จาก New Zealand Parliamentary Service (1990). Who's Who in the New Zealand Parliament 1990. Wellington, New Zealand Parliament.

ตารางที่ 79 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1993 จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
นักการเมือง	3	3	6	6.06
นักวิเคราะห์การเงิน/ นักการตลาด/ นักบัญชี	2	-	2	2.02
นักธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว	6	3	9	9.09
นักกฎหมาย	11	2	13	13.13
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	2	-	2	2.02
สื่อมวลชน/นักประชาสัมพันธ์/นักบรรณรักษ์	1	-	1	1.01
NGO/นักเคลื่อนไหว	3	1	4	4.04
แพทย์/พยาบาล	2	4	6	6.06
ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	12	6	18	18.18
เกษตรกร	13	-	13	13.13
วิศวกร	4	-	4	4.04
ผู้บริหาร/นักวิเคราะห์นโยบาย/ที่ปรึกษา	7	1	8	8.08
นักพัฒนาด้านไอที/คอมพิวเตอร์	1	-	1	1.01
สหภาพการค้า/สหภาพแรงงาน	6	1	7	7.07
ทหาร	1	-	1	1.01
ตำรวจ	4	-	4	4.04
รวม	78	21	99	100

ที่มา : โดยการประมวลของผู้วิจัย จาก New Zealand Parliamentary Service (1993). *Who's Who in the New Zealand Parliament 1993*. Wellington, New Zealand Parliament.

ตารางที่ 80 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1996 จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
นักการเมือง	1	2	3	2.50
นักวิเคราะห์การเงิน/ นักการตลาด/ นักบัญชี	4	3	7	5.83
นักธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว	6	4	10	8.33
นักกฎหมาย	12	4	16	13.33
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	3	1	4	3.33
สื่อมวลชน/นักประชาสัมพันธ์/นักบรรณรักษ์	2	1	3	2.50
NGO/นักเคลื่อนไหว	4	5	9	7.50
แพทย์/พยาบาล	1	3	4	3.33
ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	12	11	23	19.17
เกษตรกร	13	-	13	10.83
วิศวกร	3	-	3	2.50
ผู้บริหาร/นักวิเคราะห์นโยบาย/ที่ปรึกษา	12	1	13	10.83
นักพัฒนาด้านไอที/คอมพิวเตอร์	1	-	1	0.83
สหภาพการค้า/สหภาพแรงงาน	7	-	7	5.83
ทหาร	1	-	1	0.83
นักจิตวิทยา	1	-	1	0.83
ตำรวจ	2	-	2	1.67
รวม	85	35	120	100

ที่มา : Radio New Zealand (1996). New Zealand Parliament 1996 Who's Who.

Wellington, Radio New Zealand.

ตารางที่ 81 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1999 จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
นักการเมือง	1	3	4	3.33
นักวิเคราะห์การเงิน/ นักการตลาด/ นักบัญชี	2	2	4	3.33
นักธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว	5	3	8	6.67
นักกฎหมาย	13	3	16	13.33
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	1	2	3	2.50
สื่อมวลชน/นักประชาสัมพันธ์/นักบรรณรักษ์	1	1	2	1.67
NGO/นักเคลื่อนไหว	6	6	12	10.00
แพทย์/พยาบาล	2	4	6	5.00
ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	16	11	27	22.50
เกษตรกร	9	1	10	8.33
วิศวกร	4	-	4	3.33
ผู้บริหาร/นักวิเคราะห์นโยบาย/ที่ปรึกษา	13	1	14	11.67
นักพัฒนาด้านไอที/คอมพิวเตอร์	1	-	1	0.83
สหภาพการค้า/สหภาพแรงงาน	6	-	6	5.00
ทหาร	2	-	2	1.67
นักจิตวิทยา	1	-	1	0.83
รวม	83	37	120	100

ที่มา : โดยการประมวลของผู้วิจัย จาก Alister Taylor (1999). New Zealand Who's Who Parliament Directory 1999. Auckland, Alister Taylor.

ตารางที่ 82 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2002 จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
นักการเมือง	2	2	4	3.33
นักวิเคราะห์การเงิน/ นักการตลาด/นักบัญชี	8	1	9	7.50
นักธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว	5	3	8	6.67
นักกฎหมาย	12	4	16	13.33
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	2	-	2	1.67
สื่อมวลชน/นักประชาสัมพันธ์/นักบรรณรักษ์	-	2	2	1.67
NGO/นักเคลื่อนไหว	6	5	11	9.17
แพทย์/พยาบาล	2	6	8	6.67
ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	18	8	26	21.67
เกษตรกร	6	1	7	5.83
วิศวกร	4	-	4	3.33
ผู้บริหาร/นักวิเคราะห์นโยบาย/ที่ปรึกษา	12	1	13	10.83
นักพัฒนาด้านไอที/คอมพิวเตอร์	1	-	1	0.83
สหภาพการค้า/สหภาพแรงงาน	6	1	7	5.83
ทหาร	2	-	2	1.67
รวม	86	34	120	100

ที่มา : Network Communications Limited (2002). The New Zealand Government Directory 2002. Wellington, Network Communications Limited.

ตารางที่ 83 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2005 จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
นักการเมือง	4	-	4	3.31
นักวิเคราะห์การเงิน/ นักการตลาด/นักบัญชี	7	1	8	6.61
นักธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว	9	2	11	9.09
นักกฎหมาย	10	5	15	12.40
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	2	-	2	1.65
สื่อมวลชน/นักประชาสัมพันธ์/นักบรรณรักษ์	-	2	2	1.65
NGO/นักเคลื่อนไหว	5	8	13	10.74
แพทย์/พยาบาล	2	7	9	7.44
ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	17	8	25	20.66
เกษตรกร	7	1	8	6.61
วิศวกร	4	-	4	3.31
ผู้บริหาร/นักวิเคราะห์นโยบาย/ที่ปรึกษา	6	2	8	6.61
นักพัฒนาด้านไอที/คอมพิวเตอร์	1	-	1	0.83
สหภาพการค้า/สหภาพแรงงาน	4	2	6	4.96
ทหาร	1	-	1	0.83
นักการทูต	2	-	2	1.65
นักวิทยาศาสตร์	-	1	1	0.83
งานด้านศาสนา	-	1	1	0.83
รวม	82	39	121	100

ที่มา : โดยการประมวลของผู้วิจัย จาก Network Communications Limited (2005). The New Zealand Government Directory 2005. Wellington, Network Communications Limited.

ตารางที่ 84 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2008 จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
นักการเมือง	5	3	8	6.56
นักวิเคราะห์การเงิน/ นักการตลาด/นักบัญชี	9	2	11	9.02
นักธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว	7	2	9	7.38
นักกฎหมาย	12	6	18	14.75
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	1	1	2	1.64
สื่อมวลชน/นักประชาสัมพันธ์/นักบรรณรักษ์	3	4	7	5.74
NGO/นักเคลื่อนไหว	5	7	12	9.84
แพทย์/พยาบาล	2	6	8	6.56
ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	12	4	16	13.11
เกษตรกร	5	1	6	4.92
วิศวกร	3	-	3	2.46
ผู้บริหาร/นักวิเคราะห์นโยบาย/ที่ปรึกษา	10	1	11	9.02
นักพัฒนาด้านไอที/คอมพิวเตอร์	1	-	1	0.82
สหภาพการค้า/สหภาพแรงงาน	2	3	5	4.10
นักการทูต	4	-	4	3.28
นักวิทยาศาสตร์	-	1	1	0.82
รวม	81	41	122	100

ที่มา : โดยการประมวลของผู้วิจัย จาก New Zealand Parliament (2014). "Current MPs."

Retrieved 2 December, 2014, from [http://www.parliament.nz/en-](http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current)

[nz/mpp/mps/current](http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current). ; New Zealand Parliament (2014). "Former MPs." Retrieved 2

December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/former>.

ตารางที่ 85 ข้อมูลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 2011 จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
นักการเมือง	1	4	5	4.13
นักวิเคราะห์การเงิน/ นักการตลาด/นักบัญชี	10	1	11	9.09
นักบิน	1	-	1	0.83
นักธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว	11	3	14	11.57
นักกฎหมาย	9	5	14	11.57
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	1	1	2	1.65
สื่อมวลชน/นักประชาสัมพันธ์/นักบรรณรักษ์	6	5	11	9.09
NGO/นักเคลื่อนไหว	5	7	12	9.92
แพทย์/พยาบาล	2	3	5	4.13
ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	9	2	11	9.09
เกษตรกร	4	-	4	3.31
วิศวกร	3	-	3	2.48
ผู้บริหาร/นักวิเคราะห์นโยบาย/ที่ปรึกษา	10	4	14	11.57
นักพัฒนาด้านไอที/คอมพิวเตอร์	1	-	1	0.83
สหภาพการค้า/สหภาพแรงงาน	2	2	4	3.31
ตำรวจ	1	-	1	0.83
นักการทูต	5	-	5	4.13
นักบริหารทรัพยากรบุคคล	-	1	1	0.83
ศาสตราจารย์	1	-	1	0.83
นักวิทยาศาสตร์	-	1	1	0.83
รวม	82	39	121	100

ที่มา : โดยการประมวลผลของผู้วิจัย จาก New Zealand Parliament (2014). "Current MPs."

Retrieved 2 December, 2014, from [http://www.parliament.nz/en-](http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current)

[nz/mpp/mps/current](http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current). ; New Zealand Parliament (2014). "Former MPs." Retrieved 2

December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/former>.

บทวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภา : มิติด้านอาชีพ

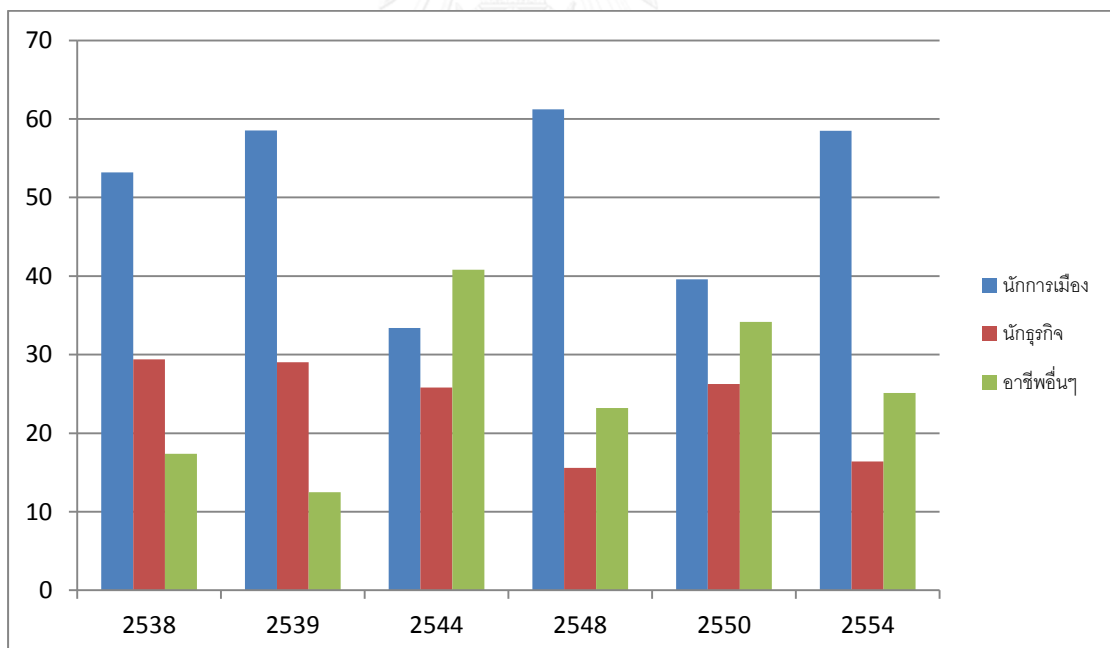
ในส่วนของอาชีพก่อนที่จะเข้าสู่วงการการเมืองของ ส.ส. เปรียบเทียบระหว่างไทยกับ นิวซีแลนด์นั้น ในงานวิจัยชิ้นนี้ ในส่วนของกรณีศึกษาไทย ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ประมวลโดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในหนังสือ ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้ง รวมทั้งข้อมูลที่ประมวลโดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2538 และ 2539 ก่อนหน้าที่จะมีคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นข้อมูลที่ผู้สมัคร ส.ส. แต่ละคนให้ไว้ในการลงสมัครรับเลือกตั้งแต่ละครั้ง ซึ่งจะมีการระบุอาชีพของตนเอง แต่ในส่วนของอาชีพของ ส.ส. นิวซีแลนด์ก่อนหน้าที่จะได้รับเลือกตั้งนั้น ผู้วิจัยประมวลและเรียบเรียงด้วยตนเองจากข้อมูลประวัติ ส.ส. จากหอสมุดแห่งชาติ นิวซีแลนด์ และจากเว็บไซต์รัฐสภานิวซีแลนด์ ซึ่งจะมีข้อจำกัดอยู่ตรงที่ในส่วนของข้อมูลอาชีพของ ส.ส. นิวซีแลนด์นี้ ผู้เขียนใช้วิจารณ์ญาณของตนเองในการตัดสินใจและจัดกลุ่มประเภทอาชีพ เนื่องจากในข้อมูลประวัติ ส.ส. จากหอสมุดแห่งชาตินิวซีแลนด์ และเว็บไซต์รัฐสภานิวซีแลนด์นั้น ไม่ได้ระบุอาชีพของ ส.ส. อย่างชัดเจนเหมือนกับกรณีของไทย ผู้วิจัยจึงขอกล่าวถึงข้อจำกัดในงานวิจัยที่ผู้เขียนพบเจอในเบื้องต้นก่อนเข้าสู่ผลการศึกษาในส่วนนี้ต่อไป

จากผลการศึกษาการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาในมิติด้านอาชีพนั้น ในส่วนของไทย ผู้วิจัยพบว่า **ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้งนั้นมาจากสองกลุ่มอาชีพใหญ่ๆ คือนักการเมือง และธุรกิจส่วนตัว** เป็นพัฒนาการที่ดำเนินมาอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538 จนถึง พ.ศ. 2554 ไม่มีการเปลี่ยนแปลง โดยนักการเมืองมีสัดส่วนมากที่สุดในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ส.ส. ระบุอาชีพตนเองว่าเป็นนักการเมืองมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือเกือบครึ่งหนึ่ง จากจำนวน ส.ส. ทั้งหมด รองลงมาคือ นักธุรกิจ หรือธุรกิจส่วนตัว นอกจากนั้นก็จะมีกลุ่มอาชีพอื่นๆ ซึ่งมีสัดส่วนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับสองกลุ่มอาชีพข้างต้นรองลงมาตามลำดับ เช่น ข้าราชการบำนาญ รัฐวิสาหกิจ นักกฎหมาย แพทย์ เป็นต้น การระบุอาชีพตนเองของ ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้งว่าเป็นนักการเมืองจำนวนมากที่สุดนั้น เป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจในงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปรายประเด็นนี้เปรียบเทียบกับนิวซีแลนด์ในส่วนท้ายของหัวข้อนี้ต่อไป

ตารางที่ 86 ตารางแสดงกลุ่มอาชีพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย พ.ศ. 2538-2554

กลุ่มอาชีพ	
นักการเมือง	เกษตรกร
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	ที่ปรึกษา
ข้าราชการบำนาญ	รัฐวิสาหกิจ
นักกฎหมาย	วิชาชีพอิสระ
อาชีพอิสระ/รับจ้าง	พนักงานของรัฐ
นักวิชาการ/ครู/อาจารย์	พนักงานส่วนท้องถิ่น
ข้าราชการประจำ	อาชีพอื่นๆ
แพทย์	ไม่ระบุ

กราฟที่ 12 กราฟเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย พ.ศ. 2538-2554

ในกรณีของนิวซีแลนด์นั้น ในเบื้องต้นผู้วิจัยค้นพบว่า การระบุอาชีพของ ส.ส. นิวซีแลนด์ มีความยากลำบาก ด้วยว่านักการเมืองนิวซีแลนด์นั้น บางส่วนประกอบมาหลายอาชีพ เช่น Nicky Wagner ส.ส. พรรคชาติ ในเขตเลือกตั้ง Christchurch Central ในอดีตเคยเป็นครูมาก่อน แล้วลาออกมาเปิดบริษัทส่วนตัว เป็นต้น ดังนั้น ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจะยึดอาชีพสุดท้ายที่นักการเมือง

คนนั้นทำงานเป็นหลัก ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กลุ่มอาชีพของนักการเมืองนิวซีแลนด์ที่ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. นั้น แตกต่างจากไทยตรงที่มีคนหลากหลายกลุ่มอาชีพได้รับเลือกตั้ง ไม่ได้มีแต่เฉพาะกลุ่มนักการเมืองและธุรกิจส่วนตัวเท่านั้น กลุ่มอาชีพหลักๆ ที่นักการเมืองนิวซีแลนด์ทำงานก่อนได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. นั้น ได้แก่ นักกฎหมาย, ครู อาจารย์ นักวิชาการ (หมายรวมถึงทั้งครูโรงเรียนอนุบาล ประถม มัธยม และอาจารย์มหาวิทยาลัย) , ธุรกิจส่วนตัว, เกษตรกร, ผู้บริหาร นักวิเคราะห์นโยบาย และที่ปรึกษา, นักวิเคราะห์การเงิน การตลาด และนักบัญชี, NGO และนักเคลื่อนไหว เป็นต้น นอกจากนี้ก็จะมีกลุ่มอาชีพอื่นๆ ที่มีสัดส่วนจำนวนเล็กน้อยลดหลั่นกันไป เช่น สื่อมวลชน นักประชาสัมพันธ์ นักบรรณรักษ์, แพทย์ พยาบาล, เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น สัดส่วนของกลุ่มอาชีพของนักการเมืองก่อนได้รับเลือกตั้งในนิวซีแลนด์นั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ในช่วง ค.ศ. 1990 กลุ่มอาชีพที่มีสัดส่วนมากที่สุด คือ นักกฎหมาย ส่วนในปี ค.ศ. 1993-2005 ครู อาจารย์ นักวิชาการ เป็นกลุ่มอาชีพที่มีสัดส่วนมากที่สุด และในปี ค.ศ. 2008-2011 นักกฎหมายกลับมามีสัดส่วนอาชีพมากที่สุดอีกครั้ง ทั้งนี้ เป็นที่น่าสนใจว่า กลุ่มอาชีพใหม่ๆ นอกเหนือไปจากกลุ่มอาชีพหลักๆ อย่าง ครู อาจารย์ นักวิชาการ, นักกฎหมาย, เกษตรกร, และธุรกิจส่วนตัวนั้น ได้รับเลือกตั้งเข้ามาในช่วง ค.ศ. 1996 เป็นต้นมา อันเป็นช่วงที่นิวซีแลนด์มีการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งพอดี กลุ่มอาชีพเหล่านั้น ได้แก่ ผู้บริหาร นักวิเคราะห์นโยบาย, NGO นักเคลื่อนไหว, นักวิเคราะห์การเงิน การตลาด นักบัญชี, และสื่อมวลชน การใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้อให้คนกลุ่มอาชีพใหม่ๆ เข้ามาสู่การเมืองมากขึ้น ซึ่งเรื่องนี้เป็นแต่เพียงข้อสังเกตของผู้วิจัยยังต้องมีการศึกษาต่อไปในอนาคต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 87 ตารางแสดงกลุ่มอาชีพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1990-2011

กลุ่มอาชีพ	
นักธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว	สหภาพการค้า/สหภาพแรงงาน
นักกฎหมาย	แพทย์/พยาบาล
ผู้บริหาร/นักวิเคราะห์/ที่ปรึกษา	นักการทูต
นักการเงิน/การตลาด/นักบัญชี	วิศวกร
สื่อมวลชน/ประชาสัมพันธ์	เจ้าหน้าที่ของรัฐ
นักเคลื่อนไหว/NGO	นักการเมือง
ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	เกษตรกร

*โดยการจัดประเภทของผู้วิจัย

ตารางที่ 88 ตารางแสดงจำนวนกลุ่มอาชีพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์มากที่สุด 3 ลำดับแรก ค.ศ. 1990-2011

ปี	กลุ่มอาชีพ	ร้อยละ	ปี	กลุ่มอาชีพ	ร้อยละ
1990	นักกฎหมาย	17.00	2002	ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	21.67
	นักธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว	13.13		นักกฎหมาย	13.33
	ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	12.12		ผู้บริหาร/นักวิเคราะห์	10.83
1993	ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	18.18	2005	ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	20.66
	นักกฎหมาย	13.13		นักกฎหมาย	12.40
	เกษตรกร	13.13		นักเคลื่อนไหว/NGO	10.74
1996	ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	19.17	2008	นักกฎหมาย	14.75
	นักกฎหมาย	13.13		ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	13.11
	ผู้บริหาร/นักวิเคราะห์	10.83		นักเคลื่อนไหว/NGO	9.84
1999	ครู/อาจารย์/นักวิชาการ	22.50	2011	นักกฎหมาย	11.57
	นักกฎหมาย	13.33		นักธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว	11.57
	ผู้บริหาร/นักวิเคราะห์	11.67		ผู้บริหาร/นักวิเคราะห์	11.57

จากผลการศึกษาเปรียบเทียบในประเด็นนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตเพิ่มเติมอีก 3 ประการ ประการแรก คือ ความแตกต่างระหว่างอาชีพของนักการเมืองไทยกับนิวซีแลนด์ก่อนได้รับเลือกตั้งว่า **ในนิวซีแลนด์นั้นจะไม่มีกลุ่มอาชีพใดที่มีสัดส่วนเกินครึ่งหนึ่งหรือเกือบเกินครึ่งหนึ่ง เหมือนอาชีพนักการเมืองในกรณีของไทย** แต่แต่ละกลุ่มจะมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน และจะมีสัดส่วนของกลุ่มอาชีพใหม่ๆ เข้ามาสู่วงการการเมืองอยู่เสมอ ประการที่สอง **นักการเมืองนิวซีแลนด์นั้นมักจะผูกตัวเองเข้ากับกลุ่มทางสังคม** ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคม หรือกลุ่มองค์กรวิชาชีพของตนเอง เช่น สหภาพต่างๆ และหลายคนก็เริ่มต้นกิจกรรมทางการเมืองจากการร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองกับองค์กรต่างๆ นั่นเอง ผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. มักจะเริ่มมีบทบาททางการเมืองในระดับเล็กๆ มาก่อนที่จะได้ลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นๆ และประการสุดท้าย คือ **นักการเมืองอาชีพ** ที่บอกว่าตนเองนั้นมีอาชีพเป็นนักการเมือง ดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปแล้วว่าในกรณีของไทยมี ส.ส. มากกว่าครึ่งหนึ่งหรือเกือบครึ่งหนึ่งในการเลือกตั้งแต่ละครั้งที่ระบุอาชีพตนเองว่าเป็นนักการเมือง ในขณะที่นักการเมืองที่ระบุอาชีพตนเองว่าเป็นนักการเมืองในนิวซีแลนด์กลับมีจำนวนที่น้อยกว่ามาก ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ในนิวซีแลนด์ไม่ว่าไม่มีนักการเมืองอาชีพเลย แต่

เส้นทางการเป็นนักการเมืองอาชีพในนิวซีแลนด์นั้น มักเริ่มต้นนับตั้งแต่ระดับเยาวชน เช่น เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ดำเนินกิจกรรมเป็นชมรมหนึ่งในมหาวิทยาลัย หรือดำเนินกิจกรรมทางการเมืองร่วมกับพรรคมาอย่างต่อเนื่อง เช่น เป็นเลขานุการ หรือเป็นฝ่ายวิจัยเก็บข้อมูลให้กับพรรค หรือ ส.ส. จากผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ก็พบว่า มี ส.ส. ที่มีเส้นทางทางการเมืองเช่นนี้เหมือนกัน แต่ไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับ ส.ส. ไทย ที่ระบุตนเองว่าเป็นนักการเมือง ซึ่งมักเริ่มต้นเส้นทางนักการเมืองอาชีพจากการลงสมัครสมาชิกสภาหรือผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมาก่อน

สรุป : เปรียบเทียบการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของไทยกับนิวซีแลนด์

ประเด็นการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภา เปรียบเทียบระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์นั้น ผู้วิจัยเลือกศึกษามิติของการเป็นตัวแทนใน 4 ด้าน ได้แก่ เพศ (และการเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อย) อายุ การศึกษา และอาชีพ จากผลการศึกษาพบว่า ในมิติด้านเพศ ทั้งนิวซีแลนด์และไทยมีการเปลี่ยนแปลงที่เหมือนกัน คือ สัดส่วนการเป็นตัวแทนของผู้หญิงในสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มสูงขึ้นจากช่วงก่อนหน้าที่จะมีการปฏิรูประบบเลือกตั้ง โดยที่ในกรณีของนิวซีแลนด์ สัดส่วน ส.ส. หญิง นั้นเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากจนเห็นได้ชัด แต่ในกรณีของไทยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงค่อยๆ เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ในด้านการเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อย พบเฉพาะในกรณีของนิวซีแลนด์ ที่มีชนกลุ่มน้อยกลุ่มหลักคือ ชาวเมารี พบว่าภายหลังจากการปฏิรูประบบเลือกตั้งมีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนจำนวนของ ส.ส. ชาวเมารีเพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมากจากช่วงก่อนการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ในขณะที่เดียวกัน ก็มีชนกลุ่มน้อยอีกกลุ่มหนึ่ง คือ ชาวเอเชีย ที่ได้รับเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม ในมิติด้านเพศและชนกลุ่มน้อย ควรที่จะพิจารณาถึงบริบททางการเมือง กล่าวคือ ในกรณีนิวซีแลนด์ เป็นผลที่ตั้งใจที่จะให้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง ในขณะที่กรณีไทยไม่ได้เป็นผลที่ตั้งใจให้เกิดเหมือนกรณีนิวซีแลนด์ ส่วนในมิติด้านอายุ ทั้งไทยและนิวซีแลนด์มีลักษณะที่เหมือนกันคือ ส.ส. กลุ่มที่ได้รับเลือกตั้ง ทั้งช่วงก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง มักจะอยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี รองลงมาคือ 51-60 ปี ไม่มีความแตกต่างกันทั้งก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ทั้งในกรณีของไทยและนิวซีแลนด์

ส่วนในมิติด้านการศึกษา พบว่า กรณีของไทย ในการเลือกตั้งทุกครั้งทั้งก่อนและหลังการปฏิรูป มีความแตกต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือ ในกรณีไทย ส.ส. กลุ่มที่ได้รับเลือกตั้งมากที่สุดช่วงก่อนการปฏิรูประบบเลือกตั้งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่ในภายหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้งนั้น กลุ่มที่ได้รับเลือกตั้งมากที่สุดสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท พร้อมกันนั้น ส.ส. ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีก็ยังคงมีสัดส่วนที่สูงใกล้เคียงกับ ส.ส. ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท และใน

ขณะเดียวกัน ส.ส. ที่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ก็มีสัดส่วนลดลงอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ในขณะที่กรณีนิวซีแลนด์ไม่มีบทบัญญัติเช่นนี้ในกฎหมายเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งทั้งก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ ส.ส. กลุ่มที่ได้รับเลือกตั้งมากที่สุดนั้น สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่ ส.ส. ที่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีก็ยังคงมีสัดส่วนสูง ถึงแม้จะลดลงไปบ้างตามยุคสมัย พร้อมๆ กับการเพิ่มสัดส่วนของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ข้อค้นพบในประเด็นนี้ของผู้วิจัย คือ วุฒิการศึกษาไม่ใช่สาระสำคัญในการลงสมัครรับเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ ขณะที่ในไทย วุฒิการศึกษายังคงเป็นสาระสำคัญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี

ในมิติด้านอาชีพ กล่าวได้ว่า ทั้งไทยและนิวซีแลนด์ ส.ส. มีความหลากหลายทางภูมิหลังการประกอบอาชีพจริง แต่จุดที่แตกต่างคือ ในการเลือกตั้งทั้งก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ในกรณีของไทยนั้น ส.ส. กลุ่มอาชีพที่ได้รับเลือกตั้งมากที่สุดระบุตนเองว่ามีอาชีพเป็นนักการเมือง มีจำนวนมากกว่าหรือใกล้เคียงกับครึ่งหนึ่งของ ส.ส. ทั้งหมด รองลงมาคือนักธุรกิจหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว และรองลงมาคือข้าราชการ โดยมากแล้ว สามกลุ่มอาชีพนี้จะเท่ากับ 3 ใน 4 ของ ส.ส. ทั้งสภาแล้ว ในกรณีของไทย ในขณะที่กรณีของนิวซีแลนด์แตกต่างจากไทยตรงที่มันักการเมืองที่ระบุตนเองว่ามีอาชีพเป็นนักการเมืองน้อยมาก โดยมากแล้วจะมาจากหลากหลายกลุ่มอาชีพ และมีการเปลี่ยนแปลงทั้งช่วงก่อนหน้าและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง โดยที่กลุ่มอาชีพหลักๆ ของ ส.ส. นิวซีแลนด์ ได้แก่ นักกฎหมาย, ครู อาจารย์ นักวิชาการ, ธุรกิจส่วนตัว, เกษตรกร, ผู้บริหาร นักวิเคราะห์นโยบาย และที่ปรึกษา, นักวิเคราะห์การเงิน การตลาด และนักบัญชี, NGO และนักเคลื่อนไหว ซึ่งไม่มีกลุ่มอาชีพใดที่มีสัดส่วนเกินกว่าครึ่งหนึ่งของ ส.ส. ทั้งสภา แต่ละกลุ่มอาชีพจะมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน

จากผลการศึกษาทั้งหมดในประเด็นนี้ นำมาสู่การพิสูจน์สมมติฐานข้อที่ 2 ในงานวิจัยนี้ ที่ว่า “การเปลี่ยนไปใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนในนิวซีแลนด์มีผลให้สัดส่วนของตัวแทนประชาชนในรัฐสภาที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งในเชิงเพศ อายุ การศึกษาและอาชีพ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์อีกข้อหนึ่งของการปฏิรูประบบเลือกตั้งในด้านการเป็นตัวแทนอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการเปลี่ยนไปใช้ระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนานในไทยมีผลให้สัดส่วนของตัวแทนประชาชนในรัฐสภาที่มีความหลากหลายมากขึ้นเช่นกัน แต่น้อยกว่านิวซีแลนด์โดยเปรียบเทียบ ทั้งนี้ เพราะการปฏิรูประบบเลือกตั้งในไทยไม่ได้มีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนที่ต้องการทำให้เกิดความหลากหลายของตัวแทนในรัฐสภา” ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นจริงตามสมมติฐานอย่างชัดเจนบางส่วน ในด้านของเพศและการเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อย และด้านอาชีพ ที่สะท้อนให้เห็นความหลากหลายอย่างแท้จริง เห็นได้จาก ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎร จะมีตัวแทนของคนเกือบทุกกลุ่มในสังคม ทั้งคนผิวขาว ชนกลุ่มน้อย (เมารี,เอเซีย) รวมทั้งเมื่อพิจารณาถึง

ภูมิหลังด้านอาชีพของตัวแทนแต่ละคนก็จะเห็นได้ว่ามีภูมิหลังที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและกาลเวลา ส.ส. ไม่ได้มาจากกลุ่มคนอาชีพเดียวในการเลือกตั้งทุกครั้งทั้งก่อนและหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรของไทยยังไม่ได้มีลักษณะที่สะท้อนถึงความหลากหลายเช่นว่านั้นเหมือนในนิวซีแลนด์ ส่วนในด้านของอายุและการศึกษา ผู้วิจัยคิดว่าในกรณีของไทยและนิวซีแลนด์ ยังมีความแตกต่างกันไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม ผลของการปฏิรูประบบเลือกตั้งกับการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาในไทยและนิวซีแลนด์ เป็นที่ชัดเจนว่าในการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของนิวซีแลนด์เป็นผลที่ตั้งใจไว้ ตามเจตนารมณ์ข้อหนึ่งในพิมพ์เขียวการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของไทย เป็นผลที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดเหมือนเช่นในนิวซีแลนด์ ในข้อนี้ จึงเป็นไปตามสมมติฐานเช่นกัน

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

การปฏิรูประบบเลือกตั้งในไทยและนิวซีแลนด์ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ในนิวซีแลนด์เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1992 และ 1993 ภายหลังจากลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้งทั้งสองครั้ง ที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเกินกึ่งหนึ่งได้ออกเสียงประชามติต้องการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง จากระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา ไปเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน ซึ่งเป็นระบบเลือกตั้งที่คณะกรรมการการศึกษาเรื่องระบบเลือกตั้ง ที่ตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1985 เสนอว่าเป็นระบบเลือกตั้งที่เหมาะสมที่จะเปลี่ยนไปใช้ ท่ามกลางมติมหาชนที่เริ่มสะท้อนความต้องการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งในช่วงเวลานั้น ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนถูกนำมาใช้ครั้งแรกในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ค.ศ. 1996 และใช้อย่างต่อเนื่องนับจากนั้นเป็นต้นมาจนถึงปี ค.ศ. 2011 รัฐบาลในขณะนั้น นำโดยพรรคชาติ ได้ประกาศว่าจะจัดให้มีการลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้งอีกครั้งพร้อมกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปีนั้น เพื่อให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ตัดสินใจอีกครั้งว่าจะยังคงใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนต่อไป หรือต้องการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งอีกครั้ง ซึ่งผลการลงประชามติปรากฏว่าประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งชาวนิวซีแลนด์เกินกว่าครึ่งหนึ่งยังคงสนับสนุนให้ใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนต่อไป โดยที่รัฐบาลได้ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งศึกษาทบทวนและจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนนี้ ในปี ค.ศ. 2012 แต่ข้อเสนอการปรับปรุงแก้ไขระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนก็ไม่ได้รับการตอบสนองจากทางรัฐบาลในขณะนั้น อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เห็นได้จากกรณีของนิวซีแลนด์ คือ ระบบเลือกตั้งไม่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง หากจะมีการเปลี่ยนแปลงน่าจะเป็นการปรับปรุงแก้ไขในรายละเอียดทางเทคนิค

ส่วนการปฏิรูประบบเลือกตั้งในไทยนั้น เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปฏิรูปการเมือง อันเป็นที่มาของการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คือ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งกล่าวกันว่าเป็น “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” ในส่วนของระบบเลือกตั้งนั้นมีการเปลี่ยนแปลงจากระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา มาเป็นระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนาน ถูกนำมาใช้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2548 ก่อนที่การเมืองระบอบประชาธิปไตยของไทยจะสะดุดลงอีกครั้งจากการรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งมีผลทำให้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 สิ้นสุดลง และมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คือ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ซึ่งระบบเลือกตั้งก็เป็นเรื่องหนึ่งที่มีการแก้ไข โดยยังคงรูปแบบของระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนาน คือ คะแนนเสียงแบบบัญชีรายชื่อไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจำนวนที่นั่งในสภาที่แต่ละพรรคการเมืองพึงได้รับ แต่มีการ

เปลี่ยนแปลงในทางเทคนิค กล่าวคือ การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เปลี่ยนจากระบบหนึ่งเขตหนึ่งคน มาเป็นระบบหนึ่งเขตมี ส.ส. ได้ไม่เกิน 3 คน ส่วนการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ เปลี่ยนแปลงจากการใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง มาเป็นการเลือกตั้งแบบสัดส่วน โดยแบ่งออกเป็น 8 กลุ่มจังหวัด ระบบเลือกตั้งนี้ถูกนำมาใช้เพียงครั้งเดียวในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 ต่อมา มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2554 ซึ่งระบบเลือกตั้งเป็นหนึ่งในเรื่องที่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข โดยในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เปลี่ยนกลับมาใช้ระบบหนึ่งเขตหนึ่งคน ส่วนการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ก็มีการเปลี่ยนแปลงมาใช้ระบบบัญชีรายชื่ออีกครั้งหนึ่ง แต่ไม่มีการกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำเหมือนในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ระบบเลือกตั้งนี้ถูกใช้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 เพียงครั้งเดียว ก่อนที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จะสิ้นสุดลง จากการรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 และระบบเลือกตั้งก็ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันต่อไปว่าระบบใดที่เหมาะสมกับประเทศไทย จะเห็นได้ว่า กรณีของไทยนั้นแตกต่างจากนิวซีแลนด์ จะเห็นได้ว่าระบบเลือกตั้งของไทย ยังคงเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน ไม่เสถียร มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จนดูเหมือนว่าระบบเลือกตั้งจะเป็นเครื่องมือสร้างความได้เปรียบทางการเมืองของฝ่ายที่มีอำนาจในเวลานั้นๆ อาจกล่าวได้ว่า ในไทยยังไม่เคยมีฉันทามติร่วมกันในเรื่องระบบเลือกตั้ง เหมือนที่นิวซีแลนด์จัดให้มีการลงประชามติ การกำหนดระบบเลือกตั้งในไทยเป็นเรื่องของผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเล็กๆ ที่คิดและบัญญัติลงในรัฐธรรมนูญโดยที่ยังไม่ได้มีการสอบถามประชาชนก่อน

การปฏิรูประบบเลือกตั้งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมือง เป็นสมมติฐานข้อแรก ที่งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการจะพิสูจน์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าทั้งในกรณีของไทยและนิวซีแลนด์นั้น ระบบเลือกตั้งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองจริง ผลการเลือกตั้งภายใต้ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา ก่อนหน้าการปฏิรูประบบเลือกตั้ง พบว่า เป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่ไม่มีพรรคเด่น แต่ละพรรคได้จำนวน ส.ส. ใกล้เคียงกัน ไม่มีพรรคใดได้จำนวน ส.ส. เกินกึ่งหนึ่ง ต่อมาเมื่อไทยเปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนาน เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมือง จากระบบหลายพรรคการเมืองที่ไม่มีพรรคเด่น ไปเป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่น และกำลังจะเกิดเป็นระบบพรรคเดียวครอบงำ แต่เมื่อเกิดการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 จนนำมาสู่การร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 รวมทั้งการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเรื่องระบบเลือกตั้ง พ.ศ. 2554 การเลือกตั้งภายหลังการแก้ไขระบบเลือกตั้งใหม่ ระบบพรรคการเมืองก็กลับมาเป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่นในการเลือกตั้งทั้งสองครั้ง ส่วนการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองนิวซีแลนด์นั้น พบว่า ก่อนหน้าที่จะมีการปฏิรูประบบเลือกตั้ง นิวซีแลนด์เป็นระบบสองพรรคการเมือง ที่มีเพียงสองพรรคการเมืองผลัดกันชนะและครองเสียงข้างมากในรัฐสภา ภายหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้ง นิวซีแลนด์เกิดการเปลี่ยนแปลงจากระบบสองพรรคการเมืองไปเป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่น กล่าวคือ ไม่มีพรรคการเมืองใดได้จำนวน ส.ส. เกินกึ่งหนึ่ง แต่พรรคที่ได้คะแนนและที่นั่งมากที่สุดก็

ยังคงเป็นสองพรรคการเมืองหลัก แต่พรรคขนาดกลางและขนาดเล็กได้จำนวนที่นั่งเพิ่มขึ้นจนเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดตั้งรัฐบาลทุกครั้ง อย่างไรก็ตาม ดังที่ได้เรียนไว้ข้างต้นว่า การเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองทั้งในไทยและนิวซีแลนด์นั้น ระบบเลือกตั้งมิได้เป็นเพียงปัจจัยเดียวที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หากแต่อาจมีปัจจัยอื่นๆ ร่วมด้วย ได้แก่ พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง บริบททางการเมือง ในกรณีไทย เช่น การยุบควมรวมพรรคการเมือง คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคการเมือง เป็นต้น ส่วนกรณีของนิวซีแลนด์ คือ การแยกตัวออกมาตั้งพรรคใหม่ โดยแยกออกมาจากสองพรรคการเมืองใหญ่ รวมไปถึงบริบททางสังคมเศรษฐกิจด้วย ในกรณีของนิวซีแลนด์ คือ ความตกต่ำทางเศรษฐกิจและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจซึ่งมีส่วนเร่งให้มหาชนต้องการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งด้วยเช่นกัน

อีกหนึ่งสมมติฐานที่งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการพิสูจน์ คือ การปฏิรูประบบเลือกตั้งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภา โดยผู้วิจัยต้องการพิสูจน์ว่าการปฏิรูประบบเลือกตั้งมีผลทำให้รัฐสภามีความหลากหลายมากขึ้น โดยเลือกศึกษาลักษณะการเป็นตัวแทนใน 4 ด้าน คือ เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ โดยที่รัฐสภาของไทยมีความหลากหลายน้อยกว่านิวซีแลนด์โดยเปรียบเทียบ ทั้งนี้ เพราะการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์มีเจตนารมณ์สำคัญในการสร้างการเป็นตัวแทนอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในกรณีของไทยไม่ได้มีการตั้งเจตนารมณ์เช่นนั้นเหมือนกับนิวซีแลนด์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของนิวซีแลนด์เป็นผลที่ตั้งใจจะให้เกิดขึ้นตั้งแต่แรก ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาของไทยเป็นผลที่ไม่ได้ตั้งใจจะให้เกิดขึ้น ผลการศึกษาพบว่า การปฏิรูประบบเลือกตั้งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภาเพียงบางส่วน ที่เห็นชัดเจนคือในด้านเพศและการเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อย ซึ่งกรณีนิวซีแลนด์แสดงให้เห็นว่ารัฐสภาเป็นที่สะท้อนถึงความหลากหลายในสังคมมากกว่า และอีกด้านหนึ่งคือด้านอาชีพ ที่ ส.ส. นิวซีแลนด์มักจะมีภูมิหลังการประกอบอาชีพที่หลากหลายในสัดส่วนที่มากกว่าของไทย ส่วนในด้านอายุและการศึกษาพบความแตกต่างไม่มากนัก โดยเฉพาะในด้านอายุ ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย

เมื่อวิเคราะห์ในทางทฤษฎีแล้ว ในแง่ทฤษฎีการปฏิรูประบบเลือกตั้งของ Renwick ที่เสนอแนวการอธิบายสาเหตุของการปฏิรูประบบเลือกตั้งนั้น ในกรณีการปฏิรูประบบเลือกตั้งในไทย เป็นลักษณะการปฏิรูปที่เกิดจากการกำหนดโดยเสียงข้างมากของชนชั้นนำ (Elite Majority Imposition) โดยที่การตัดสินใจเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งในแต่ละครั้ง นักการเมืองหรือกลุ่มที่มีอำนาจ ณ เวลานั้นมีบทบาทอย่างสำคัญยิ่งในการกำหนดระบบเลือกตั้งใหม่ การปฏิรูประบบเลือกตั้งจึงเปรียบเสมือนเป็นเพียงการช่วงชิงความได้เปรียบทางการเมืองมากกว่าการออกแบบสถาบันการเมืองในระยะยาว ยกเว้นแต่เพียงระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่มีที่มาจากกระแสเรียกร้องการปฏิรูปการเมืองของประชาชนภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 การปฏิรูป

ระบบเลือกตั้ง พ.ศ. 2540 จึงมีลักษณะเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างมวลชนกับชนชั้นนำ (Elite-mass interaction) ตามแนวการวิเคราะห์ของ Renwick ในทางหนึ่ง แต่ในการปฏิรูประบบเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 และ 2554 นั้นเป็นการปฏิรูปในลักษณะของชนชั้นนำกำหนดอย่างชัดเจน ส่วนในกรณีการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์นั้น มีลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมวลชนกับชนชั้นนำ (Elite-mass interaction) อย่างชัดเจน เพราะกระแสการเรียกร้องการปฏิรูประบบเลือกตั้งนั้นเกิดขึ้นในลักษณะ “คลื่นของความเปลี่ยนแปลง” จากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จนกดดันให้พรรคการเมืองต้องบรรจุประเด็นการปฏิรูประบบเลือกตั้งเป็นหนึ่งในนโยบายพรรคหาเสียงเลือกตั้ง ผลักดันจนนำไปสู่การลงประชามติเรื่องระบบเลือกตั้ง เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว มติมหาชนในนิวซีแลนด์มีบทบาทต่อการกดดันนักการเมืองและพรรคการเมืองมากกว่าไทยอย่างเห็นได้ชัด และกระบวนการปฏิรูประบบเลือกตั้งมีความยืดหยุ่นกับประชาชนในทุกขั้นตอน

ในแง่ทฤษฎีระบบเลือกตั้งของ Duverger นั้น ผลเชิงกลไกที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนคือเกิดการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองตามที่ได้กล่าวมาในสมมติฐานที่ 1 แต่ผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผลในเชิงของจิตวิทยา ภายหลังเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง ในกรณีของไทย การเปลี่ยนมาใช้ระบบหนึ่งเขตหนึ่งคนส์ การกำหนดให้มีระบบบัญชีรายชื่อส่งผลให้พรรคการเมืองต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมาก นักการเมืองคนสำคัญภายในพรรคจะถูกจัดลำดับให้ลงสมัครในระบบบัญชีรายชื่อนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม ระบบบัญชีรายชื่อใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง (ยกเว้นกรณีการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 ที่ใช้กลุ่มจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง) ส่งผลให้พรรคการเมืองต้องแข่งขันกันหาเสียงในเชิงนโยบายกับทั้งประเทศมากขึ้น ส่วนในกรณีนิวซีแลนด์นั้น นับตั้งแต่การเปลี่ยนระบบเลือกตั้งมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนในปี ค.ศ. 1996 เป็นต้นมา ผลที่เห็นชัดเจนคือ การเกิดขึ้นของพรรคการเมืองขนาดกลางและเล็ก ทั้งจากการแยกตัวออกจากสองพรรคการเมืองใหญ่เดิม และพรรคที่ตั้งขึ้นมาจากประเด็นเฉพาะ เช่น สิ่งแวดล้อม ในกรณีพรรคกรีน รวมถึงพรรคของชนกลุ่มน้อย อย่างชาวเมารี ผลจากการเกิดขึ้นของพรรคขนาดกลางและเล็ก ทำให้เกิดแนวร่วม (Coalition) ในการลงสมัครรับเลือกตั้งในช่วงเวลาหนึ่ง คือ กลุ่มพันธมิตร (Alliance) ที่เล็งเห็นว่าหากพรรคเล็กร่วมกันเป็นพันธมิตรจะได้รับเลือกตั้งมากขึ้น แต่กลุ่มนี้ก็สลายตัวไปในเวลาต่อมา อย่างไรก็ตาม พรรคขนาดกลางและเล็กก็ยังคงเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดตั้งรัฐบาลจนถึงปัจจุบัน

จากผลการศึกษาทั้งหมดของงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งเป็นการศึกษาเปรียบเทียบในไทยและนิวซีแลนด์ ในประเด็นผลของการปฏิรูประบบเลือกตั้งต่อการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองและการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนในรัฐสภา ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นจุดเด่นและจุดด้อยของทั้งสองกรณีศึกษา ซึ่งผู้วิจัยคิดว่างานวิจัยชิ้นนี้น่าจะมีประโยชน์ต่อไปในอนาคต หากผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อค้นพบของผู้วิจัยไปสู่ข้อเสนอที่เป็นรูปธรรมเพื่อการปฏิรูประบบเลือกตั้งของไทยในอนาคตของไทยต่อไป โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอเพื่อการปฏิรูประบบเลือกตั้งในอนาคตของไทยต่อไป ดังนี้

1. เปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วน ซึ่งเป็นระบบเลือกตั้งที่ใช้อยู่ในนิวซีแลนด์ ปัจจุบันนี้ สาเหตุที่ผู้วิจัยสนับสนุนให้เปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งนี้ เพราะจะทำให้เกิดความเป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองมากขึ้น โดยใช้คะแนนบัญชีรายชื่อที่แต่ละพรรคการเมืองได้รับเป็นตัวกำหนดว่าแต่ละพรรคการเมืองควรมีจำนวน ส.ส. จำนวนกี่คน กล่าวอีกนัยหนึ่ง จะไม่เกิดภาวะที่ว่าพรรคใหญ่ได้ประโยชน์อยู่ตลอด และพรรคกลางและเล็กเสียเปรียบอยู่เสมอ ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนจะช่วยเสริมสร้างระบบพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง มากกว่าจะเป็นการเลือกตั้งตัวบุคคล ถึงแม้ว่าจะมีความพยายามเสริมสร้างระบบพรรคการเมืองด้วยการกำหนดให้มีการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ แต่ด้วยระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนานของไทยนั้น คะแนนบัญชีรายชื่อไม่ได้มีความเกี่ยวข้องใดๆ กับ ส.ส. เขต กล่าวคือ เป็นการเลือกตั้งที่แยกต่างหากออกมาจากระบบเขต ไม่ได้มีส่วนกำหนดจำนวนที่นั่งที่แต่ละพรรคการเมืองพึงได้รับ การเปลี่ยนมาใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมสัดส่วนจะทำให้พรรคการเมืองมีความสำคัญมากขึ้น และพรรคต้องมีการพัฒนาตัวเองอยู่เสมอเพื่อให้ได้รับเลือกตั้ง

2. ระบบบัญชีรายชื่อมีการกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่ไม่สูงเกินไป ผู้วิจัยยังคงเชื่อว่าการกำหนดเกณฑ์คะแนนบัญชีรายชื่อขั้นต่ำ (threshold) ยังคงมีความสำคัญและจำเป็นที่จะช่วยคัดกรองพรรคการเมืองที่จะได้รับเลือกตั้งไม่ให้มีจำนวนมากเกินไป แต่ทั้งนี้ ต้องไม่สูงเกินไป อย่างเช่นในการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 5 ทำให้มีคะแนนสูญเปล่า (wasted) เกิดขึ้นนับล้านคะแนน และมีพรรคใหญ่ไม่เกิน 4 พรรคที่ได้รับเลือกตั้ง หรือการไม่กำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำของบัญชีรายชื่อ ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554 ก็ทำให้มีพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งเข้ามาถึง 11 พรรค ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะหาสมดุลระหว่างคะแนนสูญเปล่าที่มากเกินไป กับ พรรคที่ได้รับเลือกตั้งจำนวนเกิน 10 พรรค ด้วยการกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำของบัญชีรายชื่อ แต่อาจจะไม่กำหนดสูงเกินไป ซึ่งอัตราที่เหมาะสมในทัศนะของผู้วิจัยอยู่ที่ร้อยละ 3 แต่ทั้งนี้ ในประเด็นนี้เป็นเรื่องที่มีการถกเถียงต่อไป และอาจต้องใช้หลักสถิติเพื่อคำนวณ

3. ไม่บังคับให้ผู้สมัคร ส.ส. ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี เป็นข้อเสนอที่ผู้วิจัยสรุปและเห็นด้วยจากกรณีศึกษานิวซีแลนด์ เพราะในกรณีนิวซีแลนด์เห็นได้ชัดเจนว่า วุฒิการศึกษาไม่ใช่สาระสำคัญต่อการได้รับเลือกตั้ง หรือการดำรงตำแหน่งทางการเมือง นักการเมืองที่ไม่ได้เรียนจบระดับปริญญาตรีก็ได้หมายความว่า จะไม่สามารถทำงานนิติบัญญัติหรือบริหารประเทศได้ ในกรณีของไทย การกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีนั้น ผู้วิจัยคิดว่าเป็นการตัดโอกาสของคนที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์อีกจำนวนมาก หากเราต้องการให้รัฐสภาเป็นที่ต่อรองผลประโยชน์ของคนทุกกลุ่มในสังคมก็ไม่ควรที่จะตัดโอกาสคนที่ไม่ได้เรียนจบปริญญาตรี อีกทั้งการมีวุฒิปริญญาตรีก็ไม่ได้แสดงให้เห็นว่ามีผลต่อการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติและบริหารอย่างมีนัยยะสำคัญ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

แถมสุข นุ่มนนท์ (2545). สภาร่างรัฐธรรมนูญ: เส้นทางปฏิรูปการเมืองไทย. กรุงเทพฯ, สถาบันพระปกเกล้า.

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2538). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 กรกฎาคม 2538. กรุงเทพฯ, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2539). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 พฤศจิกายน 2539. กรุงเทพฯ, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

กรุงเทพธุรกิจ (2552). "สัมภาษณ์พิเศษ ดิเรก ถึงฝั่ง คณะกรรมการสมานฉันท์ฯ." Retrieved 26 ตุลาคม, 2557, from

<http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/analysis/20090510/40613/%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%A1%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%A9%E0%B8%93%E0%B9%8C%E0%B8%9E%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%A8%E0%B8%A9---%E0%B8%94%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%81-%E0%B8%96%E0%B8%B6%E0%B8%87%E0%B8%9D%E0%B8%B1%E0%B9%88%E0%B8%87-%E0%B8%84%E0%B8%93%E0%B8%B0%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AA%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%89%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B9%8C%E0%B8%AF.html>.

คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คปป.) (2539). ข้อเสนอในการปฏิรูปการเมืองไทย. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์เรือนแก้ว.

คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ รายงานของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ กรอบที่สาม ประเด็นปัญหาและหลักการสำคัญเกี่ยวกับสถาบันการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมือง.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ฉบับใช้เรียน. ส. เชื้อไทย. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์วิญญูชน: 99-102.

คณะกรรมการการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จัดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม สภาร่างรัฐธรรมนูญ (2550). กระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ, สำนักกรรมการ 1 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

จำนง ถาวรวิสิทธิ์ (2542). ศึกษาเปรียบเทียบระบบและวิธีการเลือกตั้ง ส.ส. ของไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) กับระบบและวิธีการเลือกตั้ง ส.ส. ตามกฎหมายของเยอรมัน, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชำนาญวิทย์ เตรีตน์ (2540). สภาพการเป็นตัวแทนในระบบการเลือกตั้งของไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนิกานุจน์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา (2552). ปัญหาระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2536). การเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากเขตละหนึ่งคน มาตรา 101. รายงานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 สภาผู้แทนราษฎร เล่ม 2. กรุงเทพฯ, กองกรรมการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: 228-232.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2551). "ปัญหาของระบบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ 2550." รัฐสภาสาร 56(9): 1-18.

พันเอกพิชัย เข้มทอง (2546). ปัญหาของระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มติชนออนไลน์ (2553). "เปิดชื่อ19 อรหันต์แกร่งน.ชุดปรองดอง พท.อัดไม่จริงใจตั้ง"ทายาทอสุร" ล้วนคนเสียเหลี่ยม ปฏิบัติ"แมว". Retrieved 15 พฤศจิกายน, 2555, from [http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1276612285&gripid=00&catid=.](http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1276612285&gripid=00&catid=)

มานิตย์ จุมปา (2540). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์นิติธรรม.

มานิตย์ จุมปา (2545). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540). กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์นิติธรรม.

มานิตย์ จุมปา (2549). คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 พร้อมข้อเสนอสำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2550). กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์นิติธรรม.

สภาร่างรัฐธรรมนูญ (2540). ประชาชนได้อะไรจาก (ร่าง) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สภาร่างรัฐธรรมนูญ, คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ (2550). สาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ พร้อมตารางเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540 ฉบับรับฟังความคิดเห็น. กรุงเทพฯ, สำนักกรรมาธิการ 3 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สภาร่างรัฐธรรมนูญ, คณะกรรมาธิการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม (2550). เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ, สำนักกรรมาธิการ 3 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2554). สรุปการประชุมคณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช ... (มาตรา 190) และร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช ... (มาตรา 93-98) รัฐสภา ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: 2-3.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2554). สรุปการประชุมคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช... (มาตรา 190) และร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช... (มาตรา 93-98) รัฐสภา ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: 2.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักกรรมการ 2 (2554). รายงานของคณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช.. (มาตรา 93-98). กรุงเทพฯ, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: 6-17.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักกรรมการ 2 (2552). รายงานคณะกรรมการสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปการเมืองและศึกษาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ รัฐสภา. กรุงเทพฯ, สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักรายงานการประชุมและชวเลข (2550). รายงานการประชุมสภา ร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 29/2550 (เป็นพิเศษ).

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2541). "พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2541." Retrieved 15 พฤศจิกายน, 2555, from <http://apthca.krisdika.go.th/Naturesig/CheckSig?whichLaw=law2&folderName=%BB36&lawPath=%BB36-20-9999-UPDATE>.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2550). "พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550." Retrieved 15 พฤศจิกายน, 2555, from <http://apthca.krisdika.go.th/Naturesig/CheckSig?whichLaw=law2&folderName=%BB36&lawPath=%BB36-20-2550-A0001>.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2554). "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2554." Retrieved 15 พฤศจิกายน, 2555, from <http://web.krisdika.go.th/data/law/law1/%c306/%c306-10-2554-a0001.pdf>.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2544). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2548). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2550). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2554). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2549). "แถลงการณ์คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข." Retrieved 15 พฤศจิกายน, 2555, from http://library2.parliament.go.th/giventake/content_give/kpk_statement.pdf.

ภาษาอังกฤษ

Alister Taylor (1999). New Zealand Who's Who Parliament Directory 1999. Auckland, Alister Taylor.

Barker, Fiona, et al. (2001). An Initial Assessment of the Consequences of MMP in New Zealand. Mixed-Member Electoral Systems : The Best of Both Worlds? M. S. S. a. M. P. Wattenburg. New York, Oxford University Press: 297-322.

Benoit, Kenneth (2004). "Models of Electoral System Change." Electoral Studies 23: 363-389.

Boston, Jonathan (2010). Dynamics of Government Formation. New Zealand Government & Politics. R. Miller. Melbourne, Oxford University Press: 206-225.

CIA World Factbook. "New Zealand." Retrieved 19 November, 2012, from <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/nz.html>.

Croissant, Aurel (2007). Electoral Reform and Party Systems in East Asian Democracies: A Comparative Analysis with Implications for Thailand. The New Election System: Which role will play in a re-developing Thai Democracy. Bangkok, Thailand.

Denemark, David (2001). Choosing MMP in New Zealand : Explaining the 1993 Electoral Reform. Mixed-Member Electoral Systems : The Best of Both Worlds? M. S. S. M. P. Wattenburg. Oxford, Oxford University Press: 70-94.

Dieter Nohlen et al. (2001). Elections in Asia and the Pacific : A Data Handbook Volume II South East Asia, East Asia, and the Pacific. New York, Oxford University Press.

Duverger, Maurice (1972). Political Parties : Their Organizations and Activity in the Modern State. London, Methuen.

Gallagher, Michael and Mitchell, Paul (2008). Appendix B. The Politics of Electoral System. M. G. a. P. Mitchell. Oxford, Oxford University Press.

Hunt, Graeme (1998). Why MMP Must Go. Auckland, Waddington Press.

Jackson, Keith and McRobie, Alan (1998). New Zealand Adopts Proportional Representation: Accident? Design? Evolution? Christchurch, Hazard Press.

Laakso, Markku and Taagepera, Rein (1979). "Effective Number of Parties: A Measure with Application to West Europe." Comparative Political Studies 12: 3-27.

Levine, Stephen and Roberts, Nigel S. (1994). "The New Zealand Electoral Referendum and General Election of 1993." Electoral Studies 13: 240-253.

Lijphart, Arend (1987). "The Demise of the Last Westminster System? Comments on the Report of the New Zealand's Royal Commission on the Electoral System." Electoral Studies 6: 97-103.

Mackie, Thomas T. and Rose, Richard (1992). The International Almanace of Electoral History. Basingstoke, Macmillan.

McRobie, Alan (1997). "New Zealand's First MMP Election." Agenda 4(3): 329-340.

Michael Gallagher electoral systems site - Department of Political Science - Trinity College Dublin. "Electoral Systems." Retrieved 12 January, 2015, from http://www.tcd.ie/Political_Science/staff/michael_gallagher/ELSystems/Docts/Indices.xls.

Ministry for Culture and Heritage (2014). "Helen Clark." Retrieved 3 February, 2015, from <http://www.nzhistory.net.nz/people/helen-clark>.

Ministry for Culture and Heritage (2014). "Jenny Shipley." Retrieved 3 February, 2015, from <http://www.nzhistory.net.nz/people/jenny-shipley>.

Ministry for Culture and Heritage (2014). "Jim Bolger." Retrieved 5 February, 2015, from <http://www.nzhistory.net.nz/people/jim-bolger>.

Ministry for Culture and Heritage (2014). "Premiers and Prime Ministers." Retrieved 20 May, 2015, from <http://www.nzhistory.net.nz/politics/premiers-and-pms>.

Mulgan, Richard (1992). The Elective Dictatorship in New Zealand. New Zealand Politics in Perspective. H. Gold. Auckland, Longman Paul: 513-531.

Network Communications Limited (2002). The New Zealand Government Directory 2002. Wellington, Network Communications Limited.

Network Communications Limited (2005). The New Zealand Government Directory 2005. Wellington, Network Communications Limited.

New Zealand Election Study (2011). "New Zealand Election 1972-1993." Retrieved 12 November, 2014, from http://www.nzes.org/exec/getdata/NZ_elections_1972-93.xls.

New Zealand Electoral Commission (1996). "1996 General Election – Official Results and Statistics." Retrieved 12 November, 2014, from http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_1996/.

New Zealand Electoral Commission (1996). Everything You Need to Know about voting under MMP : New Zealand's New Electoral System. Wellington, GP Publications.

New Zealand Electoral Commission (1999). "1999 General Election – Official Results and Statistics." Retrieved 12 November, 2014, from http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_1999/.

New Zealand Electoral Commission (2002). "2002 General Election – Official Result." Retrieved 12 November, 2014, from http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_2002/.

New Zealand Electoral Commission (2005). "2005 General Election – Official Result." Retrieved 12 November, 2014, from http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_2005/.

New Zealand Electoral Commission (2008). "2008 General Election – Official Result." Retrieved 12 November, 2014, from http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_2008/.

New Zealand Electoral Commission (2011). "2011 General Election – Official Result." Retrieved 12 November, 2014, from http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_2011/.

New Zealand Electoral Commission (2011). "Overall Results - 2011 Referendum on the Voting System." Retrieved 17 November, 2012, from http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_2011/referendum.html.

New Zealand Electoral Commission (2012). "Report of the Electoral Commission on the review of the MMP Voting System." Retrieved 10 October, 2013, from http://www.elections.org.nz/sites/default/files/bulk-upload/documents/Final_Report_2012_Review_of_MMP.pdf.

New Zealand Herald (2008). "Speech from the Throne 9 December 2008." from http://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=10547208.

New Zealand Herald (2010). "Pansy Wong resigns as MP." Retrieved 3 February, 2015, from http://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=10694214.

New Zealand Herald (2011). "Referendum 2011 : A look at Supplementary Member." Retrieved 19 November, 2012, from http://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=10762743.

New Zealand Herald (2013). "Govt rejects recommendations to change MMP system." Retrieved 15 April, 2014, from http://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=10883610.

New Zealand Parliament (2014). "Current MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current>.

New Zealand Parliament (2014). "Former MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/former>.

New Zealand Parliament (2014). "Hon Anne Tolley." Retrieved 7 February, 2015, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current/51MP1811/tolley-anne>.

New Zealand Parliamentary Service (1990). Who's Who in the New Zealand Parliament 1990. Wellington, New Zealand Parliament.

New Zealand Parliamentary Service (1993). Who's Who in the New Zealand Parliament 1993. Wellington, New Zealand Parliament.

Pankaew, Attasit (2010). Expectations versus Realities: An Assessment of the Impact of Mixed Member Electoral Systems in New Zealand and Thailand. The 81st Southern Political Science Association Annual Conference. Atlanta, Georgia.

Parliamentary Counsel Office (2011). "1993 Electoral Act." Retrieved 17 November, 2012, from <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1993/0087/latest/DLM307519.html>.

Parliamentary Library (2003). "The Origins of the Maori Seats (Updated 2009)." Retrieved 3 February, 2015, from <http://www.parliament.nz/en-nz/parl-support/research-papers/00PLLawRP03141/origins-of-the-m%C4%81ori-seats>.

Parliamentary Library (2012). "Final Results for the 2011 New Zealand General Election and Referendum." Retrieved 5 February, 2015, from <http://www.parliament.nz/mi-nz/parl-support/research-papers/00PLLaw2012021/final-results-for-the-2011-new-zealand-general-election>.

Pitkin, Hanna (1967). The Concept of Representation. Berkeley, University of California Press.

Radio New Zealand (1996). New Zealand Parliament 1996 Who's Who. Wellington, Radio New Zealand.

Renwick, Alan (2009). "Do 'wrong winner' elections trigger electoral reform? Lessons from New Zealand." Representation 45(4).

Renwick, Alan (2010). Introduction. The Politics of Electoral Reform: Changing the Rules of Democracy. A. Renwick. Cambridge, Cambridge University Press: 1-26.

Sartori, Giovanni (1976). Parties and Party Systems : A Framework for Analysis. Cambridge, Cambridge University Press.

Shugart, Matthew S. (2001). "Extreme" Electoral Systems and the Appeal of the Mixed-Member Alternative. Mixed-Member Electoral Systems : The Best of Both Worlds? M. S. Shugart and M. P. Wattenburg. New York, Oxford University Press: 25-51.

Shugart, Matthew S. and Wattenburg, Martin P. (2001). Mixed-Member Electoral Systems : A Definition and Typology. Mixed-Member Electoral Systems : The Best of Both Worlds? M. S. S. a. M. P. Wattenburg. Oxford, Oxford University Press: 9-24.

Vowles, Jack (1995). "The Politics of Electoral Reform in New Zealand." International Political Science Review 16(1): 95-115.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย ชุดที่ 19-24 พ.ศ. 2538-2554

1. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 19 พ.ศ. 2538

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
1	นาย สมัคร สุขทรเวช	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	1
2	นาง ลลิตา ฤกษ์สำราญ	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	1
3	นาย เตโช สวานนนท์	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	1
4	พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	2
5	นาย ศุภชัย พานิชภักดิ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	2
6	น.ส. อรทัย กาญจนชูศักดิ์	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	2
7	นาย ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	3
8	นาย พีระพงศ์ สาคกริก	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	3
9	นาย สมุทร มงคลกิติ	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	3
10	นาย ธรรมบุญ ประจวบเหมาะ	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	4
11	น.ส. คັນสนีย์ นาคพงศ์	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	4
12	นาย ภัทรศักดิ์ โอสถานุเคราะห์	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	4
13	นาย อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	5
14	นาย สุทิน นพเกตุ	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	5
15	นาย สุธรรม แสงประทุม	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	5
16	นาย พิชัย รัตตกุล	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	6
17	นาย เจริญ คันธวงศ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	6
18	นาย กันตธีร์ ศุภมงคล	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	6
19	นาง สุดารัตน์ เกษราพันธ์	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	7
20	นาย ประชา คุณะเกษม	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	7
21	นาย ไชยวัฒน์ ลินสุวงศ์	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	7
22	นาย พีระพงศ์ ถนอมพงษ์พันธ์	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	8

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
23	นาย ปราโมทย์ สุขุม	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	8
24	นาย ถวิล ไพรสณฑ์	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	9
25	นาย ประเสริฐ ม่วงศิริ	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	9
26	นาย สุวัฒน์ วรรณศิริกุล	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	9
27	นาย อุส่าห์ สระมาลา	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	10
28	นาย อริสมันต์ พงศ์เรืองรอง	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	10
29	นาย ปิติพงศ์ เต็มเจริญ	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	10
30	ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง	มวลชน	กรุงเทพมหานคร	11
31	พล.ต.ต. สีนสมุทร มุกดาหาร	มวลชน	กรุงเทพมหานคร	11
32	นาย โกวิท ธารณา	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	11
33	นาง ปวีณา หงสกุล	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	12
34	นาย สุมิตร สุนทรเวช	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	12
35	นาย ห้างทอง ธรรมวัฒน์	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	12
36	นาย สมัย เจริญช่าง	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	13
37	นาย เสรี พัฒนพันธ์ชัย	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	13
38	นาย พิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล	ประชาธิปัตย์	กระบี่	1
39	นาย อาคม เอ่งฉ้วน	ประชาธิปัตย์	กระบี่	1
40	พล.ต. ศรชัย มนตรีวัต	นำไทย	กาญจนบุรี	1
41	นาย ไพบุลย์ พิมพ์พิสิฐถาวร	นำไทย	กาญจนบุรี	1
42	นาวาโท เดชา สุขารมณ์	ชาติไทย	กาญจนบุรี	1
43	นาย ประชา โปธิพิพิธ	ประชาธิปัตย์	กาญจนบุรี	2
44	นาย เรวัต สิริกุล	ชาติไทย	กาญจนบุรี	2
45	นาย สังข์ทอง ศรีธเรศ	ความหวังใหม่	กาฬสินธุ์	1
46	นาย พิชัย มงคลวิรุณ	ความหวังใหม่	กาฬสินธุ์	1
47	นาย ชิงชัย มงคลธรรม	ความหวังใหม่	กาฬสินธุ์	1
48	นางสาว อรดี สุทศศรี	ชาติพัฒนา	กาฬสินธุ์	2
49	นาย วิทยา ภูมิเหล่าแจ้ง	ความหวังใหม่	กาฬสินธุ์	2
50	นาย เงิน ไชยศิวมงคล	ความหวังใหม่	กาฬสินธุ์	2
51	นาย เรืองวิทย์ ลิกค์	ชาติไทย	กำแพงเพชร	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
52	นางสาว คณิง ไทยประสิทธิ์	ชาติไทย	กำแพงเพชร	1
53	นาย ปรีชา มุสิกกุล	ประชาธิปัตย์	กำแพงเพชร	1
54	นาย วราเทพ รัตนากร	ชาติไทย	กำแพงเพชร	2
55	นาย สนั่น สบายเมือง	ชาติไทย	กำแพงเพชร	2
56	นาย อำนวย วีรวรรณ	นำไทย	ขอนแก่น	1
57	นาย กวี สุภธีระ	นำไทย	ขอนแก่น	1
58	นาย อติสร เพียงเกษ	นำไทย	ขอนแก่น	1
59	นาย เปรมศักดิ์ เพียยุระ	ความหวังใหม่	ขอนแก่น	2
60	นาย ศุภสิทธิ์ เตชะตานนท์	ชาติไทย	ขอนแก่น	2
61	นาย อำนาจ ชนะวงศ์	กิจสังคม	ขอนแก่น	2
62	นาย สุวิทย์ คุณกิตติ	กิจสังคม	ขอนแก่น	3
63	นาย สมศักดิ์ คุณเงิน	เสรีธรรม	ขอนแก่น	3
64	นาย ปัญญา ศรีปัญญา	นำไทย	ขอนแก่น	3
65	นาง ศรีนวล ศรีตรัย	ความหวังใหม่	ขอนแก่น	4
66	นาย สมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์	กิจสังคม	ขอนแก่น	4
67	นาย ประวัฒน์ อุตตะโมต	ชาติพัฒนา	จันทบุรี	1
68	นาย ธวัชชัย อนามัยพงษ์	ชาติพัฒนา	จันทบุรี	1
69	นางสาว คมคาย เพ็องประยูร	ชาติพัฒนา	จันทบุรี	1
70	นาย จาตุรนต์ ฉายแสง	ความหวังใหม่	ฉะเชิงเทรา	1
71	นาย อาทิตย์ อูไรรัตน์	เสรีธรรม	ฉะเชิงเทรา	1
72	นาย อิทธิ ศิริลัทธยากร	ชาติพัฒนา	ฉะเชิงเทรา	2
73	นาย สุชาติ ต้นเจริญ	ชาติไทย	ฉะเชิงเทรา	2
74	นาย วิทยา คุณปลื้ม	ชาติไทย	ชลบุรี	1
75	นาย สง่า ธนสงวนวงศ์	ชาติไทย	ชลบุรี	1
76	นาย สมชาย สหชัยรุ่งเรือง	ชาติไทย	ชลบุรี	1
77	นาย สนธยา คุณปลื้ม	ชาติไทย	ชลบุรี	2
78	นาย สันต์ศักดิ์ งามพิเชษฐ์	ชาติไทย	ชลบุรี	2
79	นาย สุรสิทธิ์ นิติวุฒิวรรักษ์	ชาติไทย	ชลบุรี	2
80	นาย บุญธง สงฆ์ประชา	ชาติไทย	ชัยนาท	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
81	นาย ชัยวัฒน์ ทรัพย์รวงทอง	เสรีธรรม	ชัยนาท	1
82	นาย สันติ ชัยวิรัตน์	เสรีธรรม	ชัยภูมิ	1
83	นาย อร่าม โล่ห์วีระ	ชาติไทย	ชัยภูมิ	1
84	นาย สุรวิทย์ คนสมบูรณ์	ความหวังใหม่	ชัยภูมิ	1
85	นาย เจริญ จรรย์โกมล	ชาติไทย	ชัยภูมิ	2
86	ร.ต. วัฒนา แก้วศิริ	นำไทย	ชัยภูมิ	2
87	นาย วุฒิชัย สงวนวงศ์ชัย	ชาติพัฒนา	ชัยภูมิ	3
88	พ.ท. อรุณ ชาลีรินทร์	ความหวังใหม่	ชัยภูมิ	3
89	นาย สุวโรช พะลัง	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	1
90	นาย ศิริศักดิ์ อ่อนละมัย	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	1
91	นาย สุขชาติ แก้วนาโพธิ์	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	1
92	นาย ฉัฐวิสุทธิ์ มุตตามระ	เอกภาพ	เชียงราย	1
93	นาย ยงยุทธ ตียะไพรัช	เอกภาพ	เชียงราย	1
94	นาง รัตนา จงสุทธนามณี	ชาติพัฒนา	เชียงราย	1
95	นาย ประทวน รมยานนท์	ชาติไทย	เชียงราย	2
96	นาย บัวสอน ประชามอญ	เอกภาพ	เชียงราย	2
97	นาย สมบูรณ์ วันไชยธนวงศ์	ชาติไทย	เชียงราย	2
98	นาย สุรสิทธิ์ เจียมวิจักขณ์	เอกภาพ	เชียงราย	3
99	นาย วิสาร เตชะธีราวัฒน์	นำไทย	เชียงราย	3
100	นาย ธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่	ความหวังใหม่	เชียงใหม่	1
101	นาย วิชัย วงศ์ไชย	พลังธรรม	เชียงใหม่	1
102	นาย สุรพันธ์ ชินวัตร	ชาติไทย	เชียงใหม่	1
103	นาย อำนาจ ยศสุข	นำไทย	เชียงใหม่	2
104	นาย บุญช่วย ภูจินาพันธุ์	ชาติพัฒนา	เชียงใหม่	2
105	นาย สุรพล เกียรติไชยากร	ชาติพัฒนา	เชียงใหม่	2
106	นาย สมพงษ์ อมรวิวัฒน์	ชาติพัฒนา	เชียงใหม่	3
107	นางสาว กิ่งกาญจน์ ณ เชียงใหม่	ความหวังใหม่	เชียงใหม่	3
108	นาย ทวีศักดิ์ สุภาศรี	ชาติพัฒนา	เชียงใหม่	4
109	นาย มานะ แพรสกุล	เอกภาพ	เชียงใหม่	4

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
110	นาย ชวน หลีกภัย	ประชาธิปัตย์	ตรัง	1
111	นาย วิเชียร คันถ้อง	ประชาธิปัตย์	ตรัง	1
112	นาย ทวี สุระบาล	ประชาธิปัตย์	ตรัง	2
113	นาย สาทิตย์ วงศ์หนองเตย	ประชาธิปัตย์	ตรัง	2
114	นาย บรรลุ สุทธิวาริ	เสรีธรรม	ตราด	1
115	นาย รักรักษ์ ตันติสุนทร	ประชาธิปัตย์	ตาก	1
116	นาย เทอดพงษ์ ไชยนันท์	ประชาธิปัตย์	ตาก	1
117	นาย ถาวร กาสมนัน	ประชาธิปัตย์	ตาก	1
118	นาย เดช บุญหลง	ชาติไทย	นครนายก	1
119	นาย ชาญชัย อิศระเสนารักษ์	ประชาธิปัตย์	นครนายก	1
120	นาย สมพัฒน์ แก้วพิจิตร	ชาติไทย	นครปฐม	1
121	นาย ไชยยศ สะสมทรัพย์	เอกภาพ	นครปฐม	1
122	นาย ไชยา สะสมทรัพย์	เอกภาพ	นครปฐม	1
123	นาย ชาญชัย ปทุมารักษ์	ชาติไทย	นครปฐม	2
124	นาย พรศักดิ์ เปี่ยมคล้า	ประชาธิปัตย์	นครปฐม	2
125	พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ	ความหวังใหม่	นครพนม	1
126	นาย ประสงค์ บุรณ์พงศ์	ความหวังใหม่	นครพนม	1
127	นาย มานะ คูสกุล	ความหวังใหม่	นครพนม	1
128	นาย ไพจิต ศรีวรขาน	ความหวังใหม่	นครพนม	2
129	นาย อรรถสิทธิ์ ทรัพย์สิทธิ์	ความหวังใหม่	นครพนม	2
130	นาย สุวัจน์ ลิปตพัลลภ	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	1
131	พล.อ. ชชาติชาย ชุณหะวัณ	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	1
132	นาย วรรณรัตน์ ชาญนุกูล	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	1
133	พล.ต.ต. วุฒิ สุโกศล	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	2
134	นาย สกุล ศรีพรหม	ชาติไทย	นครราชสีมา	2
135	ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี	ชาติไทย	นครราชสีมา	2
136	นาย กร ทัพพะรังสี	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	3
137	นาย ประชาธิปไตย คำสิงห์นอก	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	3
138	นาย ลำพอง พิลาสมบัติ	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	3

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
139	นาย สุขุม เลาว์ณย์ศิริ	นำไทย	นครราชสีมา	4
140	นาย กอรัปศักดิ์ สภาวสุ	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	4
141	นาย นิพนธ์ พร้อมพันธ์ุ	ประชาธิปัตย์	นครราชสีมา	4
142	นาย จำลอง ครุฑขุนทด	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	5
143	นาย รัชต์ ตำนกุล	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	5
144	นาย สมศักดิ์ พันธุ์เกษม	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	6
145	พ.ต.ท. สมชาย เพศประเสริฐ	นำไทย	นครราชสีมา	6
146	นาย สุรินทร์ พิศสุวรรณ	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	1
147	นาย มาโนชญ์ วิชัยกุล	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	1
148	นาย สัมพันธ์ ทองสมัคร	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	1
149	นาย ชำนิ ศักดิ์เศรษฐ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	2
150	นาย วิทยา แก้วภราดัย	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	2
151	นาย อภิชาติ การิกากุญจน์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	2
152	นาย ตรีพล เจาะจิตต์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	3
153	คุณหญิง สุพัตรา มาศดิตถ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	3
154	นาย ชินวรรณ บุญเกียรติ	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	4
155	นาย สุรเชษฐ์ มาศดิตถ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	4
156	นาย วีระกร คำประกอบ	ชาติไทย	นครสวรรค์	1
157	นาย ภิญโญ นิโรจน์	ชาติพัฒนา	นครสวรรค์	1
158	นาย สมควร โอบอ้อม	ประชาธิปัตย์	นครสวรรค์	1
159	นาย สุนัย จุลพงศธร	ชาติพัฒนา	นครสวรรค์	2
160	นาย บุญชู โรจนเสถียร	ประชาธิปัตย์	นครสวรรค์	2
161	นาย ธีระวัฒน์ ศิริวันสาธิต	กิจสังคม	นครสวรรค์	3
162	นาย ประเทือง คำประกอบ	ชาติพัฒนา	นครสวรรค์	3
163	นาย ประกอบ สังข์โต	ประชากรไทย	นนทบุรี	1
164	นาย สำเร็จ อัจฉริยะประสิทธิ์	ประชากรไทย	นนทบุรี	1
165	นาง พิมพ์า จันทร์ประสงค์	พลังธรรม	นนทบุรี	1
166	นาย ถวิล จันทร์ประสงค์	พลังธรรม	นนทบุรี	2
167	นาย อุดมเดช รัตนเสถียร	พลังธรรม	นนทบุรี	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
168	นาง พรพิชญ์ พัฒนกุลเลิศ	ประชาธิปัตย์	นราธิวาส	1
169	นาย อารีเพ็ญ อุตระสินธุ์	ความหวังใหม่	นราธิวาส	1
170	นาย สุรเชษฐ์ แวอาแซ	ประชาธิปัตย์	นราธิวาส	2
171	นาย รำริ มามะ	ประชาธิปัตย์	นราธิวาส	2
172	พล.อ. สนั่น เศวตเศรนี	ชาติไทย	น่าน	1
173	นาย คำรณ ฌ ลำพูน	ประชาธิปัตย์	น่าน	1
174	นาย วัลลภ สุปรียศิลป์	ชาติไทย	น่าน	1
175	นาย เนวิน ชิดชอบ	ชาติไทย	บุรีรัมย์	1
176	นาย ประสิทธิ์ ตั้งศรีเกียรติกุล	ชาติไทย	บุรีรัมย์	1
177	นาย ทรงศักดิ์ ทองศรี	ชาติไทย	บุรีรัมย์	1
178	นาย ปณวัตร เลี้ยงผ่องพันธุ์	ชาติไทย	บุรีรัมย์	2
179	นาย ชัย ชิดชอบ	ชาติไทย	บุรีรัมย์	2
180	นาย พรเทพ เตชะไพบูลย์	ประชาธิปัตย์	บุรีรัมย์	2
181	นาย ไสภณ เพชรสว่าง	ชาติพัฒนา	บุรีรัมย์	3
182	นาย วัชรินทร์ ฉันทะกุล	ชาติไทย	บุรีรัมย์	3
183	นาย การุณ ไสงาม	ประชาธิปัตย์	บุรีรัมย์	4
184	พ.ต.อ. สุทธิ คะสุวรรณ	ชาติไทย	บุรีรัมย์	4
185	นาย ชูชีพ หาญสวัสดิ์	ชาติไทย	ปทุมธานี	1
186	นาย ชูชาติ หาญสวัสดิ์	ชาติไทย	ปทุมธานี	1
187	นาง วาณี หาญสวัสดิ์	ชาติไทย	ปทุมธานี	1
188	นาย อุดมศักดิ์ ทั้งทอง	ชาติไทย	ประจวบคีรีขันธ์	1
189	นาย สำเภา ประจวบเหมาะ	ชาติไทย	ประจวบคีรีขันธ์	1
190	นาย วิเศษ ใจใหญ่	ชาติไทย	ประจวบคีรีขันธ์	1
191	นาย สุนทร วิลาวณิชย์	ชาติไทย	ปราจีนบุรี	1
192	นาย สมาน ภูมมะกาญจนะ	ชาติพัฒนา	ปราจีนบุรี	1
193	นาย บุญส่ง สมใจ	ชาติไทย	ปราจีนบุรี	1
194	นาย วยโรจน์ พิพิธภักดี	ประชาธิปัตย์	ปัตตานี	1
195	นาย มะรีเป็ง จะปะภียา	ประชาธิปัตย์	ปัตตานี	1
196	นาย มุข สุลอฆาน	ความหวังใหม่	ปัตตานี	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
197	นาย สุธิน ภูยัทธนานนท์	ความหวังใหม่	ปัตตานี	2
198	นาย มนตรี พงษ์พานิช	กิจสังคม	พระนครศรีอยุธยา	1
199	นาย พลกฤษณ์ หงษ์ทอง	กิจสังคม	พระนครศรีอยุธยา	1
200	นาย ประมวล สภาวสุ	ชาติพัฒนา	พระนครศรีอยุธยา	1
201	นาย บุญพันธ์ แซ่วัฒนะ	กิจสังคม	พระนครศรีอยุธยา	2
202	นาย พงษ์อุดม ตรีสุขี	กิจสังคม	พระนครศรีอยุธยา	2
203	นาง ลดาวัลลี วงศ์ศรีวงศ์	ประชาธิปัตย์	พะเยา	1
204	นาง พวงเล็ก บุญเชียง	ชาติไทย	พะเยา	1
205	นาย สฤกษ์ อึ้งอภินันท์	ชาติไทย	พะเยา	1
206	นาย จุรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์	ประชาธิปัตย์	พังงา	1
207	นาย สุพัฒน์ ธรรมเพชร	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	1
208	นาย นิพิฐร์ อินทรสมบัติ	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	1
209	นาย สมคิด นวลเปียน	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	1
210	นาย ประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	ประชาธิปัตย์	พิจิตร	1
211	นาย ไพฑูรย์ แก้วทอง	ประชาธิปัตย์	พิจิตร	1
212	พล.ต. สนั่น ขจรประศาสน์	ประชาธิปัตย์	พิจิตร	2
213	พ.ต.ท. อดุลย์ บุญเสรรฐ	ความหวังใหม่	พิจิตร	2
214	พล.อ. ศิริ ทิวะพันธ์ุ์	นำไทย	พิษณุโลก	1
215	นาย ยิ่งพันธ์ มนะสิการ	ประชากรไทย	พิษณุโลก	1
216	นาย สุขน ขามพูนท	ชาติพัฒนา	พิษณุโลก	1
217	นาย จุติ ไกรฤกษ์	ประชาธิปัตย์	พิษณุโลก	2
218	นาย อุดมศักดิ์ อูซชิน	นำไทย	พิษณุโลก	2
219	นาย วีระ ปัทมสิริวัฒน์	ชาติพัฒนา	พิษณุโลก	2
220	นาย อลงกรณ์ พลบุตร	ประชาธิปัตย์	เพชรบุรี	1
221	นาย ธานี ยี่สาร	ชาติไทย	เพชรบุรี	1
222	นาย ยุทธ อังกิ้นันท์	ชาติพัฒนา	เพชรบุรี	1
223	นาย ปัญจะ เกสรทอง	ชาติพัฒนา	เพชรบูรณ์	1
224	พล.ต.ต. ประธาน สว่างวโรรส	นำไทย	เพชรบูรณ์	1
225	นาย จรัส พัวช่วย	พลังธรรม	เพชรบูรณ์	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
226	นาย สันติ พร้อมพัฒน์	ความหวังใหม่	เพชรบูรณ์	2
227	พ.อ.ท. กิตติคุณ นาคะบุตร	ชาติไทย	เพชรบูรณ์	2
228	นาย แก้ว บัวสุวรรณ	ความหวังใหม่	เพชรบูรณ์	3
229	นาย เอี่ยม ทองใจสด	ชาติไทย	เพชรบูรณ์	3
230	นาง ศิริวรรณ ปราศจากศัตรู	ประชาธิปัตย์	แพร่	1
231	นาย ดุสิต รังคสิริ	ชาติไทย	แพร่	1
232	นาย เมธา เอื้ออภิญญกุล	ชาติไทย	แพร่	1
233	นาง อัญชลี เทพบุตร	ประชาธิปัตย์	ภูเก็ต	1
234	นาย ประวัติ ทองสมบูรณ์	กิจสังคม	มหาสารคาม	1
235	นาย สุชาติ ศรีสังข์	เอกภาพ	มหาสารคาม	1
236	นาย กริช กงเพชร	ความหวังใหม่	มหาสารคาม	1
237	นาย ชาญชัย ชัยรุ่งเรือง	ชาติพัฒนา	มหาสารคาม	2
238	นาย สุชาติ โชคชัยวัฒนากร	กิจสังคม	มหาสารคาม	2
239	นาย ประยุทธ์ ศิริพานิชย์	ชาติไทย	มหาสารคาม	2
240	นาง วรศุณี เชาวศิริกุล	ประชาธิปัตย์	มุกดาหาร	1
241	นาย ระวี กิ่งคำวงศ์	ความหวังใหม่	มุกดาหาร	1
242	นาย บุญเลิศ สว่างกุล	พลังธรรม	แม่ฮ่องสอน	1
243	นาย วันมูหะหมัดนอร์ มะทา	ความหวังใหม่	ยะลา	1
244	นาย ประเสริฐ พงษ์สุวรรณศิริ	ประชาธิปัตย์	ยะลา	1
245	นาย บुरาฮานูดีน อุเซ็ง	ความหวังใหม่	ยะลา	1
246	นาย รณฤทธิ์ชัย คานเขต	ชาติไทย	ยโสธร	1
247	นาย ประยุทธ์ นิจพานิชย์	ความหวังใหม่	ยโสธร	1
248	นาย สฤกษ์ดี ประดับศรี	ความหวังใหม่	ยโสธร	2
249	นาย พีรพันธุ์ พาลุสุข	ชาติไทย	ยโสธร	2
250	นาย อนุรักษ์ จุริมาศ	ชาติไทย	ร้อยเอ็ด	1
251	นาย เสกสิทธิ์ ไวนิยมพงศ์	ความหวังใหม่	ร้อยเอ็ด	1
252	นาย ฉลาด ขามช่วง	ประชาธิปัตย์	ร้อยเอ็ด	1
253	นาย ศักดา คงเพชร	ชาติไทย	ร้อยเอ็ด	2
254	นาย ขจรศักดิ์ ศรีสวาสต์	ความหวังใหม่	ร้อยเอ็ด	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
255	นาย ชัชวาลย์ ชมภูแดง	ชาติไทย	ร้อยเอ็ด	2
256	นาย เอกภาพ พลซื่อ	เสรีธรรม	ร้อยเอ็ด	3
257	นาย ชัยศักดิ์ ทะไกรราช	ชาติไทย	ร้อยเอ็ด	3
258	นาย สุรพร ดนัยตั้งตระกูล	ความหวังใหม่	ร้อยเอ็ด	3
259	นาย วิรัช ร่มเย็น	ประชาธิปไตย	ระนอง	1
260	นาย ปิยะ ปิตุเตชะ	ชาติพัฒนา	ระยอง	1
261	นาย เสริมศักดิ์ การุญ	ชาติไทย	ระยอง	1
262	นาย ยงยศ อรุณเวสสะเศรษฐ	ชาติไทย	ระยอง	1
263	นาย สรอรอด กลิ่นประทุม	ชาติไทย	ราชบุรี	1
264	นาย ทวี ไกรคุปต์	ประชาธิปไตย	ราชบุรี	1
265	นาย วิจัย วัฒนาประสิทธิ์	นำไทย	ราชบุรี	1
266	ร.ต.ท. เขาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ	ชาติไทย	ราชบุรี	2
267	นาย บุญมาก ศิริเนาวกุล	ประชาธิปไตย	ราชบุรี	2
268	พล.ต.อ. บุญชู ว่างานนท์	ความหวังใหม่	ลพบุรี	1
269	นาย อุบลศักดิ์ บัวหลวงงาม	ความหวังใหม่	ลพบุรี	1
270	นาย นิพนธ์ ธาราภูมิ	นำไทย	ลพบุรี	1
271	นาย เขาวนวัศ สุดลาภา	กิจสังคม	ลพบุรี	2
272	นาย นิยม วรปัญญา	ชาติไทย	ลพบุรี	2
273	นาย บุญชู ตรีทอง	ชาติไทย	ลำปาง	1
274	นาย ไพโรจน์ โล่ห์สุนทร	ชาติพัฒนา	ลำปาง	1
275	นาย วาสิต พัยคฆบุตร	ชาติไทย	ลำปาง	1
276	นาย พิณิจ จันทรสุรินทร์	ชาติพัฒนา	ลำปาง	2
277	นางสาว ธารทอง ทองสวัสดิ์	ชาติพัฒนา	ลำปาง	2
278	นาย มนตรี ต่านไพบูลย์	ความหวังใหม่	ลำพูน	1
279	นาย ประเทือง ปานลักษณ์	ชาติไทย	ลำพูน	1
280	นาย ธีญ การวัฒนาศิริกุล	ความหวังใหม่	ลำพูน	1
281	พล.อ. อาทิตย์ กำลังเอก	ชาติพัฒนา	เลย	1
282	นาย สมศักดิ์ แสงเจริญรัตน์	ประชาธิปไตย	เลย	1
283	นาย ปรีชา เร่งสมบุญสุข	กิจสังคม	เลย	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
284	นาย พินิจ สิทธิโ	ชาติพัฒนา	เลย	2
285	นาย บุญชง วิสมหมาย	ความหวังใหม่	ศรีสะเกษ	1
286	นาย วิชิต แสงทอง	ชาติพัฒนา	ศรีสะเกษ	1
287	นาย ไพโรจน์ เกรือรัตน์	ชาติไทย	ศรีสะเกษ	1
288	นาย ปิยะณัฐ วัชรภรณ์	ชาติไทย	ศรีสะเกษ	2
289	นาย มานพ จรัสดำรงนิตย์	ความหวังใหม่	ศรีสะเกษ	2
290	พ.ต.อ. พิน วงศ์ปลั่ง	ชาติไทย	ศรีสะเกษ	2
291	นาย ดนัยฤทธิ์ วัชรภรณ์	ชาติไทย	ศรีสะเกษ	3
292	นาย จำนงค์ โพธิสาโร	ชาติไทย	ศรีสะเกษ	3
293	นาย จาตุรงค์ เพ็งนรพัฒน์	ชาติไทย	ศรีสะเกษ	3
294	นาย พนม พิลาบุตร	กิจสังคม	สกลนคร	1
295	นาย อภิชาติ ตีรสวัสดิชัย	ประชาธิปไตย	สกลนคร	1
296	นางสาว มาลีรัตน์ แก้วก่า	ชาติพัฒนา	สกลนคร	1
297	นาย สิทธิรัตน์ รัตนวิจารณ์	เสรีธรรม	สกลนคร	2
298	นาย วัชรินทร์ ศรีถาวร	ความหวังใหม่	สกลนคร	2
299	นาย อวยชัย สุขรัตน์	ความหวังใหม่	สกลนคร	3
300	นาย วิรัตน์ ตยางคนนท์	ชาติไทย	สกลนคร	3
301	นาย วินัย เสนเนียม	ประชาธิปไตย	สงขลา	1
302	นาย นิพนธ์ บุญญามณี	ประชาธิปไตย	สงขลา	1
303	นาย อำนวย สุวรรณศิริ	ประชาธิปไตย	สงขลา	1
304	นาย ไสว พัฒโน	ประชาธิปไตย	สงขลา	2
305	นาย ถาวร เสนเนียม	ประชาธิปไตย	สงขลา	2
306	นาย ลากศักดิ์ ลาภาโรจน์กิจ	ประชาธิปไตย	สงขลา	2
307	พ.ต.ท. วิจิตร สุวิทย์	ประชาธิปไตย	สงขลา	3
308	นาย ไตรรงค์ สุวรรณศิริ	ประชาธิปไตย	สงขลา	3
309	นาย สนั่น สุธากุล	ประชาธิปไตย	สตูล	1
310	นาย ชานินทร์ ใจสมุทร	ประชาธิปไตย	สตูล	1
311	นาย วัฒนา อัครเวม	ชาติไทย	สมุทรปราการ	1
312	ว่าที่ ร.ท. วัลลภ ยิ่งตรง	พลังธรรม	สมุทรปราการ	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
313	นาย สนิท กุลเจริญ	ประชากรไทย	สมุทรปราการ	1
314	นาย สมพร อัครเหม	ชาติไทย	สมุทรปราการ	2
315	นาย มั่น พัทโนทัย	ชาติไทย	สมุทรปราการ	2
316	นาย ประดิษฐ์ ยิ่งยืน	ชาติไทย	สมุทรปราการ	2
317	ร.ต. นุกูล ธนิกุล	ความหวังใหม่	สมุทรสงคราม	1
318	นาย มณฑล ไกรวัฒน์สุสรณ์	ความหวังใหม่	สมุทรสาคร	1
319	นาย เจี้ย ก๊กผล	มวลชน	สมุทรสาคร	1
320	นาย อุดม ไกรวัฒน์สุสรณ์	ความหวังใหม่	สมุทรสาคร	1
321	นาย เสนาะ เทียนทอง	ชาติไทย	สระแก้ว	1
322	นาย บุรินทร์ หิรัญบุรณะ	ชาติไทย	สระแก้ว	1
323	นาย วิทยา เทียนทอง	ชาติไทย	สระแก้ว	1
324	นาย บัญญัติ วงษ์ประยูร	กิจสังคม	สระบุรี	1
325	พล.ต.อ. ประमाण อติเรกสาร	ชาติไทย	สระบุรี	1
326	นาย ปองพล อติเรกสาร	ชาติไทย	สระบุรี	2
327	นาย สมชาย สุนทรวัฒน์	ประชาธิปัตย์	สระบุรี	2
328	พล.ต.ท. ธนู หอมหวล	นำไทย	สิงห์บุรี	1
329	นาย ประศาสตร์ ทองปากน้ำ	ชาติพัฒนา	สุโขทัย	1
330	นาย สมศักดิ์ เทพสุทิน	กิจสังคม	สุโขทัย	1
331	นาย ประทวน เขียวฤทธิ์	ชาติพัฒนา	สุโขทัย	2
332	ร.ต. ประพาส ลิ้มปะพันธ์	ชาติพัฒนา	สุโขทัย	2
333	นาย บรรหาร ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	1
334	นาย บุญเอื้อ ประเสริฐสุวรรณ	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	1
335	นาย ชุมพล ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	1
336	นางสาว กัญจนา ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	2
337	นาย ประภัตร โพธสุธน	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	2
338	นาย จองชัย เทียนธรรม	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	2
339	นาย บุญญัติ บรรทัดฐาน	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	1
340	นาย ชุมพล กาญจนะ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	1
341	นาย ประวิช นิลวัชรเมณี	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
342	นาง นิภา พริ้งศุลกะ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	2
343	นาย สุเทพ เทือกสุบรรณ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	2
344	นาย ชูชัย มุ่งเจริญพร	กิจสังคม	สุรินทร์	1
345	นาย เกษม รุ่งธนเกียรติ	ชาติไทย	สุรินทร์	1
346	นาย พูนสวัสดิ์ มูลศาสตรสาทร	ความหวังใหม่	สุรินทร์	1
347	นาย พิศาล มูลศาสตรสาทร	ความหวังใหม่	สุรินทร์	2
348	นาย ยรรยง ร่วมพัฒนา	ชาติพัฒนา	สุรินทร์	2
349	นาย อร่าม อามระดิษ	กิจสังคม	สุรินทร์	2
350	นาย กำชัย เรืองกาญจนเศรษฐ์	ชาติพัฒนา	สุรินทร์	3
351	นาย ชูศักดิ์ แอกลง	กิจสังคม	สุรินทร์	3
352	นาย สมบัติ ศรีสุรินทร์	ชาติไทย	สุรินทร์	3
353	นาย ประสิทธิ์ จันทาทอง	ชาติพัฒนา	หนองคาย	1
354	นาย พิทักษ์ ศรีตะบุตร	ความหวังใหม่	หนองคาย	1
355	นาย ฉัตรชัย เอียสกุล	ความหวังใหม่	หนองคาย	1
356	นาย พินิจ จารุสมบัติ	เสรีธรรม	หนองคาย	2
357	นาย ธรรมบุญ เจริญดี	ชาติพัฒนา	หนองคาย	2
358	นาย สุขเมธ พรหมพันท้าว	เสรีธรรม	หนองคาย	2
359	นาย ไพรัช นุชิต	กิจสังคม	หนองบัวลำภู	1
360	นาย ไชยา พรหมา	ชาติพัฒนา	หนองบัวลำภู	1
361	ว่าที่ ร.อ. สรชาติ สุวรรณพรหม	ความหวังใหม่	หนองบัวลำภู	1
362	พล.ต.ท. วิโรจน์ เปาอินทร์	ประชากรไทย	อ่างทอง	1
363	นาย สมศักดิ์ ปรีศนันท์กุล	ชาติไทย	อ่างทอง	1
364	นาย เฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย	ความหวังใหม่	อุดรธานี	1
365	นาย พูลศักดิ์ อยู่ประเสริฐ	เสรีธรรม	อุดรธานี	1
366	นาย วิชัย ชัยจิตวณิชกุล	ความหวังใหม่	อุดรธานี	1
367	นาย ขจิตร ชัยนิคม	ความหวังใหม่	อุดรธานี	2
368	นาย เกียรติชัย ชัยเชาวรัตน์	ความหวังใหม่	อุดรธานี	2
369	นาย ประสพ บุษราคัม	ชาติพัฒนา	อุดรธานี	2
370	นาย วิเชียร ขาวขำ	กิจสังคม	อุดรธานี	3

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
371	นาย สุรชาติ ชำนาญศิลป์	เสรีธรรม	อุดรธานี	3
372	นาย ประจวบ ไชยสาส์น	ชาติพัฒนา	อุดรธานี	4
373	นาย รักเกียรติ สุขชนะ	กิจสังคม	อุดรธานี	4
374	นาย อนุชาติ บรรจงศุภมิตร	ความหวังใหม่	อุดรดิตถ์	1
375	นาย ชัยภักดิ์ ศิริวัฒน์	ประชากรไทย	อุดรดิตถ์	1
376	นาย กนก ลีมิตรกุล	ชาติพัฒนา	อุดรดิตถ์	1
377	พ.อ. พล เรืองประเสริฐวิทย์	ความหวังใหม่	อุทัยธานี	1
378	นาย ศิลป์ชัย น้อยปรี	ชาติไทย	อุทัยธานี	1
379	นาย เกรียง กัลป์ตินันท์	ประชาธิปไตย	อุบลราชธานี	1
380	นาย ชำรงค์ ไทยมงคล	กิจสังคม	อุบลราชธานี	1
381	นาย สุรศักดิ์ เทียมประเสริฐ	ความหวังใหม่	อุบลราชธานี	1
382	นาย ตุ่น จินตะเวช	ความหวังใหม่	อุบลราชธานี	2
383	นาย ประสิทธิ์ ณรงค์เดช	นำไทย	อุบลราชธานี	2
384	นาย ปัญญา จินตะเวช	ความหวังใหม่	อุบลราชธานี	2
385	นาย ปรีชา เลหาพะวงศ์ชนะ	ชาติพัฒนา	อุบลราชธานี	3
386	นาย สิทธิชัย ไควสุรัตน์	ประชาธิปไตย	อุบลราชธานี	3
387	นาย อิศสระ สมชัย	ประชาธิปไตย	อุบลราชธานี	3
388	นาย วิฑูรย์ นามบุตร	ประชาธิปไตย	อุบลราชธานี	4
389	นาย ชูวิทย์ พิทักษ์พรพลภ	ประชาธิปไตย	อุบลราชธานี	4
390	นาย สุทัศน์ เงินหมื่น	ประชาธิปไตย	อำนาจเจริญ	1
391	นาย ชัยพร ทองประเสริฐ	ประชาธิปไตย	อำนาจเจริญ	1

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2538). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538. กรุงเทพฯ : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

2. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 พ.ศ. 2539

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
1	นาย สมัคร สุขทรเวช	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	1
2	นาย ธวัชชัย สัจจกุล	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	1
3	นาง ลลิตา ฤกษ์สำราญ	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	1
4	นาย ศุภชัย พานิชภักดิ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	2
5	นาย มารุต บุณนาค	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	2
6	ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	2
7	นาย อาทิตย์ อุไรรัตน์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	3
8	นาย สาวิตต์ โพธิวิหค	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	3
9	นาย นพดล ปัทมะ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	3
10	นาย อรรถพล สรสุชาติ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	4
11	นาย ปรีชา สุวรรณทัต	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	4
12	นาย วิชัย ตันศิริ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	4
13	นาย อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	5
14	นาย ธารินทร์ นิมมานเหมินท์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	5
15	นาย พิระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	5
16	นาย พิชัย รัตตกุล	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	6
17	นาย สมเกียรติ ฉันทวานิช	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	6
18	นาย เจริญ คันธวงศ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	6
19	นาง สุดารัตน์ เกยุราพันธุ์	พลังธรรม	กรุงเทพมหานคร	7
20	นาย ทิวา เงินยวง	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	7
21	นาย สืบแสง พรหมบุญ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	7
22	นาย ปราโมทย์ สุขุม	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	8
23	นาย วิลาศ จันทร์พิทักษ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	8
24	นาย ถวิล ไพรสณฑ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	9
25	นาย เขียว มโนทรทัต	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	9
26	นางสาว รัตนา อนันต์นาคินทร์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	9
27	นาย จักรพันธุ์ ยมจินดา	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	10
28	นาย ประกอบ จิรกิติ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	10

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
29	นาย องอาจ คล้ามไพบูลย์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	10
30	ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง	มวลชน	กรุงเทพมหานคร	11
31	นาย สิทธิพร ขำอาจ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	11
32	นาย โกวิท ธารณา	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	11
33	นาง ปวีณา หงสกุล	ชาติพัฒนา	กรุงเทพมหานคร	12
34	นาย ห้างทอง ธรรมวัฒน์	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	12
35	นาย สุมิตร สุนทรเวช	ประชากรไทย	กรุงเทพมหานคร	12
36	นาย สมัย เจริญช่าง	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	13
37	นาย สุขวิช รังสิตพล	ความหวังใหม่	กรุงเทพมหานคร	13
38	นาย พิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล	ประชาธิปัตย์	กระบี่	1
39	นาย อาคม เองฉ้วน	ประชาธิปัตย์	กระบี่	1
40	พล.อ. วัฒนชัย วุฒิสิริ	ประชาธิปัตย์	กาญจนบุรี	1
41	พล.ต. ศรชัย มนตรีวัต	ความหวังใหม่	กาญจนบุรี	1
42	น.ท. เดชา สุขารมณ์	ชาติไทย	กาญจนบุรี	1
43	นาย ประชา โปธิพิพิธ	ประชาธิปัตย์	กาญจนบุรี	2
44	นาย เรวัต สิริกุล	ชาติไทย	กาญจนบุรี	2
45	นาย ชิงชัย มงคลธรรม	ความหวังใหม่	กาฬสินธุ์	1
46	นาย สังข์ทอง ศรีธเรศ	ความหวังใหม่	กาฬสินธุ์	1
47	นาย พิชัย มงคลวิรุณ	ความหวังใหม่	กาฬสินธุ์	1
48	นาย บวร ภูจรีต	ความหวังใหม่	กาฬสินธุ์	2
49	นาย เงิน ไชยศิวมงคล	ความหวังใหม่	กาฬสินธุ์	2
50	นาย วิทยา ภูมิเหล่าแจ้ง	ความหวังใหม่	กาฬสินธุ์	2
51	นาย เรืองวิทย์ ลิกค์	ความหวังใหม่	กำแพงเพชร	1
52	นาย ปรีชา มุสิกกุล	ประชาธิปัตย์	กำแพงเพชร	1
53	พ.ต.ท. ไหวพจน์ อภรณ์รัตน์	ความหวังใหม่	กำแพงเพชร	1
54	นาย วราเทพ รัตนากร	ความหวังใหม่	กำแพงเพชร	2
55	นาย ถวิล ฤกษ์ห่วย	ชาติพัฒนา	กำแพงเพชร	2
56	นาย ภูมิ สาระผล	ความหวังใหม่	ขอนแก่น	1
57	นาย กวี สุภธีระ	ความหวังใหม่	ขอนแก่น	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
58	นาย อติศร เพียงเกษ	ความหวังใหม่	ขอนแก่น	1
59	นาย เปรมศักดิ์ เพียยุระ	ความหวังใหม่	ขอนแก่น	2
60	นาย ศุภสิทธิ์ เตชะตานนท์	ความหวังใหม่	ขอนแก่น	2
61	นาย พงศกร อรรณนพพร	ชาติพัฒนา	ขอนแก่น	2
62	นาย สุวิทย์ คุณกิตติ	กิจสังคม	ขอนแก่น	3
63	นาย ณรงค์เลิศ สุรพล	กิจสังคม	ขอนแก่น	3
64	นาง มุกดา พงษ์สมบัติ	กิจสังคม	ขอนแก่น	3
65	นาย สุเทพ ดีบุญมี ณ ชุมแพ	ความหวังใหม่	ขอนแก่น	4
66	นาย สมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์	กิจสังคม	ขอนแก่น	4
67	นาย ประวัฒน์ อุตตะโมต	ชาติพัฒนา	จันทบุรี	1
68	นาง คมคาย พลบุตร	ประชาธิปัตย์	จันทบุรี	1
69	นาย ธวัชชัย อนามพงษ์	ชาติพัฒนา	จันทบุรี	1
70	นาย จาตุรนต์ ฉายแสง	ความหวังใหม่	ฉะเชิงเทรา	1
71	นาย ไกรสร นันทมานพ	ประชาธิปัตย์	ฉะเชิงเทรา	1
72	นาย อธิธิ ศิริลัทธยากร	ชาติพัฒนา	ฉะเชิงเทรา	2
73	นาย สุชาติ ตันเจริญ	ไท	ฉะเชิงเทรา	2
74	นาย วิทยา คุณปลื้ม	ชาติไทย	ชลบุรี	1
75	นาย สง่า ธนสงวนวงศ์	ชาติไทย	ชลบุรี	1
76	นาย สมชาย สหชัยรุ่งเรือง	ชาติไทย	ชลบุรี	1
77	นาย สนธยา คุณปลื้ม	ชาติไทย	ชลบุรี	2
78	นาย สุรสิทธิ์ นิติวุฒิวรวัช	ชาติไทย	ชลบุรี	2
79	นาย สันต์ศักดิ์ งามพิเชษฐ์	ชาติไทย	ชลบุรี	3
80	นาย ชาญศักดิ์ ขวลิตนิติธรรม	ชาติไทย	ชลบุรี	3
81	นาย มณฑิเยร สงฆ์ประชา	ชาติไทย	ชัยนาท	1
82	พ.อ.อ. เต็ดดวงดอกกรัก คุ่มชนะ	ชาติไทย	ชัยนาท	1
83	นาย สุรวิทย์ คนสมบูรณ์	ความหวังใหม่	ชัยภูมิ	1
84	นาย บุญเกิด หิรัญคำ	ความหวังใหม่	ชัยภูมิ	1
85	นาย อร่าม โล่ห์วีระ	ความหวังใหม่	ชัยภูมิ	1
86	นาย เจริญ จรรย์โกมล	ความหวังใหม่	ชัยภูมิ	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
87	ร.ต. วัฒนา แก้วศิริ	ความหวังใหม่	ชัยภูมิ	2
88	นาย วุฒิชัย สงวนวงศ์ชัย	ชาติพัฒนา	ชัยภูมิ	3
89	นาย กำฟูง ประภากรแก้วรัตน์	ความหวังใหม่	ชัยภูมิ	3
90	นาย สุวโรช พะลัง	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	1
91	นาย สุขชาติ แก้วนาโพธิ์	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	1
92	นาย ศิริศักดิ์ อ่อนละมัย	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	1
93	นาย ยงยุทธ ดิยะไพรัช	ประชาธิปัตย์	เชียงราย	1
94	นาย ฉัฐวิสัย มุตตามระ	ความหวังใหม่	เชียงราย	1
95	นาง รัตนา จงสุทธนามณี	ชาติพัฒนา	เชียงราย	1
96	นาย สัมพันธ์ เลิศนุวัฒน์	ความหวังใหม่	เชียงราย	2
97	นาย มงคล จงสุทธนามณี	ชาติพัฒนา	เชียงราย	2
98	นาย สมบูรณ์ วันไชยธนวงศ์	ความหวังใหม่	เชียงราย	2
99	นาย วิสาร เตชะธีราวัฒน์	ประชาธิปัตย์	เชียงราย	3
100	นาย ถาวร ตริรัตน์ณรงค์	ความหวังใหม่	เชียงราย	3
101	นาย ธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่	ความหวังใหม่	เชียงใหม่	1
102	นาย สุรพงษ์ ไตรวิจักขณ์ชัยกุล	ประชาธิปัตย์	เชียงใหม่	1
103	นางสาว ชรินรัตน์ พุทธปวน	ประชาธิปัตย์	เชียงใหม่	1
104	นาย บุญช่วย ภูจินาพันธ์	ชาติพัฒนา	เชียงใหม่	2
105	นาย ณรงค์ ภูอิทธิวงศ์	ชาติพัฒนา	เชียงใหม่	2
106	นาย อำนวย ยศสุข	ความหวังใหม่	เชียงใหม่	2
107	นาย สมพงษ์ อมรวิวัฒน์	ชาติพัฒนา	เชียงใหม่	3
108	นาง กิ่งกาญจน์ ณ เชียงใหม่	ความหวังใหม่	เชียงใหม่	3
109	นาย ทวีศักดิ์ สุภาศรี	ชาติพัฒนา	เชียงใหม่	4
110	นาย สันติ ตันสุหัส	ความหวังใหม่	เชียงใหม่	4
111	นาย ชวน หลีกภัย	ประชาธิปัตย์	ตรัง	1
112	นาย วิเชียร คันถ้อง	ประชาธิปัตย์	ตรัง	1
113	นาย ทวี สุระบาล	ประชาธิปัตย์	ตรัง	2
114	นาย สาทิตย์ วงศ์หนองเตย	ประชาธิปัตย์	ตรัง	2
115	นาย ธีระ สลักเพชร	ประชาธิปัตย์	ตราด	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
116	นาย รัชต์ ตันติสุนทร	ประชาธิปัตย์	ตาก	1
117	นาย ชัยวุฒิ บรรณวัฒน์	ประชาธิปัตย์	ตาก	1
118	นาย ถาวร กาสมสัน	ประชาธิปัตย์	ตาก	1
119	นาย สิทธิชัย กิตติธเนศวร	ชาติไทย	นครนายก	1
120	นาย ชาญชัย อิศระเสนารักษ์	ประชาธิปัตย์	นครนายก	1
121	นาย สมพัฒน์ แก้วพิจิตร	ชาติไทย	นครปฐม	1
122	นาย เผด็จชัย สะสมทรัพย์	เอกภาพ	นครปฐม	1
123	นาย ไชยา สะสมทรัพย์	เอกภาพ	นครปฐม	1
124	นาย ชาญชัย ปทุมารักษ์	ชาติไทย	นครปฐม	2
125	นาย ไชยยศ สะสมทรัพย์	เอกภาพ	นครปฐม	2
126	พล.อ. ขวลิต ยงใจยุทธ	ความหวังใหม่	นครพนม	1
127	นาย ประสงค์ บุรณ์พงศ์	ความหวังใหม่	นครพนม	1
128	นาย มานะ คู่สกุล	ความหวังใหม่	นครพนม	1
129	นาย อรรถสิทธิ์ ทรัพย์สิทธิ์	ความหวังใหม่	นครพนม	2
130	นาย ไพจิต ศรีวรขาน	ความหวังใหม่	นครพนม	2
131	พล.อ. ชาติชาย ชุณหะวัณ	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	1
132	นาย สุวัจน์ ลิปตพัลลภ	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	1
133	นาย ประวิช รัตนเพียร	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	1
134	พล.ต.ต. วุฒิ สุโกศล	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	2
135	นาย กฤษฏาง แก้วโสภากา	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	2
136	นาย สกุล ศรีพรหม	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	2
137	นาย วิรัช รัตนเศรษฐ์	ชาติไทย	นครราชสีมา	3
138	นาย กร ทัพพะรังสี	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	3
139	นาย ประชาธิปไตย คำสิงห์นอก	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	3
140	นาย สุขุม เลาววัฒน์ศิริ	ความหวังใหม่	นครราชสีมา	4
141	นาย ประทีป กรีธาเวช	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	4
142	นาย นิพนธ์ พร้อมพันธุ์	ประชาธิปัตย์	นครราชสีมา	4
143	นาย จำลอง ครุฑขุนทด	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	5
144	นาย รัชต์ ตำนกุล	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	5

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
145	นาย สมศักดิ์ พันธุ์เกษม	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	6
146	พ.ต.ท. สมชาย เพศประเสริฐ	ประชาธิปัตย์	นครราชสีมา	6
147	นาย สุรินทร์ พิศสุวรรณ	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	1
148	นาย สัมพันธ์ ทองสมักร	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	1
149	นาย มาโนชญ์ วิชัยกุล	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	1
150	นาย ชำนิ ศักดิ์เศรษฐ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	2
151	นาย อภิชาติ การิกากุล	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	2
152	นาย วิทยา แก้วภราดัย	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	2
153	นาย ตรีพล เจาะจิตต์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	3
154	คุณหญิง สุพัตรา มาศดิตถ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	3
155	นาย ชินวรรณ บุญเกียรติ	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	4
156	นาย สุรเชษฐ์ มาศดิตถ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	4
157	นาย ภิญญ์ นิโรจน์	ชาติพัฒนา	นครสวรรค์	1
158	นาย ประสาท ต้นประเสริฐ	ชาติพัฒนา	นครสวรรค์	1
159	นาย วีระกร คำประกอบ	ความหวังใหม่	นครสวรรค์	1
160	นาย บุญชู ไรจนเสถียร	ประชาธิปัตย์	นครสวรรค์	2
161	นาย สุนัย จุลพงศธร	ชาติพัฒนา	นครสวรรค์	2
162	นาย ธีระวัฒน์ ศิริวันสาธิต	กิจสังคม	นครสวรรค์	3
163	นาย วิจิตร แจ่มใส	ความหวังใหม่	นครสวรรค์	3
164	นาง พิมพ์า จันทร์ประสงค์	ความหวังใหม่	นนทบุรี	1
165	นาย ประกอบ สังข์โต	ประชากรไทย	นนทบุรี	1
166	นาย สำเร็จ อัจฉริยะประสิทธิ์	ประชากรไทย	นนทบุรี	1
167	นาย ฉลอง เรี่ยวแรง	ประชากรไทย	นนทบุรี	2
168	นาย สุขชาติ บรรดาศักดิ์	ประชากรไทย	นนทบุรี	2
169	นาย อารีเพ็ญ อุตระสินธุ์	ความหวังใหม่	นราธิวาส	1
170	นาย เจาะอามิง โตะตาหยง	ประชาธิปัตย์	นราธิวาส	1
171	นาย สุรเชษฐ์ แวอาแซ	ประชาธิปัตย์	นราธิวาส	2
172	นาย รำริ มามะ	ประชาธิปัตย์	นราธิวาส	2
173	นาย คำรณ ณ ลำพูน	ประชาธิปัตย์	น่าน	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
174	นาย วัลลภ สุปรียศิลป์	ชาติพัฒนา	น่าน	1
175	นางสาว พูนสุข โลหะโชติ	ชาติไทย	น่าน	1
176	นาย เนวิน ชิดชอบ	เอกภาพ	บุรีรัมย์	1
177	นาง กรรณา ชิดชอบ	เอกภาพ	บุรีรัมย์	1
178	นาย ประสิทธิ์ ตั้งศรีเกียรติกุล	เอกภาพ	บุรีรัมย์	1
179	นาย พรเทพ เตชะไพบูลย์	ประชาธิปัตย์	บุรีรัมย์	2
180	นาย ชัย ชิดชอบ	เอกภาพ	บุรีรัมย์	2
181	นาย ปณวัตร เลี้ยงผ่องพันธุ์	ประชาธิปัตย์	บุรีรัมย์	2
182	นาย ประกิจ พลเดช	ความหวังใหม่	บุรีรัมย์	3
183	นาย ไสภณ เพชรสว่าง	ชาติพัฒนา	บุรีรัมย์	3
184	นาย ทรงศักดิ์ ทองศรี	ความหวังใหม่	บุรีรัมย์	4
185	นาย ขจรธน จุตโต	ความหวังใหม่	บุรีรัมย์	4
186	นาย ชูชีพ หาญสวัสดิ์	ความหวังใหม่	ปทุมธานี	1
187	นาย เอกพจน์ ปานแย้ม	ประชาธิปัตย์	ปทุมธานี	1
188	นาย ชูชาติ หาญสวัสดิ์	ความหวังใหม่	ปทุมธานี	1
189	นาย อุดมศักดิ์ ทั้งทอง	ความหวังใหม่	ประจวบคีรีขันธ์	1
190	นาย สำเภา ประจวบเหมาะ	ความหวังใหม่	ประจวบคีรีขันธ์	1
191	นาย วิเศษ ใจใหญ่	ความหวังใหม่	ประจวบคีรีขันธ์	1
192	นาย สมาน ภูมมะกาญจนะ	ชาติพัฒนา	ปราจีนบุรี	1
193	นาย สุนทร วิลาวณิชย์	ความหวังใหม่	ปราจีนบุรี	1
194	นาย วัฒนา เมืองสุข	ชาติพัฒนา	ปราจีนบุรี	1
195	นาย วัลโรจน์ พิพิธภักดี	ประชาธิปัตย์	ปัตตานี	1
196	นาย เต๋น โต๊ะมีนา	ความหวังใหม่	ปัตตานี	1
197	พ.ต.ท. เจ๊ะอิสมาแอ เจ๊ะโมง	ประชาธิปัตย์	ปัตตานี	2
198	นาย มุข สุโลมาน	ความหวังใหม่	ปัตตานี	2
199	นาย มนต์รี พงษ์พานิช	กิจสังคม	พระนครศรีอยุธยา	1
200	นาย พลกฤษณ์ หงษ์ทอง	กิจสังคม	พระนครศรีอยุธยา	1
201	นาย กุมล สภาวสุ	กิจสังคม	พระนครศรีอยุธยา	1
202	นาย บุญพันธ์ แช่วฒนะ	กิจสังคม	พระนครศรีอยุธยา	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
203	นาย พงษ์อุดม ตริสุขี	ชาติพัฒนา	พระนครศรีอยุธยา	2
204	นาง ลดาวัลย์ วงศ์ศรีวงศ์	ประชาธิปัตย์	พะเยา	1
205	นาย ไพโรจน์ ต้นบรรจง	ประชาธิปัตย์	พะเยา	1
206	นาย สวัสดิ์ คำวงษา	ชาติพัฒนา	พะเยา	1
207	นาย จุรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์	ประชาธิปัตย์	พังงา	1
208	นาย นิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	1
209	นาย สุพัฒน์ ธรรมเพชร	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	1
210	นาย สมคิด นวลเปียน	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	1
211	นาย ประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	ประชาธิปัตย์	พิจิตร	1
212	นาย ไพฑูรย์ แก้วทอง	ประชาธิปัตย์	พิจิตร	1
213	พล.ต. สนั่น ขจรประศาสน์	ประชาธิปัตย์	พิจิตร	2
214	นาย วิทยา สุขิตานนท์	ประชาธิปัตย์	พิจิตร	2
215	นาย ยิ่งพันธ์ มนะสิการ	ประชากรไทย	พิษณุโลก	1
216	นาย สุขชน ชามพูนท	ชาติพัฒนา	พิษณุโลก	1
217	นาย พิษณุ พลไวย์	ประชาธิปัตย์	พิษณุโลก	1
218	นาย ไกรสิทธิ์ ไกรสิทธิพงศ์	ประชากรไทย	พิษณุโลก	2
219	นาย จุติ ไกรฤกษ์	ประชาธิปัตย์	พิษณุโลก	2
220	นาย วีระ ปัทมสิริวัฒน์	ชาติพัฒนา	พิษณุโลก	2
221	นาย ปิยะ อังกินันท์	กิจสังคม	เพชรบุรี	1
222	นาย ยุทธ อังกินันท์	ชาติพัฒนา	เพชรบุรี	1
223	นาย พิเชษฐ สติรชวาล	ความหวังใหม่	เพชรบุรี	1
224	นาย จรัส พัวช่วย	ประชาธิปัตย์	เพชรบูรณ์	1
225	นาย ปัญจะ เกสรทอง	ชาติไทย	เพชรบูรณ์	1
226	นาย ไพศาล จันทรรักดี	ความหวังใหม่	เพชรบูรณ์	1
227	นาย สันติ พร้อมพัฒน์	ความหวังใหม่	เพชรบูรณ์	2
228	นาย สุรศักดิ์ อนรรฆพันธ์	กิจสังคม	เพชรบูรณ์	2
229	นาย แก้ว บัวสุวรรณ	ความหวังใหม่	เพชรบูรณ์	3
230	นาย เอี่ยม ทองใจสด	ความหวังใหม่	เพชรบูรณ์	3
231	นาง ศิริวรรณ ปราศจากศัตรู	ประชาธิปัตย์	แพร่	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
232	นาย วรวัจน์ เอื้ออภิญญกุล	ชาติไทย	แพร่	1
233	นาย ทศพร เสรีรักษ์	ชาติไทย	แพร่	1
234	นาง อัญชลี เทพบุตร	ประชาธิปัตย์	ภูเก็ต	1
235	นาย กริช กงเพชร	ความหวังใหม่	มหาสารคาม	1
236	นาย สุชาติ ตรีสังข์	ความหวังใหม่	มหาสารคาม	1
237	นาย มาโนช เขาวรัตน์	ความหวังใหม่	มหาสารคาม	1
238	นาง มยุรา อุกเคนทร์	ความหวังใหม่	มหาสารคาม	2
239	นาย ประยุทธ์ ศิริพานิชย์	ชาติไทย	มหาสารคาม	2
240	นาย สุชาติ โชคชัยวัฒนากร	กิจสังคม	มหาสารคาม	2
241	นาย ประมวลศิลป์ โภคสวัสดิ์	กิจสังคม	มุกดาหาร	1
242	นาง วรศุณี เขาว์ศิริกุล	ประชาธิปัตย์	มุกดาหาร	1
243	นาย ปัญญา จินาคำ	ประชาธิปัตย์	แม่ฮ่องสอน	1
244	นาย วันมูหะมัดนอร์ มะทา	ความหวังใหม่	ยะลา	1
245	นาย ไพศาล ยิ่งสมาน	ความหวังใหม่	ยะลา	1
246	นาย ประเสริฐ พงษ์สุวรรณศิริ	ประชาธิปัตย์	ยะลา	1
247	นาย รณฤทธิ์ชัย คานเขต	ความหวังใหม่	ยโสธร	1
248	นาย ประยุทธ์ นิพานิชย์	ความหวังใหม่	ยโสธร	1
249	นาย สฤกษ์ ประดับศรี	ความหวังใหม่	ยโสธร	2
250	พล.อ.อ. จรุง วุฒิกาญจน์	ความหวังใหม่	ยโสธร	2
251	นาย เวียง วรเชษฐ์	ความหวังใหม่	ร้อยเอ็ด	1
252	นาย ฉลาด ขามช่วง	ประชาธิปัตย์	ร้อยเอ็ด	1
253	นาย อนรรักษ์ จูริมาศ	ชาติไทย	ร้อยเอ็ด	1
254	นาย ขจรศักดิ์ ศรีสวาสดี	ความหวังใหม่	ร้อยเอ็ด	2
255	นาย ระวี หิรัญโชติ	กิจสังคม	ร้อยเอ็ด	2
256	นาย คักดา คงเพชร	ความหวังใหม่	ร้อยเอ็ด	2
257	นาย สุพร ดนัยตั้งตระกูล	ความหวังใหม่	ร้อยเอ็ด	3
258	นาย นิรันดร์ นาเมืองรักษ์	ความหวังใหม่	ร้อยเอ็ด	3
259	นาย เอกภาพ พลซื่อ	เสรีธรรม	ร้อยเอ็ด	3
260	นาย วิรัช ร่มเย็น	ประชาธิปัตย์	ระนอง	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
261	นาย เสริมศักดิ์ การุญ	ประชาธิปัตย์	ระยอง	1
262	นาย ยงยศ อรุณเวสสะเศรษฐ	ชาติพัฒนา	ระยอง	1
263	นาย ปิยะ ปิตุเตชะ	ชาติพัฒนา	ระยอง	1
264	นาย วิจัย วัฒนาประสิทธิ์	ประชาธิปัตย์	ราชบุรี	1
265	นาย สรอรรรถ กลิ่นประทุม	ความหวังใหม่	ราชบุรี	1
266	นาย ทวี ไกรคุปต์	ประชาธิปัตย์	ราชบุรี	1
267	นาย วิเชษฐ์ เกษมทองศรี	ชาติพัฒนา	ราชบุรี	2
268	นาย บุญมาก ศิริเนาวกุล	ประชาธิปัตย์	ราชบุรี	2
269	นาย นิพนธ์ ธาราภูมิ	ประชาธิปัตย์	ลพบุรี	1
270	พล.ต.อ. บุญชู ว่างานนท์	ความหวังใหม่	ลพบุรี	1
271	นาย กมล จิระพันธุ์วณิช	ชาติไทย	ลพบุรี	1
272	นาย อำนวย คลังผา	ความหวังใหม่	ลพบุรี	2
273	นาย นิยม วรปัญญา	ชาติไทย	ลพบุรี	2
274	นาย บุญชู ตรีทอง	ชาติไทย	ลำปาง	1
275	นาย ไพโรจน์ โล่ห์สุนทร	ชาติพัฒนา	ลำปาง	1
276	นาย วาสิต พยัคฆบุตร	ชาติไทย	ลำปาง	1
277	นาย พิณิจ จันทรสุรินทร์	ชาติพัฒนา	ลำปาง	2
278	นางสาว ธารทอง ทองสวัสดิ์	ชาติพัฒนา	ลำปาง	2
279	นาย อนุสรณ์ วงศ์วรรณ	ชาติพัฒนา	ลำพูน	1
280	นาย มนตรี ด่านไพบูลย์	ความหวังใหม่	ลำพูน	1
281	นาย ธัญ การวัฒนาศิริกุล	ความหวังใหม่	ลำพูน	1
282	นาง พวงเพชร ชุนละเอียด	ชาติพัฒนา	เลย	1
283	นาย สมศักดิ์ แสงเจริญรัตน์	ประชาธิปัตย์	เลย	1
284	นาย ธนเทพ ทิมสุวรรณ	ความหวังใหม่	เลย	2
285	นาย ปรีชา เร่งสมบุญสุข	กิจสังคม	เลย	2
286	ร.ท. กุเทพ ไสกระจำง	ความหวังใหม่	ศรีสะเกษ	1
287	นาย บุญชง วิสมหมาย	ความหวังใหม่	ศรีสะเกษ	1
288	นาย มานะ มหาสุวีระชัย	ประชาธิปัตย์	ศรีสะเกษ	1
289	นาย มานพ จรัสดำรงนิตย์	ความหวังใหม่	ศรีสะเกษ	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
290	นาย ปิยะณัฐ วัชรภรณ์	ความหวังใหม่	ศรีสะเกษ	2
291	นาย พรศักดิ์ เจริญประเสริฐ	ชาติพัฒนา	ศรีสะเกษ	2
292	นาย ภูมิินทร์ ลีธีระประเสริฐ	ความหวังใหม่	ศรีสะเกษ	3
293	นาย ดนัยฤทธิ์ วัชรภรณ์	ความหวังใหม่	ศรีสะเกษ	3
294	นาย จาตุรงค์ เพ็งนรพัฒน์	ชาติไทย	ศรีสะเกษ	3
295	นาย เอกพร รักความสุข	ความหวังใหม่	สกลนคร	1
296	นาย เจริญ การุญ	ความหวังใหม่	สกลนคร	1
297	นาย ทวีวัฒน์ ฤทธิ์ฤทัย	ความหวังใหม่	สกลนคร	1
298	นาย สาคร พรหมภักดี	กิจสังคม	สกลนคร	2
299	นาย วัชรินทร์ ศรีถาวร	ความหวังใหม่	สกลนคร	2
300	นาย วิรัตน์ ตยวงคนนท์	ความหวังใหม่	สกลนคร	3
301	นาย อวยชัย สุขรัตน์	ความหวังใหม่	สกลนคร	3
302	นาย วินัย เสนเนียม	ประชาธิปัตย์	สงขลา	1
303	นาย นิพนธ์ บุญญามณี	ประชาธิปัตย์	สงขลา	1
304	นาย อำนวย สุวรรณศิริ	ประชาธิปัตย์	สงขลา	1
305	นาย ถาวร เสนเนียม	ประชาธิปัตย์	สงขลา	2
306	นาย ไพโร พัฒโน	ประชาธิปัตย์	สงขลา	2
307	นาย ลากศักดิ์ ลาภาโรจน์กิจ	ประชาธิปัตย์	สงขลา	2
308	นาย ไตรรงค์ สุวรรณศิริ	ประชาธิปัตย์	สงขลา	3
309	พ.ต.ท. วิจิตร สุวิทย์	ประชาธิปัตย์	สงขลา	3
310	นาย สนั่น สุธากุล	ประชาธิปัตย์	สตูล	1
311	นาย ธานินทร์ ใจสมุทร	ประชาธิปัตย์	สตูล	1
312	นาย วัฒนา อัครเวม	ประชากรไทย	สมุทรปราการ	1
313	นาย สนิท กุลเจริญ	ประชากรไทย	สมุทรปราการ	1
314	นาย พูนผล อัครเวม	ประชากรไทย	สมุทรปราการ	1
315	พล.อ.อ. สมบุญ ระหงษ์	ประชากรไทย	สมุทรปราการ	2
316	นาย มั่น พิธโนทัย	ประชากรไทย	สมุทรปราการ	2
317	นาย สมพร อัครเวม	ประชากรไทย	สมุทรปราการ	2
318	ร.ต. นุกุล ธนิกุล	ความหวังใหม่	สมุทรสงคราม	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
319	นาย มณฑล ไกรวัฒน์สุสรณ์	ความหวังใหม่	สมุทรสาคร	1
320	นาย อุดม ไกรวัฒน์สุสรณ์	ความหวังใหม่	สมุทรสาคร	1
321	นาย เจ็ย ก๊กผล	ความหวังใหม่	สมุทรสาคร	1
322	นาย เสนาะ เทียนทอง	ความหวังใหม่	สระแก้ว	1
323	นาย ฐานิสร์ เทียนทอง	ความหวังใหม่	สระแก้ว	1
324	นาย วิทยา เทียนทอง	ความหวังใหม่	สระแก้ว	1
325	นาย วีระพล อติเรกสาร	ชาติไทย	สระบุรี	1
326	นาย เงิน บุญสุภา	ความหวังใหม่	สระบุรี	1
327	นาย ปองพล อติเรกสาร	ชาติไทย	สระบุรี	2
328	นาย สมชาย สุนทรวัฒน์	ประชาธิปไตย	สระบุรี	2
329	นาย ประเทือง วิจารณ์ปรีชา	ชาติไทย	สิงห์บุรี	1
330	นาย สมศักดิ์ เทพสุทิน	กิจสังคม	สุโขทัย	1
331	นาย กุศล หมีเทศ	ความหวังใหม่	สุโขทัย	1
332	นาย ประทวน เขียวฤทธิ์	ชาติพัฒนา	สุโขทัย	2
333	นาย อารยะ ชุมดวง	มวลชน	สุโขทัย	2
334	นาย บรรหาร ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	1
335	นาย ชุมพล ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	1
336	นาย ธีรัฐภูมิ ประเสริฐสุวรรณ	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	1
337	นาย ประภัตร โพธสุธน	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	2
338	นางสาว กัญญา ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	2
339	นาย จองชัย เทียงธรรม	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	2
340	นาย บัญญัติ บรรทัดฐาน	ประชาธิปไตย	สุราษฎร์ธานี	1
341	นาย ชุมพล กาญจนะ	ประชาธิปไตย	สุราษฎร์ธานี	1
342	นาย ประวิช นิลวัชรมณี	ประชาธิปไตย	สุราษฎร์ธานี	1
343	นาย ธวัช วิชัยดิษฐ์	ประชาธิปไตย	สุราษฎร์ธานี	2
344	นาง นิภา พริ้งศุลกะ	ประชาธิปไตย	สุราษฎร์ธานี	2
345	นาย สุเทพ เทือกสุบรรณ	ประชาธิปไตย	สุราษฎร์ธานี	2
346	นาย พูนสวัสดิ์ มูลศาสตรสาทร	ความหวังใหม่	สุรินทร์	1
347	นาย เกษม รุ่งธนเกียรติ	ความหวังใหม่	สุรินทร์	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
348	นาย เกียรติ ศรีสุรินทร์	ชาติพัฒนา	สุรินทร์	1
349	นาย เสกสรร แสนภูมิ	เอกภาพ	สุรินทร์	2
350	นาย ทศพร มูลศาสตรสาทร	ความหวังใหม่	สุรินทร์	2
351	นาย ยรรยง ร่วมพัฒนา	ความหวังใหม่	สุรินทร์	2
352	นาย ธีระชัย เตียวเจริญโสภา	ความหวังใหม่	สุรินทร์	3
353	นาย สมบัติ ศรีสุรินทร์	ความหวังใหม่	สุรินทร์	3
354	นาย ชูศักดิ์ แอทอง	กิจสังคม	สุรินทร์	3
355	นาย พิทักษ์ ศรีตะบุตร	ความหวังใหม่	หนองคาย	1
356	นาย ฉัตรชัย เอี้ยวสกุล	ความหวังใหม่	หนองคาย	1
357	นาย ทรงพล โกวิทศิริกุล	ประชาธิปไตย	หนองคาย	1
358	นาย เฉลิมชัย เอี้ยวสกุล	ความหวังใหม่	หนองคาย	2
359	นาย สุขเมธ พรหมพันท้าว	เสรีธรรม	หนองคาย	2
360	นาย พินิจ จารุสมบัติ	เสรีธรรม	หนองคาย	2
361	นาย กิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์	ความหวังใหม่	หนองบัวลำภู	1
362	ว่าที่ พ.ต. สรชาติ สุวรรณพรหม	ความหวังใหม่	หนองบัวลำภู	1
363	นาย พิชาญ พิบูลย์วัฒนวงษ์	ความหวังใหม่	หนองบัวลำภู	1
364	นาย สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	อ่างทอง	1
365	พล.ต.ท. วิโรจน์ เปาอินทร์	ชาติไทย	อ่างทอง	1
366	นาย วิชัย ชัยจิตวณิชกุล	ความหวังใหม่	อุดรธานี	1
367	นาย เฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย	ความหวังใหม่	อุดรธานี	1
368	พ.ต.ท. สุรทิน พิมาณเมฆินทร์	ความหวังใหม่	อุดรธานี	1
369	นาย เกียรติชัย ชัยเขาวรัตน์	ความหวังใหม่	อุดรธานี	2
370	นาย ขจิตร ชัยนิคม	ความหวังใหม่	อุดรธานี	2
371	นาย วิชัย เอี่ยมวงศ์	ความหวังใหม่	อุดรธานี	2
372	นาย โชคสมาน สีลาวงษ์	กิจสังคม	อุดรธานี	3
373	นาย สุรชาติ ชำนาญศิลป์	เสรีธรรม	อุดรธานี	3
374	นาย รักเกียรติ สุขชนะ	กิจสังคม	อุดรธานี	4
375	นาย ประจวบ ไชยสาส์น	ชาติพัฒนา	อุดรธานี	4
376	นาย ชัยภักดิ์ ศิริวัฒน์	ประชากรไทย	อุดรดิตถ์	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
377	นาย ทนุศักดิ์ เล็กอุทัย	ประชากรไทย	อุตรดิตถ์	1
378	นาย กนก ลีมิตรกุล	ชาติพัฒนา	อุตรดิตถ์	1
379	นาย ประเสริฐ มงคลศิริ	ประชาธิปัตย์	อุทัยธานี	1
380	นาย วีรพันธ์ วีระยุทธวัฒน์	ชาติไทย	อุทัยธานี	1
381	นาย เกรียง กัลป์ตินันท์	ความหวังใหม่	อุบลราชธานี	1
382	นาย สุรศักดิ์ เทียมประเสริฐ	ความหวังใหม่	อุบลราชธานี	1
383	นาย สุปล พองาม	ความหวังใหม่	อุบลราชธานี	1
384	นาย ตุ่น จินตะเวช	ความหวังใหม่	อุบลราชธานี	2
385	นาย ปัญญา จินตะเวช	ความหวังใหม่	อุบลราชธานี	2
386	นาย ชาตรี พิริยะกิจไพบูลย์	ชาติไทย	อุบลราชธานี	2
387	นาย ปรีชา เลหาพงศ์ชนะ	ชาติพัฒนา	อุบลราชธานี	3
388	นาย อิศสระ สมชัย	ประชาธิปัตย์	อุบลราชธานี	3
389	นาย สติชัย โควสุรัตน์	ชาติพัฒนา	อุบลราชธานี	3
390	นาย ชูวิทย์ พิทักษ์พรพลภ	ความหวังใหม่	อุบลราชธานี	4
391	นาย วิฑูรย์ นามบุตร	ประชาธิปัตย์	อุบลราชธานี	4
392	นาย สุทัศน์ เงินหมื่น	ประชาธิปัตย์	อำนาจเจริญ	1
393	นาย ธีระชัย ศิริจันทร์	ความหวังใหม่	อำนาจเจริญ	1

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2539). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539. กรุงเทพฯ : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

3 รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 พ.ศ. 2544

3.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
1	นาย ศิริ หวังบุญเกิด	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	1
2	นาย กฤษฎา สัจกุล	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	2
3	นาง ลลิตา ฤกษ์สำราญ	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	3
4	นาง กรรณิกา ธรรมเกษร	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	4
5	นาย ประจวบ อึ้งภากรณ์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	5
6	ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	6
7	นาย เจริญ คันธวงศ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	7
8	นาย สมเกียรติ ฉันทวานิช	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	8
9	น.ต. ศิธา ทิวารี	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	9
10	นาย อิศรา สุนทรวัฒน์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	10
11	นาย พิระพันธุ์ สาโลรัฐวิภาค	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	11
12	นาย เฉลิมชัย จินะวิจารณ์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	12
13	นางสาว ศุภมาส อิศรภักดี	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	13
14	ม.ร.ว. ดำรงดิศ ดิศกุล	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	14
15	น.ท. รวยลาภ เอี่ยมทอง	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	15
16	นาย อนุสรณ์ ปั่นทอง	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	16
17	นาย ประมณฑ์ คุณะเกษม	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	17
18	นางสาว ภูวนิดา คุณผลิน	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	18
19	นาย พิมล ศรีวิกรม์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	19
20	นาย พลภูมิชัย ดำรงรัตน์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	20
21	นาย ธวัชชัย สัจกุล	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	21
22	นาย ภัทรศักดิ์ โอสธานุเคราะห์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	22
23	นางสาว ศันสนีย์ นาคพงศ์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	23
24	นาย วัฒนา แซ่ไพเราะ	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	24
25	นาง มงคล กิมสุนจันทร์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	25
26	นาย วิชาญ มินชัยนันท์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	26

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
27	นาย เอนก หุตั้งคบดี	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	27
28	นาย ปราโมทย์ สุขุม	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	28
29	นาย ภิมุข สิมะโรจน์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	29
30	นาย อองอาจ คล้ามไพบูลย์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	30
31	นาย ปิติพงศ์ เต็มเจริญ	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	31
32	นาย วิลาศ จันทร์พิทักษ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	32
33	นาย สุวัฒน์ ม่วงศิริ	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	33
34	นาย สุวัฒน์ วรรณศิริกุล	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	34
35	นาย สากล ม่วงศิริ	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	35
36	นาย สุธา ชันแสง	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	36
37	นาย แสงว ฤกษ์จรัส	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	37
38	นาย อาคม เอ่งฉ้วน	ประชาธิปัตย์	กระบี่	1
39	นาย พิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล	ประชาธิปัตย์	กระบี่	2
40	นาย เดชา สุขารมณ์	ไทยรักไทย	กาญจนบุรี	1
41	นาย สันต จินาภักดิ์	ไทยรักไทย	กาญจนบุรี	2
42	นาย เรวัต สิริกุล	ประชาธิปัตย์	กาญจนบุรี	3
43	นาย ไพบูลย์ พิมพ์พิสิฐถาวร	ประชาธิปัตย์	กาญจนบุรี	4
44	นาย ประชา โพธิพิพิธ	ประชาธิปัตย์	กาญจนบุรี	5
45	นาย สุขุมพงศ์ โง่นคำ	ไทยรักไทย	กาฬสินธุ์	1
46	นางสาว อรดี สุทศศรี	ชาติไทย	กาฬสินธุ์	2
47	นาย วิทยา ภูมิเหล่าแจ้ง	ไทยรักไทย	กาฬสินธุ์	3
48	นาย พีระเพชร ศิริกุล	ความหวังใหม่	กาฬสินธุ์	4
49	นาง บุญรื่น ศรีธเรศ	ไทยรักไทย	กาฬสินธุ์	5
50	นาย ประเสริฐ บุญเรือง	ความหวังใหม่	กาฬสินธุ์	6
51	นาย ปรีชา มุสิกกุล	ประชาธิปัตย์	กำแพงเพชร	1
52	นางสาว คณิง ไทยประสิทธิ์	ไทยรักไทย	กำแพงเพชร	2
53	พ.ต.ท. ไหวพจน์ อารณรัตน์	ไทยรักไทย	กำแพงเพชร	3
54	นาย สนั่น สบายเมือง	ไทยรักไทย	กำแพงเพชร	4
55	นาย ถวิล ฤกษ์ห่วย	ไทยรักไทย	กำแพงเพชร	5

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
56	นาย จักริน พัฒน์ดำรงจิตร	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	1
57	นาย ประจักษ์ แก้วกัล้าหาญ	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	2
58	นาย ณรงค์เลิศ สุรพล	กิจสังคม	ขอนแก่น	3
59	นาง มุกดา พงษ์สมบัติ	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	4
60	นาย ภูมิ สาระผล	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	5
61	นาย สมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	6
62	นาย สุขชาย ศรีสุรพล	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	7
63	นาย สมศักดิ์ คุณเงิน	เสรีธรรม	ขอนแก่น	8
64	นาย อรรถสิทธิ์ กาญจนสินินิธิ์	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	9
65	นาย ศิริชัย ฉัตรชัยพลรัตน์	ชาติพัฒนา	ขอนแก่น	10
66	นาย เปรมศักดิ์ เพียยุระ	ความหวังใหม่	ขอนแก่น	11
67	นาย ธวัชชัย อนามพงษ์	ชาติพัฒนา	จันทบุรี	1
68	นาง คมคาย พลบุตร	ประชาธิปัตย์	จันทบุรี	2
69	นาย พงศ์เวช เวชชาชีวะ	ไทยรักไทย	จันทบุรี	3
70	นาย อนันต์ ฉายแสง	ไทยรักไทย	ฉะเชิงเทรา	1
71	นาย อธิธิ ศิริลัทธยากร	ชาติพัฒนา	ฉะเชิงเทรา	2
72	นาย สุชาติ ต้นเจริญ	ความหวังใหม่	ฉะเชิงเทรา	3
73	นาย วุฒิพงศ์ ฉายแสง	ไทยรักไทย	ฉะเชิงเทรา	4
74	นาย สง่า ธนสงวนวงศ์	ชาติไทย	ชลบุรี	1
75	นาย วิทยา คุณปลื้ม	ชาติไทย	ชลบุรี	2
76	นาย สมชาย สหชัยรุ่งเรือง	ชาติไทย	ชลบุรี	3
77	นาย สุรสิทธิ์ นิติวุฒิวรรักษ์	ชาติไทย	ชลบุรี	4
78	นาย อธิธิพล คุณปลื้ม	ชาติไทย	ชลบุรี	5
79	นาย ชาญศักดิ์ ขวลิตนิติธรรม	ชาติไทย	ชลบุรี	6
80	พล.ร.ท. โรช วิภัติภูมิประเทศ	ไทยรักไทย	ชลบุรี	7
81	นาย อนุชา นาคาศัย	ไทยรักไทย	ชัยนาท	1
82	นาย มณฑิเยร สงฆ์ประชา	ชาติไทย	ชัยนาท	2
83	นาย ประสิทธิ์ ชัยวิรัตน์	ชาติพัฒนา	ชัยภูมิ	1
84	นาย ขวลิต มหาจันทร์	ไทยรักไทย	ชัยภูมิ	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
85	นาย กำฟูง ประภากรแก้วรัตน์	ไทยรักไทย	ชัยภูมิ	3
86	นาย วุฒิชัย สงวนวงศ์ชัย	ชาติพัฒนา	ชัยภูมิ	4
87	นาย ศรคม ภาษา	ชาติพัฒนา	ชัยภูมิ	5
88	นาย เจริญ จรรย์โกมล	ไทยรักไทย	ชัยภูมิ	6
89	นาย สุรวิทย์ คนสมบูรณ์	เสรีธรรม	ชัยภูมิ	7
90	นาย ศิริศักดิ์ อ่อนละมัย	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	1
91	นาย สุขชาติ แก้วนาโพธิ์	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	2
92	นาย สุวโรช พะลัง	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	3
93	นาย สามารถ แก้วมีชัย	ไทยรักไทย	เชียงราย	1
94	นาย สฤษฏ์ อึ้งอภินันท์	ไทยรักไทย	เชียงราย	2
95	นาย ถาวร ตรีรัตน์ณรงค์	ไทยรักไทย	เชียงราย	3
96	นาย วิสาร เตชะธีราวัฒน์	ไทยรักไทย	เชียงราย	4
97	นาย สมบูรณ์ วันไชยธนวงศ์	ไทยรักไทย	เชียงราย	5
98	นาย ยงยุทธ ดิยะไพรัช	ไทยรักไทย	เชียงราย	6
99	นาย อธิติเดช แก้วหลวง	ไทยรักไทย	เชียงราย	7
100	นาย บัวสอน ประชามอญ	ไทยรักไทย	เชียงราย	8
101	นาย ปกรณ์ บุรณุปกรณ์	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	1
102	นาง เขาวภา วงศ์สวัสดิ์	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	2
103	นาย บุญทรง เตริยาภิรมย์	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	3
104	นาย วิทยา ทรงคำ	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	4
105	นาย พรชัย อรรถปรียางกูร	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	5
106	นาย นพคุณ รัฐผไท	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	6
107	นาย สุรพล เกียรติไชยากร	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	7
108	นาง ฉฉินทรา ภัคเกษม	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	8
109	นาย ยงยุทธ สุภาพ	ประชาธิปัตย์	เชียงใหม่	9
110	นาย สันติ ตันสุหัช	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	10
111	นาย สุวรรณ กู้สุจริต	ประชาธิปัตย์	ตรัง	1
112	นาย ทวี สุระบาล	ประชาธิปัตย์	ตรัง	2
113	นาย สมชาย โล่สถาพรพิพิธ	ประชาธิปัตย์	ตรัง	3

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
114	นาย สมบูรณ์ อุทัยเวียนกุล	ประชาธิปัตย์	ตรัง	4
115	นาย บุญส่ง ไช้เกษ	ประชาธิปัตย์	ตราด	1
116	นาย ธีระ สลักเพชร	ประชาธิปัตย์	ตราด	2
117	นาย ธนัญ ตันติสุนทร	ประชาธิปัตย์	ตาก	1
118	นาย ชัยวุฒิ บรรณวัฒน์	ประชาธิปัตย์	ตาก	2
119	นาย ธนิตพล ไชยนันท์	ประชาธิปัตย์	ตาก	3
120	นาย สิทธิชัย กิตติธเนศวร	ชาติไทย	นครนายก	1
121	นาย วุฒิชัย กิตติธเนศวร	ชาติไทย	นครนายก	2
122	นาย ประสานต์ บุญมี	ไทยรักไทย	นครปฐม	1
123	นาย ชาญชัย ปทุมารักษ์	ไทยรักไทย	นครปฐม	2
124	นาย พรศักดิ์ เปี่ยมคล้า	ไทยรักไทย	นครปฐม	3
125	นาย ไชยา สะสมทรัพย์	ไทยรักไทย	นครปฐม	4
126	นาย เผด็จชัย สะสมทรัพย์	ไทยรักไทย	นครปฐม	5
127	นาย ขวลิต วิชยสุทธิ์	ความหวังใหม่	นครพนม	1
128	นาย ชัยวัฒน์ กุลศักดิ์วิมล	ราษฎร	นครพนม	2
129	นาย มงคล บุพศิริ	ความหวังใหม่	นครพนม	3
130	นาย อรรถสิทธิ์ คันคายทรัพย์สิทธิ์	ความหวังใหม่	นครพนม	4
131	นาย ศุภชัย โพธิ์สุ	ความหวังใหม่	นครพนม	5
132	นาย เทวัญ ลิปะพัลลภ	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	1
133	นาย วรรณรัตน์ ชาญนุกุล	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	2
134	นาย ประวิช รัตนเพียร	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	3
135	นาย ประทีป กรีธาเวช	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	4
136	นาง พิชญ์สินี มุ่งฝากกลาง	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	5
137	นาย วัชราน วัชขนาย	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	6
138	นาย ประชาธิปไตย คำสิงห์นอก	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	7
139	ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	8
140	นาย บุญจง วงศ์ไตรรัตน์	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	9
141	นาย สุภรณ์ อัตถาวงศ์	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	10
142	นาย สมศักดิ์ พันธุ์เกษม	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	11

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
143	พ.ต.ท. สมชาย เพศประเสริฐ	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	12
144	นาย ประเสริฐ จันทรวงทอง	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	13
145	นาย สมชัย ฉัตรพัฒนศิริ	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	14
146	นาย วิสิทธิ์ พิทยาภรณ์	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	15
147	นาย สมศักดิ์ โสมกลาง	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	16
148	นาย พงษ์พิช รุ่งเป้า	ชาติพัฒนา	นครราชสีมา	17
149	นาง สุวัยดียะ พิศสุวรรณ อุแข็ง	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	1
150	นาย สุรเชษฐ์ มาศดิตถ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	2
151	นางสาว นริศา อติเทพวพันธ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	3
152	นาย มาโนชญ์ วิชัยกุล	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	4
153	นาย ชินวรรณ บุญเกียรติ	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	5
154	นาย ตรีพล เจาะจิตต์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	6
155	นาย ประกอบ รัตนพันธ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	7
156	นาย ชำนิ ศักดิ์เศรษฐ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	8
157	นาย อภิชาติ การิกาญจน์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	9
158	นาย วิทยา แก้วภราดัย	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	10
159	นาย ภิญโญ นิโรจน์	ชาติไทย	นครสวรรค์	1
160	นาย เกษม ปานอุดมลักษณ์	ประชาธิปัตย์	นครสวรรค์	2
161	นาย สมควร โอบอ้อม	ชาติไทย	นครสวรรค์	3
162	นาย สัญชัย วงษ์สุนทร	ไทยรักไทย	นครสวรรค์	4
163	นาย เมธี ฉัตรจินดารัตน์	ไทยรักไทย	นครสวรรค์	5
164	พ.ต.ท. บรรยนิ ตั้งภากรณ์	ไทยรักไทย	นครสวรรค์	6
165	นาย นิโรธ สุนทรเลขา	ชาติไทย	นครสวรรค์	7
166	นาย อุดมเดช รัตนเสถียร	ไทยรักไทย	นนทบุรี	1
167	นาย นิทัศน์ ศรีนนท์	ไทยรักไทย	นนทบุรี	2
168	นาง พิมพ์า จันทร์ประสงค์	ไทยรักไทย	นนทบุรี	3
169	พ.อ. อภิวัฒน์ วิริยะชัย	ไทยรักไทย	นนทบุรี	4
170	นาย สุขชาติ บรรดาศักดิ์	ไทยรักไทย	นนทบุรี	5
171	นาง พรพิชญ์ พัฒนกุลเลิศ	ประชาธิปัตย์	นราธิวาส	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
172	นาย อรรถพล มามะ	ไทยรักไทย	นราธิวาส	2
173	นาย นัจมุดดีน อูมา	ความหวังใหม่	นราธิวาส	3
174	นาย อาร์พีญ์ อูตรสินธุ์	ความหวังใหม่	นราธิวาส	4
175	นาย คำรณ ฌ ลำพูน	ประชาธิปัตย์	น่าน	1
176	นาย ชลน่าน ศรีแก้ว	ไทยรักไทย	น่าน	2
177	นาย วัลลภ สุปริยศิลป์	ไทยรักไทย	น่าน	3
178	นาย ประสิทธิ์ ตั้งศรีเกียรติกุล	ชาติไทย	บุรีรัมย์	1
179	นาง กรุณา ชิดชอบ	ชาติไทย	บุรีรัมย์	2
180	นาย ศักดิ์สยาม ชิดชอบ	ชาติไทย	บุรีรัมย์	3
181	นาย สุรศักดิ์ นาคดี	ไทยรักไทย	บุรีรัมย์	4
182	นาย ปณวัตร เลี้ยงผ่องพันธุ์	ประชาธิปัตย์	บุรีรัมย์	5
183	นาย โสภณ ชารัมย์	ชาติไทย	บุรีรัมย์	6
184	นาย ประกิจ พลเดช	ไทยรักไทย	บุรีรัมย์	7
185	นาย โสภณ เพชรสว่าง	ไทยรักไทย	บุรีรัมย์	8
186	นาย ขจรธน จุตโต	เสรีธรรม	บุรีรัมย์	9
187	นาย ทรงศักดิ์ ทองศรี	ไทยรักไทย	บุรีรัมย์	10
188	นาย สุรพงษ์ อึ้งอัมพรวิไล	ชาติพัฒนา	ปทุมธานี	1
189	นาย เอกพจน์ ปานแย้ม	ประชาธิปัตย์	ปทุมธานี	2
190	ว่าที่ ร.ต. สุขเมธ ฤทธาคณี	ไทยรักไทย	ปทุมธานี	3
191	นาย ลิขิต หมุ่มดี	ไทยรักไทย	ปทุมธานี	4
192	นาย มนตรี ปาน้อยนนท์	ประชาธิปัตย์	ประจวบคีรีขันธ์	1
193	นาย เฉลิมชัย ศรีอ่อน	ประชาธิปัตย์	ประจวบคีรีขันธ์	2
194	ร.ต.อ. เพียว พูลธรัตน์	ประชาธิปัตย์	ประจวบคีรีขันธ์	3
195	นาย สุนทร วิลาวลัย	ไทยรักไทย	ปราจีนบุรี	1
196	นาย คงฤช หงษ์วิไล	ความหวังใหม่	ปราจีนบุรี	2
197	นาย วรวิทย์ ภูมมะกาญจนะ	ไทยรักไทย	ปราจีนบุรี	3
198	นาย วยโรจน์ พิพิธภักดี	ประชาธิปัตย์	ปัตตานี	1
199	พ.ต.ท. เจ๊ะอิสมาแอ เจ๊ะโมง	ประชาธิปัตย์	ปัตตานี	2
200	นาย สมมารธ เจ๊ะนา	ประชาธิปัตย์	ปัตตานี	3

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
201	นาย มุข สุไลมาน	ความหวังใหม่	ปัตตานี	4
202	นาย เกื้อกุล ต้านชัยวิจิตร	ไทยรักไทย	พระนครศรีอยุธยา	1
203	นาย พ้อง ชีวานันท์	ไทยรักไทย	พระนครศรีอยุธยา	2
204	นางสาว สุวิมล พันธุ์เจริญวรกุล	ไทยรักไทย	พระนครศรีอยุธยา	3
205	นาย วิทยา บุรณศิริ	ไทยรักไทย	พระนครศรีอยุธยา	4
206	นาย บุญพันธ์ แคว้นนะ	ไทยรักไทย	พระนครศรีอยุธยา	5
207	นางสาว อรุณี ชำนาญยา	ไทยรักไทย	พะเยา	1
208	นาย วิสุทธิ์ ไชยณรุณ	ไทยรักไทย	พะเยา	2
209	นาย เกรียงไกร ไชยมงคล	ไทยรักไทย	พะเยา	3
210	นาง กันตวรรณ กุลจรรยาวิวัฒน์	ประชาธิปัตย์	พังงา	1
211	นาย จุรินทร์ ลักษณะวิศิษฏ์	ประชาธิปัตย์	พังงา	2
212	นาย สุพัฒน์ ธรรมเพชร	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	1
213	นาย นิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	2
214	นาย นริศ ขำนุรักษ์	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	3
215	นาย ประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	ประชาธิปัตย์	พิจิตร	1
216	นาย นราพัฒน์ แก้วทอง	ประชาธิปัตย์	พิจิตร	2
217	นาย ศิริวัฒน์ ขจรประศาสน์	ประชาธิปัตย์	พิจิตร	3
218	พ.ต.ท. อดุลย์ บุญเสรรฐ	ไทยรักไทย	พิจิตร	4
219	นาย พิทักษ์ สันติวงศ์เดชา	ประชาธิปัตย์	พิษณุโลก	1
220	นาย พิษณุ พลไวย์	ไทยรักไทย	พิษณุโลก	2
221	นาง มยุรา มนะสิการ	ไทยรักไทย	พิษณุโลก	3
222	นาย สุขชน ชามพูนท	ไทยรักไทย	พิษณุโลก	4
223	นาย นคร มาฉิม	ประชาธิปัตย์	พิษณุโลก	5
224	นาย วีระ ปัทมสิริวัฒน์	ไทยรักไทย	พิษณุโลก	6
225	นาย อลงกรณ์ พลบุตร	ประชาธิปัตย์	เพชรบุรี	1
226	นาย ธาณี ยี่สาร	ไทยรักไทย	เพชรบุรี	2
227	นาย อภิชาติ สุภาแพ่ง	ประชาธิปัตย์	เพชรบุรี	3
228	นาย วิจิตร พรพถุฒิพันธ์	ประชาธิปัตย์	เพชรบูรณ์	1
229	นาย สุรศักดิ์ อนรรฆพันธ์	ไทยรักไทย	เพชรบูรณ์	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
230	นาย ทวีศักดิ์ อนรรฆพันธ์	ไทยรักไทย	เพชรบูรณ์	3
231	นาย ณรงค์กร ชวาลสันตติ	ไทยรักไทย	เพชรบูรณ์	4
232	พ.อ.ท. กิตติคุณ นาคะบุตร	ไทยรักไทย	เพชรบูรณ์	5
233	นาย แก้ว บัวสุวรรณ	ความหวังใหม่	เพชรบูรณ์	6
234	นาย ไพศาล จันทระภักดิ์	ไทยรักไทย	เพชรบูรณ์	7
235	นาย ทศพร เสรีรักษ์	ไทยรักไทย	แพร่	1
236	นาง ศิริวรรณ ปราศจากศัตรู	ประชาธิปัตย์	แพร่	2
237	นาย วรวัจน์ เอื้ออภิญญกุล	ไทยรักไทย	แพร่	3
238	นาย สุวิทย์ เสี่ยมกุล	ประชาธิปัตย์	ภูเก็ต	1
239	นางสาว เฉลิมลักษณ์ เก็บทรัพย์	ประชาธิปัตย์	ภูเก็ต	2
240	นาย ทองหล่อ พลโคตร	ไทยรักไทย	มหาสารคาม	1
241	นาย ไชยวัฒน์ ตินรัตน์	ไทยรักไทย	มหาสารคาม	2
242	นาย ยุทธพงศ์ จรัสเสถียร	ประชาธิปัตย์	มหาสารคาม	3
243	นาย ชาญชัย ชัยรุ่งเรือง	ไทยรักไทย	มหาสารคาม	4
244	นาง กุสุมาลวดี ศิริโกมุท	ไทยรักไทย	มหาสารคาม	5
245	นาย กริช กงเพชร	ไทยรักไทย	มหาสารคาม	6
246	นาย ประมวลศิลป์ โภคสวัสดิ์	เสรีธรรม	มุกดาหาร	1
247	นาง ลาวัลย์ ตันติกุลพงศ์	ไทยรักไทย	มุกดาหาร	2
248	นาย ปัญญา จินาคำ	ประชาธิปัตย์	แม่ฮ่องสอน	1
249	นาย สมบูรณ์ ไพรวลัย	ไทยรักไทย	แม่ฮ่องสอน	2
250	นาย สุทธิชัย จันทร์อารักษ์	ความหวังใหม่	ยโสธร	1
251	นาย รณฤทธิ์ชัย คานเขต	ความหวังใหม่	ยโสธร	2
252	นาย วิฑูรย์ วงษ์ไกร	ไทยรักไทย	ยโสธร	3
253	นาย วิสันต์ เดชเสน	ความหวังใหม่	ยโสธร	4
254	นาย ประเสริฐ พงษ์สุวรรณศิริ	ประชาธิปัตย์	ยะลา	1
255	นาย ไพศาล ยิ่งสมาน	ความหวังใหม่	ยะลา	2
256	นาย บुरาฮานูดีน อูเซ็ง	ความหวังใหม่	ยะลา	3
257	นาย สานิต ว่องสันพงษ์	เสรีธรรม	ร้อยเอ็ด	1
258	นาย บุญเต็ม จันทะวัฒน์	ถิ่นไทย	ร้อยเอ็ด	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
259	นาย ฉลาด ขามช่วง	ประชาธิปัตย์	ร้อยเอ็ด	3
260	นาย เอกภาพ พลซื่อ	เสรีธรรม	ร้อยเอ็ด	4
261	นาย นิรันดร์ นาเมืองรักษ์	ไทยรักไทย	ร้อยเอ็ด	5
262	นาย นิสิต สีนุไพร	ความหวังใหม่	ร้อยเอ็ด	6
263	นาย กิตติ สมทรัพย์	ไทยรักไทย	ร้อยเอ็ด	7
264	นาย ศักดา คงเพชร	ไทยรักไทย	ร้อยเอ็ด	8
265	นาย เวียง วรเชษฐ	ความหวังใหม่	ร้อยเอ็ด	9
266	นาย วิรัช ร่มเย็น	ประชาธิปัตย์	ระนอง	1
267	นาย สาธิต ปิตุเตชะ	ประชาธิปัตย์	ระยอง	1
268	นาย สีน กุมภะ	ไทยรักไทย	ระยอง	2
269	นาย ปิยะ ปิตุเตชะ	ชาติไทย	ระยอง	3
270	นาง กอบกุล นพอมรบดี	ชาติพัฒนา	ราชบุรี	1
271	นาย วิวัฒน์ นิติกานูจนา	ไทยรักไทย	ราชบุรี	2
272	นาง ประไพพรรณ เส็งประเสริฐ	ประชาธิปัตย์	ราชบุรี	3
273	นาย วิจัย วัฒนาประสิทธิ์	ประชาธิปัตย์	ราชบุรี	4
274	นาย บุญลือ ประเสริฐโสภาก	ไทยรักไทย	ราชบุรี	5
275	นาย ณัฐพล เกียรติวินัยสกุล	ไทยรักไทย	ลพบุรี	1
276	นาย พงษ์ศักดิ์ วรรณปัญญา	ไทยรักไทย	ลพบุรี	2
277	นาย กมล จิระพันธุ์วานิช	ชาติไทย	ลพบุรี	3
278	นาย อำนวย คลังผา	ไทยรักไทย	ลพบุรี	4
279	นาย นิยม วรรณปัญญา	ไทยรักไทย	ลพบุรี	5
280	นาย ไพโรจน์ โล่ห์สุนทร	ไทยรักไทย	ลำปาง	1
281	นาย จินดา วงศ์สวัสดิ์	ไทยรักไทย	ลำปาง	2
282	นาย วาสิต พยัคฆบุตร	ไทยรักไทย	ลำปาง	3
283	นาย พิณิจ จันทรสุนทร	ไทยรักไทย	ลำปาง	4
284	นาย อธิริรัตน์ จันทรสุนทร	ไทยรักไทย	ลำปาง	5
285	นางสาว อากาศรณ์ พุทธปวน	ไทยรักไทย	ลำพูน	1
286	นาย สงวน พงษ์มณี	ไทยรักไทย	ลำพูน	2
287	นาย ทรงชัย วงศ์สวัสดิ์	ประชาธิปัตย์	ลำพูน	3

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
288	นาย ทศพล สังข์ทรัพย์	ไทยรักไทย	เลย	1
289	นาย ธนเทพ ทิมสุวรรณ	ไทยรักไทย	เลย	2
290	นาย ปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข	เสรีธรรม	เลย	3
291	นาย สุวิชัย โยทองยศ	เสรีธรรม	เลย	4
292	นาย บุญชง วิสมหมาย	ความหวังใหม่	ศรีสะเกษ	1
293	นาย พิทยา บุญเฉลียว	ความหวังใหม่	ศรีสะเกษ	2
294	นาย วิวัฒน์ชัย โหตระไวศยะ	ชาติไทย	ศรีสะเกษ	3
295	นาย จาตุรงค์ เพ็งนรพัฒน์	ไทยรักไทย	ศรีสะเกษ	4
296	นาย ดนัยฤทธิ์ วัชรภรณ์	ไทยรักไทย	ศรีสะเกษ	5
297	พ.ต.อ. ทิน วงษ์ปลั่ง	ชาติไทย	ศรีสะเกษ	6
298	ร.ท. กุเทพ ไสกระจ่าง	ความหวังใหม่	ศรีสะเกษ	7
299	นาย มานพ จรัสดำรงนิตย์	ไทยรักไทย	ศรีสะเกษ	8
300	นาง ผ่องศรี แซ่จิ้ง	ชาติไทย	ศรีสะเกษ	9
301	นาย อภิชาติ ตีรสวัสดิชัย	ไทยรักไทย	สกลนคร	1
302	นาย เฉลิมชัย อุฬารกุล	ความหวังใหม่	สกลนคร	2
303	นาย นริศร ทองธิราช	ชาติไทย	สกลนคร	3
304	นาย สาคร พรหมภักดี	เสรีธรรม	สกลนคร	4
305	นาย พงษ์ศักดิ์ บุญศล	ไทยรักไทย	สกลนคร	5
306	นาย เสรี สาระนันท์	ไทยรักไทย	สกลนคร	6
307	นาย เกษม อุประ	ความหวังใหม่	สกลนคร	7
308	นาย เจือ ราชสีห์	ประชาธิปัตย์	สงขลา	1
309	นาย ลากศักดิ์ ลาภาโรจน์กิจ	ประชาธิปัตย์	สงขลา	2
310	นาย ไพโร พัฒโน	ประชาธิปัตย์	สงขลา	3
311	นาย วินัย เสนเนียม	ประชาธิปัตย์	สงขลา	4
312	นาย นิพนธ์ บุญญามณี	ประชาธิปัตย์	สงขลา	5
313	นาย ถาวร เสนเนียม	ประชาธิปัตย์	สงขลา	6
314	นาย ศิริโชค โสภา	ประชาธิปัตย์	สงขลา	7
315	พ.ต.ท. วิจิตร สุวิทย์	ประชาธิปัตย์	สงขลา	8
316	นาย ธานินทร์ ใจสมุทร	ประชาธิปัตย์	สตูล	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
317	นาย สนั่น สุธากุล	ประชาธิปัตย์	สตูล	2
318	ว่าที่ ร.ท. วัลลภ ยิ่งตรง ร.น.	ไทยรักไทย	สมุทรปราการ	1
319	นาย ประเสริฐ เต๋นนภาลัย	ไทยรักไทย	สมุทรปราการ	2
320	นาย ประชา ประสพดี	ไทยรักไทย	สมุทรปราการ	3
321	นาย จิรพันธ์ ลิ้มสกุลศิริรัตน์	ไทยรักไทย	สมุทรปราการ	4
322	นาง สลิลทิพย์ ชัยสมภ	ไทยรักไทย	สมุทรปราการ	5
323	นางสาว เรวดี รัศมีทัต	ราษฎร	สมุทรปราการ	6
324	นางสาว รังสิมา รอดรัศมี	ประชาธิปัตย์	สมุทรสงคราม	1
325	นาย เอนก ทับสุวรรณ	ประชาธิปัตย์	สมุทรสาคร	1
326	น.ต. สุธรรม ระหงษ์ ร.น.	ประชาธิปัตย์	สมุทรสาคร	2
327	นาย อุดม ไกรวัตนุสรณ์	ความหวังใหม่	สมุทรสาคร	3
328	นาย ฐานิสร์ เทียนทอง	ไทยรักไทย	สระแก้ว	1
329	นางสาว ตรีนุช เทียนทอง	ไทยรักไทย	สระแก้ว	2
330	นาย วิทยา เทียนทอง	ไทยรักไทย	สระแก้ว	3
331	นาย เงิน บุญสุภา	ไทยรักไทย	สระบุรี	1
332	นาย ยงยศ อติเรกสาร	ไทยรักไทย	สระบุรี	2
333	นาย สมชาย สุนทรวัฒน์	ไทยรักไทย	สระบุรี	3
334	นาย วีระพล อติเรกสาร	ไทยรักไทย	สระบุรี	4
335	นาย ชัยวุฒิ ธนาคนานุสรณ์	ประชาธิปัตย์	สิงห์บุรี	1
336	นาย พายัพ ปันเกตุ	ไทยรักไทย	สิงห์บุรี	2
337	นาง อนงค์วรรณ เทพสุทิน	ไทยรักไทย	สุโขทัย	1
338	นาย ประศาสตร์ ทองปากน้ำ	ไทยรักไทย	สุโขทัย	2
339	นาย สมเจตน์ ลิ้มปะพันธ์	ชาติพัฒนา	สุโขทัย	3
340	นาย ประทวน เขียวฤทธิ์	ไทยรักไทย	สุโขทัย	4
341	นาย วรารุช ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	1
342	นางสาว กัญจนา ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	2
343	นาย ธีรวัฒน์ ประเสริฐสุวรรณ	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	3
344	นาย บรรหาร ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	4
345	นาย ประภัตร โปธสุธน	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	5

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
346	นาย จอจชัย เทียงธรรม	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	6
347	นาย โกเมศ ขวัญเมือง	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	1
348	นาย ประวิช นิลวัชรมณี	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	2
349	นาย ชุมพล กาญจนะ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	3
350	นาย เชน เทือกสุบรรณ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	4
351	นาย สินิตย์ เลิศไกร	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	5
352	นาง นิภา พริ้งศุลกะ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	6
353	นาย ชูชัย มุ่งเจริญพร	ไทยรักไทย	สุรินทร์	1
354	นาย ธีรโชติ กองทอง	ชาติไทย	สุรินทร์	2
355	นาง พาริดา สุไลมาน	ไทยรักไทย	สุรินทร์	3
356	นาย ประภาส วีระเสถียร	ความหวังใหม่	สุรินทร์	4
357	นาย ประดุง มั่นหมาย	ไทยรักไทย	สุรินทร์	5
358	นาย ศุภรักษ์ ควรหา	ไทยรักไทย	สุรินทร์	6
359	นาย มานิตย์ สังข์พุ่ม	ไทยรักไทย	สุรินทร์	7
360	นาย เสกสรรค์ แสนภูมิ	ไทยรักไทย	สุรินทร์	8
361	นาย ตี๋ใหญ่ พูนศรีธนากุล	ไทยรักไทย	สุรินทร์	9
362	นาย พงศ์พันธ์ สุนทรชัย	ไทยรักไทย	หนองคาย	1
363	นาย ประสิทธิ์ จันทาทอง	ไทยรักไทย	หนองคาย	2
364	นาย เอกธน์ช อินทร์รอด	ไทยรักไทย	หนองคาย	3
365	นาย เทวฤทธิ์ นิกรเทศ	ไทยรักไทย	หนองคาย	4
366	นาย สงกรานต์ คำพิไสย์	เสรีธรรม	หนองคาย	5
367	นาย นิพนธ์ คนขยัน	ไทยรักไทย	หนองคาย	6
368	นาย กิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์	ไทยรักไทย	หนองบัวลำภู	1
369	นาย ไชยา พรหมา	เสรีธรรม	หนองบัวลำภู	2
370	นาย วิชัย สามิตร	ไทยรักไทย	หนองบัวลำภู	3
371	พล.ต.ท. วิโรจน์ เปาอินทร์	ชาติไทย	อ่างทอง	1
372	นาย สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	อ่างทอง	2
373	นาย ธีระชัย ศิริจันทร์	ความหวังใหม่	อำนาจเจริญ	1
374	นาย ไพศาล จันทวารุ	ประชาธิปัตย์	อำนาจเจริญ	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
375	นาย ศรารุช เพชรพนมพร	ชาติพัฒนา	อุดรธานี	1
376	นาย อรรถพล สนิทวงศ์ชัย	ไทยรักไทย	อุดรธานี	2
377	นาย วิชัย ชัยจิตวณิชกุล	ชาติพัฒนา	อุดรธานี	3
378	นาย ธีระยุทธ วานิชชัง	ไทยรักไทย	อุดรธานี	4
379	นาย ไชยยศ จิรเมธากร	ประชาธิปัตย์	อุดรธานี	5
380	นาย ทองดี มนิสสาร	ไทยรักไทย	อุดรธานี	6
381	นาย ธีระชัย แสนแก้ว	ไทยรักไทย	อุดรธานี	7
382	นาย ต่อพงษ์ ไชยสาส์น	เสรีธรรม	อุดรธานี	8
383	นาย ธราพงษ์ สีลาวงษ์	เสรีธรรม	อุดรธานี	9
384	นาย สุรชาติ ชำนาญศิลป์	เสรีธรรม	อุดรธานี	10
385	นางสาว กฤษณา สีหลักษณ์	ไทยรักไทย	อุดรดิตถ์	1
386	นาย วารุจ ศิริวัฒน์	ชาติพัฒนา	อุดรดิตถ์	2
387	นาย ทนุศักดิ์ เล็กอุทัย	ไทยรักไทย	อุดรดิตถ์	3
388	นาย ธีรพันธ์ วีระยุทธวัฒน์	ชาติไทย	อุทัยธานี	1
389	นาย นพดล พลเสน	ชาติไทย	อุทัยธานี	2
390	นาย เกรียง กัลป์ตินันท์	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	1
391	นาย สมบัติ รัตโน	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	2
392	นาย วิฑูรย์ นามบุตร	ประชาธิปัตย์	อุบลราชธานี	3
393	นาย สุพล ฟองงาม	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	4
394	นาย ชูวิทย์ พิทักษ์พรพลลภ	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	5
395	นาย สิทธิชัย ไควสุรัตน์	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	6
396	นาย อติศักดิ์ โภคกุลกานนท์	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	7
397	นาย พูลสวัสดิ์ โทตระไวศยะ	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	8
398	นาย สุชาติ ตันตวิณิชชานนท์	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	9
399	นาย ศักดิ์ชัย จินตะเวช	ชาติไทย	อุบลราชธานี	10
400	นาย ชาตรี พิริยะกิจไพบูลย์	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	11

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2544). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

3.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
1	พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร	ไทยรักไทย
2	ร.ต.อ. ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์	
3	นาย สมคิด จาตุศรีพิทักษ์	
4	นาย อุทัย พิมพ์ใจชน	
5	นาย อติชัย โภธารามิก	
6	นาง สุดารัตน์ เกยุราพันธุ์	
7	นาย สุวิทย์ คุณกิตติ	
8	นาย พิทักษ์ อินทรวินยานนท์	
9	นาย ปองพล อติเรกสาร	
10	นาย ประชา มาลีนนท์	
11	นาย สุรเกียรติ์ เสถียรไทย	
12	นาย สุริยะ จิ๊งรุ่งเรืองกิจ	
13	นาย สรอรรรถ กลิ่นประทุม	
14	นาย จำลอง ครุฑขุนทด	
15	นาย จาตุรนต์ ฉายแสง	
16	พล.อ. ยุทธศักดิ์ ศศิประภา	
17	พล.อ. เชษฐา ฐานะจาโร	
18	นาย เสนาะ เทียนทอง	
19	พล.อ. ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา	
20	นาย สุธรรม แสงประทุม	
21	นาย สมศักดิ์ เทพสุทิน	
22	นาย พงศ์เทพ เทพกาญจนา	
23	นาย พลกฤษณ์ หงษ์ทอง	
24	นาย บุญชู ตริทอง	
25	นาย ประมวล รุจนเสรี	
26	นาย ไชยยศ สะสมทรัพย์	
27	นาย ประยุทธ์ มหากิจศิริ	
28	นาย วราเทพ รัตนากร	

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
29	นาง ลดาวัลย์ วงศ์ศรีวงศ์	ไทยรักไทย
30	นาย อติศร เพียงเกษ	
31	นาย ปรีชา เลหาพงศ์ชนะ	
32	นาย วิเชษฐ์ เกษมทองศรี	
33	นาย ปิยะพันธุ์ วัชรภรณ์	
34	ร.อ. สุชาติ เขาว์วิศิษฏ์	
35	นาย ระวี หิรัญโชติ	
36	นางสาว ชรินทร์น พุทธปวน	
37	นาย สุขุม เลาวัฒนศิริ	
38	นาย วิเศษ ใจใหญ่	
39	นาย เสริมศักดิ์ การุญ	
40	นาย ภูมินทร์ ลีธีระประเสริฐ	
41	นาย พิชาญ พิบูลย์วัฒนวงศ์	
42	นาย พรศักดิ์ เจริญประเสริฐ	
43	นาย ชูศักดิ์ แอกลง	
44	นาย วิวรรณไชย ณ กาฬสินธุ์	
45	นาย สุทิน คลังแสง	
46	นาย สุรชัย เป้าจรรยา	
47	นาย ยุทธศิลป์ ฐาปนะกุล	
48	นาย วีระชัย วีระเมธีกุล	
49	นาย ชวน หลีกภัย	ประชาธิปัตย์
50	นาย บัญญัติ บรรทัดฐาน	
51	นาย อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	
52	นาย เทอดพงษ์ ไชยนันทน์	
53	นาย อาทิตย์ อุไรรัตน์	
54	นาย ธารินทร์ นิมมานเหมินท์	
55	นาย สุเทพ เทือกสุบรรณ	
56	นาย สุทัศน์ เงินหมื่น	
57	นาย ไตรรงค์ สุวรรณคีรี	

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	
58	นาย อนันต์ อนันตกุล	ประชาธิปัตย์	
59	นาย เอกกมล ศิริวัฒน์		
60	นาย มารุต บุณนาค		
61	นาย วิจิตร ศรีสอาด		
62	นาย มหิตล จันทรางกูร		
63	พล.ต.ท. วรณรัตน์ คชรัักษ์		
64	นาย จุรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์		
65	นาย นิพนธ์ พร้อมพันธุ์		
66	นาย กอรัปศักดิ์ สภาวสุ		
67	คุณหญิง กัลยา โสภณพนิช		
68	นาย สุรินทร์ พิศสุวรรณ		
69	นาย ไพฑูรย์ แก้วทอง		
70	นาย อรรคพล สรสุชาติ		
71	นาย สัมพันธ์ ทองสมศรี		
72	นาย สาทิตย์ วงศ์หนองเตย		
73	นาง อัญชลี เทพบุตร		
74	นาย พรเสก กาญจนจारी		
75	นาย โปธิพงษ์ ลำคำ		
76	นาย สาวิตต์ โพธิวิหค		
77	นาย เอนก เหล่าธรรมทัศน์		
78	นาย พรวุฒิ สารสิน		
79	นาย สรรเสริญ สมะลาภา		
80	พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ		ความหวังใหม่
81	นาย วันมูหะมัดนอร์ มะทา		
82	นาย สุขวิช รังสิตพล		
83	ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง		
84	นาย ชิงชัย มงคลธรรม		
85	นาย นิมิตร นนทพันธุ์วาทย์		
86	นาย พิเชษฐ สุทธิชวาล		

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
87	นาย สุลัยมัลย์ วงษ์พานิช	ความหวังใหม่
88	นาย กร ทัพพะรังสี	ชาติพัฒนา
89	นาย สุวัจน์ ลิปตพัลลภ	
90	พล.ต.อ. ประชา พรหมนอก	
91	นาง ปวีณา หงสกุล	
92	พ.อ. วินัย สมพงษ์	
93	นาย กรพจน์ อัศวินวิจิตร	
94	ร.ต. ประพาส ลิ้มปะพันธุ์ ชพน	
95	ม.ร.ว. เกษมสโมสร เกษมศรี	ชาติไทย
96	พล.อ. วิโรจน์ แสงสนิท	
97	นาย เดช บุญหลง	
98	นาย สนธยา คุณปลื้ม	
99	นาย กอบศักดิ์ ชูติกุล	
100	นางสาว จณิสตา ลิ่งเฉลิมวงศ์	

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2544). ข้อมูล สติติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

4. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 พ.ศ. 2548

4.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
1	นาง เจิมมาศ จีงเลิศศิริ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	1
2	นาย กฤษฎา สัจกุล	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	2
3	นาง ลลิตา ฤกษ์สำราญ	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	3
4	ร.อ. รชฏ พิสิษฐบรรณกร	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	4
5	นาย ประจวบ อึ้งภากรณ์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	5
6	ม.ล. อภิมงคล โสณกุล	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	6
7	นาย กรณ์ จาติกวณิช	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	7
8	นาย พงษ์พิสุทธิ์ จินตโสภณ	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	8
9	น.ต. ศิธา ทิวารี	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	9
10	นางสาว ณหทัย ทิวไผ่งาม	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	10
11	นาย ยูนันท์ ภมรมนตรี	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	11
12	นาย เฉลิมชัย จินะวิจารณ์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	12
13	นางสาว ศุภมาส อิศรภักดี	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	13
14	นางสาว จณิสตา ลิ่งเฉลิมวงศ์	ชาติไทย	กรุงเทพมหานคร	14
15	นาง ปวีณา หงสกุล	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	15
16	นาย อนุสรณ์ ปั่นทอง	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	16
17	นาย ประมณฑ์ คุณะเกษม	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	17
18	นางสาว ภูวนิดา คุณผลิน	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	18
19	นาย พิมล ศรีวิกรม์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	19
20	นาย พฤทธิชัย ดำรงรัตน์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	20
21	นาย เอกพจน์ วงศ์อารยะ	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	21
22	นาย ภัทรศักดิ์ โอสธานุเคราะห์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	22
23	นางสาว ศันสนีย์ นาคพงศ์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	23
24	นาย วัฒนา แซ่ไพเราะ	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	24
25	นาย มงคล กิมสุนจันทร์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	25
26	นาย วิชาญ มินชัยนันท์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	26

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
27	นาย เอนก หุตั้งคบดี	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	27
28	นางสาว ศิลัมพา เลิศนุวัฒน์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	28
29	นาย ภิมุข สิมะโรจน์	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	29
30	นาย องอาจ คล้ามไพบูลย์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	30
31	นาย ปิติพงศ์ เต็มเจริญ	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	31
32	นาย มานะ คงวุฒิปัญญา	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	32
33	นาย สุวัฒน์ ม่วงศิริ	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	33
34	นาย สุวัฒน์ วรรณศิริกุล	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	34
35	นาย สากล ม่วงศิริ	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	35
36	นาย สุธา ชันแสง	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	36
37	นาย แสง ฤกษ์จรัส	ไทยรักไทย	กรุงเทพมหานคร	37
38	นาย อาคม เอ่งฉ้วน	ประชาธิปัตย์	กระบี่	1
39	นาย พิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล	ประชาธิปัตย์	กระบี่	2
40	พล.อ. สมชาย วิษณุวงศ์	ไทยรักไทย	กาญจนบุรี	1
41	นาย สันต จินากักดี	ไทยรักไทย	กาญจนบุรี	2
42	นาย เรวัต สิริกุล	ไทยรักไทย	กาญจนบุรี	3
43	นาย ไพบูลย์ พิมพ์พิสิฐถาวร	ไทยรักไทย	กาญจนบุรี	4
44	พล.ท. มะ โพธิ์งาม	ไทยรักไทย	กาญจนบุรี	5
45	นาง บุญรื่น ศรีธเรศ	ไทยรักไทย	กาฬสินธุ์	1
46	นางสาว อรดี สุทธศรี	ไทยรักไทย	กาฬสินธุ์	2
47	นาย วิทยา ภูมิเหล่าแจ้ง	ไทยรักไทย	กาฬสินธุ์	3
48	นาย พีระเพชร ศิริกุล	ไทยรักไทย	กาฬสินธุ์	4
49	นางสาว ภัทรา วรามิตร	ไทยรักไทย	กาฬสินธุ์	5
50	นาย ประเสริฐ บุญเรือง	ไทยรักไทย	กาฬสินธุ์	6
51	นาย เรืองวิทย์ ลิกค์	ไทยรักไทย	กำแพงเพชร	1
52	นางสาว คณิง ไทยประสิทธิ์	ไทยรักไทย	กำแพงเพชร	2
53	พ.ต.ท. ไหวพจน์ อารณรัตน์	ไทยรักไทย	กำแพงเพชร	3
54	นาย สนั่น สบายเมือง	ไทยรักไทย	กำแพงเพชร	4
55	นาย ถวิล ฤกษ์ห่วย	ไทยรักไทย	กำแพงเพชร	5

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
56	นาย จักริน พัฒนดำรงจิตร	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	1
57	นาย ประจักษ์ แก้วกล้าหาญ	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	2
58	นาย จตุพร เจริญเชื้อ	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	3
59	นาง มุกดา พงษ์สมบัติ	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	4
60	นาย ภูมิ สาระผล	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	5
61	นาย สมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	6
62	นาย สุขชาย ศรีสุรพล	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	7
63	นาย สมศักดิ์ คุณเงิน	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	8
64	นาย อรรถสิทธิ์ กาญจนสินินท์	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	9
65	นาย พงศกร อรรณนพพร	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	10
66	นาย เรืองเดช สุพรรณผ่าย	ไทยรักไทย	ขอนแก่น	11
67	นาย กล้าณรงค์ พงษ์เจริญ	ไทยรักไทย	จันทบุรี	1
68	พล.ต.ต. พยุง ตรงสวัสดิ์	ไทยรักไทย	จันทบุรี	2
69	นาย พงศ์เวช เวชชาชีวะ	ไทยรักไทย	จันทบุรี	3
70	นาง ฐิติมา ฉายแสง	ไทยรักไทย	ฉะเชิงเทรา	1
71	นาย สมชัย อัครโสภณ	ไทยรักไทย	ฉะเชิงเทรา	2
72	นาย สุขชาติ ต้นเจริญ	ไทยรักไทย	ฉะเชิงเทรา	3
73	นาย วุฒิพงศ์ ฉายแสง	ไทยรักไทย	ฉะเชิงเทรา	4
74	นาย สง่า ธนสงวนวงศ์	ไทยรักไทย	ชลบุรี	1
75	นาย อมรินทร์ ตั้งประกอบ	ไทยรักไทย	ชลบุรี	2
76	นาย วิทยา คุณปลื้ม	ไทยรักไทย	ชลบุรี	3
77	นาย สุรสิทธิ์ นิติวุฒิวรรักษ์	ไทยรักไทย	ชลบุรี	4
78	นาย อิทธิพล คุณปลื้ม	ไทยรักไทย	ชลบุรี	5
79	นาย ชาญยุทธ เสงตระกูล	ไทยรักไทย	ชลบุรี	6
80	พล.ร.ท. โรช วิภัติภูมิประเทศ	ไทยรักไทย	ชลบุรี	7
81	นาย อนุชา นาคาศัย	ไทยรักไทย	ชัยนาท	1
82	นาย ชัยวัฒน์ ทรัพย์รวงทอง	ไทยรักไทย	ชัยนาท	2
83	นาย ประสิทธิ์ ชัยวัชรณะ	ไทยรักไทย	ชัยภูมิ	1
84	นาย ขวลิต มหาจันทร์	ไทยรักไทย	ชัยภูมิ	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
85	นาย กำแพง ประภากรแก้วรัตน์	ไทยรักไทย	ชัยภูมิ	3
86	นาย วุฒิชัย สงวนวงศ์ชัย	ไทยรักไทย	ชัยภูมิ	4
87	นาย ศรคม ภาษา	ไทยรักไทย	ชัยภูมิ	5
88	นาย เจริญ จรรย์โกมล	ไทยรักไทย	ชัยภูมิ	6
89	นาย สุรวิทย์ คนสมบูรณ์	ไทยรักไทย	ชัยภูมิ	7
90	นาย ศิริศักดิ์ อ่อนละมัย	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	1
91	นาย สุวโรช พะลัง	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	2
92	นาย ธีระชาติ ปางวิรุฬห์รักษ์	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	3
93	นาย สามารถ แก้วมีชัย	ไทยรักไทย	เชียงราย	1
94	นาย สฤกษ์ อึ้งอินันท์	ไทยรักไทย	เชียงราย	2
95	นาย สุรสิทธิ์ เจียมวิจักขณ์	ไทยรักไทย	เชียงราย	3
96	นาย วิสาร เตชะธีราวัฒน์	ไทยรักไทย	เชียงราย	4
97	นาย สมบูรณ์ วันไชยธนวงศ์	ไทยรักไทย	เชียงราย	5
98	นางสาว ละออง ตียะไพรัช	ไทยรักไทย	เชียงราย	6
99	นาย อธิติเดช แก้วหลวง	ไทยรักไทย	เชียงราย	7
100	นาย บัวสอน ประชามอญ	ไทยรักไทย	เชียงราย	8
101	นาย ปกรณ์ บุรณุปกรณ์	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	1
102	นาย พายัพ ชินวัตร	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	2
103	นาย บุญทรง เตรียาภิรมย์	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	3
104	นาย วิทยา ทรงคำ	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	4
105	นาย พรชัย อรรถปรียางกูร	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	5
106	นาย นพคุณ รัฐผไท	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	6
107	นาย สุรพล เกียรติไชยากร	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	7
108	นาง ผณิตรา ภัคเกษม	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	8
109	นาย จุลพันธ์ อมรวิวัฒน์	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	9
110	นาย สันติ ตันสุหัช	ไทยรักไทย	เชียงใหม่	10
111	นาย สุวรรณ กู้สุจริต	ประชาธิปัตย์	ตรัง	1
112	นาย สาทิตย์ วงศ์หนองเตย	ประชาธิปัตย์	ตรัง	2
113	นาย สมชาย โล่สถาพรพิพิธ	ประชาธิปัตย์	ตรัง	3

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
114	นาย สมบูรณ์ อุทัยเวียนกุล	ประชาธิปัตย์	ตรัง	4
115	นาย ชีระ สลักเพชร	ประชาธิปัตย์	ตราด	1
116	นาย ธนัสถ์ ทวีเกื้อกูลกิจ	ไทยรักไทย	ตาก	1
117	นาย ชัยวุฒิ บรรณวัฒน์	ประชาธิปัตย์	ตาก	2
118	นาย ธนิตพล ไชยนันท์	ประชาธิปัตย์	ตาก	3
119	นาย สิทธิชัย กิตติธเนศวร	ไทยรักไทย	นครนายก	1
120	นาย วุฒิชัย กิตติธเนศวร	ไทยรักไทย	นครนายก	2
121	นาย สมพัฒน์ แก้วพิจิตร	ชาติไทย	นครปฐม	1
122	นาย ชาญชัย ปทุมารักษ์	ไทยรักไทย	นครปฐม	2
123	นาย ก่อเกียรติ สิริยะเสถียร	ไทยรักไทย	นครปฐม	3
124	นาย ไชยา สะสมทรัพย์	ไทยรักไทย	นครปฐม	4
125	นาย เผดิมชัย สะสมทรัพย์	ไทยรักไทย	นครปฐม	5
126	นาย ชวลิต วิชยสุทธิ์	ไทยรักไทย	นครพนม	1
127	นาย ไพจิตร ศรีวรรณ	ไทยรักไทย	นครพนม	2
128	นาย ประสงค์ บุรณ์พงศ์	ไทยรักไทย	นครพนม	3
129	นาย อรรถสิทธิ์ (คันคาย) ทรัพย์สิทธิ	ไทยรักไทย	นครพนม	4
130	นาย ศุภชัย โพธิ์สุ	ไทยรักไทย	นครพนม	5
131	นาย เทวัญ ลิปตพัลลภ	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	1
132	นาย วรรณรัตน์ ชาญนุกุล	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	2
133	นาย ประเสริฐ บุญชัยสุข	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	3
134	นาย อุทัย มิ่งขวัญ	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	4
135	นาง ทศนีย์ รัตนเศรษฐ	มหาชน	นครราชสีมา	5
136	นาย วัชราน วังขนาย	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	6
137	นาย พงษ์พิช รุ่งเป้า	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	7
138	นาย ประชาธิปไตย คำสิงห์นอก	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	8
139	นาย สมศักดิ์ โสมกลาง	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	9
140	ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	10
141	นาย บุญจง วงศ์ไตรรัตน์	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	11
142	นาย สุภรณ์ อัตถาวงศ์	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	12

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
143	นาย สมศักดิ์ พันธุ์เกษม	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	13
144	พ.ต.ท. สมชาย เพศประเสริฐ	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	14
145	นาย ประเสริฐ จันทรวงทอง	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	15
146	นาย วิสิทธิ์ พิทยาภรณ์	ไทยรักไทย	นครราชสีมา	16
147	นาย สุรินทร์ พิศสุวรรณ	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	1
148	นาย สุรเชษฐ์ มาศดิตถ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	2
149	นางสาว นริศ อติเทพวรพันธุ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	3
150	นาย มาโนชญ์ วิชัยกุล	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	4
151	นาย ชินวรรณ บุญเกียรติ	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	5
152	นาย เทพไท เสนพงศ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	6
153	นาย ประกอบ รัตนพันธ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	7
154	นาย อภิชาติ ศักดิ์เศรษฐ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	8
155	นาย อภิชาติ การิกากุล	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	9
156	นาย วิทยา แก้วภราดัย	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	10
157	นาย สมชัย เจริญชัยฤทธิ์	ไทยรักไทย	นครสวรรค์	1
158	นาย เกษม ปานอุดมลักษณ์	ไทยรักไทย	นครสวรรค์	2
159	นาย วีระกร คำประกอบ	ไทยรักไทย	นครสวรรค์	3
160	นาย สัญชัย วงษ์สุนทร	ไทยรักไทย	นครสวรรค์	4
161	นาย เมธี ฉัตรจินดารัตน์	ไทยรักไทย	นครสวรรค์	5
162	พ.ต.ท. บรรยนิ ตังภากรณ์	ไทยรักไทย	นครสวรรค์	6
163	นาย นิโรธ สุนทรเลขา	ไทยรักไทย	นครสวรรค์	7
164	นาย นิทัศน์ ศรีนนท์	ไทยรักไทย	นนทบุรี	1
165	นาย อุดมเดช รัตนเสถียร	ไทยรักไทย	นนทบุรี	2
166	นาง พิมพ์า จันทรประสงค์	ไทยรักไทย	นนทบุรี	3
167	พ.อ. อภิวัฒน์ วิริยะชัย	ไทยรักไทย	นนทบุรี	4
168	นาย สุชาติ บรรดาศักดิ์	ไทยรักไทย	นนทบุรี	5
169	นาย ฉลอง เรี่ยวแรง	ไทยรักไทย	นนทบุรี	6
170	นาย เจาะอาหิมิง โตะตาทอง	ประชาธิปัตย์	นราธิวาส	1
171	นาย สุรเชษฐ์ แวอาแซ	ประชาธิปัตย์	นราธิวาส	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
172	นาย กุเฮง ยาวอหะซัน	ชาติไทย	นราธิวาส	3
173	นาย อดุลย์ สาฮิบาตุ	ประชาธิปัตย์	นราธิวาส	4
174	นาง สิรินทร รามสูต	ไทยรักไทย	น่าน	1
175	นาย ชลน่าน ศรีแก้ว	ไทยรักไทย	น่าน	2
176	นาย วัลลภ สุปริยศิลป์	ไทยรักไทย	น่าน	3
177	นาย ประสิทธิ์ ตั้งศรีเกียรติกุล	ไทยรักไทย	บุรีรัมย์	1
178	นาง กรุณา ชิตชอบ	ไทยรักไทย	บุรีรัมย์	2
179	นาย ศักดิ์สยาม ชิดชอบ	ไทยรักไทย	บุรีรัมย์	3
180	นาย สุรศักดิ์ นาคดี	ไทยรักไทย	บุรีรัมย์	4
181	นาย พีระพงษ์ เฮงสวัสดิ์	ไทยรักไทย	บุรีรัมย์	5
182	นาย โสภณ ชารัมย์	ไทยรักไทย	บุรีรัมย์	6
183	นาย ประกิจ พลเดช	ไทยรักไทย	บุรีรัมย์	7
184	นาย โสภณ เพชรสว่าง	ไทยรักไทย	บุรีรัมย์	8
185	นาย ขจรธน จุตโต	ไทยรักไทย	บุรีรัมย์	9
186	นาย ทรงศักดิ์ ทองศรี	ไทยรักไทย	บุรีรัมย์	10
187	นาย สุรพงษ์ อึ้งอัมพรวิไล	ไทยรักไทย	ปทุมธานี	1
188	นาย เอกพจน์ ปานแย้ม	ชาติไทย	ปทุมธานี	2
189	นาย วรรณัญ เทพหัสดิน ณ อยุธยา	ไทยรักไทย	ปทุมธานี	3
190	นาย ลิขิต หมูดี	ไทยรักไทย	ปทุมธานี	4
191	นาย ชูชาติ หาญสวัสดิ์	ไทยรักไทย	ปทุมธานี	5
192	นาย มนตรี ปาน้อยนนท์	ประชาธิปัตย์	ประจวบคีรีขันธ์	1
193	นาย เฉลิมชัย ศรีอ่อน	ประชาธิปัตย์	ประจวบคีรีขันธ์	2
194	นาย ประมวล พงศ์ถาวราเดช	ประชาธิปัตย์	ประจวบคีรีขันธ์	3
195	นาง กนกวรรณ วิลาวัลย์ ศรีจันทร์งาม	ไทยรักไทย	ปราจีนบุรี	1
196	นาย คงฤช หงส์วิไล	ไทยรักไทย	ปราจีนบุรี	2
197	นาย ชยุต ภูมมะกาญจนะ	ไทยรักไทย	ปราจีนบุรี	3
198	นาย อันวาร์ สาและ	ประชาธิปัตย์	ปัตตานี	1
199	นาย อิสมาแอล ยีตอโรแม	ประชาธิปัตย์	ปัตตานี	2
200	นาย โมฮามัดยาสรี ยูซง	ประชาธิปัตย์	ปัตตานี	3

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
201	นาย ซาตา อาแวกือจิ	ประชาธิปัตย์	ปัตตานี	4
202	นาย เกื้อกุล ตำนชัยวิจิตร	ไทยรักไทย	พระนครศรีอยุธยา	1
203	นาย พ้อง ชีวานันท์	ไทยรักไทย	พระนครศรีอยุธยา	2
204	นางสาว สุวิมล พันธุ์เจริญวรกุล	ไทยรักไทย	พระนครศรีอยุธยา	3
205	นาย วิทยา บุรณศิริ	ไทยรักไทย	พระนครศรีอยุธยา	4
206	นาย บุญพันธ์ แคว้นนะ	ไทยรักไทย	พระนครศรีอยุธยา	5
207	นางสาว อรุณี ชำนาญยา	ไทยรักไทย	พะเยา	1
208	นาย วิสุทธิ์ ไชยณรุณ	ไทยรักไทย	พะเยา	2
209	นาย ไพโรจน์ ต้นบรจจ	ไทยรักไทย	พะเยา	3
210	นาง กันตวรรณ ตันเสถียร กุลจรรยาวิวัฒน์	ประชาธิปัตย์	พังงา	1
211	นาย กฤษ ศรีฟ้า	ประชาธิปัตย์	พังงา	2
212	นาย สุพัฒน์ ธรรมเพชร	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	1
213	นาย นิพิฐุ์ อินทรสมบัติ	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	2
214	นาย นริส ขำนุรักษ์	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	3
215	นาย ประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	ประชาธิปัตย์	พิจิตร	1
216	นางสาว สุณีย์ เหลืองวิจิตร	ไทยรักไทย	พิจิตร	2
217	นาย นาวัน บุญเสารัฐ	ไทยรักไทย	พิจิตร	3
218	พ.ต.ท. อุดลย์ บุญเสารัฐ	ไทยรักไทย	พิจิตร	4
219	นาย วรงค์ เดชกิจวิกรม	ประชาธิปัตย์	พิษณุโลก	1
220	นาย มนต์ชัย วิวัฒน์ธนาฒย์	ไทยรักไทย	พิษณุโลก	2
221	นาง มยุรา มนะสิการ	ไทยรักไทย	พิษณุโลก	3
222	นาย นิยม ช่างพินิจ	ไทยรักไทย	พิษณุโลก	4
223	นาย นคร มาฉิม	ประชาธิปัตย์	พิษณุโลก	5
224	นาย หัสณัยน์ สอนสิทธิ์	ไทยรักไทย	พิษณุโลก	6
225	นาย อลงกรณ์ พลบุตร	ประชาธิปัตย์	เพชรบุรี	1
226	นาย ธานี ยี่สาร	ไทยรักไทย	เพชรบุรี	2
227	นาย อภิชาติ สุภาแพ่ง	ประชาธิปัตย์	เพชรบุรี	3
228	นาย เรวัต แสงวิจิตร	ไทยรักไทย	เพชรบูรณ์	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
229	นาย สุรศักดิ์ อนรรฆพันธ์	ไทยรักไทย	เพชรบูรณ์	2
230	นาย ทวีศักดิ์ อนรรฆพันธ์	ไทยรักไทย	เพชรบูรณ์	3
231	นาย ณรงค์กร ขวาลสันตติ	ไทยรักไทย	เพชรบูรณ์	4
232	พันจ่าอากาศโท กิตติคุณ นาคะบุตร	ไทยรักไทย	เพชรบูรณ์	5
233	นาย เอี่ยม ทองใจสด	ไทยรักไทย	เพชรบูรณ์	6
234	นาย ไพศาล จันทรรักดี	ไทยรักไทย	เพชรบูรณ์	7
235	นาย ทศพร เสรีรักษ์	ไทยรักไทย	แพร่	1
236	นาย อนุวัธ วงศ์วรรณ	ไทยรักไทย	แพร่	2
237	นาย วรวัจน์ เอื้ออภิญญกุล	ไทยรักไทย	แพร่	3
238	นาย สุวิทย์ เสงี่ยมกุล	ประชาธิปัตย์	ภูเก็ต	1
239	นาง เฉลิมลักษณ์ เก็บทรัพย์	ประชาธิปัตย์	ภูเก็ต	2
240	นาย ทองหล่อ พลโคตร	ไทยรักไทย	มหาสารคาม	1
241	นาย สุชาติ ศรีสังข์	ไทยรักไทย	มหาสารคาม	2
242	นาย สุชาติ โชคชัยวัฒนากร	ไทยรักไทย	มหาสารคาม	3
243	นาย ชาญชัย ชัยรุ่งเรือง	ไทยรักไทย	มหาสารคาม	4
244	นาง กุสุมาลวดี ศิริโกมุท	ไทยรักไทย	มหาสารคาม	5
245	นาย กริช กงเพชร	ไทยรักไทย	มหาสารคาม	6
246	นาย ประมวลศิลป์ โภคสวัสดิ์	ไทยรักไทย	มุกดาหาร	1
247	นาย วิทยา บุตรดีวงศ์	ชาติไทย	มุกดาหาร	2
248	นาย ปัญญา จีนาคำ	ไทยรักไทย	แม่ฮ่องสอน	1
249	นาย สมบูรณ์ ไพรวลัย	ไทยรักไทย	แม่ฮ่องสอน	2
250	นาย สุทธิชัย จันทร์อารักษ์	ไทยรักไทย	ยโสธร	1
251	นาย รณฤทธิชัย คานเขต	ไทยรักไทย	ยโสธร	2
252	นาย วิฑูรย์ วงษ์ไกร	ไทยรักไทย	ยโสธร	3
253	นาย วิสันต์ เดชเสน	ไทยรักไทย	ยโสธร	4
254	นาย ประเสริฐ พงษ์สุวรรณศิริ	ประชาธิปัตย์	ยะลา	1
255	นาย อับดุลการิม เต็งระกินา	ประชาธิปัตย์	ยะลา	2
256	นาย ณรงค์ ดุติง	ประชาธิปัตย์	ยะลา	3
257	นาย อนุรักษ์ จูรีมาศ	ชาติไทย	ร้อยเอ็ด	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
258	นาย ฉลาด ขามช่วง	ไทยรักไทย	ร้อยเอ็ด	2
259	นาย เอกภาพ พลซื่อ	ไทยรักไทย	ร้อยเอ็ด	3
260	นาย นิรันดร์ นาเมืองรักษ์	ไทยรักไทย	ร้อยเอ็ด	4
261	นาย นิสิต สินธุไพร	ไทยรักไทย	ร้อยเอ็ด	5
262	นาย กิตติ สมทรัพย์	ไทยรักไทย	ร้อยเอ็ด	6
263	นาย ศักดา คงเพชร	ไทยรักไทย	ร้อยเอ็ด	7
264	นาย มังกร ยนต์ตระกูล	ชาติไทย	ร้อยเอ็ด	8
265	นาย วิรัช ร่มเย็น	ประชาธิปัตย์	ระนอง	1
266	นาย ยงยศ อรุณเวสเสศเรษฐ	ไทยรักไทย	ระยอง	1
267	ร.ต. กฤษฎา การุญ	ไทยรักไทย	ระยอง	2
268	นาย ธารา ปิตุเตชะ	ไทยรักไทย	ระยอง	3
269	นาย ปราโมทย์ วีระพันธ์	ไทยรักไทย	ระยอง	4
270	นาง กอบกุล นพอมรบดี	ไทยรักไทย	ราชบุรี	1
271	นาย วิวัฒน์ นิติกาญจนา	ไทยรักไทย	ราชบุรี	2
272	นางสาว ปาริณา ไกรคุปต์	ไทยรักไทย	ราชบุรี	3
273	นาย วัฒนา มังคลรังสี	ไทยรักไทย	ราชบุรี	4
274	นาย บุญลือ ประเสริฐโสภาก	ไทยรักไทย	ราชบุรี	5
275	นาย ณัฐพล เกียรติวินัยสกุล	ไทยรักไทย	ลพบุรี	1
276	นาย พงษ์ศักดิ์ วรปัญญา	ไทยรักไทย	ลพบุรี	2
277	นาย สุชาติ ลายน้เงิน	ไทยรักไทย	ลพบุรี	3
278	นาย อำนวย คลังผา	ไทยรักไทย	ลพบุรี	4
279	นาย นิยม วรปัญญา	ไทยรักไทย	ลพบุรี	5
280	นาย ไพโรจน์ โล่ห์สุนทร	ไทยรักไทย	ลำปาง	1
281	นาย กิตติกร โล่ห์สุนทร	ไทยรักไทย	ลำปาง	2
282	นาย วาสิท พยัคฆบุตร	ไทยรักไทย	ลำปาง	3
283	นาย พิณิจ จันทรสุรินทร์	ไทยรักไทย	ลำปาง	4
284	นาย อธิรัตน์ จันทรสุรินทร์	ไทยรักไทย	ลำปาง	5
285	นางสาว อาภากรณ์ พุทธปวน	ไทยรักไทย	ลำพูน	1
286	นาย สงวน พงษ์มณี	ไทยรักไทย	ลำพูน	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
287	นาย สถาพร มณีรัตน์	ไทยรักไทย	ลำพูน	3
288	นาย ทศพล สังข์ทรัพย์	ไทยรักไทย	เลย	1
289	นาง นันทนา ทิมสุวรรณ	ไทยรักไทย	เลย	2
290	นาย ปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข	ไทยรักไทย	เลย	3
291	นาง จันทร์เพ็ญ แสงเจริญรัตน์	ไทยรักไทย	เลย	4
292	นาย ธเนศ เครือรัตน์	ไทยรักไทย	ศรีสะเกษ	1
293	นาย พิทยา บุญเฉลียว	ไทยรักไทย	ศรีสะเกษ	2
294	นาย วิวัฒน์ชัย โหตระไวศยะ	ไทยรักไทย	ศรีสะเกษ	3
295	นาย จาตุรงค์ เพ็งนรพัฒน์	ไทยรักไทย	ศรีสะเกษ	4
296	นาย อมรเทพ สมหมาย	ไทยรักไทย	ศรีสะเกษ	5
297	นาย วีระพล จิตสัมฤทธิ์	ชาติไทย	ศรีสะเกษ	6
298	นาง มาลินี อินฉัตร	ไทยรักไทย	ศรีสะเกษ	7
299	นาย มานพ จรัสดำรงนิตย์	ไทยรักไทย	ศรีสะเกษ	8
300	นาย ปวีณ แซ่จิ่ง	ไทยรักไทย	ศรีสะเกษ	9
301	นาย อภิชาติ ตีรสวัสดิ์ชัย	ไทยรักไทย	สกลนคร	1
302	นาย เฉลิมชัย อุฬารกุล	ไทยรักไทย	สกลนคร	2
303	นาย เฉลิมชาติ การุญ	ไทยรักไทย	สกลนคร	3
304	นาย สาคร พรหมภักดี	ไทยรักไทย	สกลนคร	4
305	นาย พงษ์ศักดิ์ บุญศล	ไทยรักไทย	สกลนคร	5
306	นาย เสรี สาระนันท์	ไทยรักไทย	สกลนคร	6
307	นาย เกษม อุประ	ไทยรักไทย	สกลนคร	7
308	นาย เจือ ราชสีห์	ประชาธิปัตย์	สงขลา	1
309	นาย ลากศักดิ์ ลาภาโรจน์กิจ	ประชาธิปัตย์	สงขลา	2
310	นาย วิรัตน์ กัลยาศิริ	ประชาธิปัตย์	สงขลา	3
311	นาย วินัย เสนเนียม	ประชาธิปัตย์	สงขลา	4
312	นาย ประพร เอกอูรุ	ประชาธิปัตย์	สงขลา	5
313	นาย ถาวร เสนเนียม	ประชาธิปัตย์	สงขลา	6
314	นาย ศิริโชค โสภา	ประชาธิปัตย์	สงขลา	7
315	นาย นารราชา สุวิทย์	ประชาธิปัตย์	สงขลา	8

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
316	นาย อสิ มะหะมัดยังกี	ประชาธิปัตย์	สตูล	1
317	นาย ธานินทร์ ใจสมุทร	ประชาธิปัตย์	สตูล	2
318	นาย สงคราม กิจเลิศไพโรจน์	ไทยรักไทย	สมุทรปราการ	1
319	นาย ประเสริฐ เต๋นนภาลัย	ไทยรักไทย	สมุทรปราการ	2
320	ว่าที่เรือโท วัลลภ ยิ่งตรง	ไทยรักไทย	สมุทรปราการ	3
321	นาย จิรพันธ์ ลิ้มสกุลศิริรัตน์	ไทยรักไทย	สมุทรปราการ	4
322	นาง สลิลทิพย์ ชัยสดมภ์	ไทยรักไทย	สมุทรปราการ	5
323	นางสาว เรวดี รัศมีทัต	ไทยรักไทย	สมุทรปราการ	6
324	นาย ประชา ประสพดี	ไทยรักไทย	สมุทรปราการ	7
325	นางสาว รังสิมา รอดรัศมี	ประชาธิปัตย์	สมุทรสงคราม	1
326	นาย อนุสรณ์ ไกรวัตนุสรณ์	ไทยรักไทย	สมุทรสาคร	1
327	นาย ศุภพรพงศ์ ชวนบุญ	ไทยรักไทย	สมุทรสาคร	2
328	นาย อุดม ไกรวัตนุสรณ์	ไทยรักไทย	สมุทรสาคร	3
329	นาย ฐานิสร์ เทียนทอง	ไทยรักไทย	สระแก้ว	1
330	นางสาว ตรีนุช เทียนทอง	ไทยรักไทย	สระแก้ว	2
331	นาย สรวงศ์ เทียนทอง	ไทยรักไทย	สระแก้ว	3
332	ร.ต. พรพล อติเรกสาร	ไทยรักไทย	สระบุรี	1
333	นาย ยงยศ อติเรกสาร	ไทยรักไทย	สระบุรี	2
334	นาย ฉัตรชัย ศิลพร	ไทยรักไทย	สระบุรี	3
335	นาย วีระพล อติเรกสาร	ไทยรักไทย	สระบุรี	4
336	นาย พายัพ ปันเกตุ	ไทยรักไทย	สิงห์บุรี	1
337	นาง อนงค์วรรณ เทพสุทิน	ไทยรักไทย	สุโขทัย	1
338	นาย ประศาสตร์ ทองปากน้ำ	ไทยรักไทย	สุโขทัย	2
339	นาย สมเจตน์ ลิ้มปะพันธุ์	ไทยรักไทย	สุโขทัย	3
340	นาย ประทวน เขียวฤทธิ์	ไทยรักไทย	สุโขทัย	4
341	นาย วรารุช ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	1
342	นางสาว กัญจนา ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	2
343	นาย ณัฐวุฒิ ประเสริฐสุวรรณ	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	3
344	นาย บรรหาร ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	4

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
345	นาย ยุทธนา โพธิ์สุธน	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	5
346	นาย เสมอแก้ว เทียงธรรม	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	6
347	นาย โกเมศ ขวัญเมือง	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	1
348	นาย ประพนธ์ นิลวัชรมณี	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	2
349	นาย ชุมพล กาญจนะ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	3
350	นาย เชน เทือกสุบรรณ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	4
351	นาย สนิตย์ เลิศไกร	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	5
352	นาง นิภา พริ้งศุลกะ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	6
353	นาย ชูชัย มุ่งเจริญพร	ไทยรักไทย	สุรินทร์	1
354	นาย เกษม รุ่งธนเกียรติ	ไทยรักไทย	สุรินทร์	2
355	นาง พาริดา สุลโฆมาน	ไทยรักไทย	สุรินทร์	3
356	นาย ธีระทัศน์ เตียวเจริญโสภา	ไทยรักไทย	สุรินทร์	4
357	นาย ประดุง มั่นหมาน	ไทยรักไทย	สุรินทร์	5
358	นาย ศุภรักษ์ ควรหา	ไทยรักไทย	สุรินทร์	6
359	นาย มานิตย์ สังข์พุ่ม	ไทยรักไทย	สุรินทร์	7
360	นาย สุริยะ ร่วมพัฒนา	ไทยรักไทย	สุรินทร์	8
361	นาย ตี๋ใหญ่ พูนศรีธนากุล	ไทยรักไทย	สุรินทร์	9
362	ว่าที่ ร.ต. พงศ์พันธ์ สุนทรชัย	ไทยรักไทย	หนองคาย	1
363	นาย ประสิทธิ์ จันทาทอง	ไทยรักไทย	หนองคาย	2
364	นาย เอกธวัช อินทร์รอด	ไทยรักไทย	หนองคาย	3
365	นาย เทวฤทธิ์ นิกรเทศ	ไทยรักไทย	หนองคาย	4
366	นาย สงกรานต์ คำพิสัย	ไทยรักไทย	หนองคาย	5
367	นาย นิพนธ์ คนขยัน	ไทยรักไทย	หนองคาย	6
368	นาย กิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์	ไทยรักไทย	หนองบัวลำภู	1
369	นาย ไชยา พรหมา	ไทยรักไทย	หนองบัวลำภู	2
370	นาย วิชัย สามิตร	ไทยรักไทย	หนองบัวลำภู	3
371	นางสาว เพ็ญชิสรา หงส์อุปถัมภ์ไชย	ไทยรักไทย	อ่างทอง	1
372	นาย สมศักดิ์ ปรีศนานันทกุล	ชาติไทย	อ่างทอง	2
373	นาย ธีระชัย ศิริจันทร์	ไทยรักไทย	อำนาจเจริญ	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
374	นาย ชัยศรี กีฬา	ไทยรักไทย	อำนาจเจริญ	2
375	นาย ศราวุธ เพชรพนมพร	ไทยรักไทย	อุดรธานี	1
376	นาย อรรถพล สนิทวงศ์ชัย	ไทยรักไทย	อุดรธานี	2
377	นาย วิชัย ชัยจิตวณิชกุล	ไทยรักไทย	อุดรธานี	3
378	นาย ธีระยุทธ วานิชชัง	ไทยรักไทย	อุดรธานี	4
379	นางสาว รสพิมล จิระเมธากร	ไทยรักไทย	อุดรธานี	5
380	นาย ทองดี มนิสสาร	ไทยรักไทย	อุดรธานี	6
381	นาย ธีระชัย แสนแก้ว	ไทยรักไทย	อุดรธานี	7
382	นาย ต่อพงษ์ ไชยสาส์น	ไทยรักไทย	อุดรธานี	8
383	นาย ธราพงษ์ สีลาวงษ์	ไทยรักไทย	อุดรธานี	9
384	นาย สุรชาติ ชำนาญศิลป์	ไทยรักไทย	อุดรธานี	10
385	นางสาว กฤษณา สีหลักษ์	ไทยรักไทย	อุดรดิตต์	1
386	นาย ศรัณย์ ศรัณย์เกตุ	ไทยรักไทย	อุดรดิตต์	2
387	นาย ทนุศักดิ์ เล็กอุทัย	ไทยรักไทย	อุดรดิตต์	3
388	นาย ประแสลง มงคลศิริ	ไทยรักไทย	อุทัยธานี	1
389	นาย นพดล พลเสน	ชาติไทย	อุทัยธานี	2
390	นาย เกรียง กัลป์ตินันท์	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	1
391	นาย สมบัติ รัตโน	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	2
392	นาย วิฑูรย์ นามบุตร	ประชาธิปัตย์	อุบลราชธานี	3
393	นาย สุพล พองงาม	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	4
394	นาย รัฐกิตติ์ ภาลีพัฒน์	ชาติไทย	อุบลราชธานี	5
395	นาย อุดร ทองประเสริฐ	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	6
396	นาย อติศักดิ์ โภคกุลกานนท์	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	7
397	นาย อิศสระ สมชัย	ประชาธิปัตย์	อุบลราชธานี	8
398	นาย สุขชาติ ตันตวิณิชชานนท์	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	9
399	นาย กิตติพงษ์ เทียมสุวรรณ	ไทยรักไทย	อุบลราชธานี	10
400	นาย ตุ่น จินตะเวช	มหาชน	อุบลราชธานี	11

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2548). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

4.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
1	พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร	ไทยรักไทย
2	นาย สุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ	
3	นาย สุวัจน์ ลิปตพัลลภ	
4	นาย จาตุรนต์ ฉายแสง	
5	นาย วันมูหะมัดนอร์ มะทา	
6	นาย พินิจ จารุสมบัติ	
7	นาย สรอรรถ กลิ่นประทุม	
8	นาย พงศ์เทพ เทพกาญจนา	
9	นาย โภคิน พลกุล	
10	นาย พงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล	
11	นาย วัฒนา เมืองสุข	
12	นาย สนธยา คุณปลื้ม	
13	นาย สุขวิช รังสิตพล	
14	นาย สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี	
15	นาย ภิญโญ นิโรจน์	
16	นาย วิเชษฐ์ เกษมทองศรี	
17	นาย สุขน ชามพูนท	
18	นาย เสนาะ เทียนทอง	
19	นาง เยาวภา วงศ์สวัสดิ์	
20	นาย สุธรรม แสงประทุม	
21	นาง ลดาวัลย์ วงศ์ศรีวงศ์	
22	นาย บุญชู ตริทอง	
23	นาย จำลอง ครุฑขุนทด	
24	นาย ชูชีพ หาญสวัสดิ์	
25	นาย อธิธิ ศิริลัทธยากร	
26	ม.ร.ว. ตำรังติศ ดิศกุล	
27	นาย ธนกร นันทิ	
28	นาย สันติ พร้อมพัฒน์	

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
29	นาย วีระ มุสิกพงศ์	ไทยรักไทย
30	พล.ต. ศรชัย มนต์วิวัฒน์	
31	นาย วารุจ ศิริวัฒน์	
32	นาย ประเวช รัตนเพียร	
33	นาย เปรมศักดิ์ เพียยุระ	
34	นาย พลกฤษณ์ หงส์ทอง	
35	นาย พิษณุ พลไวย์	
36	นาย พรศักดิ์ เจริญประเสริฐ	
37	นาย ประสิทธิ์ ภัคตีพานิชพงศ์	
38	นาย ระวี ทิรัญโชติ	
39	นาย ลิขิต อีร์เวคิน	
40	น.ท. เดชา สุขารมณ ร.น.	
41	นาย วิวรรณไชย ณ กาฬสินธุ์	
42	พ.อ. วินัย สมพงษ์	
43	นาย สิทธิชัย โควสุรัตน์	
44	นาย สุขุมพงศ์ งามคำ	
45	นาย ถาวร ตริรัตน์ณรงค์	
46	นาย ทวี สุระบาล	
47	นาย ประทีป กรีธาเวช	
48	นาง ประไพพรรณ เส็งประเสริฐ	
49	ร.ท. กุเทพ ไสกระจำง	
50	นาย สมชัย ฉัตรพัฒน์ศิริ	
51	นาย จำนง โปธิสาโร	
52	นาย จิรวุฒิ สิงห์โตทอง	
53	นาย อริสมันต์ พงศ์เรืองรอง	
54	นาย ชูวิทย์ พิทักษ์พรพัลลภ	
55	นาย อนุสรณ์ วงศ์วรรณ	
56	นาย สุรนนท์ เวชชาชีวะ	
57	นาย อารีเพ็ญ อุตรสินธุ์	

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	
58	นาย สุนัย จุลพงศธร	ไทยรักไทย	
59	นาย ชัยวัฒน์ กุลศักดิ์วิมล		
60	นาง พวงเพ็ชร ชุนละเอียด		
61	นาย สุภาพ คลีขจาย		
62	นาย เอกพร รักความสุข		
63	นาย อุดลย์ นิลเปรม		
64	นาย ปองพล อติเรกสาร		
65	นางสาว ชะวรลัทธิ์ ชินธรรมมิตร		
66	นาย กล้าคาน ปาทาน		
67	นาย ประมวล รุจนเสรี		
68	นาย บัญญัติ บรรทัดฐาน		ประชาธิปัตย์
69	นาย ชวน หลีกภัย		
70	นาย อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ		
71	นาย ไพฑูรย์ แก้วทอง		
72	นาย โปธิพงษ์ ลำซำ		
73	นาย จุรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์		
74	คุณหญิง กัลยา โสภณพนิช		
75	นาย นิพนธ์ พร้อมพันธุ์		
76	นาย ไตรรงค์ สุวรรณคีรี		
77	นาย สุทัศน์ เงินหมื่น		
78	นาย สุเทพ เทือกสุบรรณ		
79	นาย มารุต บุนนาค		
80	นาย สาวิตต์ โพธิวิหค		
81	นาย นิพนธ์ บุญญามณี		
82	นาย พิระพันธุ์ สาลิรัฐวิภาค		
83	นาย เกียรติ สิทธิอมร		
84	นาย เทอดพงษ์ ไชยนันทน์		
85	นาย วัลลภ ไทยเหนือ		
86	นาย สัมพันธ์ ทองสมัคร		

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
87	นาย ชาญชัย อิศระเสนารักษ์	ประชาธิปัตย์
88	นาย ชำนิ ศักดิ์เศรษฐ์	
89	นาย พีรยศ ราฮิมมูลา	
90	นาย เจริญ คັນธวงค์	
91	ม.ร.ว. สุขุมพันธ์ บริพัตร	
92	นาย เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์	
93	นาย บุรณชัย สมุทรักษ์	
94	นาย วินัย วิริยกิจจา	ชาติไทย
95	นาย นิกร จำนง	
96	นาย วีระศักดิ์ โควสุรัตน์	
97	นาย ประภัตร โปธสุธน	
98	นาย จองชัย เทียงธรรม	
99	นาย ชูวิทย์ กมลวิศิษฏ์	
100	นาย ธรรมา ปิ่นสุภาณูจนะ	

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2548). ข้อมูล สติติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

5. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 พ.ศ. 2550

5.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
1	ม.ล. อภิมงคล โสณกุล	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	1
2	นางสาว อรอนงค์ กาญจนชูศักดิ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	1
3	นาง เจิมมาศ จิ่งเลิศศิริ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	1
4	นาย กรณ์ จาติกวณิช	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	2
5	นาย สมเกียรติ ฉันทวานิช	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	2
6	นาย อนุชา บูรพชัยศรี	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	2
7	นาย พิระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	3
8	นาย ธนา ชีรวินิจ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	3
9	นาย สรรเสริญ สมะลาภา	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	3
10	นาย บุญยอด สุขถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	4
11	นาย อรรถวิรัช สุวรรณภักดี	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	4
12	นาย สกลธี ภัททิยกุล	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	4
13	นาย อนุสรณ์ ปั่นทอง	พลังประชาชน	กรุงเทพมหานคร	5
14	น.อ. อนุดิษฐ์ นาครทรรพ	พลังประชาชน	กรุงเทพมหานคร	5
15	นาย การุณ โทสกุล	พลังประชาชน	กรุงเทพมหานคร	5
16	นาย สมัย เจริญช่าง	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	6
17	นาย ทิวา เงินยวง	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	6
18	นาย ไพโรจน์ อิศระเสรีพงษ์	พลังประชาชน	กรุงเทพมหานคร	6
19	นาย ดนุพร ปุณณกันต์	พลังประชาชน	กรุงเทพมหานคร	7
20	นาย วิชาญ มินชัยนันท์	พลังประชาชน	กรุงเทพมหานคร	7
21	นาง นาถยา เบ็ญจศิริวรรณ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	7
22	คุณหญิง กัลยา โสภณพนิช	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	8
23	นาย สามารถ มะลูลีม	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	8
24	นาย สุทธิ ปัญญาสกุลวงศ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	8
25	นาง นันทพร วีระกุลสุนทร	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	9
26	นาย สุรินทร์ จันทร์พิทักษ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	9

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
27	นาย วิลาศ จันทร์พิทักษ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	9
28	นาย ถวิล ไพรสณฑ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	10
29	นาย สากล ม่วงศิริ	พลังประชาชน	กรุงเทพมหานคร	10
30	นาย สุวัฒน์ วรรณศิริกุล	พลังประชาชน	กรุงเทพมหานคร	10
31	นาง อรอนงค์ คล้ายนก	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	11
32	นาย โกวิทย์ ธารณา	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	11
33	นาย สุธา ชันแสง	พลังประชาชน	กรุงเทพมหานคร	11
34	นาย องอาจ คล้ามไพบูลย์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	12
35	นาย ชรินทร์ รุ่งแสง	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	12
36	นางสาว รัชดา ธนาดิเรก	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	12
37	นาย อาคม เ่องฉ้วน	ประชาธิปัตย์	กระบี่	1
38	นาย สาคร เกี่ยวข้อง	ประชาธิปัตย์	กระบี่	1
39	นาย พิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล	ประชาธิปัตย์	กระบี่	1
40	พล.ท. มะ โปธิ์งาม	พลังประชาชน	กาญจนบุรี	1
41	พล.อ. สมชาย วิษณุวงศ์	พลังประชาชน	กาญจนบุรี	1
42	นาย อัญชลี พล โปธิ์พิพิธ	ประชาธิปัตย์	กาญจนบุรี	1
43	นาย ปารเมศ โปธารากุล	ประชาธิปัตย์	กาญจนบุรี	2
44	นาย สันทัต จีนาภักดิ์	พลังประชาชน	กาญจนบุรี	2
45	นาง บุญรื่น ศรีธเรศ	พลังประชาชน	กาฬสินธุ์	1
46	นาย วีระวัฒน์ โอสธานุเคราะห์	พลังประชาชน	กาฬสินธุ์	1
47	นาย คมเดช ไชยศิวิมมงคล	พลังประชาชน	กาฬสินธุ์	1
48	นาย ประเสริฐ บุญเรือง	พลังประชาชน	กาฬสินธุ์	2
49	นาย พิระเพชร ศิริกุล	พลังประชาชน	กาฬสินธุ์	2
50	นาย นิพนธ์ ศรีธเรศ	พลังประชาชน	กาฬสินธุ์	2
51	นาย ปรีชา มุสิกกุล	ประชาธิปัตย์	กำแพงเพชร	1
52	นาย สุขวิชชาญ มุสิกกุล	ประชาธิปัตย์	กำแพงเพชร	1
53	นาย สำราญ ศรีแปงวงศ์	ประชาธิปัตย์	กำแพงเพชร	1
54	นาย ปริญญา ฤกษ์หรั่ง	พลังประชาชน	กำแพงเพชร	2
55	นาย อนันต์ ผลอำนวย	พลังประชาชน	กำแพงเพชร	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
56	นาย ประจักษ์ แก้วกล้าหาญ	พลังประชาชน	ขอนแก่น	1
57	นาย จักริน พัฒน์ดำรงจิตร	พลังประชาชน	ขอนแก่น	1
58	นาย ภูมิ สาระผล	พลังประชาชน	ขอนแก่น	1
59	ร.ท. ปรีชาพล พงษ์พานิช	พลังประชาชน	ขอนแก่น	2
60	นาง ดวงแข อรรถนพพร	พลังประชาชน	ขอนแก่น	2
61	นาย เรืองเดช สุพรรณผ้าย	พลังประชาชน	ขอนแก่น	2
62	นาย นวัช เตาะเจริญสุข	พลังประชาชน	ขอนแก่น	3
63	นาย ปัญญา ศรีปัญญา	พลังประชาชน	ขอนแก่น	3
64	นาย จตุพร เจริญเชื้อ	พลังประชาชน	ขอนแก่น	3
65	นาย สมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์	พลังประชาชน	ขอนแก่น	4
66	นาย สุขชาย ศรีสุรพล	พลังประชาชน	ขอนแก่น	4
67	นาย ธวัชชัย อนามพงษ์	ประชาธิปไตย	จันทบุรี	1
68	นาย ยุคล ชนะวัฒน์ปัญญา	ประชาธิปไตย	จันทบุรี	1
69	นาย พงศ์เวช เวชชาชีวะ	ประชาธิปไตย	จันทบุรี	1
70	นาย พิเชษฐ์ ตันเจริญ	เพื่อแผ่นดิน	ฉะเชิงเทรา	1
71	นาย อธิธิ ศิริลัทธยากร	พลังประชาชน	ฉะเชิงเทรา	1
72	นาย วุฒิพงศ์ ฉายแสง	พลังประชาชน	ฉะเชิงเทรา	2
73	นาง ฐิติมา ฉายแสง	พลังประชาชน	ฉะเชิงเทรา	2
74	นาย ประมวล เอ็มเปีย	ประชาธิปไตย	ชลบุรี	1
75	นาย บรรจบ รุ่งโรจน์	ประชาธิปไตย	ชลบุรี	1
76	นาย มานิตย์ ภาวสุทธิ์	ประชาธิปไตย	ชลบุรี	1
77	นาง พจนารถ แก้วผลึก	ประชาธิปไตย	ชลบุรี	2
78	นาย ฐานโรจน์ โรจนกุลเสฏฐ์	ประชาธิปไตย	ชลบุรี	2
79	นาย ไมตรี สอยเหลือง	ประชาธิปไตย	ชลบุรี	2
80	นาย สรวุฒิ เนื่องจำนงค์	ประชาธิปไตย	ชลบุรี	3
81	พล.ต.ต. วีระ อนันตกุล	ประชาธิปไตย	ชลบุรี	3
82	นาง พรทิวา นาคาศัย	มัชฌิมาธิปไตย	ชัยนาท	1
83	นาย ชัยวัฒน์ ทรัพย์รวงทอง	พลังประชาชน	ชัยนาท	1
84	นาย เจริญ จรรย์โกมล	พลังประชาชน	ชัยภูมิ	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
85	นาย มานะ โลหะวณิชย์	พลังประชาชน	ชัยภูมิ	1
86	นาย เซวงศักดิ์ เร่งไพบูลย์วงศ์	ชาติไทย	ชัยภูมิ	1
87	นาย สุรวิทย์ คนสมบูรณ์	พลังประชาชน	ชัยภูมิ	2
88	นาย ประสิทธิ์ ชัยวิรัตน์	พลังประชาชน	ชัยภูมิ	2
89	นางสาว ปารีชาติ ชาลีเครือ	พลังประชาชน	ชัยภูมิ	3
90	นางสาว สุนทรี ชัยวิรัตน์	พลังประชาชน	ชัยภูมิ	3
91	นาย ชุมพล จุลใส	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	1
92	นาย สราวุธ อ่อนละมัย	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	1
93	นาย ธีระชาติ ปางวิรุฬห์รักษ์	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	1
94	นาย สามารถ แก้วมีชัย	พลังประชาชน	เชียงราย	1
95	นาย สฤกษ์ อึ้งอินันท์	พลังประชาชน	เชียงราย	1
96	นาย สุรสิทธิ์ เจียมวิจิตร	พลังประชาชน	เชียงราย	1
97	นาย รังสรรค์ วันไชยธนวงศ์	พลังประชาชน	เชียงราย	2
98	นางสาว วิสาระดี เตชะธีราวัฒน์	พลังประชาชน	เชียงราย	2
99	นาย พิเชษฐ์ เชื้อเมืองพาน	พลังประชาชน	เชียงราย	2
100	นางสาว ละออง ดิยะไพรัช	พลังประชาชน	เชียงราย	3
101	นาย อธิเดช แก้วหลวง	พลังประชาชน	เชียงราย	3
102	นางสาว ชินฉิชา วงศ์สวัสดิ์	พลังประชาชน	เชียงใหม่	1
103	นาย สุรพงษ์ ไตวิจิตรชัยกุล	พลังประชาชน	เชียงใหม่	1
104	นาย กฤษฏากรณ์ เสียมภักดี	พลังประชาชน	เชียงใหม่	1
105	นาย บุญทรง เตริยาภิรมย์	พลังประชาชน	เชียงใหม่	2
106	นาย วิทยา ทรงคำ	พลังประชาชน	เชียงใหม่	2
107	นาย นพคุณ รัฐผไท	พลังประชาชน	เชียงใหม่	2
108	นาย จุลพันธ์ อมรวิวัฒน์	พลังประชาชน	เชียงใหม่	3
109	นาย ไกร ดาบรรณ	รวมใจไทยชาติ พัฒนา	เชียงใหม่	3
110	นาย ประสิทธิ์ วุฒินันชัย	พลังประชาชน	เชียงใหม่	3
111	นาย นรพล ตันติมนตรี	เพื่อแผ่นดิน	เชียงใหม่	4
112	นาย สุรพล เกียรติไชยากร	พลังประชาชน	เชียงใหม่	4

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
113	นาย สาทิตย์ วงศ์หนองเตย	ประชาธิปัตย์	ตรัง	1
114	นาย สุกิจ อัลโลปกรณ์	ประชาธิปัตย์	ตรัง	1
115	นาย สมชาย โล่สถาพรพิพิธ	ประชาธิปัตย์	ตรัง	2
116	นาย สมบูรณ์ อุทัยเวียนกุล	ประชาธิปัตย์	ตรัง	2
117	นาย ชีระ สลักเพชร	ประชาธิปัตย์	ตราด	1
118	นาย ชัยวุฒิ บรรณวัฒน์	ประชาธิปัตย์	ตาก	1
119	นาย ธนิตพล ไชยนันทน์	ประชาธิปัตย์	ตาก	1
120	นาย เขียวชัย สุวรรณเพ็ญ	ประชาธิปัตย์	ตาก	1
121	นาย วุฒิชัย กิตติธเนศวร	พลังประชาชน	นครนายก	1
122	นาย ชาญชัย อิศระเสนารักษ์	ประชาธิปัตย์	นครนายก	1
123	นาย สมพัฒน์ แก้วพิจิตร	ชาติไทย	นครปฐม	1
124	นาย อนุชา สะสมทรัพย์	ประชาธิปัตย์	นครปฐม	1
125	นาย รัฐกร เจนกิจณรงค์	ประชาธิปัตย์	นครปฐม	1
126	นาย ก่อเกียรติ สิริยะเสถียร	ประชาธิปัตย์	นครปฐม	2
127	นาย เผด็จชัย สะสมทรัพย์	ประชาธิปัตย์	นครปฐม	2
128	นาย ศุภชัย โพธิ์สุ	พลังประชาชน	นครพนม	1
129	นาย ประสงค์ บุรณ์พงศ์	พลังประชาชน	นครพนม	1
130	นาย ไพจิตร ศรีวีรขาน	พลังประชาชน	นครพนม	2
131	นาย อลงกต มณีกาศ	เพื่อแผ่นดิน	นครพนม	2
132	นาย วัชรพล โตมรศักดิ์	รวมใจไทยชาติ พัฒนา	นครราชสีมา	1
133	นาย ประเสริฐ บุญชัยสุข	รวมใจไทยชาติ พัฒนา	นครราชสีมา	1
134	นาย วรรณรัตน์ ชาญนุกูล	รวมใจไทยชาติ พัฒนา	นครราชสีมา	1
135	นาย ประนอม โพธิ์คำ	เพื่อแผ่นดิน	นครราชสีมา	2
136	นาง จิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล	เพื่อแผ่นดิน	นครราชสีมา	2
137	พ.ต.ท. สมชาย เพศประเสริฐ	พลังประชาชน	นครราชสีมา	2
138	นาย บุญเลิศ ครุฑขุนทด	พลังประชาชน	นครราชสีมา	3

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
139	นาย ประเสริฐ จันทรวงทอง	พลังประชาชน	นครราชสีมา	3
140	นาง ลินดา เชิดชัย	พลังประชาชน	นครราชสีมา	3
141	นาย ทศนียา รัตนเศรษฐ์	รวมใจไทยชาติ พัฒนา	นครราชสีมา	4
142	ร.ต.หญิง ระนองรักษ์ สุวรรณฉวี	เพื่อแผ่นดิน	นครราชสีมา	4
143	นาย อนุวัฒน์ วิเศษจินดาวัฒน์	เพื่อแผ่นดิน	นครราชสีมา	4
144	นาย ภิรมย์ พลวิเศษ	พลังประชาชน	นครราชสีมา	5
145	นาย สมชัย ฉัตรพัฒนศิริ	รวมใจไทยชาติ พัฒนา	นครราชสีมา	5
146	นาย บุญจง วงศ์ไตรรัตน์	พลังประชาชน	นครราชสีมา	6
147	นาย พลพีร์ สุวรรณฉวี	เพื่อแผ่นดิน	นครราชสีมา	6
148	นางสาว นริศ อติเทพวรพันธ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	1
149	นาย อภิชาติ ศักดิ์เศรษฐ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	1
150	นาย สัมพันธ์ ทองสมัคร	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	1
151	นาย ชินวรรณ บุญเกียรติ	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	2
152	นาย เทพไท เสนพงศ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	2
153	นาย ประกอบ รัตนพันธ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	2
154	นาย วิทยา แก้วภราดัย	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	3
155	นาย อภิชาติ การิกาญจน์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	3
156	นาย สุรเชษฐ์ มาศดิตถ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	4
157	นางสาว พิมพ์ภัทรา วิชัยกุล	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	4
158	นาย สมควร โอบอ้อม	ประชาธิปัตย์	นครสวรรค์	1
159	นาง สงกรานต์ จิตสุทธิภากร	ประชาธิปัตย์	นครสวรรค์	1
160	นาย สมชัย เจริญชัยฤทธิ์	ประชาราช	นครสวรรค์	1
161	นาย นิโรธ สุนทรเลขา	ชาติไทย	นครสวรรค์	2
162	นาย สัญชัย วงษ์สุนทร	พลังประชาชน	นครสวรรค์	2
163	นาย พีระเดช ศิริวันสาณท์	ชาติไทย	นครสวรรค์	3
164	พ.ต.ต. นฤมล แสงศิริ	มัชฌิมาธิปไตย	นครสวรรค์	3
165	นาย อุดมเดช รัตนเสถียร	พลังประชาชน	นนทบุรี	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
166	นาย นิทัศน์ ศรีนนท์	พลังประชาชน	นนทบุรี	1
167	นาย มานะศักดิ์ จันทร์ประสงค์	พลังประชาชน	นนทบุรี	1
168	นาย สมบัติ สิทธิกรวงศ์	ประชาธิปัตย์	นนทบุรี	2
169	นาย ทศพล เพ็งส้ม	ประชาธิปัตย์	นนทบุรี	2
170	พ.อ. อภิวัฒน์ วิริยะชัย	พลังประชาชน	นนทบุรี	2
171	นาย แวมหาชาติ แวดาโอะ	เพื่อแผ่นดิน	นราธิวาส	1
172	นาย เจาะอามิง โตะตาหยง	ประชาธิปัตย์	นราธิวาส	1
173	นาย วัชระ ยาวอหะซัน	ชาติไทย	นราธิวาส	1
174	นาย กุเฮง ยาวอหะซัน	ชาติไทย	นราธิวาส	2
175	นาย นัจมุดดีน อูมา	พลังประชาชน	นราธิวาส	2
176	นาย ชลน่าน ศรีแก้ว	พลังประชาชน	น่าน	1
177	นาง สิรินทร งามสุด	พลังประชาชน	น่าน	1
178	นาย วัลลภ สุปรียศิลป์	พลังประชาชน	น่าน	1
179	นาย สมนึก เสงวาณิชย์	มัชฌิมาธิปไตย	บุรีรัมย์	1
180	นาย มาโนช เสงยมมาก	มัชฌิมาธิปไตย	บุรีรัมย์	1
181	นาย ณ์รัฐติ สุขเกษม	มัชฌิมาธิปไตย	บุรีรัมย์	1
182	นาย รังสิกร ทิมาตฤกะ	พลังประชาชน	บุรีรัมย์	2
183	นาย ทรงศักดิ์ ทองศรี	พลังประชาชน	บุรีรัมย์	2
184	นาย มนต์ไชย ชาติวัฒนศิริ	พลังประชาชน	บุรีรัมย์	2
185	นาย สนนง เทพอักษรณรงค์	พลังประชาชน	บุรีรัมย์	3
186	นาย ประสิทธิ์ ตั้งศรีเกียรติกุล	พลังประชาชน	บุรีรัมย์	3
187	นาย ปณวัตร เลียงผ่องพันธุ์	ชาติไทย	บุรีรัมย์	4
188	นาย โสภณ ชารัมย์	พลังประชาชน	บุรีรัมย์	4
189	นาย เอกพจน์ ปานแย้ม	ชาติไทย	ปทุมธานี	1
190	นาย สุรพงษ์ อึ้งอัมพรวิไล	ชาติไทย	ปทุมธานี	1
191	นาย สุทิน นพขำ	พลังประชาชน	ปทุมธานี	1
192	นางสาว พรพิมล ธรรมสาร	พลังประชาชน	ปทุมธานี	2
193	ว่าที่ ร.ต. สุเมธ ฤทธาคณี	พลังประชาชน	ปทุมธานี	2
194	นาย ชูชาติ หาญสวัสดิ์	พลังประชาชน	ปทุมธานี	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
195	นาย เฉลิมชัย ศรีอ่อน	ประชาธิปัตย์	ประจวบคีรีขันธ์	1
196	นาย มนต์รี ปาน้อยนนท์	ประชาธิปัตย์	ประจวบคีรีขันธ์	1
197	นาย ประมวล พงศ์ถาวราเดช	ประชาธิปัตย์	ประจวบคีรีขันธ์	1
198	นาย ชยุต ภูมมะกาญจนะ	พลังประชาชน	ปราจีนบุรี	1
199	นาย คงกฤษ หงษ์วิไล	พลังประชาชน	ปราจีนบุรี	1
200	นาย เกียรติกร พากเพียรศิลป์	มัชฌมาธิปไตย	ปราจีนบุรี	1
201	นาย อันวาร์ สาและ	ประชาธิปัตย์	ปัตตานี	1
202	นาย อิสมาแอล เบญอিবรอฮิม	ประชาธิปัตย์	ปัตตานี	1
203	นาย นิมุคตาร์ วาบา	เพื่อแผ่นดิน	ปัตตานี	2
204	นาย ยูซรี ชูสารอ	เพื่อแผ่นดิน	ปัตตานี	2
205	นาย สุรเชษฐ์ ชัยโกศล	พลังประชาชน	พระนครศรีอยุธยา	1
206	นาย พ้อง ชีวานันท์	พลังประชาชน	พระนครศรีอยุธยา	1
207	นาย เกื้อกุล ด่านชัยวิจิตร	ชาติไทย	พระนครศรีอยุธยา	1
208	นาย สุรศักดิ์ พันธุ์เจริญวรกุล	พลังประชาชน	พระนครศรีอยุธยา	2
209	นาย วิทยา บุรณศิริ	พลังประชาชน	พระนครศรีอยุธยา	2
210	นาย วิสุทธิ์ ไชยณรุณ	พลังประชาชน	พะเยา	1
211	นางสาว อรุณี ชำนาญยา	พลังประชาชน	พะเยา	1
212	นาย ไพโรจน์ ต้นบรรจง	พลังประชาชน	พะเยา	1
213	นาง กันตวรรณ ตันเถียร กุลจรรยา วิวัฒน์	ประชาธิปัตย์	พังงา	1
214	นาย จุฑาธิ์ ลักษณะวิศิษฐ์	ประชาธิปัตย์	พังงา	1
215	นาย นิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	1
216	นางสาว สุพัชรี ธรรมเพชร	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	1
217	นาย นริศ ขำนุรักษ์	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	1
218	นาย นราพัฒน์ แก้วทอง	ประชาธิปัตย์	พิจิตร	1
219	นาย วินัย ภัทรประสิทธิ์	รวมใจไทย ชาติพัฒนา	พิจิตร	1
220	นาย ศิริวัฒน์ ขจรประศาสน์	ชาติไทย	พิจิตร	2
221	พล.ต. สนั่น ขจรประศาสน์	ชาติไทย	พิจิตร	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
222	นาย วรงค์ เดชกิจวิกรม	ประชาธิปัตย์	พิษณุโลก	1
223	นาย นิยม ช่างพินิจ	พลังประชาชน	พิษณุโลก	1
224	นาย มนต์ชัย วิวัฒน์ธนาฒย์	พลังประชาชน	พิษณุโลก	1
225	นาย นคร มาฉิม	ประชาธิปัตย์	พิษณุโลก	2
226	นาย จูติ ไกรฤกษ์	ประชาธิปัตย์	พิษณุโลก	2
227	นาย อลงกรณ์ พลบุตร	ประชาธิปัตย์	เพชรบุรี	1
228	นาย อภิชาติ สุภาแพ่ง	ประชาธิปัตย์	เพชรบุรี	1
229	นาย กัมพล สุภาแพ่ง	ประชาธิปัตย์	เพชรบุรี	1
230	นาย ณรงค์กร ขวาลสันตติ	พลังประชาชน	เพชรบูรณ์	1
231	นาย จักรรัตน์ พัวช่วย	พลังประชาชน	เพชรบูรณ์	1
232	นาย วิจิตร พรพุดดิพันธ์ุ	ชาติไทย	เพชรบูรณ์	1
233	นาย เอี่ยม ทองใจสด	พลังประชาชน	เพชรบูรณ์	2
234	นาง วันเพ็ญ พร้อมพัฒน์	พลังประชาชน	เพชรบูรณ์	2
235	นาย สุรศักดิ์ อนรรฆพันธ์	พลังประชาชน	เพชรบูรณ์	2
236	นาย วรวัจน์ เอื้ออภิญญกุล	พลังประชาชน	แพร่	1
237	นาย นิยม วิวรรณดิษฐกุล	พลังประชาชน	แพร่	1
238	นาง ปานหทัย เสรีรักษ์	พลังประชาชน	แพร่	1
239	นาย เรวัต อารีรอบ	ประชาธิปัตย์	ภูเก็ต	1
240	นาย ทศพร เทพบุตร	ประชาธิปัตย์	ภูเก็ต	1
241	นาย สุทิน คลังแสง	พลังประชาชน	มหาสารคาม	1
242	นาย จิรวัฒน์ ศิริพานิชย์	พลังประชาชน	มหาสารคาม	1
243	นาย สุรจิตร ยนต์ตระกูล	พลังประชาชน	มหาสารคาม	1
244	นาย สรรพภัญญู ศิริไพล์	พลังประชาชน	มหาสารคาม	2
245	นาย สุชาติ โชคชัยวัฒนากร	พลังประชาชน	มหาสารคาม	2
246	นาย ไชยวัฒน์ ติณรัตน์	พลังประชาชน	มหาสารคาม	2
247	นาย วิทยา บุตรดีวงศ์	เพื่อแผ่นดิน	มุกดาหาร	1
248	นาง วรศุณี เชาวศิริกุล	รวมใจไทย ชาติพัฒนา	มุกดาหาร	1
249	นาย สมบัติ ยะสินธุ์	ประชาธิปัตย์	แม่ฮ่องสอน	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
250	นาย อดุลย์ วันไชยธนวงศ์	พลังประชาชน	แม่ฮ่องสอน	1
251	นาย รณฤทธิชัย คานเขต	เพื่อแผ่นดิน	ยโสธร	1
252	นางสาว นิรัฐกานต์ ศรีลาภ	ประชาธิปัตย์	ยโสธร	1
253	นาย พิกิจุ ศรีชนะ	เพื่อแผ่นดิน	ยโสธร	2
254	นาย พีรพันธุ์ พาลุสุข	พลังประชาชน	ยโสธร	2
255	นาย ประเสริฐ พงษ์สุวรรณศิริ	ประชาธิปัตย์	ยะลา	1
256	นาย อับดุลการิม เต็งระกินา	ประชาธิปัตย์	ยะลา	1
257	นาย ชูการ์โน มะทา	พลังประชาชน	ยะลา	1
258	นาย ฉลาด ขามช่วง	พลังประชาชน	ร้อยเอ็ด	1
259	นาย เศกสิทธิ์ ไวนิยมพงศ์	พลังประชาชน	ร้อยเอ็ด	1
260	นาย วรวัช พันธ์ศิลา	พลังประชาชน	ร้อยเอ็ด	1
261	นาย นิสิต สินธุ์ไพร	พลังประชาชน	ร้อยเอ็ด	2
262	นาย ศักดา คงเพชร	พลังประชาชน	ร้อยเอ็ด	2
263	นาย กิตติ สมทรัพย์	พลังประชาชน	ร้อยเอ็ด	2
264	นาย นพดล พลเชื้อ	เพื่อแผ่นดิน	ร้อยเอ็ด	3
265	นาย นิรมิต สุจारी	พลังประชาชน	ร้อยเอ็ด	3
266	นาย วิรัช ร่มเย็น	ประชาธิปัตย์	ระนอง	1
267	นาย สาธิต ปิตุเตชะ	ประชาธิปัตย์	ระยอง	1
268	นาย วิชัย ล้ำสุทธิ	ประชาธิปัตย์	ระยอง	1
269	นาย ธารา ปิตุเตชะ	ประชาธิปัตย์	ระยอง	2
270	นาย บัญญัติ เจตนจันทร์	ประชาธิปัตย์	ระยอง	2
271	นาย บุญลือ ประเสริฐโสภาก	พลังประชาชน	ราชบุรี	1
272	นาง ปารีณา ปาจรียางกูร	ชาติไทย	ราชบุรี	1
273	นางสาว ปรีชญา ขำเจริญ	ประชาธิปัตย์	ราชบุรี	1
274	นาย มานิต นพอมรบดี	มหาชนิมาธิปไตย	ราชบุรี	2
275	นาย สามารถ พิริยะปัญญาพร	ประชาธิปัตย์	ราชบุรี	2
276	นาย กมล จิระพันธุ์วณิช	ชาติไทย	ลพบุรี	1
277	นางสาว ผ่องศรี ธาราภูมิ	ประชาธิปัตย์	ลพบุรี	1
278	นาย สุชาติ ไลยน้ำเงิน	พลังประชาชน	ลพบุรี	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
279	นาย อำนวย คลังผา	พลังประชาชน	ลพบุรี	2
280	นาย นิยม วรปัญญา	พลังประชาชน	ลพบุรี	2
281	นาย กิตติกร โล่ห์สุนทร	พลังประชาชน	ลำปาง	1
282	นาย ธนาธร โล่ห์สุนทร	พลังประชาชน	ลำปาง	1
283	นาย วาสิต พยัคฆบุตร	พลังประชาชน	ลำปาง	1
284	นาย อธิรัตน์ จันทรสุนทร	พลังประชาชน	ลำปาง	2
285	นาย จรัสฤทธิ์ จันทรสุนทร	พลังประชาชน	ลำปาง	2
286	นาย อนุสรณ์ วงศ์วรรณ	พลังประชาชน	ลำพูน	1
287	นาย สถาปน มณีรัตน์	พลังประชาชน	ลำพูน	1
288	นาย สงวน พงษ์มณี	พลังประชาชน	ลำพูน	1
289	นาย ปรีชา เร่งสมบูรณ์สุข	พลังประชาชน	เลย	1
290	นาง พัฒนา สังขทรัพย์	พลังประชาชน	เลย	1
291	นาง นันทนา ทิมสุวรรณ	พลังประชาชน	เลย	2
292	นาง เปล่งมณี เร่งสมบูรณ์สุข	พลังประชาชน	เลย	2
293	นาย ธเนศ เกรือรัตน์	พลังประชาชน	ศรีสะเกษ	1
294	นาย สิริพงศ์ อังคสกุลเกียรติ	ชาติไทย	ศรีสะเกษ	1
295	นาย ปวีณ แซ่จิ่ง	พลังประชาชน	ศรีสะเกษ	1
296	นาย วีระพล จิตสัมฤทธิ์	พลังประชาชน	ศรีสะเกษ	2
297	นาย พรศักดิ์ เจริญประเสริฐ	พลังประชาชน	ศรีสะเกษ	2
298	ร.ท. กุเทพ ไสกระจำง	พลังประชาชน	ศรีสะเกษ	2
299	นาง อุดมลักษณ์ เพ็ญนรพัฒน์	มีชัยมาธิปไตย	ศรีสะเกษ	3
300	นาย ธีระ ไตรสรณกุล	พลังประชาชน	ศรีสะเกษ	3
301	นาย วิวัฒน์ชัย โหตระไวศยะ	พลังประชาชน	ศรีสะเกษ	3
302	นาย เฉลิมชาติ การุญ	พลังประชาชน	สกลนคร	1
303	นาย นิยม เวชกามา	พลังประชาชน	สกลนคร	1
304	นาย ทวีวัฒน์ ฤทธิ์ถ้าย	พลังประชาชน	สกลนคร	1
305	นาย เสรี สาระนันท์	พลังประชาชน	สกลนคร	2
306	นาย จุมพฏ บุญใหญ่	พลังประชาชน	สกลนคร	2
307	นาย พงษ์ศักดิ์ บุญศล	พลังประชาชน	สกลนคร	3

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
308	นาย เกษม อุประ	พลังประชาชน	สกลนคร	3
309	นาย ประพร เอกอรุ	ประชาธิปัตย์	สงขลา	1
310	นาย วินัย เสนเนียม	ประชาธิปัตย์	สงขลา	1
311	นาย เจือ ราชสีห์	ประชาธิปัตย์	สงขลา	1
312	นาย ถาวร เสนเนียม	ประชาธิปัตย์	สงขลา	2
313	นาย วิรัตน์ กัลยาศิริ	ประชาธิปัตย์	สงขลา	2
314	นาย ลากศักดิ์ ลาภาโรจน์กิจ	ประชาธิปัตย์	สงขลา	2
315	นาย ศิริโชค โสภา	ประชาธิปัตย์	สงขลา	3
316	นาย นารราชา สุวิทย์	ประชาธิปัตย์	สงขลา	3
317	นาย ฮอซาลี มาห์เรียม	ประชาธิปัตย์	สตูล	1
318	นาย อลี มะหะมัดยังกี	ประชาธิปัตย์	สตูล	1
319	นาง อนุสรฯ ยังตรง	พลังประชาชน	สมุทรปราการ	1
320	นาย ประเสริฐ ชัยกิจเด่นนภาลัย	พลังประชาชน	สมุทรปราการ	1
321	นาย สงคราม กิจเลิศไพโรจน์	พลังประชาชน	สมุทรปราการ	1
322	นาย นที สุทินเผือก	พลังประชาชน	สมุทรปราการ	2
323	นาย จิรพันธ์ ลิ้มสกุลศิริรัตน์	พลังประชาชน	สมุทรปราการ	2
324	นาย ประชา ประสพดี	พลังประชาชน	สมุทรปราการ	3
325	นาง นฤมล ธารดำรงค์	พลังประชาชน	สมุทรปราการ	3
326	นางสาว รังสิมา รอดรัมย์	ประชาธิปัตย์	สมุทรสงคราม	1
327	น.ต. สุธรรม ระหงษ์	ประชาธิปัตย์	สมุทรสาคร	1
328	นาย ครรชิต ทับสุวรรณ	ประชาธิปัตย์	สมุทรสาคร	1
329	นาย มณฑล ไกรวัฒน์สุสรณ์	พลังประชาชน	สมุทรสาคร	1
330	นาย ฐานิสร์ เทียนทอง	ประชากร	สระแก้ว	1
331	นางสาว ตรีนุช เทียนทอง	ประชากร	สระแก้ว	1
332	นาย สรวงศ์ เทียนทอง	ประชากร	สระแก้ว	1
333	นางสาว กัลยา รุ่งวิจิตรชัย	ประชาธิปัตย์	สระบุรี	1
334	ร.ต. ปรพล อติเรกสาร	พลังประชาชน	สระบุรี	1
335	นาย วีระพล อติเรกสาร	พลังประชาชน	สระบุรี	2
336	นาย วัชรพงศ์ คุวิจิตรสุวรรณ	ประชาธิปัตย์	สระบุรี	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
337	นาย ชัยวุฒิ ธนาคนานุสรณ์	ชาติไทย	สิงห์บุรี	1
338	นาย สัมพันธ์ ตั้งเบญจผล	ประชาธิปัตย์	สุโขทัย	1
339	นาย วิรัตน์ วิริยะพงษ์	ประชาธิปัตย์	สุโขทัย	1
340	นาย สมเจตน์ ลิ้มปะพันธ์ุ์	ชาติไทย	สุโขทัย	2
341	นาย อารยะ ชุมดวง	มัชฌิมาธิปไตย	สุโขทัย	2
342	นาย บรรหาร ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	1
343	นาย ณัฐวุฒิ ประเสริฐสุวรรณ	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	1
344	นาย วราวุธ ศิลปอาชา	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	1
345	นาย เสมอกัน เทียงธรรม	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	2
346	นาย ยุทธนา โพธิ์สุธน	ชาติไทย	สุพรรณบุรี	2
347	นาย สุเทพ เทือกสุบรรณ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	1
348	นาย ประพนธ์ นิลวัชรมณี	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	1
349	นาย ชุมพล กาญจนะ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	1
350	นาย เชน เทือกสุบรรณ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	2
351	นาย สนิตย์ เลิศไกร	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	2
352	นาง นิภา พริ้งสุลกะ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	2
353	นาง พาริดา สู่โลมาน	พลังประชาชน	สุรินทร์	1
354	นาย กิตติศักดิ์ รุ่งธนเกียรติ	พลังประชาชน	สุรินทร์	1
355	นาย ปกรณ์ มุ่งเจริญพร	พลังประชาชน	สุรินทร์	1
356	นาย สาธิต เทพวงศ์ศิริรัตน์	พลังประชาชน	สุรินทร์	2
357	นาย ยรรยง ร่วมพัฒนา	พลังประชาชน	สุรินทร์	2
358	นาง กรรณิการ์ เจริญพันธ์	มัชฌิมาธิปไตย	สุรินทร์	2
359	นาย ชีระทัศน์ เตียวเจริญโสภา	พลังประชาชน	สุรินทร์	3
360	นาง มลิวัลย์ ธัญญสกุลกิจ	พลังประชาชน	สุรินทร์	3
361	นาย เลิศศักดิ์ ทักษนเศรษฐ	พลังประชาชน	สุรินทร์	3
362	ว่าที่ ร.ต. พงศ์พันธ์ สุนทรชัย	พลังประชาชน	หนองคาย	1
363	นาง ชมภู จันทาทอง	พลังประชาชน	หนองคาย	1
364	นาย สมคิด บาลไธสง	พลังประชาชน	หนองคาย	1
365	นาย ยุทธ์พงษ์ แสงศรี	พลังประชาชน	หนองคาย	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
366	นาย เชิดพงศ์ ราชปองขันธุ์	พลังประชาชน	หนองคาย	2
367	นาย ไตรรงค์ ตีธรรม	พลังประชาชน	หนองคาย	2
368	นาย ไชยา พรหมา	พลังประชาชน	หนองบัวลำภู	1
369	นาย วิชัย สามิตร	พลังประชาชน	หนองบัวลำภู	1
370	นาย พิษณุ ทัตถสงเคราะห์	พลังประชาชน	หนองบัวลำภู	1
371	นาย สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	อำนาจ	1
372	นาย ภราดร ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	อำนาจ	1
373	นาย อภิวัฒน์ เงินหมื่น	ประชาธิปไตย	อำนาจเจริญ	1
374	นาย วิเชียร อุดมศักดิ์	พลังประชาชน	อำนาจเจริญ	1
375	พ.ต.ท. สุรทิน พิมาณเมฆินทร์	พลังประชาชน	อุดรธานี	1
376	นาย อนันต์ ศรีพันธุ์	พลังประชาชน	อุดรธานี	1
377	นาย เชิดชัย วิเชียรวรรณ	พลังประชาชน	อุดรธานี	1
378	นาย ธีระชัย แสนแก้ว	พลังประชาชน	อุดรธานี	2
379	นาย ทองดี มนิสสาร	พลังประชาชน	อุดรธานี	2
380	นาย ต่อพงษ์ ไชยสาส์น	พลังประชาชน	อุดรธานี	2
381	นาย ไชยยศ จิระเมธากร	เพื่อแผ่นดิน	อุดรธานี	3
382	นาย จักรพรรดิ ไชยสาส์น	พลังประชาชน	อุดรธานี	3
383	นาย วิเชียร ขาวขำ	พลังประชาชน	อุดรธานี	4
384	นาย เกรียงศักดิ์ ฝ้ายสีงาม	พลังประชาชน	อุดรธานี	4
385	นาย ทนุศักดิ์ เล็กอุทัย	พลังประชาชน	อุดรดิตถ์	1
386	นาย วารุจ ศิริวัฒน์	พลังประชาชน	อุดรดิตถ์	1
387	นาย กนก ลิ้มตระกูล	พลังประชาชน	อุดรดิตถ์	1
388	นาย ชาดา ไทยเศรษฐ์	ชาติไทย	อุทัยธานี	1
389	นาย นพดล พลเสน	ชาติไทย	อุทัยธานี	1
390	นาย วรสิทธิ์ กัลป์ดินันท์	พลังประชาชน	อุบลราชธานี	1
391	นาย วุฒิพงษ์ นามบุตร	ประชาธิปไตย	อุบลราชธานี	1
392	นาย ศุภชัย ศรีหล้า	ประชาธิปไตย	อุบลราชธานี	1
393	นาย สุทธิชัย จรุงเนตร	พลังประชาชน	อุบลราชธานี	2
394	นาย รัฐกิตติ์ ภาลีพัฒน์	ชาติไทย	อุบลราชธานี	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
395	นาย ชูวิทย์ พิทักษ์พรพัลลภ	พลังประชาชน	อุบลราชธานี	2
396	นาย ตุ่น จินตะเวช	ชาติไทย	อุบลราชธานี	3
397	นาย ศักดิ์ชัย จินตะเวช	ชาติไทย	อุบลราชธานี	3
398	นาย สุชาติ ตันตวิณิชานนท์	เพื่อแผ่นดิน	อุบลราชธานี	3
399	นาย สุพล ฟองงาม	พลังประชาชน	อุบลราชธานี	4
400	นาย อิศสระ สมชัย	ประชาธิปัตย์	อุบลราชธานี	4

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2550). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

5.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน

กลุ่มจังหวัด	ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
กลุ่มจังหวัดที่ 1	1	นาย ยงยุทธ ดิยะไพรัช	พลังประชาชน
	2	นาย สมชาย วงศ์สวัสดิ์	
	3	นาย สมพงษ์ อมรวิวัฒน์	
	4	พ.ต.ท. กานต์ เทียนแก้ว	
	5	นาย สัมพันธ์ เลิศนุวัฒน์	
	6	นาย เทอดพงษ์ ไชยนันท์	ประชาธิปัตย์
	7	นาย สามารถ ราชพลสิทธิ์	
	8	พล.อ. พิชายูเมธ ม่วงมณี	
	9	นาย สุรสิทธิ์ ตรีทอง	
	10	นาย สุรเดช ยะสวัสดิ์	เพื่อแผ่นดิน

กลุ่มจังหวัด	ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
กลุ่มจังหวัดที่ 2	1	นาย สันติ พร้อมพัฒน์	พลังประชาชน
	2	นาย ชูศักดิ์ ศิรินิล	
	3	นาย สุนัย จุลพงศธร	
	4	นางสาว กฤษณา สีหลักษณ์	
	5	นาย สุขชน ชามพูนท	
	6	นาย ไพฑูรย์ แก้วทอง	ประชาธิปัตย์
	7	นาง มาลินี สุขเวชชวรกิจ	
	8	นาย พุฒิพงศ์ สงวนวงศ์ชัย	
	9	นาย อัครวิน วิภูศิริ	ชาติไทย
	10	นาย สมเกียรติ ศรีลัมพ์	เพื่อแผ่นดิน
กลุ่มจังหวัด	ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
กลุ่มจังหวัดที่ 3	1	นาย ศรีเมือง เจริญศิริ	พลังประชาชน
	2	นาย ขวลิต วิชยสุทธิ์	
	3	นาย สุขุมพงศ์ โง่นคำ	
	4	นาย ธนเทพ ทิมสุวรรณ	
	5	นาย กิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์	
	6	นาย เทวฤทธิ์ นิกรเทศ	

กลุ่มจังหวัด	ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	
กลุ่มจังหวัดที่ 3	7	นาย วีระ รักความสุข	พลังประชาชน	
	8	นาย สุทัศน์ เงินหมื่น	ประชาธิปัตย์	
	9	นาง รัชฎาภรณ์ แก้วสนิท		
	10	พล.ต.อ. ประชา พรหมนอก	เพื่อแผ่นดิน	
กลุ่มจังหวัด	ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	
กลุ่มจังหวัดที่ 4	1	นาย สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี	พลังประชาชน	
	2	นาย ชัย ชิดชอบ		
	3	นาย เพิ่มพูน ทองศรี		
	4	นาย อติศักดิ์ โภคกุลกานนท์		
	5	พล.ต.อ. วิรุฬห์ พันแสน		
	6	นาย พฤตชัย วิริยะโรจน์	ประชาธิปัตย์	
	7	นาย วิฑูรย์ นามบุตร		
	8	นาย ดนัย นพสุวรรณวงศ์		
	9	นาย วีระศักดิ์ โควสุรัตน์		ชาติไทย
	10	นาย วัลลภ ไทยเหนือ		เพื่อแผ่นดิน
กลุ่มจังหวัดที่ 5	1	นาย ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ	ประชาธิปัตย์	
	2	นาย สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์		

กลุ่มจังหวัด	ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	
กลุ่มจังหวัดที่ 5	3	พ.อ. วินัย สมพงษ์	ประชาธิปัตย์	
	4	นาย ฤชงค์ รุ่งโรจน์		
	5	นาย วิรุฬ เตชะไพบูลย์	พลังประชาชน	
	6	นาย สมพล เกยุราพันธุ์		
	7	นาย อัสนี เชิดชัย		
	8	นาย เสนาะ เทียนทอง	ประชากร	
	9	นาย ประพัฒน์ วิเศษจินดา วัฒนา	เพื่อแผ่นดิน	
	10	พล.อ. เชษฐา ฐานะจาโร	รวมใจไทยชาติพัฒนา	
	กลุ่มจังหวัดที่ 6	1	นาย อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	ประชาธิปัตย์
		2	นาย เจริญ คันธวงศ์	
3		ม.ร.ว. สุขุมพันธ์ บริพัตร		
4		นาง ผุสดี ตามไท		
5		นาย ประกอบ จีระกิติ	พลังประชาชน	
6		นาย สมัคร สุนทรเวช		
7		ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง		
8		นาย มิ่งขวัญ แสงสุวรรณ		
9		นาย จตุพร พรหมพันธุ์		

กลุ่มจังหวัด	ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
	10	ม.ร.ว. กิติวัฒนา ไชยนต์	เพื่อแผ่นดิน
กลุ่มจังหวัดที่ 7	1	พล.ต. มนูญกฤต รูปขจร	ประชาธิปัตย์
	2	นาย นิพนธ์ วิศิษฏ์ยุทธศาสตร์	
	3	นาย สุวโรช พะลัง	
	4	นาย อรรถพร พลบุตร	
	5	นาย ปัญญวัฒน์ บุญมี	
	6	นาย ไชยา สะสมทรัพย์	พลังประชาชน
	7	พล.ต. ศรชัย มนต์วิวัฒน์	
	8	ร.ต.ท. เขาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ	
	9	นางสาว กัญจนา ศิลปอาชา	ชาติไทย
	10	นาย ประภัสร์ โพธิ์สุธน	
กลุ่มจังหวัดที่ 8	1	นาย ขวน หลีกภัย	ประชาธิปัตย์
	2	นาย บัญญัติ บรรทัดฐาน	
	3	นาย ไตรรงค์ สุวรรณคีรี	
	4	นาย จุรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์	
	5	นาย ชำนิ ศักดิ์ไศเรษฐ์	
	6	นาย นิพนธ์ บุญญามณี	
	7	นาย พีรศ ราชิมมูลา	

กลุ่มจังหวัด	ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
กลุ่มจังหวัดที่ 8	8	นางสาว เฉลิมลักษณ์ เก็บทรัพย์	ประชาธิปัตย์
	9	นาย อารีเพ็ญ อุตระสินธุ์	พลังประชาชน
	10	นาย มานพ ปัตนวงศ์	เพื่อแผ่นดิน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2550). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

6. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 พ.ศ. 2554

6.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
1	นาง เจิมมาศ จีงเลิศศิริ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	1
2	นางสาว อรอนงค์ กาญจนชูศักดิ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	2
3	ม.ล. อภิมงคล โสณกุล	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	3
4	นาย อนุชา บุรพชัยศรี	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	4
5	นางสาว ลีลาวดี วัชรโรบล	เพื่อไทย	กรุงเทพมหานคร	5
6	นาย ธนา ชีรวินิจ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	6
7	นาย พุทธิพงษ์ ปุณณกันต์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	7
8	นาย สรรเสริญ สมะลาภา	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	8
9	นาย อรรถวิรัช สุวรรณภักดี	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	9
10	นาย ชื่นชอบ คงอุดม	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	10
11	นาย สุรชาติ เทียนทอง	เพื่อไทย	กรุงเทพมหานคร	11
12	นาย การุณ โหสกุล	เพื่อไทย	กรุงเทพมหานคร	12
13	น.อ. อนุดิษฐ์ นครทรพร	เพื่อไทย	กรุงเทพมหานคร	13
14	นาย อนุสรณ์ ปั่นทอง	เพื่อไทย	กรุงเทพมหานคร	14
15	นาย ณ์ภูฏ์ บรรทัดฐาน	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	15
16	นาย พลภูมิ วิภัติภูมิประเทศ	เพื่อไทย	กรุงเทพมหานคร	16
17	นาย วิชาญ มินชัยนันท์	เพื่อไทย	กรุงเทพมหานคร	17
18	นาย จิรายุ ห่วงทรัพย์	เพื่อไทย	กรุงเทพมหานคร	18
19	นาย ไพโรจน์ อิศระเสรีพงษ์	เพื่อไทย	กรุงเทพมหานคร	19
20	นางสาว ธีรรัตน์ สำเร็จวานิชย์	เพื่อไทย	กรุงเทพมหานคร	20
21	นาง นาถยา เบ็ญจศิริวรรณ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	21
22	นาย สามารถ มะลูลีม	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	22
23	นาย สุทธิ ปัญญาสกุลวงศ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	23
24	นาย สุรินทร์ จันทร์พิทักษ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	24
25	นาง นันทพร วีระกุลสุนทร	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	25
26	นาย ณ์ภูฏพล ทีปสุวรรณ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	26

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
27	นาย สากล ม่วงศิริ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	27
28	พ.ต.อ. สามารถ ม่วงศิริ	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	28
29	นาย เอกรัฐ พร้อมพันธุ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	29
30	นาง อรอนงค์ คล้ายนก	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	30
31	นาย วิลาศ จันทร์พิทักษ์	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	31
32	นาย ชรินทร์ รุ่งแสง	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	32
33	นางสาว รัชดา ธนาดิเรก	ประชาธิปัตย์	กรุงเทพมหานคร	33
34	นาย สาคร เกียวข้อง	ประชาธิปัตย์	กระบี่	1
35	นาย สุชิน เอ่งฉ้วน	ประชาธิปัตย์	กระบี่	2
36	นาย พิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล	ประชาธิปัตย์	กระบี่	3
37	พล.อ. สมชาย วิษณุวงศ์	เพื่อไทย	กาญจนบุรี	1
38	นาย ฉัตรพันธ์ เดชกิจสุนทร	ประชาธิปัตย์	กาญจนบุรี	2
39	นาย สุรพงษ์ ปิยะโชติ	เพื่อไทย	กาญจนบุรี	3
40	นาย ประชา โพธิพิพิธ	ประชาธิปัตย์	กาญจนบุรี	4
41	นาง ศรีสมร รัศมีฤกษ์เศรษฐ์	ประชาธิปัตย์	กาญจนบุรี	5
42	นาง บุญรัตน์ ศรีธเรศ	เพื่อไทย	กาฬสินธุ์	1
43	นาย วีระวัฒน์ โอสธานุเคราะห์	เพื่อไทย	กาฬสินธุ์	2
44	นาย คมเดช ไชยศิวิมมงคล	เพื่อไทย	กาฬสินธุ์	3
45	นาย พีระเพชร ศิริกุล	เพื่อไทย	กาฬสินธุ์	4
46	นาย นิพนธ์ ศรีธเรศ	เพื่อไทย	กาฬสินธุ์	5
47	นาย ประเสริฐ บุญเรือง	เพื่อไทย	กาฬสินธุ์	6
48	นาย ไข่ ลิกค์	เพื่อไทย	กำแพงเพชร	1
49	นาย ปรีชา มุสิกกุล	ประชาธิปัตย์	กำแพงเพชร	2
50	นาย อนันต์ ผลอำนวย	เพื่อไทย	กำแพงเพชร	3
51	นาย ปริญญา ฤกษ์ห่วย	เพื่อไทย	กำแพงเพชร	4
52	นาย จักริน พัฒน์ดำรงจิตร	เพื่อไทย	ขอนแก่น	1
53	นาย ภูมิ สาระผล	เพื่อไทย	ขอนแก่น	2
54	นาย จตุพร เจริญเชื้อ	เพื่อไทย	ขอนแก่น	3
55	นาย มุกดา พงษ์สมบัติ	เพื่อไทย	ขอนแก่น	4

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
56	นาย สุขชาย ศรีสุรพล	เพื่อไทย	ขอนแก่น	5
57	นาย สมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์	เพื่อไทย	ขอนแก่น	6
58	นาย นวัธ เตาะเจริญสุข	เพื่อไทย	ขอนแก่น	7
59	นาง ดวงแข อรรถนพนพร	เพื่อไทย	ขอนแก่น	8
60	ร.ท. ปรีชาพล พงษ์พานิช	เพื่อไทย	ขอนแก่น	9
61	นาย เรืองเดช สุพรรณผ้าย	เพื่อไทย	ขอนแก่น	10
62	นาย รัชชัย อนามพงษ์	ประชาธิปัตย์	จันทบุรี	1
63	นาย ยุคล ชนะวัฒน์ปัญญา	ประชาธิปัตย์	จันทบุรี	2
64	นาย พงศ์เวช เวชชาชีวะ	ประชาธิปัตย์	จันทบุรี	3
65	นาย บุญเลิศ ไพรินทร์	ประชาธิปัตย์	ฉะเชิงเทรา	1
66	นาย สมชัย อัครชัยโสภณ	เพื่อไทย	ฉะเชิงเทรา	2
67	นาย รส มะลิผล	เพื่อไทย	ฉะเชิงเทรา	3
68	พล.ต.ท. พิทักษ์ จารุสมบัติ	ประชาธิปัตย์	ฉะเชิงเทรา	4
69	นาย สุชาติ ชมกลิ่น	พลังชล	ชลบุรี	1
70	นาย อุกฤษณ์ ตันสวัสดิ์	พลังชล	ชลบุรี	2
71	นาย รณเทพ อนุวัฒน์	พลังชล	ชลบุรี	3
72	นาย สรรวุฒิ เนื่องจำนงค์	ประชาธิปัตย์	ชลบุรี	4
73	นาย พันธุ์ศักดิ์ เกตุวัตถา	พลังชล	ชลบุรี	5
74	นาง สุกุมล คุณปลื้ม	พลังชล	ชลบุรี	6
75	นาย ประเมศวร์ งามพิเชษฐ์	พลังชล	ชลบุรี	7
76	พล.ร.อ. สุรพล จันทน์แดง	เพื่อไทย	ชลบุรี	8
77	นาง พรทิวา นาคาศัย	ภูมิใจไทย	ชัยนาท	1
78	นาง นันทนา สงฆ์ประชา	ภูมิใจไทย	ชัยนาท	2
79	นาย โอชิษฐ์ เกียรติก้องชูชัย	ภูมิใจไทย	ชัยภูมิ	1
80	นาย มานะ โลหะวณิชย์	เพื่อไทย	ชัยภูมิ	2
81	นางสาว ปารีชาติ ชาลีเครือ	เพื่อไทย	ชัยภูมิ	3
82	นาย อนันต์ ลิมปคุปตถาวร	เพื่อไทย	ชัยภูมิ	4
83	นาย เจริญ จรรย์โกมล	เพื่อไทย	ชัยภูมิ	5
84	นาง พรเพ็ญ บุญศิริวัฒนกุล	เพื่อไทย	ชัยภูมิ	6

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
85	นาย สุรวีทย์ คนสมบูรณ์	เพื่อไทย	ชัยภูมิ	7
86	นาย ชุมพล จุลใส	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	1
87	นาย สราวุธ อ่อนละม้าย	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	2
88	นาย ชีระชาติ ปางวิรุฬห์รักษ์	ประชาธิปัตย์	ชุมพร	3
89	นาย สามารถ แก้วมีชัย	เพื่อไทย	เชียงราย	1
90	นาย สุรสิทธิ์ เจียมวิจักขณ์	เพื่อไทย	เชียงราย	2
91	นางสาว วิสาระดี เตชะธีราวัฒน์	เพื่อไทย	เชียงราย	3
92	นาย รังสรรค์ วันไชยธนวงศ์	เพื่อไทย	เชียงราย	4
93	นาย พิเชษฐู๋ เชื้อเมืองพาน	เพื่อไทย	เชียงราย	5
94	นาย อธิติเดช แก้วหลวง	เพื่อไทย	เชียงราย	6
95	นางสาว ละออง ดิยะไพรัช	เพื่อไทย	เชียงราย	7
96	นางสาว ทศนีย์ บุรณุปกรณ์	เพื่อไทย	เชียงใหม่	1
97	นาย กฤษดาภรณ์ เสียมภักดี	เพื่อไทย	เชียงใหม่	2
98	นางสาว ชินฉิชา วงศ์สวัสดิ์	เพื่อไทย	เชียงใหม่	3
99	นาย วิทยา ทรงคำ	เพื่อไทย	เชียงใหม่	4
100	นาย ประสิทธิ์ วุฒินันชัย	เพื่อไทย	เชียงใหม่	5
101	นาย จุลพันธ์ อมรวิวัฒน์	เพื่อไทย	เชียงใหม่	6
102	นาย บุญทรง เจริยาภิรมย์	เพื่อไทย	เชียงใหม่	7
103	นาย นพคุณ รัฐผไท	เพื่อไทย	เชียงใหม่	8
104	นาย สุรพล เกียรติไชยากร	เพื่อไทย	เชียงใหม่	9
105	นาย ศรีธเรศ โกฏาคำลือ	เพื่อไทย	เชียงใหม่	10
106	นาย สุกิจ อัลโลปกรณ์	ประชาธิปัตย์	ตรัง	1
107	นาย สาทิตย์ วงศ์หนองเตย	ประชาธิปัตย์	ตรัง	2
108	นาย สมชาย โล่สถาพรพิพิธ	ประชาธิปัตย์	ตรัง	3
109	นาย สมบูรณ์ อุทัยเวียนกุล	ประชาธิปัตย์	ตรัง	4
110	นาย ชีระ สลักเพชร	ประชาธิปัตย์	ตราด	1
111	นาย เขียวชัย สุวรรณเพ็ญ	ประชาธิปัตย์	ตาก	1
112	นาย ชัยวุฒิ บรรณวัฒน์	ประชาธิปัตย์	ตาก	2
113	นาย ธนิตพล ไชยนันท์	ประชาธิปัตย์	ตาก	3

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
114	นาย ชัยวุฒิ กิตติธเนศวร	ประชาธิปัตย์	นครนายก	1
115	พ.ท. สิ้นธพ แก้วพิจิตร	ชาติไทยพัฒนา	นครปฐม	1
116	นาย รัฐกร เจนกิจณรงค์	เพื่อไทย	นครปฐม	2
117	นาย ก่อเกียรติ สิริยะเสถียร	เพื่อไทย	นครปฐม	3
118	นาย อนุชา สะสมทรัพย์	เพื่อไทย	นครปฐม	4
119	นาย เสดิมชัย สะสมทรัพย์	เพื่อไทย	นครปฐม	5
120	นาย ยุทธจักร เรืองวรบูรณ์	เพื่อไทย	นครพนม	1
121	นาง มนพร เจริญศรี	เพื่อไทย	นครพนม	2
122	นาง ไพจิต ศรีวรรณ	เพื่อไทย	นครพนม	3
123	นาย ชูกัน กุลวงษา	เพื่อไทย	นครพนม	4
124	นาย วรรณรัตน์ ชาญนุกุล	ชาติพัฒนา เพื่อแผ่นดิน	นครราชสีมา	1
125	นาย วัชรพล โตมรศักดิ์	ชาติพัฒนา เพื่อแผ่นดิน	นครราชสีมา	2
126	นาย ประเสริฐ บุญชัยสุข	ชาติพัฒนา เพื่อแผ่นดิน	นครราชสีมา	3
127	นาง ทศนียา รัตนเศรษฐ์	เพื่อไทย	นครราชสีมา	4
128	นาย โกศล ปัทมะ	เพื่อไทย	นครราชสีมา	5
129	นาย สุชาติ ภิญโญ	เพื่อไทย	นครราชสีมา	6
130	นาย อธิรัฐ รัตนเศรษฐ์	เพื่อไทย	นครราชสีมา	7
131	นาย จรุงพงศ์ พันธุ์ศรีนคร	เพื่อไทย	นครราชสีมา	8
132	นาย พลพีร์ สุวรรณฉวี	ชาติพัฒนา เพื่อแผ่นดิน	นครราชสีมา	9
133	นาย บุญจง วงศ์ไตรรัตน์	ภูมิใจไทย	นครราชสีมา	10
134	นาย สัมภาษณ์ อรรถวงษ์	เพื่อไทย	นครราชสีมา	11
135	นาย ประνομม โปธิ์คำ	ภูมิใจไทย	นครราชสีมา	12
136	นาย ศิริสิทธิ์ เลิศด้วยลาภ	เพื่อไทย	นครราชสีมา	13
137	นาย ประเสริฐ จันทรวงทอง	เพื่อไทย	นครราชสีมา	14
138	นาย วิสิทธิ์ พิทยาภรณ์	ภูมิใจไทย	นครราชสีมา	15

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
139	นาย อภิชาติ ศักดิ์เศรษฐ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	1
140	นางสาว นริศา อติเทพวรพันธุ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	2
141	นาย วิทยา แก้วภราดัย	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	3
142	นาย อภิชาติ การิกาญจน์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	4
143	นาย ประกอบ รัตนพันธ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	5
144	นาย เทพไท เสนพงศ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	6
145	นาย ชินวรรณ บุญเกียรติ	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	7
146	นาย สุรเชษฐ์ มาศดิตถ์	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	8
147	นางสาว พิมพ์ภัตรา วิชัยกุล	ประชาธิปัตย์	นครศรีธรรมราช	9
148	นาย สงกรานต์ จิตสุทธิภากร	ประชาธิปัตย์	นครสวรรค์	1
149	นาย ดิสทัต คำประกอบ	เพื่อไทย	นครสวรรค์	2
150	นาย สัญชัย วงษ์สุนทร	เพื่อไทย	นครสวรรค์	3
151	พ.ต.ท. นุกุล แสงศิริ	เพื่อไทย	นครสวรรค์	4
152	นาย ทายาท เกียรติชูศักดิ์	เพื่อไทย	นครสวรรค์	5
153	นาย ประสาท ต้นประเสริฐ	ชาติพัฒนา เพื่อแผ่นดิน	นครสวรรค์	6
154	นาย นิทัศน์ ศรีนนท์	เพื่อไทย	นนทบุรี	1
155	นาย อุดมเดช รัตนเสถียร	เพื่อไทย	นนทบุรี	2
156	นาง วไลพร อัจฉริยะประสิทธิ์	เพื่อไทย	นนทบุรี	3
157	นาย มนตรี ตั้งเจริญถาวร	เพื่อไทย	นนทบุรี	4
158	นาย วันชัย เจริญนนทสิทธิ์	เพื่อไทย	นนทบุรี	5
159	นาย ฉลอง เรี่ยวแรง	เพื่อไทย	นนทบุรี	6
160	นาย กุอาเซ็ม กุจินามิง	ประชาธิปัตย์	นราธิวาส	1
161	นาย สุรเชษฐ์ อาแว	ประชาธิปัตย์	นราธิวาส	2
162	นาย รำรี มามะ	ประชาธิปัตย์	นราธิวาส	3
163	นาย เจาะอาหมิง โตะตาหยง	ประชาธิปัตย์	นราธิวาส	4
164	นาง สิรินทร รามสุด	เพื่อไทย	น่าน	1
165	นาย ชลน่าน ศรีแก้ว	เพื่อไทย	น่าน	2
166	นาย ญัฐพงษ์ สุปรียศิลป์	เพื่อไทย	น่าน	3

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
167	นาย เชิดพงศ์ ราชปองขันธุ์	เพื่อไทย	บึงกาฬ	1
168	นาย ไตรรงค์ ตีธรรม	เพื่อไทย	บึงกาฬ	2
169	นาย สนอง เทพอักษรณรงค์	ภูมิใจไทย	บุรีรัมย์	1
170	นาย รังสิกร ทิมาตฤกะ	ภูมิใจไทย	บุรีรัมย์	2
171	นาย โสภณ ชารัมย์	ภูมิใจไทย	บุรีรัมย์	3
172	นาง อารีญาภรณ์ ชารัมย์	ภูมิใจไทย	บุรีรัมย์	4
173	นาย มนต์ไชย ชาติวัฒน์ศิริ	ภูมิใจไทย	บุรีรัมย์	5
174	นาย พรชัย ศรีสุริยันโยธิน	เพื่อไทย	บุรีรัมย์	6
175	นาย หนูแดง วรรณกวางซ้าย	เพื่อไทย	บุรีรัมย์	7
176	นาย รุ่งโรจน์ ทองศรี	ภูมิใจไทย	บุรีรัมย์	8
177	นาย จักรกฤษณ์ ทองศรี	ภูมิใจไทย	บุรีรัมย์	9
178	นาย สุทิน นพขำ	เพื่อไทย	ปทุมธานี	1
179	นาย สุรพงษ์ อึ้งอัมพรวิไล	เพื่อไทย	ปทุมธานี	2
180	นาย สมศักดิ์ ใจแคล้ว	เพื่อไทย	ปทุมธานี	3
181	นางสาว พรพิมล ธรรมสาร	เพื่อไทย	ปทุมธานี	4
182	ว่าที่ ร.ต. สุเมธ ฤทธาคณี	เพื่อไทย	ปทุมธานี	5
183	นาย ชูชาติ หาญสวัสดิ์	เพื่อไทย	ปทุมธานี	6
184	นาย มนตรี ปาน้อยนนท์	ประชาธิปัตย์	ประจวบคีรีขันธ์	1
185	นาย เฉลิมชัย ศรีอ่อน	ประชาธิปัตย์	ประจวบคีรีขันธ์	2
186	นาย ประมวล พงศ์ถาวราเดช	ประชาธิปัตย์	ประจวบคีรีขันธ์	3
187	นาย อำนาจ วิลาวณิชย์	ภูมิใจไทย	ปราจีนบุรี	1
188	นาย ชยุต ภูมมะกาญจนะ	ชาติไทยพัฒนา	ปราจีนบุรี	2
189	นาง เพชรินทร์ เสียงเจริญ	ภูมิใจไทย	ปราจีนบุรี	3
190	นาย อันวาร์ สาและ	ประชาธิปัตย์	ปัตตานี	1
191	นาย อิสมาแอล เบญอিবรอฮีม	ประชาธิปัตย์	ปัตตานี	2
192	นาย อนุวัติ ชูสารอ	มาตุภูมิ	ปัตตานี	3
193	นาย สมมุติ เบ็ญจลักษณ์	ภูมิใจไทย	ปัตตานี	4
194	นาย เกื้อกุล ด่านชัยวิจิตร	ชาติไทยพัฒนา	พระนครศรีอยุธยา	1
195	นาย พ้อง ชีวานันท์	เพื่อไทย	พระนครศรีอยุธยา	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
196	นาย สุรศักดิ์ พันธุ์เจริญวรกุล	เพื่อไทย	พระนครศรีอยุธยา	3
197	นาย วิทยา บุรณศิริ	เพื่อไทย	พระนครศรีอยุธยา	4
198	นาย อองอาจ วชิรพงศ์	เพื่อไทย	พระนครศรีอยุธยา	5
199	นางสาว อรุณี ชำนาญยา	เพื่อไทย	พะเยา	1
200	นาย วิสุทธิ์ ไชยณรุณ	เพื่อไทย	พะเยา	2
201	นาย ไพโรจน์ ต้นบรรจง	เพื่อไทย	พะเยา	3
202	นาง กันตวรรณ ตันเถียร กุลจรรยาวิวัฒน์	ประชาธิปัตย์	พังงา	1
203	นางสาว สุพัชรี ธรรมเพชร	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	1
204	นาย นิพิฐ อินทรสมบัติ	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	2
205	นาย นริศ ขำนุรักษ์	ประชาธิปัตย์	พัทลุง	3
206	นาย วินัย ภัทรประสิทธิ์	ชาติไทยพัฒนา	พิจิตร	1
207	นาย นราพัฒน์ แก้วทอง	ประชาธิปัตย์	พิจิตร	2
208	นาย ศิริวัฒน์ ขจรประศาสน์	ชาติไทยพัฒนา	พิจิตร	3
209	นาย วรงค์ เดชกิจวิกรม	ประชาธิปัตย์	พิษณุโลก	1
210	นาย นพพล เหลืองทองนารา	เพื่อไทย	พิษณุโลก	2
211	นาย จูติ ไกรฤกษ์	ประชาธิปัตย์	พิษณุโลก	3
212	นาย นิยม ช่างพินิจ	เพื่อไทย	พิษณุโลก	4
213	นาย นคร มาฉิม	ประชาธิปัตย์	พิษณุโลก	5
214	นาย อรรถพร พลบุตร	ประชาธิปัตย์	เพชรบุรี	1
215	นาย กัมพล สุภาแพ่ง	ประชาธิปัตย์	เพชรบุรี	2
216	นาย อภิชาติ สุภาแพ่ง	ประชาธิปัตย์	เพชรบุรี	3
217	นาย สุทัศน์ จันทร์แสงศรี	เพื่อไทย	เพชรบูรณ์	1
218	นาย จักรรัตน์ พัวช่วย	เพื่อไทย	เพชรบูรณ์	2
219	นาย ยุพราช บัวอินทร์	ประชาธิปัตย์	เพชรบูรณ์	3
220	นาง วันเพ็ญ พร่อมพัฒน์	เพื่อไทย	เพชรบูรณ์	4
221	นาย สุรศักดิ์ อนรรฆพันธ์	เพื่อไทย	เพชรบูรณ์	5
222	นาย เอี่ยม ทองใจสด	เพื่อไทย	เพชรบูรณ์	6
223	นาง ปานหทัย เสรีรักษ์	เพื่อไทย	แพร่	1
224	นาย นิยม วิวรรณดิษฐกุล	เพื่อไทย	แพร่	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
225	นาย วรวัจน์ เอื้ออภิญญกุล	เพื่อไทย	แพร่	3
226	นาง อัญชลี เทพบุตร	ประชาธิปัตย์	ภูเก็ต	1
227	นาย เรวัต อารีรอบ	ประชาธิปัตย์	ภูเก็ต	2
228	นาย สุรจิตร ยนต์ตระกูล	เพื่อไทย	มหาสารคาม	1
229	นาย ไชยวัฒน์ ตินรัตน์	เพื่อไทย	มหาสารคาม	2
230	นาย ยุทธพงศ์ จรัสเสถียร	เพื่อไทย	มหาสารคาม	3
231	นาย จิรวัดน์ ศิริพานิชย์	เพื่อไทย	มหาสารคาม	4
232	นาง กุสุมาลวดี ศิริโกมุท	เพื่อไทย	มหาสารคาม	5
233	นาย อนุรักษ ตั้งปณิธานนท์	เพื่อไทย	มุกดาหาร	1
234	นาย บุญฐิน ประทุมลี	เพื่อไทย	มุกดาหาร	2
235	นาย สมบัติ ยะสินธุ์	ประชาธิปัตย์	แม่ฮ่องสอน	1
236	นาย ปิยวัฒน์ พันธุ์สายเชื้อ	เพื่อไทย	ยโสธร	1
237	นาย บุญแก้ว สมวงศ์	เพื่อไทย	ยโสธร	2
238	นาย ไพร์พันธุ์ พาลุสุข	เพื่อไทย	ยโสธร	3
239	นาย ประเสริฐ พงษ์สุวรรณศิริ	ประชาธิปัตย์	ยะลา	1
240	นาย อับดุลการิม เต็งระกินา	ประชาธิปัตย์	ยะลา	2
241	นาย ณรงค์ ดุดิง	ประชาธิปัตย์	ยะลา	3
242	นาย วรราชษ์ พันธุ์ศิลา	เพื่อไทย	ร้อยเอ็ด	1
243	นาย ฉลาด ขามช่วง	เพื่อไทย	ร้อยเอ็ด	2
244	นาย นิรมิต สุจारी	เพื่อไทย	ร้อยเอ็ด	3
245	นาย นิรันดร์ นาเมือง	เพื่อไทย	ร้อยเอ็ด	4
246	นาง เอมอร สินธุ์ไพร	เพื่อไทย	ร้อยเอ็ด	5
247	นาย กิตติ สมทรัพย์	เพื่อไทย	ร้อยเอ็ด	6
248	นาย ศักดา คงเพชร	เพื่อไทย	ร้อยเอ็ด	7
249	นาย เสกสิทธิ์ ไวนิยมพงศ์	เพื่อไทย	ร้อยเอ็ด	8
250	นาย วิรัช ร่มเย็น	ประชาธิปัตย์	ระนอง	1
251	นาย สาธิต ปิตุเตชะ	ประชาธิปัตย์	ระยอง	1
252	นาย บัญญัติ เจตนจันทร์	ประชาธิปัตย์	ระยอง	2
253	นาย ธารา ปิตุเตชะ	ประชาธิปัตย์	ระยอง	3

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
254	นาย วิชัย ล้ำสุทธิ	ประชาธิปัตย์	ระยอง	4
255	นาย มานิต นพอมรบดี	ภูมิใจไทย	ราชบุรี	1
256	นาย บุญยิ่ง นิติกาญจนาน	ภูมิใจไทย	ราชบุรี	2
257	นาง ปาริณา ไกรคุปต์	ชาติไทยพัฒนา	ราชบุรี	3
258	นางสาว ชะวรลัทธ์ ชินธรรมมิตร	ภูมิใจไทย	ราชบุรี	4
259	นาย บุญดำรง ประเสริฐโสภาน	ภูมิใจไทย	ราชบุรี	5
260	นาย พิชัย เกียรติวินัยสกุล	เพื่อไทย	ลพบุรี	1
261	นางสาว มัลลิกา จิระพันธุ์วานิช	ภูมิใจไทย	ลพบุรี	2
262	นาย อำนวย คลังผา	เพื่อไทย	ลพบุรี	3
263	นาย เกียรติ เหลืองขจรวิทย์	ภูมิใจไทย	ลพบุรี	4
264	นาย สมโภช สายเทพ	เพื่อไทย	ลำปาง	1
265	นาย วาสิต พยัคฆบุตร	เพื่อไทย	ลำปาง	2
266	นาย จรัสฤทธิ์ จันทรสุนทร	เพื่อไทย	ลำปาง	3
267	นาย อธิริรัตน์ จันทรสุนทร	เพื่อไทย	ลำปาง	4
268	นาย สงวน พงษ์มณี	เพื่อไทย	ลำพูน	1
269	นาย สถาพร มณีรัตน์	เพื่อไทย	ลำพูน	2
270	นาย ปรีชา เร่งสมบุญสุข	เพื่อไทย	เลย	1
271	นาง นันทนา ทิมสุวรรณ	เพื่อไทย	เลย	2
272	นาง เปล่งมณี เร่งสมบุญสุข	เพื่อไทย	เลย	3
273	นาย วันชัย บุชบา	เพื่อไทย	เลย	4
274	นาย ธเนศ เครือรัตน์	เพื่อไทย	ศรีสะเกษ	1
275	นาย สุรชาติ ชาญประดิษฐ์	เพื่อไทย	ศรีสะเกษ	2
276	นาง อุดมลักษณ์ เพ็ญนรพัฒน์	ภูมิใจไทย	ศรีสะเกษ	3
277	นาย วิวัฒน์ชัย โทตระไวศยะ	เพื่อไทย	ศรีสะเกษ	4
278	นาย ธีระ ไตรสรณกุล	เพื่อไทย	ศรีสะเกษ	5
279	นาย วีระพล จิตสัมฤทธิ์	เพื่อไทย	ศรีสะเกษ	6
280	นาย มานพ จรัสดำรงนิตย์	เพื่อไทย	ศรีสะเกษ	7
281	นาย ปวีณ แซ่จิ่ง	เพื่อไทย	ศรีสะเกษ	8
282	นาย อภิชาติ ตีรสวัสดิชัย	เพื่อไทย	สกลนคร	1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
283	นาย นิยม เวชกามา	เพื่อไทย	สกลนคร	2
284	นาย นริศร ทองธีราช	เพื่อไทย	สกลนคร	3
285	นาย พัฒนา สัพโส	เพื่อไทย	สกลนคร	4
286	นาง อนรรักษ์ บุญศล	เพื่อไทย	สกลนคร	5
287	นาย เสรี สาระนันท์	เพื่อไทย	สกลนคร	6
288	นาย เกษม อุประ	เพื่อไทย	สกลนคร	7
289	นาย เจือ ราชสีห์	ประชาธิปัตย์	สงขลา	1
290	นาย ภีรพล ลาภาโรจน์กิจ	ประชาธิปัตย์	สงขลา	2
291	นาย วิรัตน์ กัลยาศิริ	ประชาธิปัตย์	สงขลา	3
292	นาย ชัยวุฒิ ผ่องแผ้ว	ประชาธิปัตย์	สงขลา	4
293	นาย ประพร เอกอูร์	ประชาธิปัตย์	สงขลา	5
294	นาย ถาวร เสนเนียม	ประชาธิปัตย์	สงขลา	6
295	นาย ศิริโชค โสภา	ประชาธิปัตย์	สงขลา	7
296	พล.ต.ต. สุรินทร์ ปาลาเร่	ประชาธิปัตย์	สงขลา	8
297	นาย ธานินทร์ ใจสมุทร	ชาติไทยพัฒนา	สตูล	1
298	นาย ฮอซาลี มาห์หมัด	ประชาธิปัตย์	สตูล	2
299	นาง อรุณลักษณ์ กิจเลิศไพโรจน์	เพื่อไทย	สมุทรปราการ	1
300	นาย ประเสริฐ ชัยกิจเด่นนภาลัย	เพื่อไทย	สมุทรปราการ	2
301	นาง อนุสร่า ยิ่งตรง	เพื่อไทย	สมุทรปราการ	3
302	นาย วรชัย เหมะ	เพื่อไทย	สมุทรปราการ	4
303	นาง สลิลทิพย์ สุขวัฒน์	เพื่อไทย	สมุทรปราการ	5
304	นางสาว เรวดี รัศมีทัต	ภูมิใจไทย	สมุทรปราการ	6
305	นาย ประชา ประสพดี	เพื่อไทย	สมุทรปราการ	7
306	นางสาว รังสิมา รอดรัมย์	ประชาธิปัตย์	สมุทรสงคราม	1
307	นาย ครรชิต ทับสุวรรณ	ประชาธิปัตย์	สมุทรสาคร	1
308	นาย บุญชู นิถนอม	เพื่อไทย	สมุทรสาคร	2
309	นาย นิติรัฐ สุนทรวร	ประชาธิปัตย์	สมุทรสาคร	3
310	นาย ฐานิสร์ เทียนทอง	เพื่อไทย	สระแก้ว	1
311	นางสาว ตรีนุช เทียนทอง	เพื่อไทย	สระแก้ว	2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
312	นาย สรวงศ์ เทียนทอง	เพื่อไทย	สระแก้ว	3
313	นางสาว กัลยา รุ่งวิจิตรชัย	ประชาธิปัตย์	สระบุรี	1
314	นาย อรรถพล วงษ์ประยูร	เพื่อไทย	สระบุรี	2
315	นาย วัชรพงศ์ คูวิจิตรสุวรรณ	ภูมิใจไทย	สระบุรี	3
316	นาย องอาจ วงษ์ประยูร	เพื่อไทย	สระบุรี	4
317	นาย สุรสาธิต ผาสุข	เพื่อไทย	สิงห์บุรี	1
318	นาย วิรัตน์ วิริยะพงษ์	ประชาธิปัตย์	สุโขทัย	1
319	นาย สัมพันธ์ ตั้งเบญจผล	ประชาธิปัตย์	สุโขทัย	2
320	นาย จักรวาล ชัยวิรัตน์กุล	ภูมิใจไทย	สุโขทัย	3
321	นาย มนุ พุกประเสริฐ	ภูมิใจไทย	สุโขทัย	4
322	นาย สรชิต สุจิตต์	ชาติไทยพัฒนา	สุพรรณบุรี	1
323	นาย ชาญชัย ประเสริฐสุวรรณ	ชาติไทยพัฒนา	สุพรรณบุรี	2
324	นาย นพดล มาตรศรี	ชาติไทยพัฒนา	สุพรรณบุรี	3
325	นางสาว พัชรี โพธิ์สุธน	ชาติไทยพัฒนา	สุพรรณบุรี	4
326	นาย สหรัถ กุลศรี	เพื่อไทย	สุพรรณบุรี	5
327	นาย ธานี เทือกสุบรรณ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	1
328	นาย สุเทพ เทือกสุบรรณ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	2
329	นาง โสภา กาญจนะ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	3
330	นาย เชน เทือกสุบรรณ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	4
331	นาย สนิทย์ เลิศไกร	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	5
332	นาย ธีรภัทร พริ้งศุลกะ	ประชาธิปัตย์	สุราษฎร์ธานี	6
333	นาย ปกรณ์ มุ่งเจริญพร	ภูมิใจไทย	สุรินทร์	1
334	นาง ปิยะดา มุ่งเจริญพร	เพื่อไทย	สุรินทร์	2
335	นาย คุณากร ปรีชาชนะชัย	เพื่อไทย	สุรินทร์	3
336	นาย ติ้ใหญ่ พุนศรีธนากุล	เพื่อไทย	สุรินทร์	4
337	นาย ครุमानิตย์ สังข์พุ่ม	เพื่อไทย	สุรินทร์	5
338	จ.ส.ต. ประสิทธิ์ ไชยศรีษะ	เพื่อไทย	สุรินทร์	6
339	นาย สมบัติ ศรีสุรินทร์	เพื่อไทย	สุรินทร์	7
340	นาย ชูศักดิ์ แอกลง	เพื่อไทย	สุรินทร์	8

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	จังหวัด	เขต
341	ว่าที่ ร.ต. พงศ์พันธ์ สุนทรชัย	เพื่อไทย	หนองคาย	1
342	นาย สมคิด บาลโธสง	เพื่อไทย	หนองคาย	2
343	นาง ชมภู จันทาทอง	เพื่อไทย	หนองคาย	3
344	นาย พิษณุ หัตถสงเคราะห์	เพื่อไทย	หนองบัวลำภู	1
345	นาย ไชยา พรหมา	เพื่อไทย	หนองบัวลำภู	2
346	นาย วิชัย สามิตร	เพื่อไทย	หนองบัวลำภู	3
347	นาย ภราดร ปริศนานันทกุล	ชาติไทยพัฒนา	อ่างทอง	1
348	นาย กรวีร์ ปริศนานันทกุล	ชาติไทยพัฒนา	อ่างทอง	2
349	นาง สมหญิง บัวบุตร	เพื่อไทย	อำนาจเจริญ	1
350	นาย อภิวัฒน์ เงินหมื่น	ประชาธิปัตย์	อำนาจเจริญ	2
351	นาย ศรารุช เพชรพนมพร	เพื่อไทย	อุดรธานี	1
352	พ.ต.ท. สุรทิน พิमानเมฆินทร์	เพื่อไทย	อุดรธานี	2
353	นาย อนันต์ ศรีพันธุ์	เพื่อไทย	อุดรธานี	3
354	นาย ขจิตร ชัยนิคม	เพื่อไทย	อุดรธานี	4
355	นาย ทองดี มนิสสาร	เพื่อไทย	อุดรธานี	5
356	นาย เกียรติอุดม เมนะสวัสดิ์	เพื่อไทย	อุดรธานี	6
357	นาย จักรพรรดิ ไชยสาส์น	เพื่อไทย	อุดรธานี	7
358	นาย เกรียงศักดิ์ ฝ้ายสีงาม	เพื่อไทย	อุดรธานี	8
359	นาง เทียบจุฑา ขาวขำ	เพื่อไทย	อุดรธานี	9
360	นาย กนก ลิ้มตระกูล	เพื่อไทย	อุดรดิตถ์	1
361	นาย ศรัณย์วุฒิ ศรัณย์เกตุ	เพื่อไทย	อุดรดิตถ์	2
362	นาย ทนุศักดิ์ เล็กอุทัย	เพื่อไทย	อุดรดิตถ์	3
363	นาย กุลเดช พัวพัฒนกุล	ประชาธิปัตย์	อุทัยธานี	1
364	นาย ชาดา ไทยเศรษฐ์	ชาติไทยพัฒนา	อุทัยธานี	2
365	นาย วรสิทธิ์ กัลป์ตินันท์	เพื่อไทย	อุบลราชธานี	1
366	นาย ศุภชัย ศรีหาล้า	ประชาธิปัตย์	อุบลราชธานี	2
367	นาย วุฒิพงษ์ นามบุตร	ประชาธิปัตย์	อุบลราชธานี	3
368	นาย สุพล ฟองงาม	เพื่อไทย	อุบลราชธานี	4
369	นาย สุทธิชัย จรุงเนตร	เพื่อไทย	อุบลราชธานี	5

370	นาย พิสิษฐ์ สันตพันธ์	เพื่อไทย	อุบลราชธานี	6
371	นาย ชูวิทย์ พิทักษ์พรพลก	เพื่อไทย	อุบลราชธานี	7
372	นางสาว บุญยธิดา สมชัย	ประชาธิปัตย์	อุบลราชธานี	8
373	นาย ปัญญา จินตะเวช	เพื่อไทย	อุบลราชธานี	9
374	นาย สมคิด เชื้อคง	เพื่อไทย	อุบลราชธานี	10
375	นาย ตุ่น จินตะเวช	ชาติไทยพัฒนา	อุบลราชธานี	11

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2554). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

6.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
1	นางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร	เพื่อไทย
2	นาย ยงยุทธ วิชัยดิษฐ	
3	ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง	
4	นาย เสนาะ เทียนทอง	
5	พล.ต.อ. ประชา พรหมนอก	
6	นาย มิ่งขวัญ แสงสุวรรณ	
7	นาย ปลอดประสพ สุรัสวดี	
8	นาย จตุพร พรหมพันธุ์	
9	นาย ธีรวัช ใสยกื้อ	
10	นาย สุชาติ ธานีธรรม	
11	พล.ต.ท. ชัจจ์ กุลดิลก	
12	นาย จารุพงศ์ เรืองสุวรรณ	
13	นาย บัณฑูร สุภคสณิข	
14	พ.อ. อภิวัฒน์ วิริยะชัย	
15	นาย สันติ พร้อมพัฒน์	
16	พล.ต.อ. วิรุฬห์ พันแสน	
17	พล.ต.ท. วิโรจน์ เปาอินทร์	
18	นาย วิรุฬ เตชะไพบูลย์	
19	นาย เหวง โตจิราการ	

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
20	นาย สุรพงษ์ โตวิจักขณ์ชัยกุล	เพื่อไทย
21	นาย นิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล	
22	นาย วัฒนา เมืองสุข	
23	พล.อ. ยุทธศักดิ์ ศศิประภา	
24	ร.ต.อ. นิติภูมิ นวรรตน์	
25	นางสาว ภูวนิดา คุณผลิน	
26	นาย สุนัย จุลพงศธร	
27	นาง ระพีพรรณ พงศ์เรืองรอง	
28	นาย คณวัฒน์ วศินสังวร	
29	นาย อัสนี เชิดชัย	
30	นางสาว สุณีย์ เหลืองวิจิตร	
31	นาย อาณันย์ วัชรโรทัย	
32	นาย วิรัช รัตนเศรษฐ์	
33	นาย พรศักดิ์ เจริญประเสริฐ	
34	นาย นภินทร ศรีสรรพวงค์	
35	นาย ถาวร ตริรัตน์ณรงค์	
36	นาง วราภรณ์ ตั้งภากรณ์	
37	นางสาว สุนทรี ชัยวิรัตน์นะ	
38	นางสาว ดวงรัตน์ โล่ห์สุนทร	
39	นาย สมพล เกยุราพันธุ์	
40	นาง พงศกร อรรณนพพร	
41	นาย พร้อมพงศ์ นพฤทธิ์	
42	นางสาว ชัตติยา สวัสดิผล	
43	นาย ธนเทพ ทิมสุวรรณ	
44	นางสาว กฤษณา สีหลักษณ์	
45	นาย เกียรติชัย ติรณศักดิ์กุล	
46	นาย วิภูแถลง พัฒนภูมิไท	
47	นาง เยาวนิตย์ เพียงเกษ	
48	นาย พายัพ ปันเกตุ	

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
49	นาง รังสิมา เจริญศิริ	เพื่อไทย
50	นาย เชิดชัย ตันศิริรินทร์	
51	นาย กานต์ กัลป์ตินันท์	
52	นาย ธนิก มาสีพิทักษ์	
53	นาย พิชิต ชื่นบาน	
54	นาย ก่อแก้ว พิกุลทอง	
55	นาย นิยม วรปัญญา	
56	นางสาว จารุพรรณ กุลติลก	
57	นาย อรรถกร ศิริลัทธยากร	
58	นาย เวียง วรเชษฐ์	
59	นาย อติศักดิ์ โภคกุลกานนท์	
60	นาย วิเชียร ขาวขำ	
61	นาย ประวัฒน์ อุตโมท	
62	นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	
63	นาย ชวน หลีกภัย	
64	นาย บัญญัติ บรรทัดฐาน	
65	นาย เทอดพงษ์ ไชยนันทน์	
66	นาย จรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์	
67	นาย กรณ์ จาติกวณิช	
68	คุณหญิง กัลยา โสภณพนิช	
69	นาย อภิรักษ์ โกษะโยธิน	
70	นาย ไตรรงค์ สุวรรณคีรี	
71	นาย ชำนิ ศักดิ์เศรษฐ์	
72	นาย ไพฑูรย์ แก้วทอง	
73	นาย อิศสระ สมชัย	
74	นาย เจริญ คันธวงศ์	
75	นาย อลงกรณ์ พลบุตร	
76	นาย อาคม เ่องฉ้วน	
77	นาย นิพนธ์ วิสิษฐยุทธศาสตร์	

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
78	นาย สุทัศน์ เงินหมื่น	ประชาธิปัตย์
79	นาย อองอาจ คล้ามไพบูลย์	
80	นาย พิระพันธ์ุ สาสิริรัฐวิภาค	
81	นาย วิชญ์ นามบุตร	
82	นาย ถวิล ไพรสณฑ์	
83	นาง ศิริวรรณ ปราศจากศัตรู	
84	พ.อ. วินัย สมพงษ์	
85	นาง ผุสดี ตามไท	
86	นาย ปัญญวัฒน์ บุญมี	
87	นาย สามารถ ราชพลสิทธิ์	
88	นาย บุรณชัย สมุทรักษ์	
89	นาย ฤชงค์ รุ่งโรจน์	
90	นาย นิพนธ์ บุญญามณี	
91	นาง อานิก อามระนันท์	
92	นาย โกวิท ธารณา	
93	นาย อัศวิน วิภูศิริ	
94	นาย ธรรมวิชัย โภธิพิพิธ	
95	นาย เกียรติ สิทธิอมร	
96	นาย บุญยอด สุขถิ่นไทย	
97	นาย กนก วงษ์ตระหง่าน	
98	พล.อ. พิชาญเมธ ม่วงมณี	
99	นาย สุกิจ ก้องธรณินทร์	
100	นาย ประกอบ จิรिति	
101	นาย พีรยศ ราฮิมมูลา	
102	นาย กษิต ภิรมย์	
103	นาย วีระชัย วีระเมธีกุล	
104	นาง รัชฎาภรณ์ แก้วสนิท	
105	นาย วีระ เพชรทอง	
106	นาย ชวรัตน์ ชาญวีรกูล	ภูมิใจไทย

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
107	นาย ชัย ชิตชอบ	ภูมิใจไทย
108	นาย เรืองศักดิ์ งามสมภาค	
109	นาย นาทิ รัชกิจประการ	
110	นาย ศุภชัย ใจสมุทร	
111	นาย ชุมพล ศิลปอาชา	ชาติไทยพัฒนา
112	พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์	
113	นาย นิติวัดน์ จันทร์สว่าง	
114	นาย ยุทธพล อังกินันท์	
115	นาย ชูวิทย์ กมลวิศิษฐ์	รักประเทศไทย
116	นาย ชัยวัฒน์ ไกรฤกษ์	
117	นาย โปรตปราน โต๊ะราหณี	
118	นาย พงษ์ศักดิ์ เรือนเงิน	
119	ร.ต. ประพาส ลิมปะพันธุ์	ชาติพัฒนาเพื่อแผ่นดิน
120	นายชาญชัย ชัยรุ่งเรือง	
121	ร.ต.อ. ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์	รักษาสันติ
122	พล.อ. สนธิ บุญยรัตกลิน	มาตุภูมิ
123	นาย สันตศักย์ จรุง งามพิเชษฐ์	พลังชล
124	นาย อภิรัตน์ ศิรินาวิน	มหาชน
125	นาง พัชรินทร์ มั่นปาน	ประชาธิปไตยใหม่

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2554). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ภาคผนวก ข. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ชุดที่ 43-50
ค.ศ. 1990-2011

1. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ชุดที่ 43 ค.ศ. 1990

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
1	Don McKinnon	National	Albany
2	Jenny Shipley	National	Ashburton
3	Richard Prebble	Labour	Auckland Central
4	Larry Sutherland	Labour	Avon
5	Jeff Grant	National	Awarua
6	John Carter	National	Bay of Islands
7	Ian Revell	National	Birkenhead
8	Lianne Dalziel	Labour	Christchurch Central
9	Mike Moore	Labour	Christchurch North
10	Warren Kyd	National	Clevedon
11	Robin Gray	National	Clutha
12	Graeme Lee	National	Coromandel
13	Pete Hodgson	Labour	Dunedin North
14	Geoffrey Palmer	Labour	Dunedin West
15	Tony Ryall	National	East Cape
16	Murray McCully	National	East Coast Bays
17	Paul Swain	Labour	Eastern Hutt
18	Christine Fletcher	National	Eden
19	Philip Burdon	National	Fendalton
20	Wayne Kimber	National	Gisborne
21	Peter Hilt	National	Glenfield
22	Tony Steel	National	Hamilton East
23	Grant Thomas	National	Hamilton West
24	Jeff Whitaker	National	Hastings

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
25	Michael Laws	National	Hawkes Bay
26	Peter McCardle	National	Heretaunga
27	Ross Meurant	National	Hobson
28	Hamish Hancock	National	Horowhenua
29	Rob Munro	National	Invercargill
30	Elizabeth Tennet	Labour	Island Bay
31	Robert Anderson	National	Kaimai
32	Lockwood Smith	National	Kaipara
33	Roger Sowry	National	Kapiti
34	Jim Bolger	National	King Country
35	Gail McIntosh	National	Lyttelton
36	Hamish Macintyre	National	Manawatu
37	David Lange	Labour	Mangere
38	George Hawkins	Labour	Manurewa
39	Bill Birch	National	Maramarua
40	Doug Kidd	National	Marlborough
41	John Luxton	National	Matamata
42	Graeme Reeves	National	Miramar
43	Helen Clark	Labour	Mount Albert
44	Geoff Braybrooke	Labour	Napier
45	John Blincoe	Labour	Nelson
46	Jonathan Hunt	Labour	New Lynn
47	John Armstrong	National	New Plymouth
48	Bruce Cliffe	National	North Shore
49	Peter Dunne	Labour	Ohariu
50	Grahame Thorne	National	Onehunga
51	Warren Cooper	National	Otago
52	Trevor Rogers	National	Otara
53	John Falloon	National	Pahiatua

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
54	Maurice Williamson	National	Pakuranga
55	Steve Maharey	Labour	Palmerston North
56	Judith Tizard	Labour	Pamure
57	John Robertson	National	Papakura
58	Ross Robertson	Labour	Papatoetoe
59	Sonja Davies	Labour	Pencarrow
60	Graham Kelly	Labour	Porirua
61	Simon Upton	National	Raglan
62	Jim Gerard	National	Rangiora
63	Denis Marshall	National	Rangitikei
64	Doug Graham	National	Remuera
65	Gilbert Myles	National	Roskill
66	Paul East	National	Rotorua
67	David Caygill	Labour	St. Albans
68	Michael Cullen	Labour	St. Kilda
69	Ruth Richardson	National	Selwyn
70	Jim Anderton	NewLabour	Sydenham
71	Robert Muldoon	National	Tamaki
72	Roger Maxwell	National	Taranaki
73	Max Bradford	National	Tarawera
74	Nick Smith	National	Tasman
75	Winston Peters	National	Tauranga
76	Brian Neeson	National	Te Atatu
77	Maurice McTigue	National	Timaru
78	Marie Hasler	National	Titirangi
79	Ian Peters	National	Tongariro
80	Roger McClay	National	Waikaremoana
81	Rob Storey	National	Waikato
82	Katherine O'Regan	National	Waipa

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
83	Wyatt Creech	National	Wairarapa
84	Alec Neill	National	Waitaki
85	Peter Gresham	National	Waitotara
86	Bill English	National	Wallace
87	Cam Champion	National	Wanganui
88	Fran Wilde	Labour	Wellington Central
89	Jack Elder	Labour	Wes Auckland
90	Margaret Moir	National	West Coast
91	Joy Quigley	National	Western Hutt
92	John Banks	National	Whangarei
93	Margaret Austin	Labour	Yaldhurst
94	Peter Tapsell	Labour	Eastern Maori*
95	Bruce Gregory	Labour	Northern Maori*
96	Whetu Tirikatene-Sullivan	Labour	Southern Maori*
97	Koro Wetere	Labour	Western Maori*

*เขตเลือกตั้งพิเศษสำหรับชาวเมารี

ที่มา : New Zealand Parliamentary Service (1990). Who's Who in the New Zealand Parliament 1990. Wellington, New Zealand Parliament.

2. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ชุดที่ 44 ค.ศ. 1993

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
1	Don McKinnon	National	Albany
2	Sandra Lee-Vercoe	Alliance	Auckland Central
3	Larry Sutherland	Labour	Avon
4	Eric Roy	National	Awarua
5	Ian Revell	National	Birkenhead
6	Lianne Dalziel	Labour	Christchurch Central
7	Mike Moore	Labour	Christchurch North
8	Robin Gray	National	Clutha
9	Pete Hodgson	Labour	Dunedin North
10	Clive Matthewson	Labour	Dunedin West
11	Murray McCully	National	East Coast Bays
12	Tony Ryall	National	Eastern Bay of Plenty
13	Paul Swain	Labour	Eastern Hutt
14	Christine Fletcher	National	Eden
15	John Carter	National	Far North
16	Philip Burdon	National	Fendalton
17	Bill Birch	National	Franklin
18	Janet Mackey	Labour	Gisborne
19	Peter Hilt	National	Glenfield
20	Dianne Yates	Labour	Hamilton East
21	Martin Gallagher	Labour	Hamilton West
22	Rick Barker	labour	Hastings
23	Warren Kyd	National	Hauraki
24	Michael Laws	National	Hawkes Bay
25	Jack Elder	Labour	Henderson
26	Peter McCardle	National	Heretaunga
27	Ross Meurant	National	Hobson
28	Judy Keall	Labour	Horowhenua

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
29	Trevor Rogers	National	Howick
30	Mark Peck	Labour	Invercargill
31	Elizabeth Tennet	Labour	Island Bay
32	Robert Anderson	National	Kaimai
33	Lockwood Smith	National	Kaipara
34	Roger Sowry	National	Kapiti
35	Jim Bolger	National	King Country
36	Ruth Dyson	Labour	Lyttelton
37	Jill White	Labour	Manawatu
38	David Lange	labour	Mangere
39	George Hawkins	Labour	Manurewa
40	Doug Kidd	National	Marlborough
41	Graeme Lee	National	Matakana
42	John Luxton	National	Matamata
43	Annette King	Labour	Miramar
44	Helen Clark	Labour	Mount Albert
45	Geoff Braybrooke	Labour	Napier
46	John Blincoe	Labour	Nelson
47	Jonathan Hunt	Labour	New Lynn
48	Harry Duynhoven	Labour	New Plymouth
49	Bruce Cliffe	National	North Shore
50	Richard Northey	Labour	Onehunga
51	Peter Dunne	Labour	New Plymouth
52	Warren Cooper	National	Otago
53	Taito Philip Field	Labour	Otara
54	John Falloon	National	Pahiatua
55	Maurice Williamson	National	Pakuranga
56	Steve Maharey	Labour	Palmerston North
57	Judith Tizard	Labour	Panmure

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
58	John Robertson	National	Papakura
59	Ross Robertson	Labour	Papatoetoe
60	Trevor Mallard	Labour	Pencarrow
61	Graham Kelly	Labour	Porirua
62	Simon Upton	National	Raglan
63	Jenny Shipley	National	Rakaia
64	Jim Gerard	National	Rangiora
65	Denis Marshall	National	Rangitikei
66	Doug Graham	National	Remuera
67	Phil Goff	Labour	Roskill
68	Paul East	National	Rotorua
69	Ruth Richardson	National	Selwyn
70	David Caygill	Labour	St. Albans
71	Michael Cullen	Labour	St. Kilda
72	Jim Anderon	Alliance	Sydenham
73	Clem Simich	National	Tamaki
74	Roger Maxwell	National	Taranaki
75	Max Bradford	National	Tarawera
76	Nick Smith	National	Tasman
77	Winston Peters	New Zealand First	Tauranga
78	Chris Carter	Labour	Te Atatu
79	Jim Sutton	Labour	Timaru
80	Suzanne Sinclair	Labour	Titirangi
81	Mark Burton	Labour	Tongariro
82	Roger McClay	National	Waikaremoana
83	Rob Storey	National	Waikato
84	Katherine O'Regan	National	Waipa
85	Wyatt Creech	National	Wairarapa
86	Brian Neeson	National	Waitakere

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
87	Alec Neill	National	Waitaki
88	Peter Gresham	National	Waitotara
89	Bill English	National	Wallace
90	Jill Pettis	Labour	Wanganui
91	Pauline Gardiner	National	Wellington-Karori
92	Damien O'Connor	Labour	West Coast
93	Joy McLauchlan	National	Western Hutt
94	John Banks	National	Whangarei
95	Margaret Austin	Labour	Yaldhurst
96	Peter Tapsell	Labour	Eastern Maori*
97	Tau Henare	New Zealand First	Northern Maori
98	Whetu Tirikatene-Sullivan	Labour	Southern Maori*
99	Koro Wetere	Labour	Western Maori

*เขตเลือกตั้งพิเศษสำหรับชาวเมารี

ที่มา : New Zealand Parliamentary Service (1993). Who's Who in the New Zealand Parliament 1993. Wellington, New Zealand Parliament.

3. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ชุดที่ 45 ค.ศ. 1996

3.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
1	Murray McCully	National	Albany
2	Jim Sutton	Labour	Aoraki
3	Judith Tizard	Labour	Auckland Central
4	David Carter	National	Banks Peninsula
5	Tony Ryall	National	Bay of Plenty
6	Tim Barnett	Labour	Christchurch Central
7	Larry Sutherland	Labour	Christchurch East
8	Bill English	National	Clutha-Southland
9	Murray McLean	National	Coromandel
10	Pete Hodgson	Labour	Dunedin North
11	Michael Cullen	Labour	Dunedin South
12	Christine Fletcher	National	Epsom
13	Tony Steel	National	Hamilton East
14	Bob Simcock	National	Hamilton West
15	Warren Kyd	National	Hunua
16	Trevor Mallard	Labour	Hutt South
17	Gerry Brownlee	National	Ilam
18	Mark Peck	Labour	Invercargill
19	Doug Kidd	National	Kaikoura
20	John Luxton	National	Karapiro
21	Janet Mackey	Labour	Mahia
22	Graham Kelly	Labour	Mana
23	Taito Philip Field	Labour	Mangere
24	Ross Robertson	Labour	Manukau East
25	George Hawkins	Labour	Manurewa
26	Belinda Vernon	National	Maungakiekie

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
27	Geoff Braybrooke	Labour	Napier
28	Nick Smith	National	Nelson
29	Phil Goff	Labour	New Lynn
30	Harry Duynhoven	Labour	New Plymouth
31	Wayne Mapp	National	North Shore
32	Ian Revell	National	Northcote
33	John Carter	National	Northland
34	Peter Dunne	United New Zealand	Ohariu-Belmont
35	Gavan Herlihy	National	Otago
36	Judy Keall	Labour	Otaki
37	Helen Clark	Labour	Owairaka
38	Maurice Williamson	National	Pakuranga
39	Steve Maharey	Labour	Palmerston North
40	Bill Birch	National	Port Waikato
41	Jenny Shipley	National	Rakaia
42	Denis Marshall	National	Rangitikei
43	Paul Swain	Labour	Rimutaka
44	Lockwood Smith	National	Rodney
45	Annette King	Labour	Rongotai
46	Max Bradford	National	Rotorua
47	Clem Simich	National	Tamaki
48	Jim Bolger	National	Taranaki-King Country
49	Mark Button	Labour	Taupo
50	Winston Peters	New Zealand First	Tauranga
51	Rick Barker	Labour	Tukituki
52	Mike Moore	Labour	Waimakariri
53	Brian Neeson	National	Waipareira
54	Wyatt Creech	National	Wairarapa
55	Marie Hasler	National	Waitakere

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
56	Richard Prebble	ACT	Wellington Central
57	Damien O'Connor	Labour	West Coast Tasman
58	Jill Pettis	Labour	Whanganui
59	John Banks	National	Whangarei
60	Jim Anderton	Alliance	Wigram
61	Rana Waitai	New Zealand First	Te Puku O Te Whenua*
62	Tuku Morgan	New Zealand First	Te Tai Hauauru*
63	Tuariki Delamere	New Zealand First	Te Tai Rawhiti*
64	Tau Henare	New Zealand First	Te Tai Tokerau*
65	Tu Wyllie	New Zealand First	Te Tai Tonga*

*เขตเลือกตั้งพิเศษสำหรับชาวเมารี

3.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
1	Don McKinnon	National
2	Paul East	
3	Doug Graham	
4	Georgina te Heuheu	
5	Katherine O'Regan	
6	Simon Upton	
7	Joy McLaughlan	
8	Roger Sowry	
9	Jim Gerard	
10	Arthur Anae	
11	Eric Roy	
12	Peter Gresham	
13	Roger Maxwell	
14	Pansy Wong	
15	Dover Samuels	Labour

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
16	Lianne Dalziel	Labour
17	Mark Gosche	
18	Jonathan Hunt	
19	Nanaia Mahuta	
20	Jill White	
21	Marian Hobbs	
22	Joe Hawke	
23	Dianne Yates	
24	Ruth Dyson	
25	Tariana Turia	
26	Ann Batten	
27	Peter McCardle	
28	Jenny Bloxham	
29	Brian Donnelly	
30	Jack Elder	
31	Doug Woolerton	
32	Deborah Morris	
33	Ron Mark	
34	Neil Kirton	
35	Peter Brown	
36	Robyn McDonald	Alliance
37	Sandra Lee-Vercoe	
38	Jeanette Fitzsimons	
39	John Wright	
40	Frank Grover	
41	Pam Corkery	
42	Matt Robson	
43	Laila Harré	
44	Phillida Bunkle	

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
45	Rob Donald	Alliance
46	Grant Gillon	
47	Alamein Kopu	
48	Liz Gordon	
49	Derek Quigley	ACT
50	Ken Shirley	
51	Donna Awatere Huata	
52	Patricia Schnauer	
53	Owen Jennings	
54	Rodney Hide	
55	Muriel Newman	

ที่มา : Radio New Zealand (1996). New Zealand Parliament 1996 Who's Who.
Wellington, Radio New Zealand.

4. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ชุดที่ 46 ค.ศ. 1999

4.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
1	Murray McCully	National	Albany
2	Jim Sutton	Labour	Aoraki
3	Judith Tizard	Labour	Auckland Central
4	Ruth Dyson	Labour	Banks Peninsula
5	Tony Ryall	National	Bay of Plenty
6	Tim Barnett	Labour	Christchurch Central
7	Lianne Dalziel	Labour	Christchurch East
8	Bill English	National	Clutha-Southland
9	Jeanette Fitzsimons	Green	Coromandel
10	Pete Hodgson	Labour	Dunedin North
11	David Benson-Pope	Labour	Dunedin South
12	Janet Mackey	Labour	East Coast
13	Richard Worth	National	Epsom
14	Tony Steel	National	Hamilton East
15	Martin Gallagher	Labour	Hamilton West
16	Warren Kyd	National	Hunua
17	Trevor Mallard	Labour	Hutt South
18	Gerry Brownlee	National	Ilam
19	Mark Peck	Labour	Invercargill
20	Lynda Scott	National	Kaikoura
21	Lindsay Tisch	National	Karapiro
22	Graham Kelly	Labour	Mana
23	Taito Phillip Field	Labour	Mangere
24	Ross Robertson	Labour	Manukau East
25	Georhe Hawkins	Labour	Manurewa

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
26	Mark Gosche	Labour	Maungakiekie
27	Helen Clark	Labour	Mount Albert
28	Phil Goff	Labour	Mount Roskill
29	Geoff Braybrooke	Labour	Napier
30	Nick Smith	National	Nelson
31	Harry Duynhoven	Labour	New Plymouth
32	Wayne Mapp	National	North Shore
33	Ann Hartley	Labour	Northcote
34	John Carter	National	Northland
35	Peter Dunne	United New Zealand	Ohariu-Belmont
36	Gavan Herlihy	National	Otago
37	Judy Keall	Labour	Otaki
38	Maurice Williamson	National	Pakuranga
39	Steve Maharey	Labour	Palmerston North
40	Paul Hutchison	National	Port Waikato
41	Jenny Shipley	National	Rakaia
42	Simon Power	National	Rangitikei
43	Paul Swain	Labour	Rimutaka
44	Lockwood Smith	National	Rodney
45	Annette King	Labour	Rongotai
46	Steve Chadwick	Labour	Rotorua
47	Clem Simich	National	Tamaki
48	Shane Ardern	National	Taranaki-King Country
49	Mark Burton	Labour	Taupo
50	Winston Peters	New Zealand First	Tauranga
51	Chris Carter	Labour	Te Atatu
52	David Cunliffe	Labour	Titirangi
53	Rick Barker	Labour	Tukituki
54	Clayton Cosgrove	Labour	Waimakariri

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
55	Georgina Beyer	Labour	Wairarapa
56	Brian Neeson	National	Waitakere
57	Marian Hobbs	Labour	Wellington Central
58	Damien O'Connor	Labour	West Coast-Tasman
59	Jill Pettis	Labour	Whanganui
60	Phil Heatley	National	Whangarei
61	Jim Anderton	Alliance	Wigram
62	John Tamihere	Labour	Hauraki Maori*
63	Parekura Horomia	Labour	Ikaroa-Rawhiti*
64	Nanaia Mahuta	Labour	Te Tai Hauauru*
65	Dover Samuels	Labour	Te Tai Tokerau*
66	Mahara Okeroa	Labour	Te Tai Tonga*
67	Mita Ririnui	Labour	Waiariki*

*เขตเลือกตั้งพิเศษสำหรับชาวเมารี

4.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
1	Michael Cullen	Labour
2	Jonathan Hunt	
3	Margaret Wilson	
4	Tariana Turia	
5	Dianne Yates	
6	Helen Duncan	
7	Joe Hawke	
8	Winnie Laban	
9	Wyatt Creech	National
10	Don McKinnon	
11	Georgina Te Heuheu	
12	Roger Sowry	

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	
13	Belinda Vernon	National	
14	Pansy Wong		
15	Simon Upton		
16	John Luxton		
17	Max Bradford		
18	Doug Kidd		
19	Annabel Young		
20	Eric Roy		
21	Anne Tolley		
22	David Carter		
23	Bob Simcock		
24	Katherine Rich		
25	Marie Hasler		
26	Sandra Lee-Vercoe		Alliance
27	Matt Robson		
28	John Wright		
29	Phillida Bunkle		
30	Laila Harré		
31	Grant Gillon		
32	Liz Gordon		
33	Willie Jackson		
34	Kevin Campbell	ACT	
35	Richard Prebble		
36	Ken Shirley		
37	Stephen Franks		
38	Donna Awatere Huata		
39	Rodney Hide		
40	Owen Jennings		
41	Muriel Newman		

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
42	Penny Webster	ACT
43	Gerry Eckhoff	
44	Rod Donald	Green
45	Ian Ewen-Street	
46	Sue Bradford	
47	Nandor Tanczos	
48	Sue Kedgley	
49	Keith Locke	
50	Peter Brown	New Zealand First
51	Brian Donnelly	
52	Ron Mark	
53	Doug Woolerton	

ที่มา : Alister Taylor (1999). New Zealand Who's Who Parliament Directory 1999.

Auckland, Alister Taylor.

5. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ชุดที่ 47 ค.ศ. 2002

5.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
1	Jim Sutton	Labour	Aoraki
2	Judith Tizard	Labour	Auckland Central
3	Ruth Dyson	Labour	Banks Peninsula
4	Tony Ryall	National	Bay of Plenty
5	Tim Barnett	Labour	Christchurch Central
6	Lianne Dalziel	Labour	Christchurch East
7	Judith Collins	National	Clevedon
8	Bill English	National	Clutha-Southland
9	Sandra Goudie	National	Coromandel
10	Pete Hodgson	Labour	Dunedin North
11	David Benson-Pope	Labour	Dunedin South
12	Janet Mackey	Labour	East Coast
13	Murray McCully	National	East Coast Bays
14	Richard Worth	National	Epsom
15	Dianne Yates	Labour	Hamilton East
16	Martin Gallagher	Labour	Hamilton West
17	John Key	National	Helensville
18	Trevor Mallard	Labour	Hutt South
19	Gerry Brownlee	National	Ilam
20	Mark Peck	Labour	Invercargill
21	Lynda Scott	National	Kaikoura
22	Winnie Laban	Labour	Mana
23	Taito Philip Field	Labour	Mangere
24	Ross Robertson	Labour	Manukau East
25	George Hawkins	Labour	Manurewa
26	Mark Gosche	Labour	Maungakiekie

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
27	Helen Clark	Labour	Mount Albert
28	Phil Goff	Labour	Mount Roskill
29	Russell Fairbrother	Labour	Napier
30	Nick Smith	National	Nelson
31	David Cunliffe	Labour	New Lynn
32	Harry Duynhoven	Labour	New Plymouth
33	Wayne Mapp	National	North Shore
34	Ann Hartley	Labour	Northcote
35	John Carter	National	Northland
36	Peter Dunne	United Future	Ohariu-Belmont
37	David Parker	Labour	Otago
38	Darren Hughes	Labour	Otaki
39	Maurice Williamson	National	Pakuranga
40	Steve Maharey	Labour	Palmerston North
41	Lindsay Tisch	National	Piako
42	Paul Hutchison	National	Port Waikato
43	Brian Connell	National	Rakaia
44	Simon Power	National	Rangitikei
45	Paul Swain	Labour	Rimutaka
46	Lockwood Smith	National	Rodney
47	Annette King	Labour	Rongotai
48	Stephanie Chadwick	Labour	Rotorua
49	Clem Simich	National	Tamaki
50	Shane Ardern	National	Taranaki-King Country
51	Mark Burton	Labour	Taupo
52	Winston Peters	New Zealand First	Tauranga
53	Chris Carter	Labour	Te Atatu
54	Rick Barker	Labour	Tukituki
55	Clayton Cosgrove	Labour	Waimakariri

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
56	Georgina Beyer	Labour	Wairarapa
57	Lynne Pillay	Labour	Waitakere
58	Marian Hobbs	Labour	Wellington Central
59	Damien O'Connor	Labour	West Coast-Tasman
60	Jill Pettis	Labour	Whanganui
61	Phil Heatley	National	Whangarei
62	Jim Anderton	Progressive	Wigram
63	Parekura Horomia	Labour	Ikaroa-Rawhiti*
64	Nanaia Mahuta	Labour	Tainui*
65	John Tamihere	Labour	Tamaki Makaurau*
66	Tariana Turia	Labour	Te Tai Hauauru*
67	Dover Samuels	Labour	Te Tai Tokerau*
68	Mahara Okeroa	Labour	Te Tai Tonga*
69	Mita Ririnui	Labour	Wairariki*

*เขตเลือกตั้งพิเศษสำหรับชาวเมารี

5.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
1	Michael Cullen	Labour
2	Jonathan Hunt	
3	Margaret Wilson	
4	Graham Kelly	
5	Helen Duncan	
6	Dave Hereora	
7	Ashraf Choudhary	
8	Roger Sowry	National
9	David Carter	
10	Don Brash	
11	Georgina Te Heuheu	

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
12	Pansy Wong	National
13	Katherine Rich	
14	Peter Brown	New Zealand First
15	Brian Donnelly	
16	Ron Mark	
17	Doug Woolerton	
18	Barbara Stewart	
19	Pita Paraone	
20	Craig McNair	
21	Jim Peters	
22	Dail Jones	
23	Edwin Perry	
24	Bill Gudgeon	
25	Brent Catchpole	
26	Richard Prebble	ACT
27	Rodney Hide	
28	Muriel Newman	
29	Stephen Franks	
30	Donna Awatere Huata	
31	Deborah Coddington	
32	Ken Shirley	
33	Gerry Eckhoff	
34	Heather Roy	
35	Jeanette Fitzsimons	Green
36	Rob Donald	
37	Sue Bradford	
38	Nandor Tanczos	
39	Sue Kedgley	
40	Ian Ewen-Street	

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
41	Keith Locke	Green
42	Metiria Turei	
43	Mike Ward	
44	Gordon Copeland	United Future
45	Bernie Ogilvy	
46	Marc Alexander	
47	Murray Smith	
48	Larry Baldock	
49	Judy Turner	
50	Paul Adams	Progressive
51	Matt Robson	

ที่มา : Network Communications Limited (2002). The New Zealand Government Directory 2002. Wellington, Network Communications Limited.

6. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 48 ค.ศ. 2005

6.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
1	Jo Goodhew	National	Aoraki
2	Judith Tizard	Labour	Auckland Central
3	Ruth Dyson	Labour	Banks Peninsula
4	Tony Ryall	National	Bay of Plenty
5	Tim Barnett	Labour	Christchurch Central
6	Lianne Dalziel	Labour	Christchurch East
7	Judith Collins	National	Clevedon
8	Bill English	National	Clutha-Southland
9	Sandra Goudie	National	Coromandel
10	Pete Hodgson	Labour	Dunedin North
11	David Benson-Pope	Labour	Dunedin South
12	Anne Tolley	National	East Coast
13	Murray McCully	National	East Coast Bays
14	Rodney Hide	ACT	Epsom
15	David Bennett	National	Hamilton East
16	Martin Gallagher	Labour	Hamilton West
17	John Key	National	Helensville
18	Trevor Mallard	Labour	Hutt South
19	Gerry Brownlee	National	Ilam
20	Eric Roy	National	Invercargill
21	Colin King	National	Kaikoura
22	Winnie Laban	Labour	Mana
23	Taito Phillip Field	Labour	Mangere
24	Ross Robertson	Labour	Manukau East
25	George Hawkins	Labour	Manurewa
26	Mark Gosche	Labour	Maungakiekie

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
27	Helen Clark	Labour	Mount Albert
28	Phil Goff	Labour	Mount Roskill
29	Chris Tremain	National	Napier
30	Nick Smith	National	Nelson
31	David Cunliffe	Labour	New Lynn
32	Harry Duynhoven	Labour	New Plymouth
33	Wayne Mapp	National	North Shore
34	Jonathan Coleman	National	Northcote
35	John Carter	National	Northland
36	Peter Dunne	United Future	Ohariu-Belmont
37	Jacqui Dean	National	Otago
38	Darren Hughes	Labour	Otaki
39	Maurice Williamson	National	Pakuranga
40	Steve Maharey	Labour	Palmerston North
41	Lindsay Tisch	National	Piako
42	Paul Hutchison	National	Port Waikato
43	Brian Connell	National	Rakaia
44	Simon Power	National	Rangitikei
45	Paul Swain	Labour	Rimutaka
46	Lockwood Smith	National	Rodney
47	Annette King	Labour	Rongotai
48	Steve Chadwick	Labour	Rotorua
49	Allan Peachey	National	Tamaki
50	Shane Ardern	National	Taranaki-King Country
51	Mark Burton	Labour	Taupo
52	Bob Clarkson	National	Tauranga
53	Chris Carter	Labour	Te Atatu
54	Craig Foss	National	Tukituki
55	Clayton Cosgrove	Labour	Waimakariri

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
56	John Hayes	National	Wairarapa
57	Lynne Pillay	Labour	Waitakere
58	Marian Hobbs	Labour	Wellington Central
59	Damien O'Connor	Labour	West Coast-Tasman
60	Chester Borrows	National	Whanganui
61	Phil Heatley	National	Whangarei
62	Jim Anderton	Progressive	Wigram
63	Parekura Horomia	Labour	Ikaroa-Rawhiti*
64	Nanaia Mahuta	Labour	Tainui*
65	Pita Sharples	Maori	Tamaki Makaurau*
66	Tariana Turia	Maori	Te Tai Hauauru*
67	Hone Harawira	Maori	Te Tai Tokerau*
68	Mahara Okeroa	Labour	Te Tai Tonga*
69	Te Ururoa Flavell	Maori	Waiariki*

*เขตเลือกตั้งพิเศษสำหรับชาวเมารี

6.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
1	Michael Cullen	Labour
2	Margaret Wilson	
3	Dover Samuels	
4	Jim Sutton	
5	Mita Rinui	
6	Rick Barker	
7	Jill Pettis	
8	Ashraf Choudhary	
9	Shane Jones	
10	Dianne Yates	
11	Ann Hartley	

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
12	Georgina Beyer	Labour
13	Maryan Street	
14	David Parker	
15	Russell Fairbrother	
16	Dave Hereora	
17	Moana Mackey	
18	Sue Moroney	
19	Darien Fenton	
20	Don Brash	
21	David Carter	
22	Katherine Rich	
23	Tim Groser	
24	Richard Worth	
25	Clem Simich	
26	Georgina Te Heuheu	
27	Pansy Wong	
28	Chris Finlayson	
29	Nicky Wagner	
30	Tau Henare	
31	Chris Auchinvole	
32	Mark Blumsky	
33	Kate Wilkinson	
34	Nathan Guy	
35	Jackie Blue	
36	Paula Bennett	
37	Winston Peters	New Zealand First
38	Peter Brown	
39	Brian Donnelly	
40	Ron Mark	

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
41	Doug Woolerton	New Zealand First
42	Barbara Stewart	
43	Pita Paraone	
44	Jeanette Fitzsimons	Green
45	Rod Donald	
46	Sue Bradford	
47	Sue Kedgley	
48	Keith Locke	
49	Metiria Turei	
50	Judy Turner	United Future
51	Gordon Copeland	
52	Heather Roy	ACT

ที่มา : Network Communications Limited (2005). The New Zealand Government Directory 2005. Wellington, Network Communications Limited.

7. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนิวซีแลนด์ ชุดที่ 49 ค.ศ. 2008

7.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
1	Nikki Kaye	National	Auckland Central
2	Tony Ryall	National	Bay of Plenty
3	Pansy Wong	National	Botany
4	Brendon Burns	Labour	Christchurch Central
5	Lianne Dalziel	Labour	Christchurch East
6	Bill English	National	Clutha-Southland
7	Sandra Goudie	National	Coromandel
8	Pete Hodgson	Labour	Dunedin North
9	Clare Curran	Labour	Dunedin South
10	Anne Tolley	National	East Coast
11	Murray McCully	National	East Coast Bays
12	Rodney Hide	ACT	Epsom
13	David Bennett	National	Hamilton East
14	Tim Macindoe	National	Hamilton West
15	John Key	National	Helensville
16	Paul Hutchison	National	Hunua
17	Trevor Mallard	Labour	Hutt South
18	Gerry Brownlee	National	Ilam
19	Eric Roy	National	Invercargill
20	Colin King	National	Kaikoura
21	Winnie Laban	Labour	Mana
22	Su'a William Sio	Labour	Mangere
23	Ross Robertson	Labour	Manukau East
24	George Hawkins	Labour	Manurewa
25	Sam Lotu-liga	National	Maungakiekie
26	Helen Clark	Labour	Mount Albert

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
27	Phil Goff	Labour	Mount Roskill
28	Chris Tremain	National	Napier
29	Nick Smith	National	Nelson
30	David Cunliffe	Labour	New Lynn
31	Jonathan Young	National	New Plymouth
32	Wayne Mapp	National	North Shore
33	Jonathan Coleman	National	Northcote
34	John Carter	National	Northland
35	Peter Dunne	United Future	Ohariu
36	Nathan Guy	National	Otaki
37	Maurice Williamson	National	Pakuranga
38	Iain Lees-Galloway	Labour	Palmerston North
39	Judith Collins	National	Papakura
40	Ruth Dyson	Labour	Port Hills
41	Jo Goodhew	National	Rangitata
42	Simon Power	National	Rangitikei
43	Chris Hipkins	Labour	Rimutaka
44	Lockwood Smith	National	Rodney
45	Annette King	Labour	Rongotai
46	Todd McClay	National	Rotorua
47	Amy Adams	National	Selwyn
48	Allan Peachey	National	Tamaki
49	Shane Ardern	National	Taranaki-King Country
50	Louise Upton	National	Taupo
51	Simon Bridges	National	Tauranga
52	Chris Carter	Labour	Te Atatu
53	Craig Foss	National	Tukituki
54	Lindsay Tisch	National	Waikato
55	Clayton Cosgrove	Labour	Waimakariri

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
56	John Hayes	National	Wairarapa
57	Paula Bennett	National	Waitakere
58	Jacqui Dean	National	Waitaki
59	Grant Robertson	Labour	Wellington Central
60	Chris Auchinvole	National	West Coast-Tasman
61	Chester Borrows	National	Whanganui
62	Phil Heatley	National	Whangarei
63	Jim Anderton	Progressive	Wigram
64	Nanaia Mahuta	Labour	Hauraki-Waikato
65	Parekura Horomia	Labour	Ikaroa-Rawhiti
66	Pita Sharples	Maori	Tamaki Makaurau
67	Tariana Turia	Maori	Te Tai Hauauru
68	Hone Harawira	Maori	Te Tai Tokerau
69	Rahui Katene	Maori	Te Tai Tonga
70	Te Ururoa Flavell	Maori	Waiariki

*เขตเลือกตั้งพิเศษสำหรับชาวเมารี

7.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
1	David Carter	National
2	Chris Finlayson	
3	Tim Groser	
4	Steven Joyce	
5	Georgina Te Heuheu	
6	Richard Worth	
7	Tau Henare	
8	Kate Wilkinson	
9	Hekia Parata	
10	Melissa Lee	

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
11	Kanwaljit Singh Bakshi	National
12	Nicky Wagner	
13	Jackie Blue	
14	Katrina Shanks	
15	Paul Quinn	
16	Michael Woodhouse	
17	Aaron Gilmore	
18	Michael Cullen	Labour
19	Maryan Street	
20	Rajen Prasad	
21	Shane Jones	
22	David Parker	
23	Darren Hughes	
24	Jacinda Ardern	
25	Raymond Huo	
26	Sue Moromey	
27	Mita Ririnui	
28	Moana Mackey	
29	Phil Twyford	
30	Charles Chauvel	
31	Carol Beaumont	
32	Kelvin Davis	
33	Steve Chadwick	
34	Ashraf Choudhary	
35	Lynne Pillay	
36	Darien Fenton	
37	Rick Barker	
38	Carmel Sepuloni	
39	Stuart Nash	

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
40	Jeanette Fitzsimons	Green
41	Russel Norman	
42	Sue Bradford	
43	Metiria Turei	
44	Sue Kedgley	
45	Keith Locke	
46	Kevin Hague	
47	Catherine Delahunty	
48	Kennedy Graham	
49	Heather Roy	
50	Roger Douglas	
51	John Boscawen	
52	David Garrett	

ที่มา : New Zealand Parliament (2014). "Current MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current>. ; New Zealand Parliament (2014). "Former MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/former>.

8. รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 50 ค.ศ. 2011

8.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
1	Nikki Kaye	National	Auckland Central
2	Tony Ryall	National	Bay of Plenty
3	Jami-Lee Ross	National	Botany
4	Nicky Wagner	National	Christchurch Central
5	Lianne Dalziel	Labour	Christchurch East
6	Bill English	National	Clutha-Southland
7	Scott Simpson	National	Coromandel
8	David Clark	Labour	Dunedin North
9	Clare Curran	Labour	Dunedin South
10	Anne Tolley	National	East Coast
11	Murray McCully	National	East Coast Bays
12	Johnn Banks	ACT	Epsom
13	David Bennett	National	Hamilton East
14	Tim Macindoe	National	Hamilton West
15	John Key	National	Helensville
16	Paul Hutchison	National	Hunua
17	Trevor Mallard	Labour	Hutt South
18	Gerry Brownlee	National	Ilam
19	Eric Roy	National	Invercargill
20	Colin King	National	Kaikoura
21	Kris Faafoi	Labour	Mana
22	Su'a William Sio	Labour	Mangere
23	Ross Robertson	Labour	Manukau East
24	Louisa Wall	Labour	Manurewa
25	Sam Lotu-liga	National	Maungakiekie
26	David Shearer	Labour	Mount Albert

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
27	Phil Goff	Labour	Mount Roskill
28	Chris Tremain	National	Napier
29	Nick Smith	National	Nelson
30	David Cunliffe	Labour	New Lynn
31	Jonathan Young	National	New Plymouth
32	Maggie Barry	National	North Shore
33	Jonathan Coleman	National	Northcote
34	Mike Sabin	National	Northland
35	Peter Dunne	United Future	Ohariu
36	Nathan Guy	National	Otaki
37	Maurice Williamson	National	Pakuranga
38	Iain Lees-Galloway	Labour	Palmerston North
39	Judith Collins	National	Papakura
40	Ruth Dyson	Labour	Port Hills
41	Jo Goodhew	National	Rangitata
42	Ian McKelvie	National	Rangitikei
43	Chris Hipkins	Labour	Rimutaka
44	Mark Mitchell	National	Rodney
45	Annette King	Labour	Rongotai
46	Todd McClay	National	Rotorua
47	Amy Adams	National	Selwyn
48	Simon O'Connor	National	Tamaki
49	Shane Ardern	National	Taranaki-King Country
50	Louise Upston	National	Taupo
51	Simon Bridges	National	Tauranga
52	Phil Twyford	Labour	Te Atatu
53	Craig Foss	National	Tukituki
54	Lindsay Tisch	National	Waikato
55	Kate Wilkinson	National	Waimakariri

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง	เขตเลือกตั้ง
56	John Hayes	National	Wairarapa
57	Paula Bennett	National	Waitakere
58	Jacqui Dean	National	Waitaki
59	Grant Robetson	Labour	Wellington Central
60	Damien O'Connor	Labour	West Coast-Tasman
61	Chester Borrows	National	Whanganui
62	Phil Heatley	National	Whangarei
63	Megan Woods	Labour	Wigram
64	Nanaia Mahuta	Labour	Hauraki-Waikato*
65	Parekura Horomia	Labour	Ikaroa-Rawhiti*
66	Pita Sharples	Maori	Tamaki Makaurau*
67	Tariana Turia	Maori	Te Tai Hauauru*
68	Hone Harawira	Mana Mohutake	Te Tai Tokerau*
69	Rino Tirikatene	Labour	Te Tai Tonga*
70	Te Ururoa Flavell	Maori	Wairiki*

*เขตเลือกตั้งพิเศษสำหรับชาวเมารี

8.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
1	Lockwood Smith	National
2	Chris Finlayson	
3	David Carter	
4	Tim Groser	
5	Steven Joyce	
6	Hekia Parata	
7	Michael Woodhouse	
8	Melissa Lee	
9	Kanwal Singh Bakshi	
10	Jian Yang	

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
11	Alfred Ngaro	National
12	Katrina Shanks	
13	Paul Goldsmith	
14	Tau Henare	
15	Chris Auchinvole	
16	Jackie Blue	
17	Cam Calder	
18	David Parker	Labour
19	Maryan Street	
20	Clayton Cosgrove	
21	Sue Moroney	
22	Charles Chauvel	
23	Jacinda Ardern	
24	Andrew Little	
25	Shane Jones	
26	Darien Fenton	
27	Moana Mackey	
28	Rajen Prasad	
29	Raymond Huo	
30	Metiria Turei	Green
31	Russel Norman	
32	Kevin Hague	
33	Catherine Delahunty	
34	Kennedy Graham	
35	Eugenie Sage	
36	Gareth Hughes	
37	David Clendon	
38	Jan Logie	
39	Steffan Browning	

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	พรรคการเมือง
40	Denise Roche	Green
41	Holly Walker	
42	Julie Anne Genter	
43	Mojo Mathers	
44	Winston Peters	New Zealand First
45	Tracey Martin	
46	Andrew Williams	
47	Richard Prosser	
48	Barbara Stewart	
49	Brendan Horan	
50	Denis O'Rourke	
51	Asenati Taylor	

ที่มา : New Zealand Parliament (2014). "Current MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/current>. ; New Zealand Parliament (2014). "Former MPs." Retrieved 2 December, 2014, from <http://www.parliament.nz/en-nz/mpp/mps/former>.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นาย ปุริวิชญ์ วัฒนสุข เกิดเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2531 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี รัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2553 ต่อมาเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2554 ระหว่างศึกษา ในช่วงปีการศึกษา 2556 ได้มีโอกาสไปเป็นนิสิตแลกเปลี่ยนเป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา ณ Victoria University of Wellington ประเทศนิวซีแลนด์ ระหว่างวันที่ 9 กรกฎาคม ถึง 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

ผลงานทางวิชาการในช่วงระหว่างศึกษา

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์

ปุริวิชญ์ วัฒนสุข (2557). การปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์. รัฐสภาสาร ปีที่ 62 ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557, หน้า 95-116

บทความนำเสนอในการประชุมวิชาการ

“การปฏิรูประบบเลือกตั้งในประเทศไทย พ.ศ. 2540-2554” เสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติ “รัฐศาสตร์ มข. 50 ปี ทำดีเพื่อสังคม” จัดโดย คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 24-25 ธันวาคม พ.ศ. 2557

“ประชาธิปไตยแบบร่วมมือ : บทสำรวจความรู้และข้อวิพากษ์ต่อการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมที่มีความแตกแยกสูง” เสนอในการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 1 วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2555 จัดโดย สมาคมรัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

“การตั้งกระทู้ถามในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 : ศึกษาบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, ประเด็นพิจารณา, และความรับผิดชอบของคณะรัฐมนตรี” เสนอในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 14 “การปฏิรูประบบสภา : มุมมองเชิงเปรียบเทียบ” ระหว่างวันที่ 8-10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555

“ผลกระทบของการปฏิรูประบบเลือกตั้งต่อระบบพรรคการเมือง : บทวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์” เสนอในการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 12 ระหว่างวันที่ 8-9 ธันวาคม พ.ศ. 2554 จัดโดย คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่